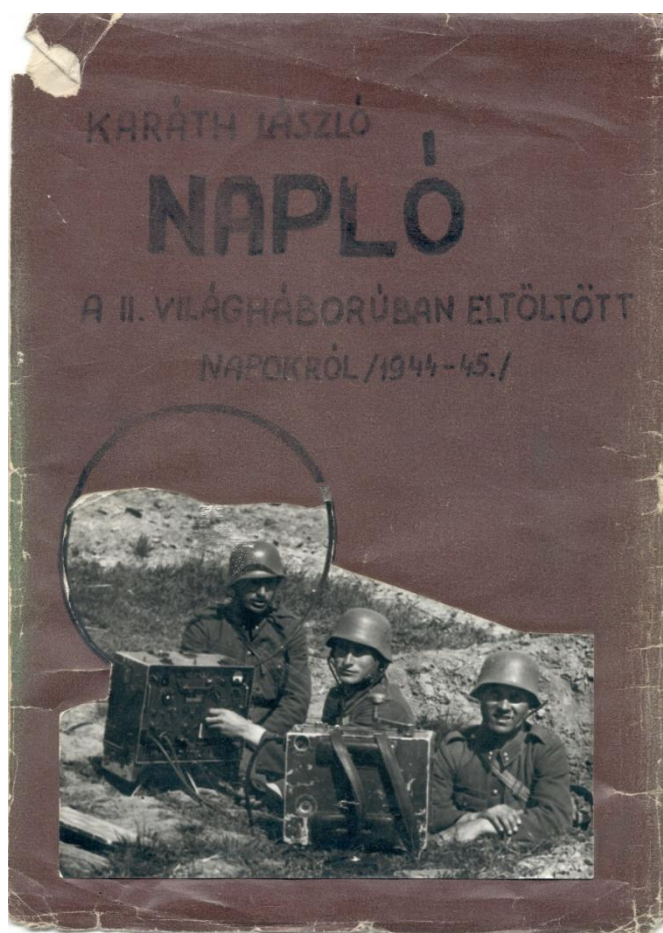

Karáth László

KÉT POGÁNY KÖZT

1. ábra Könyvborító

KÉT POGÁNY KÖZT

2. ábra Bevonultam

HONVÉDESKÜ

Ünnepélyesen esküszünk a Mindenható Istenre, hogy HADURUNK, Főméltóságú Vitéz Nagybányai HORTHY MIKLÓS, Magyarország törvényesen megválasztott kormányzója iránt hűséggel és engedelmességgel viseltetünk, Magyarországhoz és alkotmányához hűek leszünk, az ország törvényeinek engedelmeskedünk.

Esküszünk, hogy a honvédség tábornokainak és minden egyéb előjárónknak és feljebbvalónknak engedelmeskedünk, őket tiszteletben tartjuk és védelmezzük, rendeleteiket és parancsaikat minden szolgálatban híven teljesítjük, alárendeltjeinkről mindig a legjobb tudásunk szerint gondoskodunk, példaadásunkkal és minden erőnkkel azon leszünk, hogy kötelességeiket minden körülmények között becsületesen teljesítsék. Esküszünk, hogy szent Hazánkért minden belső és külső ellenség ellen, bárki legyen is az, mindenkor, mindenütt és minden alkalommal, ha kell, életünk és vérünk feláldozásával is vitézül és férfiasan harcolunk. Csapatainkat, zászlóinkat, lövegeinket és egyéb harci eszközeinket el nem hagyjuk és az ellenséggel soha a legkisebb egyetértésbe se bocsátkozunk, haza- és nemzetellenes vagy olyan irányzat szolgálatába, mely a honvédség vagy az ország más fegyveres testületének fegyelmét aláásni igyekszik, nem lépünk, semmiféle titkos társulatnak tagjai nem vagyunk, és nem leszünk, minden szolgálati titkot híven megőrizzük.

A hadicikkeket szem előtt tartva mindig a hadtörvények szerint derék honvédekhez és jó hazafiakhoz illő módon viselkedünk és így becsülettel élünk és halunk.

Isten minket, úgy segéljen! Ámen!

Karáth László

K É T P O G Á N Y K Ö Z T

A nagykanizsai 17. gyalogezred harcai a II. világháború utolsó szakaszában
1944.máj.20 – 1945.ápr.6.

Tartalomjegyzék a 270. oldalon!

BEVEZETÉS BEVEZETŐJE

Bár nem azzal a szándékkal bővítettem ki eredeti naplókat, hogy azt a nagyközönség számára kiadassam, de barátaim erre mindenáron rá akartak beszélni, így egyik barátom útján eljutott e kibővített könyvem egy volt tanítványomhoz, aki a Móra Kiadó igazgatóhelyettese. Ő elolvasta és az alábbiak szerint vállalta is volna kiadatását, de javaslatának azzal a kitételével: „ki, mint akarja, úgy gondolja” nem értettem egyet, ezért elálltam a már magamévá tett szándékuktól. A köztünk lezajlott levelezés, amely javaslatait, köszönetemet és a tervről való elállásomat tartalmazza:

BAZSÓ MARCI LEVELE ÉS JAVASLATA

Kedves Laci bácsi!

Elnézésemért kérem ezért a hosszadalmas hallgatásért: magyarázatom természetesen számos akad, csak mentségnek vagyok híjával, így hát én, bűnös ennyit mondhatok, nem a kézirat volt az oka a késésnek.

Köszönöm bizalmadat: a Két pogány közt címet viselő emlékiratod már így is, ebben a formában is elérte célját. Sok – sok, újra és újra végiggondolandó kérdésre hívta fel a figyelmemet. Hosszas traktálás helyett hadd foglaljam össze Bibó István szavaival mindazt, amit a magam és a nemzedékem számára következtetésül – tanulságul – átéreztem a szöveg olvastán: „Semmiféle sérelemnek, semmiféle bántalomnak nem szabad elhomályosítani bennünk a legmélyebb felelősségnek tudatát mindazért, amit tettünk és amit elmulasztottunk megtenni.” Ez a mondat ötlött fel bennem – és a kézirat kapcsán nem apáinkra, Rátok vonatkoztatva, hanem rám, a magam nemzedékére, a gyermekeinkre és tovább.

Ennek figyelembevételével kérlek fogadd jó szívvel javítási javallataimat. Tudom: mindegyik már csak a belebeszélési természetéből fakadóan is fölér egy – egy tördőfessel, ám mentségemül szolgáljon, hogy a kéziratért tettem őket és nem ellene. Az utolsó átfésülésre tett ajánlatom is ebből eredezik, s nem onnan, hogy tévedhetetlen tollú stilsztának hinném magam.

Várom tehát az anyagot! Ida nénit, Lacit, Katit és – ismeretlenül – az unokákat is üdvözölve kívánok jó egészséget és kitartó kedvet a munkához!

Diósd, 1987. január 31.

Márton

Javaslatok

1./ A könyved – megfelelő, a mondandókat azonban lényegesen nem érintő változások után kiadásra javasolható emlékiratnak tartom. Hangsúlyozom: a módosításnak nem kell a mondanivalót megváltoztatni, ezek csupán stilisztikai jellegűek.

Avagy – helyenként – megkíméljük a lektort és az olvasót attól, hogy negyven év óta belésulykolt felfogását, meggyőződését ne borzolják feleslegesen egyes, a lényegét nem érintő kifejezések, esetleg félremagyarázható megfogalmazások. Magyarán: érzékeny lelkű döntnökök számára biztosítani kell a jóindulat gyakorlásának lehetőségét. Mindettől függetlenül: jómagam őszinte örömmel és tisztelettel olvastam a kéziratot. Ugyan helytelen örömről beszélni történelmünk és apáink személyes történelmének tragikus szakaszáról, mégis ezt a szót kell használnom, hiszen megerősített ebbéli meggyőződésemben, hogy amit huszonegynéhány éve a herényi, majd a kámoni iskolában hallottam / és amit beszédesen elhallgattak előttünk /, az nem volt káprázat csupán, hanem az ős – ős – ősökig visszanyúló, ezer százból szövődő, eltéphetetlen és megtartó történelmi folyamatosság megerősítése az új és újabb nemzedékek számára. Ez a meggyőződésem magyarázza egyben azt is, miért javallok módosításokat a

szövegben: ha nyilvánosságot akarunk a könyvnek, ezek kényszerű, ámde szükséges operációk lesznek annak érdekében, hogy maga a gondolat, a lényeg, a megőrzendő múlt, az apák sorsa, s így a mieink is egy emberibb és tisztességesebb világ megteremtéséhez szegődjenek segítségül.

2./ Ennek jegyében mindjárt a címmel kezdem.

Tekintve, hogy a történet a „ csatlósseregétől ” a „ helyes oldalra való átállásig ” jut, az egyértelmű és az ellenvetések szülő Két pogány közt címet némi furfanggal mondjuk az eredeti szöveg folytatásából vett idézettel cserélném föl. Tehát: Egy hazáért. A tartalmat és a mondandót éppúgy kifejezi, s ki mint akarja, hogy gondolja az elejét vagy éppen a végét...

3./ A Honvédeskü feltétlenül megtartandó, de én a Bevezetés után helyezném el.

4./ Előszó: ha a megtartásához ragaszkodik, akkor azt javallom, hogy Szende László rövidítse, egyszerűsítse a szöveget. Az a véleményem egyébként, hogy ez az Előszó fölösleges, Laci bácsi szövege teljesen megáll a hitelesítő célzatú felütés nélkül is.

5./ Bevezetés: kell, szükséges, de itt is rövidítéseket, határozottabb, célratörőbb fogalmazást javaslok. Mentegetőznie sem kell, sem védelembe venni olyanokat, akik már nem szorulnak védelemre, hiszen a hivatalos politika – megszüntetve, megőrizve fenntartásait – ezt már megcselekedte. Én itt csak annyit hagynék meg a szövegből, amennyi a háborút megélt és végigharcolt becsületes magyar katona felfogásának jobb megértéséhez feltétlenül szükséges.

6./ A könyv lényege a személyiség, a való hitelessége az eseményeknek, s ami vele jár: a gondolatok, tépelődések leírása. Így azt javaslom, hogy a kijavításoknál éppen ezek a személyes emberi mozzanatok domináljanak, így lehet „ történelmi alulnézetben ”, így lehet hiteles, újdonsága, ereje akkor, amikor az események főbb szereplői / persze „ szalonképes ” / már kiadták az emlékirataikat Magyarországon. Az általános gondolatmenetekkel / történelmi – politikai / ezért módjával kell élni.

7./ Technikai oldalról szükséges az is, hogy a katonai kifejezéseket csökkentse Laci bácsi és oldja fel az olvasást nehezítő rövidítéseket.

8./ Végezetül: stilisztikai javallatom csak annyi, hogy az átírás során jobban érvényesítse saját gondolkodásmódját, beszéd- és írásmódját. Én annyit ígérhetek, hogy átnézem a szöveget, ha kapok egy javítható kéziratot, amely a szokásos, un. kisflekkelen íródott / 1 oldalon 25 sor, soronként ötven beütéssel, tehát 2 –es sortávolsággal /. Ez jól javítható / ceruzával fogom javítani /. Bízom benne, hogy végül kiadásra lehet javasolni.

Diósd, 1987. január 31.

Bazsó Márton sk.

Válaszlevélem a következő:

Kedves Marci!

Már régóta halogatom e levél megírását / elhúzódásáért elnézésedet kérem /, de Edit néni közölte, hogy készülsz hozzánk és eddig vártam, hogy ide is érsz és akkor egyszerűbben, köszönhettem volna meg fáradozásodat. Mivel a beígért látogatásod

elmaradt, így levélben köszönöm meg azt, hogy nagy elfoglaltságod ellenére is szakítottál időt arra, hogy irományomat elolvasd és vállalkoztál volna lektorálására, sőt elintézted volna kiadását is. Megjegyezni kívánom, hogy nem azzal a céllal írtam, hogy valaha is nevem alatt megjelenjen. Hogy végül mégis foglalkoztam ezzel a gondolattal, azt barátaim, főleg Edit néni rábeszélésére tettem, aki arra is vállalkozott, hogy Veled is letárgyalja a dolgokat. Így került hozzád a kézirat. Én unokáim számára rögzítettem az eseményeket, hogy ne csak mások, – esetleg elferdített – írásaiból ismerkedjenek meg az akkori dolgokkal, hanem nagyapjuk írásán keresztül szerezzenek tudomást vívódásainkról, küzdelmünkről és szenvedéseinkről. De ismerjék meg azt is, hogy nem minden magyar vezetőt, tisztet vagy éppen katonát kell elítélni azért, mert részt vettünk ebben a háborúban. / Próbáltunk volna nem részt venni benne! /

Persze – sajnos – nagyon sokan vannak olyanok is, akik nagyon is rászolgáltak arra, hogy ne nagyon emlegessük a nevüket. Ezzel a céllal került be kéziratomba az a fejezet is, amely nem tartozik szorosan a naplómhoz, mégis az írásom címét viselte volna, de nem tudtam elviselni és még most sem tudom lenyelni azt, hogy a magyarságról úgy beszéljenek és írjanak, mint ahogyan azt még néhány évvel ezelőtt tették. Nem tudtam belenyugodni abba, hogy bűn az, hogy mi az igazságtalan trianoni békeszerződés ellen küzdünk és visszaköveteljük elszakított testvéreinket, akik kívül rekedtek a trianoni határokon. Ne bízunk – persze fenntartással – azokban a vezetőinkben, akik velünk együtt ezeket akarták, tudva azt, hogy nekik sem könnyű a dolguk. Végre ráébredtek a mai vezetőink is, hogy az erdélyi székelyek is magyarok és nem lehet tűrni, hogy úgy bánjanak velük, mint ahogyan azt most is teszik a románok. Nem úgy sikeredett az a rész, mint ahogyan azt én is szerettem volna, de annak átfésülése komoly munkát, főleg nagyon stilisztikai felkészültséget igényelne. Elsősorban ez, de az is, hogy az én nemzedékem, aki részese volt az eseményeknek, már nagyon kihaló félben van, a mostaniakat meg nem érdekli, elálltam vállalkozásomtól.

Persze itt még sok mindenről lehetne beszélni, de erre a levelezés kevésbé alkalmas, ezért is sajnálom azt, hogy mindezt nem élőszóval tudjuk egymással megbeszélni. Egyébként javaslatod minden pontjával egyetérték – még talán a címmel is – leszámítva azt, hogy azt másképpen értelmezze az olvasó, mint ahogyan én értelmezem. Ezért lett volna nagyon szükséges annak a fejezetnek az átdolgozása, de úgy, hogy abból csak nagyon keveset elhagyni és többet beletenni, hogy az olvasó félre ne érthesse, már csak azért sem, mert ez nem regény, ami sokszor az olvasóra bízta a befejezést, hanem egy hiteles történet – legalábbis ami az én naplóból származik –, a másoktól összegyűjtött elbeszéléseknél pedig figyelembe kell venni azt, hogy negyven év távlatából történik annak felidézése. De nem hagyhatom ki őket, mert nem csak az én küzdelmeimet, vívódásaimat, hanem bajtársaimét és a vezetőkéit is be akarom mutatni, így nincs jogom megváltoztatni azokat. Abban a reményben, hogy egyszer majd élőszóval is beszélhetünk róla, még egyszer nagyon köszönöm segíteni akarásodat. Feleségedet és Gyermekeiteket is üdvözölve jó egészséget és a magyar ügy jobbra fordulásához jó munkát kívánva Téged is üdvözöl:

Szombathely, 1988. augusztus 23.

Laci bácsi sk.

ELŐSZÓ

Karáth László Barátom és volt Bajtársam a 17/II. zászlóalj , majd a 17/I. zászlóalj , végül a 24/I. zászlóalj megalakulásának, hadműveleti területre történt felvonulásának, harcainak, majd 1945. ápr. 6-án történt háborúból történt teljes fegyverzettel való kilépéséről és a demokratikus 5. hadosztály felállításában történt részvételéről írt értékes munkájához.

A 17. honvéd gyalogezred 1936. évben alakult meg, a volt 3. határezredből Nagykanizsán és Zalaegerszegen. Én alapító tagja voltam.

Az ezred alakulatai / a 47.gyalogezred, mint iker ezred is / részt vettek az 1942. júniusi Timmi győztes áttörő, a kb. 800 km –es üldöző–, a Don menti védelmi harcokban, hídfőcsatákban, majd az 1943. évi nagy szovjet áttörő támadáskor az 1.m.hads. É –i szárnyán a 17.gyalogezred Martsa ezredes psága. alatt utolsónak hagyta el a Don menti védőállását és v. Oszlányi Kornél 9.k.hadosztályparancsnoksága. alatt, az utóvédek utóvédjeként vonult vissza és lehetővé tette a magyar és a német seregtestek visszavonulását és részbeni megmentését. A 17.gyalogezred kb. 75% –os veszteséggel fejezte be az 1943. évi hadműveleteket.

Az ország vezetői a Don –i katasztrófát agyonhallgatták, pedig őszintén fel kellett volna tárnai a súlyos veszteséget és vereséget, levonva a következményeket, megállapítva, hogy korszerűtlen fegyverzettel és felszereléssel a túlerővel szemben – Tél tábornok döntő szerepét is figyelembe véve – a magyar hds. korszerű hadviselésre alkalmatlan.

Az ezred pótalakulatai kint harcoltak a megszálló ho –ok kötelékében a Pripjet mocsarakban és más partizán ellenálló térségekben távol Hazájuktól az 1942 – 43 –as években, sőt még 1944 –ben is. A 17.gyalogezred 1944. kora nyarán, jun. hó második felében beérkezve a Kárpátok előterébe az 1.m.hds. kötelékébe került.

Az ezred minden tagja nagy elkeseredettséggel, mélyen megalázottan vonult el a németek 1944. márciusi váratlan lerohanása miatt. A csapatoknak teljesíteniük kellett a felsőbb vezetés parancsait, jóllehet elegendő volt a németekkel való fegyverbarátságából és a hitleri kíméletlen hadviselésből. A 17.gyalogezred fegyelmezetten hadba vonult. Náday István v.ezredes 1.hds.parancsnok, úgyszintén a Kormányzó Úr csak a Kárpátok védelmére történő magyar erők felvonulását követelte a hitleri vezetéstől, ez látszott egyedül célszerűnek, itt érvényesülhettek volna legjobban a magyar katonai erények, a virtus, a haza határainak szent védelme.

A 7.hadosztály / 4., 5. és 17.gyalogezred –ek / 1944. júl. 18/19 –én felváltotta a Kárpátok előterében a 68.né.ho –t. A németek boldogan vonultak el, mert egy nagyon sebezhető, nehezen védhető helyzetből jutottak ki. Különösen veszedelmes volt a 7.hadosztály É –i szárnyán védelemre bevetett 4 / II. zászlóalj helyzete Chlebczyny Lesny –nél, mert 6 napja betörték a németeknél és jelentős orosz erők befészkeltek magukat, sok veszteséges ellentámadással sem tudták őket onnét kiverni.

A 17. gyalogezred a 7. hadosztály tartaléka volt Ottynia D –en, de csak 1/3–ad ezredről volt valójában szó, mert a 17/III. zászlóalj már júl. 18–án kivált és a 7. hadosztálygyparancsnok harccsoportjába került, ott az 5/I. és 5/II. zászlóaljakkal együtt ment védőállásba.

A17/II. zászlóalj pedig a 16. hadosztály alárendeltségébe került és júl. 23–án a 16. hadosztály védősávjába került bevetésre.

A 7. hadosztály felderítő osztályát / 1 huszárszázad, 1 kp.század plusz a közvetlenek / a VII. hadtest tartalékaként szintén elvették a hadosztálytól.

A fentiek szerint az egész 7. hadosztály összes tartaléka a teljesen megcsonkított 17. gyalogezred Farkas ezredes parancsnokságasága. alatt a 17/I. zászlóalj lett, és az ezredközvetlenek.

1944. júl. 23-án 7 óra 45 perckor hatalmas előkészítő pergőtűzben megindult a nagy túlerővel végrehajtott szovjet áttörő támadás, amelynek első súlypontja a 4/II. zászlóalj támadta, majd áttörte.

A VIII. hadtest egységes ellentámadásra készült, általam ismeretlen erővel. A 17. gyalogezred egyszem maradvány 17/I. zászlóalja ellentámadásra indult, de a 361. magaslatot Chlebiczyny Lesny-nél hősiességben sem tudta visszafoglalni, de az ellenséget megállította. A 17/I. zászlóalj először védelembe ment, reteszelt, így lehetővé tette a 4. gyalogezred és az É-i szomszéd 16. hadosztály részeinek elválását az ellenségtől, közelharcból való kibontakozását és visszavonulását, mondhatnám menekülését.

A 17. ezred, a 17/I. zászlóaljon kívül kiválóan megállták a helyüket ezekben a napokban a 17/II. zászlóalj és a 17/III. zászlóalj is. Ez utóbbi zászlóaljunk nem szakadt el csatlakozó 4/III. zászlóaljtól, vele együtt vonult vissza, nem tért ki Majdan Seredni irányában az 5. gyalogezred egységeivel.

Ha a 17. gyalogezred mindhárom zászlóaljával rendelkezhetett volna, úgy ellentámadásával kiverhette volna a betört ellenséget, majd talán néhány napig feltartóztathatta volna a győztesen előretörő túlerejű ellenséget. Nem így történt.

Nagy baj volt a VII. hadtest, majd a 7. hadosztály bizalmasan kiadott tervszerű visszavonulási parancs. titkos kiadása, mert a konyhahírekkel kiszivárgott a végrehajtás előtt, mikor a németek kitaró védelemre adtak parancsot, akkor már mindenki a Kárpátok felé igyekezett, ezért keményebb védelem lehetetlen volt.

Dr. Kapossy Béla alezredes a 17/II. zászlóalj parancsnoka a 7. hadosztály Harckiképző Iskola / Tanzászlóalj / parancsnok –a volt az áttörés napjaiban, így nem vezethette a döntő helyzetben zászlóalját. Később Bohorodczánynál egyesült az ezreddel, úgyszintén valamennyi zászlóalj maradványai is egyesültek a 17. eparancsnokpálya alatt, amely mint Farkas csoport vezette az áldozatos harcokat és öregbítette a 17. ezred megalapozott jó hírét. Ottynia védelme volt itt a 17. ezred legnagyobb fegyverténye. E helységi támpontot védte mindaddig, amíg a rendezetlen 4. gyalogezred és a 16. hadosztály megvert részei vissza nem vonultak. Mindkét oldalról bekerített helyzetéből csak a 7. hadosztályparancsnok parancsára vágtuk ki magunkat és vonultunk vissza. Ezt felsővezetésünk kimagasló fegyvertényként ismerte el. További kimagasló fegyverténye volt a 17. gyalogezrednek az 1944. aug. 6. Osmoloda, majd 11-én Ostodor visszafoglalása. Győztes ellenség megsemmisítése, sok fogoly, sok zsákmányejtés volt, hatalmas hegygerincek megmászásával, átkaroló támadásunk nagy sikert és elismerést eredményezett. Farkas ezredes harccsoportjához tartozott ekkor a 17. ezreden kívül a 4. és 5. gyalogezredek maradványai is.

1944. okt. 15-e nagy megrázkódtatást okozott valamennyiünknek. Váratlan meglepetés volt. Katonáink eleinte nagyon örültek, mert úgy gondolták, hogy vége a háborúnak. Minden másképp történt, mert magasabb parancsnokaink parancsot adtak a harcok folytatására. Szálasira nem esküdtünk fel. Az események már a 24. hadosztály kötelékébe átszervezett 24. gyalogezred kötelékében érte a volt 17. ezredbelieket. A 17/I. zászlóaljból ekkorra már 24/I. zászlóalj lett. Nem érdemeltük meg a 17. gyalogezred megszüntetését és beolvasztását a 24. gyalogezredbe, amelynek mindvégig gerincét képeztük.

Karáth László igen tüzetesen, részletesen írja visszaemlékezésében a súlyos 44. júl. és aug. –i eseményeket, a 17. ezred és a 17/II. zászlóalj cselekményeit, kimutatja szeretetét és ragaszkodását parancsnokaihoz, bajtársiasságát, emberszeretetét, katonáinak megbecsülését. A harcokban súlyosan igénybevetett emberek szenvedési, lelki – testi kínjaik, együttes szenvedéseik egybeforrasztották katonáival.

Részleteiben érinti a szerző a 24. hadosztály kötelékében Beregszász – Csap – Tiszakarád – Olaszliszka – Forró – Kassa – Barka – Szilicei – fennsík – Krasznahorka – Rozsnyó – Besztercebánya – Hor. Stubna térségében vívott, súlyos visszavonulási

harcokat, ahol a 24/I. zászlóalj sokszor idegen alakulatokhoz beosztva is megállta a helyét.

A csapatok harcoltak az életükért, remélt hazatérésükért, de sohasem a Szálasi rendszerért vagy a németek kedvéért.

A katonák bíztak parancsnokaikban, várták, hogy majd egyszer megmentik őket.

A 24. hadosztályzászlóaljai legtöbbször szétszórta harcoltak, németek közé elvegyülten, így intézkedtek a német parancsnokságok, mert tartottak az átállásoktól. Mi parancsnokok 1994. okt. 15 –től, néhányan, akik régi barátok voltunk, titokban sokat tárgyaltunk egymást közt a 24. hadosztály harcokból való végleges kivonásáról, amit egységesen kell végrehajtani hadosztály kötelékben, mert a szovjet vezetés csak így értékelné szándékunkat. Ez nem volt sokáig lehetséges, mert a németek és a magyar elhárítás ébren figyelt minket, egységeinket pedig széttagoltan alkalmazták.

Végre 1945. ápr. első napjaiban egységes alkalmazásra került a 24. hadosztály. A 24/I. zászlóalj, a 21/I. zászlóalj, a 21. gyalogezred kötelékében Haj – Chremosne – Raksa térségében védőállásba vonult vissza. Ekkor dr. Szilágyi Gábor vezérkari századossal, Lám Károly vezérkari psz.századossal és néhány bizalmi emberünkkel megállapodtunk abban, hogy az utolsó napokhoz érkeztünk. Az egységes átállás végrehajtásához Szilágyi századost én ápr. hó 1-én éjjel a 21/I. zászlóaljnál München Iván főhadnagy századánál Jelenecnél titkos tárgyalási megbizatással áttettem az arcvonalon a szovjetekhez. A 24. hadosztályparancsnok és a hadosztályvezérkari főnök. befejezett helyzet elé lettek állítva. Jóváhagyásuk Szilágyi százados indítása előtt megtörtént. Felajánlottuk a szovjet vezetésnek, hogy a 24. hadosztály kész azonnal a németek ellen harcolni a hitleri csapatok legyőzéséig a szovjet hadsereg oldalán. A fegyvert nem tesszük le, ez volt az alapkívánságunk.

A szovjetek elfogadták ajánlatunkat és közölték, hogy fegyverletételre nem kényszerítenek minket. Későbbiekben minden ígéretüket teljesítették. A románok erőszakoskodásait megtorolták, a jogtalanul elvett fegyvereket visszaadták. Magát az átállást egy szűkebb törzzsel magam hajtottam végre. Kiadtam az utolsó pillanatban parancsaimat a német törzsek, tüzegegységek lefegyverzésére, elfogására. A védelmet is megszerveztük a hátulról és oldalról várható német támadás kísérletekkel szemben.

A németek páncélosokkal támadtak és meg akarták akadályozni átállásunkat. A támadókat felkészülten szétlövettük és az átállást, sok váratlan nehézség elhárításával sikeresen végrehajtottuk. Jelentős veszteségeket szenvedtünk, de a német veszteség még nagyobb volt. A szovjet vezetés betartotta szavát. A hadosztály két oszlopban menetelt ápr. 8 – 10-ig Bucsa községbe, ahol elszállásolt. Magyar őrségünk állt fel a község körül.

Ápr. 15-én érkezett Moszkvából Balakin szovjet tbk., aki megszemlélte alakulatainkat, majd felolvasta Sztálin marsall üdvözlő hadparancsát. Leromlott egészségügyi állapotunk miatt nem vetettek be a további harcokba, hanem átadtak az Ideiglenes Magyar Kormányának és elrendelték hazaszállításunkat teljes fegyverzettel, lovakkal, járművekkel Hajmáskérre, hogy ott kipihenten, átfegyverzetten, feltöltötten felkészüljünk a további harcra. Hajmáskéren megalakítottuk az 5. demokratikus hadosztályt, amely már nem vonult el Ny-ra bevetésre, miután a német kapituláció máj. 9-én megtörtént. Ez pedig az európai háború végét jelentette. A demokratikus 5. hadosztály jún. 20-ig leszerelt. A tiszték, altiszték javarészt több évig teljesítettek szolgálatot az új demokratikus hadseregben, katonai közigazgatás és határőrség, valamint egyéb alakulatoknál.

Karáth László visszaemlékezései, térképázatai nagyon jók, a valóságnak megfelelőek. A harci helyzeteket, epizódokat igen részletesen, érdekesen ismerteti. Barátaink, ismerőseink, gyermekeink, utódaink olvassák el figyelemmel, a vázlatokat szemléljék gondosan. A történelem megírja „majd”, hogy az önvédelem, a Honvédelem még a szegény magyar népnél sem hazaárulás. A parancsteljesítés még vesztes hadseregben is kötelesség! Mi nem harcoltunk a Szálasi rendszer fennmaradásáért. Sok vér folyt el

becsületben, drága magyar vér. A 17. honvéd gyalogezred méltó maradt nagykanizsai előezredeink, az I. világháborúban harcolt 20. és 48. ezredek hagyományaihoz. Utódaink véssék jól emlékezetükbe és jegyezzék meg:

„Nemzeti hagyományok, Ősök megbecsülése nélkül nincsen és nem is lesz nemzeti Erő és nincsen a magyarságnak további életlehetősége! ”

Budapest, 1985. május hó 15 –én.

Szende László sk.
/ a volt 17. majd 21.gyalogezred 1.

segédtisztje /

BEVEZETÉS

1981. januárjában átmásoltam mind jobban elmosódó, sok helyen már nehezen olvasható, a fronton naprakészen vezetett eredeti naplómra, azért, hogy később is fel tudjam idézni az eseményeket, esetleg másoknak – akik meg akarják írni ezredünk történetét – odakölcsönözsem, hogy segítséget adjak nekik munkájuk elkészítéséhez. Akkor még csak saját naplómra és visszaemlékezéseimre támaszkodtam.

Most azzal a szándékkal fogok hozzá átírásához, hogy saját naplómra és visszaemlékezéseimre más naplókban és másoktól vett visszaemlékezésekre, valamint könyvekből, folyóiratokból vett eseményekkel, írásokkal egészítsem ki, azért hogy ne csak az én meglátásom alapján hanem lehetőleg minél több ember bevonásával, más szemzőből is megvilágítva, a 17. gyalogezred, később már csak a 17/I., majd még később a 24/I. zászlóalj harcait, küzdelmeit, örlődését és viszontagságait, valamint a háborúba sodródásunk kikerülhetetlenségét az utókor számára megőrizsem. Sajnos ez sem fogja tükrözni teljesen zászlóalj –unk kemény, hősiességét, emberfeletti helytállását, mert ahogyan az én naplóm is elsősorban a velem történt eseményeket tárgyalja, ugyanígy mások naplói és visszaemlékezései is zömmel csak a velük kapcsolatos dolgokkal foglalkoznak / és ez természetes is /, nem úgy, mint a hivatalosan vezetett hadműveleti naplók. Viszont jól fogja szemléltetni a megszólalók és az általuk a bajtársaik nagy részének hangulatát, a háborúról, a kilátástalan, de részünkről mégis szükséges harcokról.

Mivel azonban zászlóaljunk hadműveleti naplója megsemmisült, egy – két fontosabb eseményt ezekből is lehet meríteni. Mint zászlóalj közvetlen távbeszélő szakasz parancsnok, beosztásomnál fogva több mindent megtudhattam volna a zászlóalj kapcsolatos dolgokról, de mint tart. Tisztet – akkor, amikor a németek megszállása után egyébként sem nagy lelkesedéssel mentük ki a frontra – nem nagyon foglalkoztattak az események. Ha nem volt dolgom, nem mentem a zászlóalj parancsnokságra és a zászlóalj parancsnokom sem olyan ember volt, aki elmondta volna azokat a dolgokat, amik nem rám tartoztak.

Negyven év távlatából kiszínezni sem akarom az eseményeket, már csak azért sem, mert nem rendelkezem különösebb írói képességekkel. Nem vagyok biztos abban sem, hogy akkor a valóságot tudnám visszaadni, pedig szeretnék őszinte képet festeni a kint viselt dolgainkról, magamról, bajtársaimról, a németekről, az oroszokról, románokról, de röviden fel kívánom tárni a hátszín tevékenységét is már amennyire én ismerem azokat, illetve amiről a mai történészek is itt – ott megemlékeznek cikkeikben, anélkül, hogy a felsoroltak közül valamelyiket is meg akarom bántani, felmagasztalni vagy elítélni a tevékenységéért. Ezt az olvasóra bízom. Az igazság megtartása érdekében naplómra folyamatosan, a jelentéktelen eseményeket is feltüntetve, lehetőleg annak szavaival írom át és egészítem ki máshonnan vett anyagokkal, feltüntetve – vagy a bekezdések előtt megadott jelzések alapján, vagy a leírások után írt számokhoz fűzött magyarázattal – annak eredetét.

Hogy jobban elkülönüljenek a saját naplóm és visszaemlékezésem anyagától, a máshonnan származó részeket beljebb kezdve, rövidebb sorokban fogom gépelni. Így a saját naplóm jobban kiemelkedik, az egyes részek pedig jobban elkülönülnek egymástól.

Néha párhuzamosan ismétlődni fognak ezért az események, lehet, hogy egyformán, de az is előfordulhat, hogy más dolgokat kihangsúlyozva, esetleg ellentmondva kerülnek egymás mellé, de ez esetben is remélem azt, hogy éppen úgy, mint az én visszaemlékezéseim, valamennyi a valóságot akarja tükrözni.

A magam által készített és a máshonnan vett térképábrákkal - feltüntetve annak is az eredetét – szeretném térbe helyezni és ezáltal még inkább szemléltetni harcaink, visszavonulásunk színterét.

Vállalkoztam az átírásra azért is, mert magamévá tettem egyik 5/II. zászlóaljbeli bajtársam és barátom Keszei János tartalékos hadnagy felfogását, amelyet egyik levelében a következő szavakkal fejez ki:

Szerintem is megérett az idő a történetek történelemmé formálására.

Azt hiszem, mi vagyunk az utolsó mohikánok, akik ezekről az időkről még beszélhetünk tanú – vádló – vádlott szerepében. Ha mi is meghalunk, utánunk jöhet a tetszőleges történelemhamisítás. Szeretném azért leszögezni, hogy nem vagyok hajlandó magunkat leköpní, hogy nyilvánosságot kapjak az összeszedett anyaggal. Lelkiismeretem nyugodt, aszerint cselekedtem mindig. Legfeljebb gyengeséggel vádolhatom magamat bizonyos szituációkban. De az vessen ránk követ, aki nálunk különb volt.

Nem szeretnék „tanúskodással” senkinek sem kellemetlenséget szerezni, s azt sem szeretném, ha nekem lenne kellemetlenségem miattuk. Remélem, hogy az idők annyit józanodtak, hogy el lehet mondani azt, hogy nem voltunk fasiszták, embertelenek. Voltak gyenge perceink, de másoknak is.

Végül szeretném befejezni bevezetőmet azzal, hogy mindezt nem azért írtam, illetve írom le, hogy védelembe vegyem a Horthy – rendszert, annak minden vezetőivel együtt, akik a feudális földesurak és a munkásokat kizsákmányoló gyárosok érdekeit képviselték és rendszerük fennmaradását akarták továbbra is biztosítani. Sohasem értettem és értek egyet a kizsákmányolással, a születésből származó kiváltságokkal, a munka nélkül szerzett jövedelemmel, a pénz elherdálásával, mások lenézésével és még sok mindennel. Bennünket egy szebb magyar jövőben lévő igazságosságra, a népi és nemzeti gondolat érvényre juttatására neveltek. S ezért harcoltunk már akkor is, de a háború után is ez volt a fő törekvésünk. Mindenben azért nem szabad elítélni azt a rendszert sem minden vezetőjével együtt, még ha grófok is voltak közöttük. Azok között is akadtak becsületes, jó magyar emberek. Gondoljunk csak Széchenyire, a legnagyobb magyarra, aki más módon akarta kivívni a magyar nép függetlenségét az ő korában, mint Kossuth Lajos. Lehet, hogy az ő elvei szerint előbb eljutottunk volna a kiegyezésig és az eredmények is nagyobbak, a hozott áldozatok is kisebbek lettek volna. Most ott volt Teleki Pál, aki bár a kommunistákkal nem szimpatizált ugyan, de inkább öngyilkos lett – bár én jobban elhiszem azt, hogy a németek ölték meg – minthogy megszegje adott szavát a jugoszlávokkal szemben, pedig hát ők sem voltak akkor éppenséggel a barátaink. Nem lehetett ő is jó magyar ember?

Ezekkel az elhatározásokkal és gondolatokkal fogok hozzá naplóm bővítéséhez, hogy az utókor számára, ha nem is teljes, de valóságos képet adjak ezredünk ill. zászlóaljunk harcairól, küzdelmeiről, viszontagságairól, de hősiességéről és kitartásáról, főleg pedig öröklődéséről anélkül, hogy eltúloznám azokat vagy elhallgatnám különösen a kezdeti időszakban elszenvedett vereségeinket.

Szeretném ismételné leszögezni, hogy véleményem szerint semmiféle rendszer nem tesz egyetemlegesen bűnössé, aljassá, de nemessé sem embereket. Krémje és salakja mindig volt, most is van és mindig lesz mindenféle rendszernek, nemzetnek... Nem akarok sérteni egyetlen nemzetet vagy vezetőt sem, hisz az említendő események alapján könnyelműség lenne az általánosítás, de amikor az ember nem ismeri a tulajdonképpeni vétkeket, elkeseredésében könnyen kicsúszik a száján, hogy mindenért a „magasabb vezetést” okolja. Talán nem is ok nélkül, mert ott bújtak meg azok, akik a németeket a legjobban kiszolgálták, feláldozva a magyar hadsereget, csak azért, hogy érdemeket szerezzenek maguknak.

Egyben köszönetet mondok mindazoknak, akik közvetve vagy közvetlenül segítséget nyújtottak az anyag kibővítéséhez. Különösen ki kell emelnem Szende László volt százados, egyben a 17. gyalogezred 1. segédtisztjét, valamint Buzsáky László volt százados a harcok végén a 24/I. zászlóalj parancsnokát, akik beosztásuknál és

hivatásuknál fogva, mindig tájékozottabbak voltak az eseményekkel a kapcsolatban. Visszaemlékezésük nagyon sok segítséget adott naplóm kibővítéséhez.

Szombathely, 1984. november 19.

Karáth László

/ volt zászlós, a 17/II. zászlóalj

távbeszélő szakparancsnok /

ÁLTALÁNOS RÉSZ

Szervezés

A magyar királyi 17. honvédgyalozezred epság. békeállomáshelye: Nagykanizsa.

A 17/I. zászlóalj békeállomáshelye: Nagykanizsa, a 17/II. zászlóalj –é 1941 –ig Nagykanizsa, 1941 –től Csáktornya, a 17/III. zászlóalj –é Zalaegerszeg.

Ezenkívül békében Mosonmagyaróváron állomásozik a 17.gyalozezred árkász szak –a, Sopronban pedig a huszár szakb –a, amelyek mozgósításkor Nagykanizsára vonulnak be hadiállománnyal. Az ezred hadkiegészítési területe általában Zala megye. A 17/I. zászlóalj a nagykanizsai –, pacsai –, letenyei járás, a 17/II. zászlóalj keszthelyi –, tapolcai –, sümegi járás, a 17/III. zászlóalj –é a zalaegerszegi –, novai –, lenti –, zalaszentgróti járás.

Ezenkívül 1939 – 40 óta kárpátaljai és erdélyi román anyanyelvű újoncokat is kapnak a zászlóalj –ak kb. 10% -ban az úgynevezett védett / pl. törzsek, távbeszélő szak –ok / alakulatok kivételével.

Az 1942–es mozgósítás / doni hadműveletek / a tartalékállomány I/a anyagát igénybe vették. A veszteségek és az 1944 –es mozgósítási pcs. vonatkozó utasítása értelmében a légénységi tart. állománynak a doni hadműveletekben már részt vett állományát általában 1944–ben nem volt szabad igénybe venni. Tehát így az 1942 óta kiképzettek és az 1942–ben igénybe nem vettek képezték az állomány gerincét. Állíthatjuk, a harcok állomány nem érte el az 1942–ben mozgósítottak harcértékét.

Súlyos hiba volt a hadvezetés részéről, hogy a Szovjetunió ellen felvonuló légénység 15% –t kárpátukrajnai kárpátorosz anyanyelvű és ukrán érzelmű légénységből kellett kiválogatni. Ennek következtében szinte értelemszerűen áll elő az a helyzet, hogy ezek egy része már a hadműveleti területre való kiérkezés után megkezdte a szökést, bár egy részük a Csap körüli harcok idejéig kitartott, de teljes értékű harcosoknak ezeket nem tekintette senki (Csap előtt szökésekről nem hallottam semmit /S). A Csaptól Ny –ra folytatott harcokban kárpátaljai származású légénység már nem volt. Sürgős eseteket kivéve, légénység helyzetváltoztatása gyalogmenetben történt. Század és szakasz pk –ok hátsólovon. Anyag – és sebesültszállítás polgári lakosságtól besorozott szekereken történt / országos járműveken /. Löveg, mozgókonyha lóvontatású. A járművek nyújtják a mozgásban lévő zászlóalj menetoszlopát.

A gyalozezred a hadműveleti területre való kiérkezés után kb. 1 hónap múlva a nagy veszteségek folytán zászlóalj –á (17/I. zászlóalj) zsugorodott össze. Hasonlóképpen szerveződött át a 7. ho –hoz tartozó 4. és 5. gyalozezred is, amelyeknek maradványaiból a 17. eparancsnokság –a alatt szintén 1 – 1 (4/I. és 5/I. zászlóalj) zászlóalj –t szerveztek, de már ekkor sem hadilétszámon. A fegyverzetről és a híradó felszerelésről nem is szólva. Később aztán a 17. gyalozezred elnevezés is megszűnt. A 7.hadosztály beolvadt a 24. ho –ba, így a 17/I. zászlóalj a továbbiakban a 24. gyalozezred 24/I. zászlóalj lett. A 24. hadosztály és a 24. gyalozezred, amely számozását a háború befejezéséig megtartotta, annak ellenére, hogy létszáma egyre fogyott, így egybetartozási kötelekei folyton lazultak, ami még érthetőbb lesz akkor, ha figyelembe vesszük, hogy a 17/I. zászlóalj a Bodrog körüli harcokban a szegedi 9.gyalozezred megmaradt részeit / Károlyfalvi örgy. pság –a alatt / is magába olvasztotta. A 17. gyalozezred megmaradottjai a későbbi elmondások szerint helyenként súlyos, de mindig idegfeszítő harcokban jól állták meg a helyüket. Nem vívtak arcvonalakat, seregtesteket megrengető csatákat, de gyenge, vegyes fegyverzetükkel, sokszor magukra hagyottan, tüzéséggel alig megerősítve, néha anélkül is, ezt talán nem is várta tőlük senki.

Balatonfüred, 1984. december hó

Buzsáky László sk.

parancsnok /

/ volt százados 24/I. zászlóalj

HELYÜNK A MAGYAR HADSEREGBEN I.

1. Hds.

XI. Hadtest:	8. hadosztály	1. hadosztály	20. hadosztály
VII. Hadtest:	16. hadosztály	7. hadosztály	24. hadosztály
	19.e. 11.e. 10.e.	4.e. 5.e. 17.e.	12.e. 21.e. 24.e.

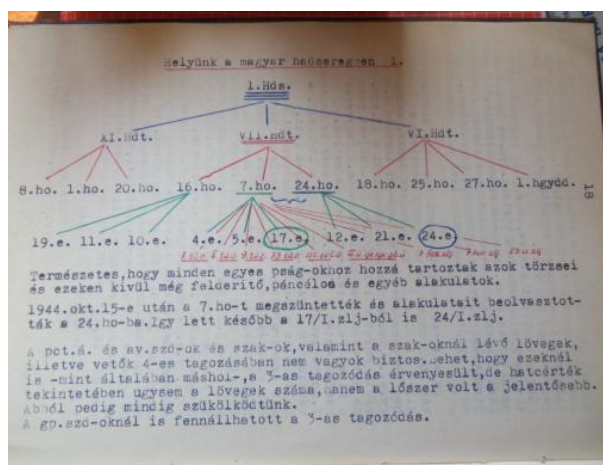
7.tü.o. 8.tü.o. 9.tü.o. 73.tü.o. 151.sv.t.o. III.ö.gk.lgv.gá.ü. 7.fed.zászlóalj 7.hír.zászlóalj
53.u.zászlóalj

VI. Hadtest: 18. hadosztály 25. hadosztály 27. hadosztály 1.hgydd.

Természetes, hogy minden egyes pság –okhoz hozzátartoztak azok törzsei és ezeken kívül még felderítő, páncélos és egyéb alakulatok.

1944. okt. 15 –e után a 17. ho –t megszüntették és alakulatait beolvastották a 24. ho –ba. Így lett később a 17/I. zászlóalj –ból is 24/I. zászlóalj

A páncéltörő á. és aknavetőszázadok és szakaszok, valamint a szakaszoknál lévő lövegek, illetve vetők 4 –es tagozásában nem vagyok biztos. Lehet, hogy ezeknél is – mint általában máshol –, a 3 –as tagozódás érvényesült, de harcérték tekintetében úgysem a lövegek száma, hanem a lőszer volt a jelentősebb. Abból pedig mindig szűkölködtünk. A géppuskaszázadoknál is fennállhatott a 3 –as tagozódás.

3. ábra 1.Hadsereg

Helyünk a magyar hadseregben II.

17. gyalog ezred

Nagykanizsa

17/I. zászlóalj Nagykanizsa

17/II. zászlóalj Csáktornya

17/III. zászlóalj Zalaegerszeg

Távbeszélő szakasz

Árkász szakasz

Huszár szakasz

Kerékpáros szakasz

Ezred törzs

E. ütk. von.

GH.

Eü. oszl.

N.páncéltörő á.század

(Szak –onként 3 – 4 db 75 mm –es páncéltörő á.)

1. szakasz

2. szakasz

3. szakasz

/ 4. szakasz /

Aknavetőszázad

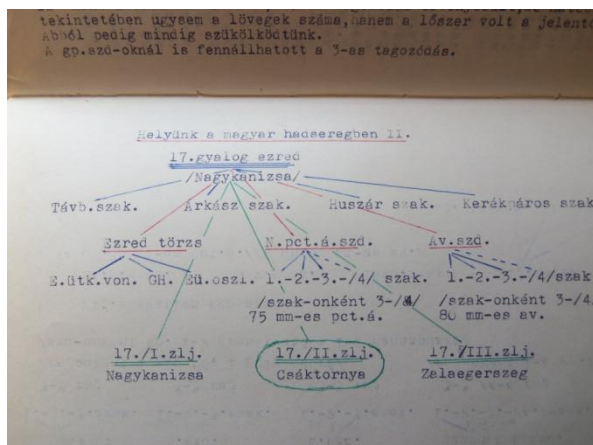
(Szakazonként 3 – 4 db 80 mm –es aknavető)

1. szakasz

2. szakasz

3. szakasz

/ 4. szakasz /

4. ábra 17. gyalogezred

Helyünk a magyar hadseregben III.

A 17/II. zászlóalj – kb. 600 fő

4. század:

1. szakasz: 3 raj

2. szakasz: 3 raj

3. szakasz: 3 raj

Rajonként 10 – 10 fő, 1 golyószóró

Szakaszonként kb. 1 – 2 gránátvető és kb. 1 – 2 nehézpuska

5. század:

1. szakasz: 3 raj

2. szakasz: 3 raj

3. szakasz: 3 raj

Rajonként 10 – 10 fő, 1 golyószóró

Szakaszonként kb. 1 – 2 gránátvető és kb. 1 – 2 nehézpuska

6. század:

1. szakasz: 3 raj

2. szakasz: 3 raj

3. szakasz: 3 raj

Rajonként 10 – 10 fő, 1 golyószóró

Szakaszonként kb. 1 – 2 gránátvető és kb. 1 – 2 nehézpuska

Géppuskás század (nehézfegyver század):

1. szakasz: 3 gépuska raj

2. szakasz: 3 gépuska raj

3. szakasz: 3 gépuska raj

4. szakasz: 3 gépuska raj + páncéltörő ágyú + aknavető + nehézpáncél. szakasz

Rajonként 1 – 1 géppuska (ö: 12 gp.)

Zászlóalj közvetlen szakaszok

Páncéltörőágyús szakasz: 4 db. 35 mm –es páncéltörő ágyú

Aknavetős szakasz: 4 db. 80 mm –es aknavető

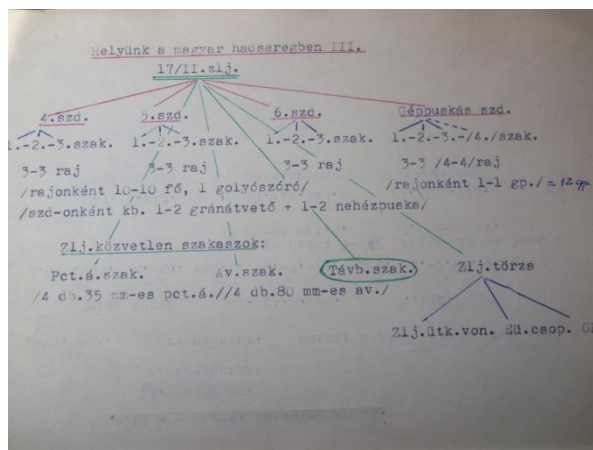
Zászlóalj törzs:

Gazdasági hivatal (GH.)

Zászlóalj vonat

Zászlóalj eü.csop.

Távbeszélő szakasz

5. ábra 17/II.zlj

Helyünk a magyar hadseregben IV.

A 17/II. zászlóalj TÁVBESZÉLŐ SZAKASZ – 22 fő

Szakasz törzs:

szakasz parancsnok

szakasz parancsnokh.

műszerész

lovas hírv.

kocsis

ti. küldőnc

1. Tács.: / 4 fő / , 1 távbeszélő készülék 2000 m vezeték

2. Tács.: / 4 fő / , 1 távbeszélő készülék 2000 m vezeték

3. Tács.: / 4 fő / , 1 távbeszélő készülék 2000 m vezeték

R/3 rád.jőr.: / 3 fő / , 1 db. R/3 rádió

R/2 rád.: / 1 fő / , 1 db. R/2 rádió

A századoknál 1 – 1 R/1, a gépuska századnál 1 db. R/2 rádió, az aknavető szakasznál külön tács. készülékkel és vezetékkel.

A szakasznál lévő híradó és egyéb felszerelés:

1 db. 10 –es távbeszélő központ

3 db. tartalék távbeszélő készülék

kb. 6000 m kábel

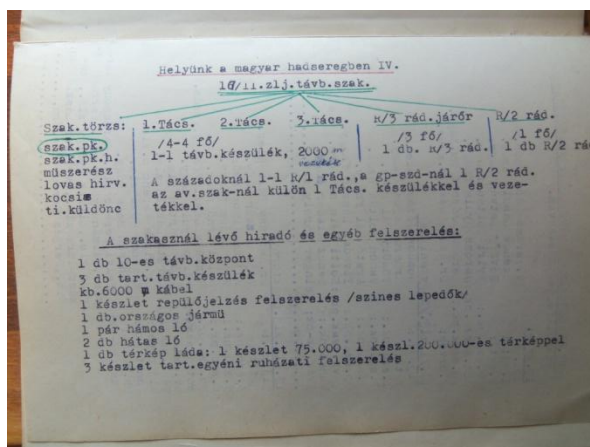
1 készlet repülőjelzés felszerelés / színes lepedők /

1 db. országos jármű

2 db. hátasló

1 db. térkép láda: 1 készlet 75000, 1 készlet 25000 –es térképpel

3 készlet tartalék egyéni ruházati felszerelés

6. ábra Távbeszélőszakasz

A 17. GYALOGEZRED PARANCSNOKAI, TISZTIKARA

/ Akikről feljegyzésem van /

17.gyalogezred:

Eparancsnok:	v. Farkas Ödön százados
1.segédtszt :	Szende László százados
2.segédtszt :	Révffy István hadnagy
Aknaveetőszázad parancsnok:	Nyiri Zoltán főhadnagy
Páncéltörő á.század parancsnok:	Jaross Gyula főhadnagy
Hu.szakasz parancsnok:	Hernády József huszárhadnagy
E.orvos:	dr. Szücs Géza o.százados

17/I. zászlóalj Nagykanizsa:

Zászlóalj parancsnok:	Gombos József alezredes
Segédtszt :	Erhardt Lajos főhadnagy
1.század parancsnok:	Tömöry Pál százados
2.század parancsnok:	Vadon Zoltán százados
3.század parancsnok:	Arató Pál főhadnagy
Gp.század parancsnok:	Tivadar László főhadnagy
Távbeszélő szakasz parancsnok:	Solti Béla hadapród őrmester
Vonat parancsnok:	Sencz Aladár hadnagy
Szakasz pk –ok.:	Csinger Károly zászlós , ...

17/II. zászlóalj Csáktornya:

Zászlóalj parancsnok:	Dr. Kapossy Béla alezredes
Segédtszt :	Vajk Oszkár hadnagy
4.század parancsnok:	Puskás Álmos százados
5.század parancsnok:	Papp Lajos hadnagy
6.század parancsnok:	Solti Ernő százados
Gp.század parancsnok:	Buzsáky László főhadnagy / százados
Páncéltörő á.század parancsnok:	Fülöp Gyula hadnagy
Aknaveetőszázad parancsnok:	Ónody Márton zászlós
Távbeszélő szakasz parancsnok:	Karáth László zászlós
Zászlóalj orvos:	dr. Lipka Ferenc zászlós
Vonat parancsnok:	Kemendy Géza zászlós
GH. főnök:	Hanisch Béla hadnagy
Szakasz pk –ok.:	Érfalvy Ferenc zászlós , Karácsony Imre zászlós , Kálmán György zászlós , Parragh Ferenc zászlós , Lillik György zászlós , Solti Ernő százados , Kapiller László hadapród őrmester , Perjés Ferenc hadapród őrmester , Szakács Imre zászlós , ...

AZ EZREDPARANCSNOK ÉS A ZÁSZLÓALJ PARANCSNOKAI

7. ábra Ezredparancsnok

Jobbról balra: v. Farkas Ödön ezredes parancsnok
Gombos József alezredes I.zászlóalj parancsnok
Papp László őrgy. III.zászlóalj parancsnok
Dr. Kapossy Béla alezredes II.zászlóalj parancsnok
Szende László százados e.1.segédtsízt

17/III. zászlóalj Zalaegerszeg:

Zászlóalj parancsnok:	Papp László őrgy./alezredes/
Segédtiszt :	Vajda József zászlós
7.század parancsnok:	Tuba László főhadnagy
8.század parancsnok:	Gömbös Endre hadnagy
9.század parancsnok:	Lillik János főhadnagy
Gp.század parancsnok:	Cente István százados
Páncéltörő á.szakasz parancsnok:	Szántó Jenő zászlós
Távbeszélő szakasz parancsnok:	Sziráki hdp.örm.
Szakasz pk-ok:	Fehér József hadnagy , Oláh Sándor
hadnagy	

Az e. különböző zászlóalj-ajaihoz beosztott hdp. örm-ek:

mint szakasz pk-ok:

Laczi József, Lehel László, Zimonyi János, Kámán Pál,
Horváth Antal, Temesvári Endre, Tóke Antal, Fridrich László,
Benkő Kálmán, Bethlein György, Mankovszky László

A maradék ezredből megalakult 17/I. zászlóalj :

Zászlóalj parancsnok:	Dr Kapossy Béla alezredes
segédtiszt :	Szakács Imre zászlós
1.század parancsnok:	Arató Pál főhadnagy
2. század parancsnok:	Solti Jenő százados
3. század parancsnok:	Lillik János főhadnagy
Gp.század parancsnok:	Buzsáky László százados
Páncéltörő á.szakasz parancsnok:	Fülöp Gyula hadnagy
Aknávetőszakasz parancsnok:	Ónody Márton zászlós
Távbeszélő szakasz parancsnok:	Karáth László zászlós
Zászlóalj orvos.:	Lipka Ferenc o.zászlós
Vonat parancsnok:	Senz Aladár hadnagy
Gh.főnök:	Hanisch Béla hadnagy
Szakasz pk-ok:	Csinger Károly zászlós ,Karácsony Imre zászlós ,Parragh György zászlós ,Fehér József hadnagy ,Oláh Sándor hadnagy ,Szántó Jenő zászlós

Később kerültek hozzánk:Sárkány fhdgy, Komjáthy főhadnagy , Mara István hadnagy ,
Eisemann zászlós ,Jány zászlós , Szittyai zászlós , Jeszenszky hadapród őrmester ,
Kovács hadnagy

A 17/II. zászlóalj távbeszélő szakasz személyi állománya:

Karáth László zászlós szakasz parancsnok

Kalányos János szakaszvezető szakasz parancsnokh.

Dunai József őrv. műszerész	eltűnt: VII.20	Uglya
Pongrácz Lóránt honvéd lov.hirv.		
Gál Ferenc honvéd kocsis	eltűnt: VII.26	Rosulna
Végh József honvéd	eltűnt: VII.26	Rosulna
Szabó Imre honvéd	eltűnt: VII.26	Rosulna
Török Lajos honvéd	eltűnt: VII.26	Rosulna
Kristofics József honvéd	eltűnt: VII.24.	Kraszilovka
Szabó Géza tizedes		
Tóth Lajos tizedes	eltűnt: XII.16.	Forró
Varga Lajos tizedes	eltűnt: XII.16.	Forró
Kovács József őrv.	eltűnt: XII.16.	Forró
Szilágyi Boldizsár honvéd	elvezényelve: IX.21.	
Szép Gyula honvéd	eltűnt: I.19.	Barka
Varju Lajos honvéd		
Vörös Lajos honvéd	eltűnt: I.19.	Barka
Frantal Máté honv	hósi halott: IX.26	Brusturi
Derhán József honvéd	kórház: I.23.	Dobsina
Tomasits László honvéd		
Katzberger Károly honvéd		
Söjtöri Vince honvéd		
Spiclin Mihály honvéd	hósi halott: XII.15.	Forró
Szabó Endre honvéd	megsebesült: II.20	Hárskut
Léner Sándor honvéd	megsebesült: X.30.	Csap
Kollarics György karp.honvéd		

Később kerültek a szakaszhoz:

Kujbus Ferenc őrm., Porpáczi Ferenc szakaszvezető XII.15. hósi halott: Forró,

Tóth Gergely, Péntek Ambrus, Fata Vilmos, Binger Károly, Tálasi Ferenc I.21. sebesülés Hárskut,

Somogyi György, Bicsák Ferenc III.14. Hósi halott: Sajba, Fábri Zoltán, Balassa Ferenc és Nikolics György honv-ek

A 17/II. ZÁSZLÓALJ TISZTIKARA

Zászlóalj parancsnok:	Dr. Kapossy Béla alezredes
Segédtiszt:	/ Vajk Oszkár / hadnagy
Zászlóalj orvos:	Dr. Lipka Ferenc zászlós
GH. főnök:	Hanisch Béla hadnagy
Vonat parancsnok:	Kemendy Géza zászlós
Századparancsnokok.:	Puskás Álmos százados , Papp Lajos főhadnagy , Lillich János főhadnagy , Solti Ernő százados
Géppuskás századparancsnok:	Buzsáky László főhadnagy
Zászlóalj közv.páncéltörő ágyús szakasz parancsnok:	Fülöp Gyula hadnagy
Zászlóalj aknavető szakasz parancsnok:	Onódy Márton zászlós
Zászlóalj távbeszélő szakasz parancsnok:	Karáth László zászlóalj
Szakaszpk-k.:	Érfalvi Ferenc zászlós Kálmán György zászlós Lillik György zászlós Karácsony Imre zászlós Parragh Ferenc zászlós Kapiller László hadapród
őrmester	Perjés Ferenc hadapród őrmester Szakály Imre zászlós

Később kerültek a már összevont 17/I. illetve mégkésőbb a 24/I. zászlóalj –hoz:

Solti Ernő százados
Arató Pál főhadnagy
Sárkány /?/ főhadnagy
Komjáthy /?/ főhadnagy
Mara István hadnagy
Kovács /?/ hadnagy
Eisemann /?/ zászlós
Szántó Jenő zászlós
Csinger Károly zászlós
Szittyai /?/ zászlós
Jány /?/ zászlós
Jeszenszky /?/ hadapród őrmester
Fehér József hadnagy
Oláh Sándor hadnagy

A KIEGÉSZÍTÉST SEGÍTŐ SZEMÉLYEK ÉS ALAKULATOK NAPLÓI, VISSZEMLÉKEZÉSEI ÉS AZOK JELZÉSE:

- / B / Buzsáky László százados 24./zászlóalj pk/17/II.gp.század parancsnok visszaemlékezései
- / Sz / Szende László százados 17.gyalogezred 1.segédtsz. visszaemlékezései
- / O / Dr Szücs Géza o százados 17.gyalogezred orvosának naplója
- / G / 17/III.gp.szakasz parancsnok naplója
- / K / Keszei János t.hadnagy 5/II.gp.szakasz parancsnok majd 5/I.század parancsnok naplója
- / É / Érfalvi Ferenc zls 17/II.szakasz parancsnok visszaemlékezései
- / F / Farkas László zls 4/I. távbeszélő szakasz pk naplója
- / V / Várkúti János zászlós 5/I.zászlóalj sgt visszaemlékezései
- / Z / Bedőcs Zoltán zls 4/I.zászlóalj szakasz parancsnok + /Tanzászlóalj / szakasz parancsnok visszaemlékezései
- / J / Kalányos János szakaszvezető 17/II. távbeszélő szakasz parancsnok helyettes visszaemlékezései
- / P / Péntek Ambrus honv 17/I. zászlóalj rád.távbeszélő visszaemlékezései rövid napló alapján
- /4/II.N/ a 4/II.zászlóalj hadműveleti naplója
- /21/II.N/ A kassai 21/II.zászlóalj hadműveleti naplója
- /HadosztályN/ A 7.hadosztály hadműveleti naplója /kivonat/
- /HadosztályH/ A 7.hadosztály Előzetes harctudósítása /kivonat/
- /HadtestN/ A VII.hadtest Harcleírása /kivonat/
- /Hist.F./ História /Magyar Történelmi Társulat/ folyóirata
- /Hist.É./ Az 1944. év történelme /Történelmi könyvek.
- /S/ Mások visszaemlékezéseihez hozzáfűzött megjegyzéseim

Megjegyzés: Az események végén alkalmazott számozás, pl. /4/ a könyvvégén külön lapon jelöli az esemény eredetét, esetleges pótlását.

Megjegyzés: A hangulatot kifejező katonanótáknak jelenleg elég lenne csak a kezdő sorát leírni, mert azokat most még mindenki ismeri. Feltételezhető, hogy ezeket pár év múlva elfelejtik, azért ezeknél nemhogy nem rövidíthetők, hanem kénytelenek lesznek az egész szöveget leírni.

KÉT POGÁNY KÖZT

„ Szegény legénynek olcsó a vére,
Mégis egy napra két krajcár a bére.
Azt sem tudja elkölteni,
Mégis végtére,
Két pogány közt, egy hazáért
Omlik ki vére. ”

/ Te vagy a legény ... Kuruc dal

Az egyikkel, a kommunizmussal már kisdíák korunkban rémisztgettek bennünket és tartott ez addig, amíg iskolába jártunk. Talán mondhatnám azt is, hogy folytatódott katonakorunkban is, hisz minden gépkocsin ez a felirat szerepelt:”GYŐZELEM, VAGY SZIBÉRIA ! ” Nem gyűlöletre, hanem inkább tőle való félelemre neveltek minket. Hogy meg is volt ennek a fogantja, mi sem bizonyítja jobban, hogy nem csak mi¹ féltünk az orosz fogságtól, - amikor kikerültünk a frontra,- hanem a zsidó munkaszolgálatosok is igyekeztek elkerülni a fogságba esést, noha nem sok megbecsülésben volt részük a fronton, még kevesebb odahaza, nem is beszélve a rájuk és családjukra váró deportálásokról.¹⁻²

A gyűlöletet a románokkal, a csehekkel és a szerbekkel kapcsolatban táplálták bennünk, hiszen az I. Világháborút követő Trianoni békeszerződésben nekik ítélték oda ezeréves hazánk nagy részét, / a 325000 km² –ből nekünk csak 93000 km² maradt./ vele együtt nagyon sok magyar testvérünket. Amíg a németek a békekötésnél területük 13%-át és lakosságuk 10%-át veszítették el, addig Magyarország területének 72%-át és népességének 64%-a lett másoké.

Igaz, Magyarország nemzetiség szempontjából sokkal tarkább képet mutatott, de míg 20 német közül 1 került idegen impérium alá, addig 20 magyarból 7 került kívül az új határokon. Tehát az akkori összmagyarságnak 1/3-a, s ennek jelentékeny hányada nem sziget-, vagy szórvány település, hanem a magyar etnikai tömbbel szorosan összeforrott tömeg az új határok közvetlen közelében.

Wilson néprajzi határokat ígért, pontosabban kinyilatkoztatta az önrendelkezés jogát, de nálunk nem alkalmazták az etnográfiai elvet, Sopron kivételével kizárták a népszavazás lehetőségét is.

A békeszervezők igyekeztek hadászatiilag fontos vasútvonalakat, gazdasági és kulturális központokat az új államoknak juttatni. A néprajzi elv legfeljebb úgy érvényesült, hogy inkább 10 magyar község kerüljön túl a határon, mintsem 1 más etnikumú ideát maradjon.

A határainkon kívül rekedt magyar testvéreinket elnyomták, sanyargatták, amibe mi nem nyugodhattunk bele éppen úgy, mint ahogyan az igazságtalanul elvett területeinkről sem mondtunk le soha. Nálunk sokkal kisebb népcsoportok nyerhetik el ma is függetlenségüket, pont a Trianoni békeszerződésben elszakított magyar testvéreinknek kell még most is idegen elnyomásban élniük ?

Annak idején többit foglalkoztunk a sorsukkal. Minden tanítási napot Papp-Váry Eleménné Magyar Hitvallásával kezdtünk, melynek szövege:

„Hiszek egy Istenben,
Hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában !
Ámen.”

De ugyanezzel a magyar imádsággal fejeztük is be a napi munkánkat, sőt ugyancsak ezt énekeltük a Himnusszal együtt ünnepélyeinken is. És számunkra ez akkor nem frázis volt, mi azt akartuk, ebben hittünk, - bár elsősorban békésen akartuk a revíziót,- de bármikor készek lettünk volna harcba menni és vérünket ontani ezeréves határaink és kint rekedt testvéreink visszaszerzéséért, illetve szabadságáért.

Katonai kiképzésünk alatt is a harcászati gyakorlatokon a feltételezett ellenségeink mindig ők voltak és sohasem védekeztünk ellenük, vagy vonultunk vissza előlük, hanem mindig csak támadtuk őket. /pedig de jó lett volna közben ezekkel a hadműveleteket is gyakorolni!/ Külön-külön le is győztük volna bármelyiket még akkor is, ha erősebb volt a hadseregük a mienknél és beton erődök védték határainkat velünk szemben, mert belénk nevelték a hazaszeretetet és az irántuk való gyűlöletet, ami lehetővé tette volna a győzelmünket.

A Felvidék /most Szlovákia/ visszacsatolását megelőző I. Bécsi döntés előtt Kőszegről szabadcsapatok indultak a Felvidékre. Mint diákok búcsúztunk el a várossal együtt kb. 1 századnyi egységtől, melynek Gádoros Mihály t.fhgy. volt a parancsnoka. Utána tüntetésen vettünk részt, melyen követeltük az összes elrabolt magyar terület visszaadását. Jelszavaik a következők voltak: „Vesszen Trianon !”, „Mindent vissza !”, „Kassát vissza!”, „Erdélyt vissza !”, „Közös magyar lengyel határt !”

Hamarosan utána honvédségeink bevonultak Felvidékre, birtokba vették Kárpátalját is, és felvonult a románok ellen is, hogy Erdélyt visszacsatolhassa az országhoz.

Amikor a magyar hadsereg felsorakozott a román határon, hogy Erdélyt felszabadítsa és az ott élő magyarokat a románok üldözésétől megmentse, megszületett a II. Bécsi döntés. A História 1982.3.sz-ban írja Ránki György: Oszd meg és uralkodj című cikkében:

„Az 1941-es II. Bécsi döntés történelmi körülményeinek megértéséhez hozzátartozik, hogy Hitler a már-már háborúval fenyegető román-magyar feszültség valamiféle megoldását elkerülhetetlennek tartotta. Természetesen őt nem az eredeti vita igazságos rendezése foglalkoztatta. A bonyolult népszerűségi viszonyokat a német vezető is ismerte. Bár a II. Bécsi döntés nem elégítette ki a Románia 2/3-ára irányuló magyar követeléseket, arra alkalmas volt, hogy mind Magyarországot a szerzemény védelmének, vagy bővítésének reményével, mind pedig Romániát a további érvágás elkerülésének és az elvesztett területek visszaszerzésének hitével, Hitler maga mellé állítsa.”

Az oroszokkal szemben azonban követeléseink nem voltak. Ők nem részesültek Trianonban a feldarabolt Magyarországból, ő hozzájuk akkor még nem kerültek magyarok, akiket elnyomtak volna. Mi aztán mégis velük kerültünk háborúba, mert egyes német érzelmű katonai vezetők kiprovokálták a kormánytól a hadüzenetet és így meggyőződésünk ellen is kénytelenek voltunk velük szemben harcolni.³ Harcoltunk, mert ez volt a parancs, de ezt úgy csináltuk, mint amikor a kutyát bottal verik a nyúl után. Hiszen mi erre sem erkölcsileg, de anyagilag sem voltunk felkészülve. Nekünk sem fegyverünk nem volt, hogy eredményesen szembe szállhassunk a „T 34”-esekkel támogatott túlerővel, sem megfelelő ruházatunk, amellyel elviselhettük volna a kemény orosz tél viszontagságait, - ami volt azt sem osztották ki, hanem fellenségyújtották a kikényszerített doni visszavonulás alkalmával -, de főleg nem volt elegendő lőszerünk ahhoz, hogy támadásainkat megfelelően előkészíthessük, vagy a tüzérség zárótűzével tartóztassuk fel a mindig túlerővel támadó és nagy tűztámogatással segített ellenséget. Amikor lőszerhiányt emlegettünk, akadt olyan magasabb parancsnok, aki azt mondta: „Ott van a szuronyunk !”, aminek a II. Világháborúban a géppisztollyal felszerelt ellenséggel szemben semmiféle jelentősége nem volt. Nem is hallottam róla, hogy valahol használták volna. Ezért támadásainknál is, de az ellenség támadásainak kivédésénél is nagyok voltak a veszteségeink. Lehet kitartást követelni akkor, ha lőszerre, segítségre, támogatásra a kitartó egység nem számíthat? Vagy kitartásra legfeljebb a németek visszavonulását segíti elő ? Az ilyen kitartást nem lett volna

szabad megkövetelni. Persze más a helyzet, ha magyar érdekek, magyar életek sorsa forog kockán. Mert ilyen esetek is előfordultak és ilyen esetben nem volt probléma a kitartással.

A trianoni revízió utáni vágy állított bennünket ideiglenesen a másik pogány, a fasizmus oldalára, mert ők ugyanúgy területeket vesztek, mint mi az I. Világháború alkalmával. Ezért üdvöztük a Saar-vidék visszafoglalását, mert mi korábban már említett trianoni követeléseink is hasonlóak voltak. De odaálltunk azért is, mert mástól nem remélhettük, hogy támogatják revíziós törekvéseinket. Akkor még nem mutatták ki foguk fehérjét és akkor még csodáltuk is a németeket, ahogyan lerohanták a nagy Franciaországot és szétzúzták a francia és az angol hadsereget. Nagy lett irántuk a rokonszenvünk akkor, amikor előttünk is elhúzták a mézesmadzagot és két bécsi döntéssel odaitélték Felvidék és Erdély egy részét és beleegyeztek Kárpátalja megszállásába is, amit a Szovjetunió nem fogadott nagy tetszéssel, bár akkor még nem adott ennek hangot, de később annál inkább nemtetszését fejezte ki a magyarok által való birtoklása miatt. Ezt bizonyítja Simon Mária: Magyarország Moszkvából nézve című cikkéből vett alábbi idézet:

/Hist.É./ Az 1944. márc. 22-i Pravda, a Szovjetunió Kommunista Pártjának központi lapja így tükrözi a szovjet külpolitika fő vonalait: „A magyar területrablók erőszakot alkalmaztak Kárpát-Ukrajna lakosságával szemben. Erőszakos magyarosítást hajtanak végre az általuk elfoglalt területeken. Bezárják a színházakat, könyvtárakat, iskolákat. A fiatalokra rákényszerítik a magyar nyelvtanulást”

Pedig ez a terület a Trianoni Békeszerződés előtt már 1000 éve hazánkhoz tartozott. Lakói többségben magyarok voltak. Az ott élő ruszinok, zsidók az üldözések elől menekültek erre a területre, akiket a magyar nép befogadott. Soha nem tartozott ez a terület Oroszországhoz, vagy a Szovjetunióhoz. Nem tudom megérteni még most sem, hogy miért mi vagyunk a „területrablók”. /Ha csak a honfoglaló Árpádot nem számítjuk annak./

Nem voltunk ugyan megelégedve a visszakapott területek nagyságával, de bízunk benne, hogy még nem végleges a területrendezés, és akkor még nem gondoltunk arra, hogy éppen ők voltak azok, akik az egész terület visszaszerzését megakadályozták azért, hogy a másik felet is maguk mellé állítsák és ígéreteseikkel őket éppen úgy kihasználhassák, mint azt velünk is tették. Mindez világosan kitűnik azokból a jegyzőkönyvekből, melyek Hitler és a szomszédos, illetve az általa létrehozott országok vezetőivel /Magyarország, Románia, Bulgária, Szlovákia, Horvátország / folytatott tárgyalásai tartalmazzak.⁴

Mi akkor ezekről a fondorlatokról nem tudtunk és nagy lelkesedéssel vonultak be katonáink a felszabadult területekre, ahol a lakosság mindenütt fellobogózott házakkal, lelkes ünnepléssel fogadta és nagyobb városokban ünnepélyeken köszöntötték honvédjeinket, virággal borítva azokat az utakat, amerre elvonultak. Örömmel ölelkeztek honvédjeink a felszabadult testvéreinkkel, de nagy szeretettel és barátsággal ölelték egymást a magyar és a lengyel katonák is a közös magyar-lengyel határon, amíg a németek Lengyelországot is le nem rohanták.

Helyesen állt ki ekkor kormányunk a lengyelek mellett, . bár megakadályozni nem tudta a németek által való lerohanást -, /de előre értesítette a lengyeleket az előkészületekről/ és a németek által Magyarországnak visszaítélt területek ellenében is elutasította a németeknek azt a kívánságát, hogy a magyar hadsereg vegyen részt Lengyelország megszállásában. Sőt még azt a követelésüket is elutasították, hogy a németek a lerohanás meggyorsításához csapatokat szállíthassanak át az országon, illetve annak azon a részén, amit ők juttattak vissza számunkra. Pedig a szlovákok az átvonulást engedték meg nekik, hanem csapatokat is adtak akciójukhoz. Ugyancsak nem jó szemmel nézték azt sem, hogy befogadtuk a lengyel menekülteket, gyermekeik részére iskolákat biztosítottunk és lehetővé tettük egyesek részére, hogy Ny-ra menekülhessenek.⁵

Talán ide kívánczik gr Teleki Pál miniszterelnök esete is, aki 1940.dec. 12-én barátsági és meg nem támadási szerződést kötött Jugoszláviával. Néhány héttel később a németek azt követelték tőle, hogy velük együtt a magyar hadsereg is indítson támadást Jugoszlávia ellen. Ő ezt nem tette meg. Sőt azt sem akarta megengedni, hogy a németek átvonuljanak az ország területén, mint ahogyan a lengyeleknél sem járultak hozzá. Ott a barátság, itt a szerződés betartása volt az elhatározás oka. Inkább az öngyilkosságot választotta, mint sem hogy a szerződést megszegje.⁶

Teljesítette helyette a németek követelését utóda, Bárdossy László miniszterelnök, mert ő szívvel-lélekkel a németek barátja volt. Sajnos ilyen vezetőink is akadtak jó néhányan. Bár ezek egy része is a németek mellett való elkötelezettséggel, - állítólag és rosszul értelmezve –magyar érdekeket vélt szolgálni. Nem sok idő múlva 1941. jún.22-én megindult a németek Szovjetunió elleni támadása.

Rákövetkező nap egyes katonai vezetők már igényelték a magyar hadsereg bevetését. Igaz, hogy a szovjetekkel nem volt barátsági szerződésünk, de nem sokkal előbb kaptuk tőlük vissza az 1848-as Szabadságharcban zsákmányolt zászlókat és a Szovjetunió hatalmas hadserege is ellene szólt, hogy vele is harcba keveredjünk, de mint korábban említettem, vele szemben területi követeléseink sem voltak. Kassa oroszok által való bombázásának rágalma okot is szolgáltatott rá, bár közrejátszhatott a kérésre való gyors reagálásnál a már korábban azonban is említett vezetők Szovjetunió elleni gyűlölete, és most megtalálták az alkalmat arra is, hogy meghálálhatták a németeknek a bécsi döntéssel visszakapott területeket és talán a lengyeleknél tanúsított elutasításért is ki akarták engesztelni őket. Így aztán július 7-én el is indult a németek támogatására ugyan kitüntette magát, azonban felszerelési és kiképzési hiányosságai a háborúban való további részvétel ellen szóltak.

Érdemes felfigyelnünk Vida István: Miniszterelnök illegalitásban c. cikkére:

/Hist.1984/4.sz/ „Wert vezérkar főnök állásfoglalása már a szovjet háború kitörésekor az volt, hogy Magyarországnak minél nagyobb katonai támogatást kell adni a németeknek. Ez volt a főbb katonai vezetők nézete is, de ebben már Horthy nem értett egyet velük. Annyira világos volt, hogy Magyarországnak hadereje zömét határain belül kell készenlétben tartani, hogy ebből még Horthy sem engedett. Midőn a németeket kiszolgáló Werthről megtudta, hogy a háta mögött újabb csapatokat ígért a németeknek, Horthy azonnal elcsapta, és helyére Szombathelyi tábornokot nevezte ki.

Gyorshadtestünk bevetése után hamarosan 1941. szeptemberben elhangzik Szombathelyi Ferenc vezérezredes, vezérkari főnök nyilatkozata:

„A százszázalékos német győzelem, százszázalékos német megoldást jelent. Hol marad a magyar megoldás akkor, ha minden erőnket eleve ennek a százszázalékos német győzelemnek a kivívására bedobunk és feláldozunk ? Ezért mindent egybevetve azt hiszem, hogy várunk kell. Ne siessünk! Ne akarjunk a németeknél németebbek lenni! Tartsuk szárazon a puskaport! Gondoljuk meg, hogy mi nem nagyhatalom vagyunk és ne nagyhatalmi fejjel gondolkodjunk. Nem helyezkedhetünk mi magyarok a németekkel azonos álláspontra. A háború hosszú lesz, erre és nem a villámháborúra kell berendezkednünk. A nagyhatalmi politikát és a hadászatot át kell engednünk a nagyhatalmaknak. Nekünk a fal mellett állnunk.”⁷

Ugyancsak távoznia kellett Bárdossynak is, akit Kállay Miklós követett a miniszterelnöki székben. Róla a következőt írja Vida István:

„Kállay határozottan jó hazafi volt, aki legjobb szándékkal eltelve vállalta nehéz hivatalát, mely számára Bárdossy politikája miatt már csak előre kijelölt utakon vezethetett. Újat ő már nem tehetett, de remélte, hogy simulékonysággal, ide-oda lavírozással és időnyeréssel, ha nem is javíthat nagyot a helyzetünkön, de nem is ronthat azon, és mindaddig, amíg a háború sorsa eldől, függőben tarthatja ezt a ki nem forrott helyzetet.”...

„Mindenki tudta, hogy Kállay Micu olyan ember, akivel „lehet beszélni”. Kállay elküldte a szokásos üdvözlő táviratokat Hitlernek és Mussolinink, melyben hemzsegték

a sablonos frázisok a „magyar-német-olasz sorsközösségről”, a „biztos győzelembe vetett hitről”, stb., de ezt nálunk senki nem vette komolyan, mindenki tudta, hogy ez csak szükséges „papírforma”, semmi más.”

„De még maga Bethlen István is, aki pedig világlátott, széles látókörű és éppenséggel nem náci barát politikus volt, azt mondta egyszer nekem, hogy szerinte a háború vége mégis valamilyen megegyezés lesz a két küzdő fél között. A németek akkor még az egész vonalon, a K-i fronttól Afrikáig sikeres támadó háborút folytattak.”.....

Kállay is ezek közé tartozott. Ő is a kompromisszumos békében hitt és abban, hogy ily békében Magyarország okvetlen mégis a német hatalmi élettérben fog tartozni, tehát nem szabad a dolgunkat a németekkel elrontani, de azt a legkisebb áldozattal kell elérnünk. Katonát, mezőgazdasági és ipari terméket, stb. csak éppen annyit adni, amennyit feltétlen kellett, különben meg ügyesen kivárni a nagy harc végét.”.....

Összefoglalva:”Eltekintve attól, hogy minden külsőségben, sajtónk és propagandánkban követte a Kállay kormány a Bárdossy-féle németbarát vonalat, gyakorlatilag az volt az elv, hogy amennyire csak lehet, meg kell őrizni a nemzet erőit, katonai és gazdasági értékeit, és nem szabad azokat a németek részére elfecsérelni. Kállaynak ebben rendkívül nehéz és kényes volt a szerepe, mert egyrészt a németek szakadatlan követeléseit kellett kivédenie, vagy legalább is lealkudni, amivel a németek növekvő bizalmatlanságát váltotta ki, másrészt pedig ezzel a politikával elégedetlen, Kállayt kétszínűséggel vádoló párt a szélsőjobb oldali elemek és a tisztikar előtt úgy kellett tennie, mintha senki nálánál nem volna a németek őszintébb barátja.”

Sokat beszélnek még most is az akkori hintapolitika helytelenségéről, vagy németbarát, németeket mindenben kiszolgáló kormányokról.

Magam nevében mindkettőt elítélem, ha abból a célból tették, hogy ezáltal saját pozíciójukat mentsék vagy növeljék. De mi a helyzet akkor, ha ezt azért csinálták, hogy hazánk jobb jövőjét elősegítsék, vagy mint a háború vége felé azért álltak az egyik vagy másik oldalra, hogy hazánkat megmentsék a pusztulástól.

Akadnak olyanok is pl. a mostanában nem éppen elismeréssel elkönyvelt Turáni Vadászok Országos Egyesületében /1927-ben alakult/, akik 1941-től példának tekintették Teleki Pál eszmeiségét és politikáját, melynek legfőbb célja: „Magyarország függetlenségének megőrzése volt.”

/Hist.É./”Egyes vezetői többször akcióegységekre léptek haladó erőkkkel, 1943-ban egy szűkebb csoportjuk Bajcsy-Zsilinszky Endre, Kiss János altábornagy és mások fogadalmat tettek, illetve írtak alá, hogy megkezdik a németellenes csoport kiépítését, a titkos ellenállási mozgalmat.”

„1943. augusztusában a Kormányzót felkeresve fegyverletételre akarták rábírn.

Bajcsy-Zsilinszky Endre nyíltan hirdette, hogy a csapatokat felszerelve a D-i határ felé irányítsák, s Dél-Erdélyt – az ott egyébként nagy erővel a magyar határon összpontosított oláh hadsereget hátra támadva – el kell foglalni, s a délszláv kommunista partizánokkal egyesülni.”

/Hist.1982/3./ A kormányzót nem sikerült erre rábírn, ő csak a magyar katonák kivonását követelte erélyesen, de eredménytelenül. De fia ifj. Horthy Miklós, igaz, hogy már nagyon későn, de kereste a kapcsolatot Titó partizánjaival, a németek azonban törbe csalták és elfogták, akárcsak a többi ellenálló vezető nagy részét is.

Dr..Langsfeld Géza Horthy Miklós kabinetirodájának vezetője /helyettes/ azt írja egyik miniszternek 1944.márc. 29-én.:

„Sem Nyugat, sem Kelet nem képes a magyar problémát megoldani, hanem ezt magunknak kell. Az orosz az elmaradottságával csak ki fogja használni az országot, tovább megyek, ki fogja fosztani.. De gondolod, hogy nem ezt fogja tenni a mi drága Nyugatunk?

Ne vessétek el a tervét annak, hogy tartsuk meg gyenge osztrák-lengyel-jugoszláv kapcsolatokat, mert annak még hasznát fogjuk venni. Csak egy ilyen konföderáció képes nekünk segíteni.”⁸

Hazánk megmentéséért harcoltak illegalitásban a többi ellenállók is. Legföljebb ők a Szovjetunió segítségével igyekeztek hazánkat, népünket megmenteni a pusztulástól. Mindegyik csoport a maga módján, a maga igazában bízott, de az akkori nagy káoszban hosszabb távon nehéz lett volna megmondani melyikhez szegődve alapozhatjuk meg jövőnket.

Igen, ez a kis nemzetek sorsa. Táncolni az ellentétes világnézetű nagyhatalmak között, vigyázva arra, nehogy egyiket is megsértve, vagy éppen csak próbáljon valamelyikhez közeledni, már is a függetlensége forog veszélyben.

Annak ellenére, hogy a Kormányzó Szombathelyivel együtt a magyar csapatok frontra irányítása ellen voltak, az 1942. januárjában Budapestre utazó Keitel vezértábornagy és Szombathelyi vezérezredes vezérkari főnök között létrejött a megállapodás, hogy nagyobb számú magyar csapatot küldenek ki a frontra. Pedig nem tudom elképzelni, hogy ilyen hamar megváltozott volna a véleményük, de a németek erőszakos követelése elől nem tudtak kitérni. Így a csapatok hamarosan el is indultak részben mint megszállók, de nagyobb részük harcolva nyomult előre a Donig, ahonnan csak nagyon kis töredékük került haza.

Igaz, ekkor már nagyon sok németérezelmű ember került a vezetésbe mind a kormányznál, mind pedig a honvédségnél, akik kitüntetések, magasabb beosztásokat akartak szerezni, és a döntéseknél sok esetben ezek befolyása érvényesült. Így aztán nemcsak a Szovjetunióval szálltak szembe, hanem kiprovokálták Nagy-Británia és az Egyesült Államok hadüzenetét is. Ebben talán az is közrejátszott, hogy a románok, akiknek két hadserege harcolt a keleti fronton, Hitlernél nagyobb érdemeket szereznek és a végleges határrendezésnél velük szemben nagyobb előnyökhöz jutnak. Mindez azonban nem menti tettüket, mert a jelek ekkor már a német győzelem ellen szóltak, de nekünk magyaroknak még e nélkül is kevés keresnivalónk volt a Don mellett.

A Doni vereség és főleg a visszavonulás kijózanította aztán nemcsak a katonákat, hanem a vezetők nagy részét is, és megváltoztatta a németekről eddig alkotott véleményt. A német katonák kegyetlenkedése, a magyarokat utáló megvetése, a velük szembeni magatartása, gyűlöltté tette eddigi szövetségeseinket. Ránki György egyik cikkében így ír erről:

/Hist.1984./4/”1943 elejétől Magyarország megindult Németországtól való eltávolodás útján. Nem küldtek további csapatokat az orosz frontra. Előkészületeket tettek arra, hogy több szabadságot adjanak a baloldali pártoknak. Megbízottakat küldtek az összes semleges országok fővárosaiba, hogy megtudják, milyen úton, milyen feltételekkel hagyhatná el Magyarország a tengelyhatalmakat. Visszautasították azokat a követeléseket, hogy Magyarország rendfenntartó csapatokat küldjön a Balkánra.”

Felsőbb körök is belátták, hogy ha meg akarják menteni a magyar népet, - egyesek pozíciójukat – szakítani kell a németekkel és haza kell hozni a magyar csapatokat. Ilyen kísérletek még a Doni katasztrófa előtt is voltak. Kapcsolatot kerestek a Nyugattal, főleg Nagy-Britániával, akivel már gr Telekinek is voltak tervei. Különösen akkor vált ez aktuálissá, amikor az angolszász szövetségeseik partra szálltak Afrikában és szétforgácsolták a német haderőt, kilátásba helyezték az európai partraszállást is. De a Doni „Mohács” mindinkább sürgette a visszalépést, a németekkel való szakítást.

Juhász Gyula történész Szombathelyi vezérkari főnök 1943.februári emlékiratából idézi: „Az angolszász hatalmak marokkói partraszállása nálunk igen nagy nyugtalanságot és izgalmat váltott ki. Az izgalom kiváltója az volt, hogy É.-Afrikából már nem tűnt olyan reménytelennek a szövetségeseik kezdeményezése Olaszország, illetve a Balkán térségében.

A magyar uralkodó körök azon csoportjában, akik korábban nem bíztak a német győzelemben, felébredt a remény, hogy az események kedvező alakulásával talán sikerül feléleszteni a megbukott Teleki-féle koncepciót és kellő időben végrehajtott fordulattal aktuális változások nélkül át lehet menteni az ellenforradalmi rendszert a háború utánra.”

Ugyancsak Juhász Gyula írja egy másik helyen:

„Veres újabb utazása Isztambulba. Ismeretes, hogy azok a meg-megújuló kísérletek, hogy a keleti fronton lévő katonai alakulatokat Magyarország területére visszahozzák, Hitler és a német katonai vezetők makacs ellenállása megbukott.”

Feltételezem, hogy nemcsak a kormánynak és a vezetőknek, hanem rajtuk kívül, velem együtt még nagyon sok magyar embernek tudomására jutottak azok a híresztelések, melyekről szintén Juhász Gyula írt Világháborús repeszek cím alatt:

/Hist.1984/4./”Először a Brit kormány dolgozott ki egy formulát 1943.márciusában Magyarországra irányuló propaganda hatékonyságának érdekében abból az alkalomból, hogy erősítsék a magyar ellenállást. Ez így hangzott: Ófelsége kormányának nyilvánvalóan nem lehet semmi dolga azzal a rezsimmel, amely a tengellyel lépett szövetségre és kihívás nélkül megtámadta Nagy-Británia csehszlovák, jugoszláv és szovjet szövetségeseit. A magyarok új és még messzebbre nyúló trianoni rendezéstől félnek. Aggályaik eloszlatására kijelentjük, hogy Magyarországot, bár megfelelő jóvátétellel tartozik szövetségeseinek, Ófelsége kormánya nem akarja darabokra tépve látni és nem akarja kormányai ostobaságaiért a magyar népet büntetni. –Ehhez még hozzátették: - Saját és szövetségeseink állásfoglalását elkerülhetetlenül befolyásolják majd azok a gyakorlati lépések, amelyre a magyarok elszánják magukat, hogy kiszabaduljanak a tengely uralma alól, siettetve a szövetségesek győzelmét és ezzel együtt felszabadulásukat. „

„-A szovjet kormány, amelynek állásfoglalását kérték, 1943. június 7-én válaszolt, s kiindulva abból, hogy Magyarország ténylegesen a Szovjetunió ellen harcolt, egy jóval szigorúbb formulát fogalmazott meg : _A szovjetkormány úgy véli, hogy azért a fegyveres segítségért, amelyet Magyarország Németországnak nyújtott, valamint azokért a gyilkosságokért, erőszakos cselekményekért, fosztogatásokért és gyalázatosságokért, amelye a megszállt területeken követtek el, a felelősséget nemcsak a kormánynak, hanem nagyobb, vagy kisebb mértékben a magyar népnek is viselnie kell. – Külön kitért Erdély kérdésére, amikor egyetértését fejezte ki Magyarországra irányuló propaganda módosításával, hangsúlyozva, hogy – a szovjet kormány nem tekintheti teljes mértékben igazolhatónak, hogy Németország diktátumával 1940. augusztus 30-án Bécsben hozott úgynevezett döntőbírói ítélettel, Magyarországnak juttatta Észak-Erdélyt.”

F.K.Roberts, , az angol külügyminisztérium közép-európai osztályának vezetője írta 1943.szeptember 27-én a moszkvai konferenciára készített „Magyarország jövője” c. feljegyzésében:

„Nem szabad szem elől tévesztenünk, hogy a demokratikus erők, e melyek remélhetőleg átveszik a hatalmat Magyarországon a háború után, végzetesen kompromittálnák magukat, ha a magyar nép véleménye szerint kapcsolatba hozhatók lennének olyan tisztességtelen területi rendezéssel, amely megismételni a trianoni rendezés hibáit.”⁹⁻¹⁰

Ez a Nyugat felé kacsintgatás és az erre való reagálás készítette Hitlert, hogy 1944.március 19-én magához rendelve Magyarország kormányzóját, távolléte alatt – zavart keltve – megszállja szövetségeseit Magyarországot, ami aztán véglegesen meggyűlöltette a magyarokkal a németeket, még azokat is, akik eddig hittek a német csodafegyverekben és a győzelmükben.

Mikor az oroszok elérték a Kárpátok előterét, a kialakult stratégiai helyzet következtében előre látható volt, hogy a németeknek hazánkon keresztül kell felvonulni. Ezt mindenki látta. A kérdés csak az volt, milyen körülmények között fog ez megtörténni. Hóman Bálint: Németbarátság, kollaboráció, megszállás c. cikkében ezeket írja:

Én magam 1943.karácsonya előtt felkerestem Kállay Miklóst és teljes komolysággal kifejtettem előtte, hogy a kétértelmű politika ideje lejárt és felhívtam a figyelmét arra, hogy a hadi helyzet megváltozásával ez a politika, a különböző üzelmek megtűrése minden körülmények között a német megszálláshoz fog vezetni, amitől – ismerve a

németek szervezettségét és alaposágát – Isten óvjon meg minden népet és országot”
.../Hist.É./

Erre Kállay többek között azt a cinikus megjegyzést is megengedte magának:

/U.ott/”Ha a németek megszállnák az országot, a Ti kötelességeitek megmenteni,akikről tudják,hogy németbarát politikusok vagytok.”

Hómat Bálint kultuszminiszter erre tudomására hozta, hogy:

„Téved, ha azt hiszi, hogy én és a velem említett urak németbarát politikát folytatnak, mert a mi politikánk – néhai Andrassy Gyula, Tisza István, vagy akár Széchenyi István és más e fajta „németbérenc hazaárulók” politikájához hasonlóan – nem németbarát politika, hanem a földrajzi és történelmi adódottságokból következő, s erős meggyőződésünk szerint egyedül lehetséges magyar nemzeti politika, természetes védekezés a köztünk és körülöttünk élő szláv tömegek terjeszkedésével, s a magyarságot teljes elsöpréssel és felszívással fenyegetőtörekvéseivel szemben. Ezt nekem, mint Magyarország legnagyobb történetírójának jobban kell tudnom.” /Hist.É. 33.old/

Ebből a cikkéből kiderül az is, hogy a német megszállás után Veessenmayer német követnek ezekkel a szavakkal utasította vissza a részér felajánlott tárcát:

„Egészségi állapotomra, és Magyarország megszállására való tekintettel nem vagyok hajlandó vállalni.”

Március 27-én elküldött levelében pedig ezeket írja a német követnek: /részletek/

„... Mélyen megütközve azon a megaláztatáson melyet a magyar nemzetnek, mégpedig a legszélesebb néprétegeknek érdemtelenül tapasztalnia kellett és aggódva hazám és honfitársaim sorsa iránt ...”

„A történelem azt bizonyítja, hogy tartós és termékeny hatású természetes szövetség csupán két nép szabad és önkéntes elhatározásából jöhet létre.”...

„Az a tény, hogy a német hadsereg bevonult, a magyarságot a lelke mélyéig megrendítette, ugyanilyen mélyen érintette a magyarokat az a tény, hogy a német hatóságok, a magyar jog és alkotmány értelmében hoznak konkrét intézkedéseket ... Mind a német, mind a magyar részről törekedni kell, hogy a megszálló hadsereg az ország területéről eltávolíttassék, helyét a magyar hadseregnek átadja, s ugyanígy a német hatóság is beszüntesse hivatali ténykedését és funkcióit.”....

A közvélemény reagálásáról így ír:

„A közvélemény általában a legnagyobb megdöbbenéssel, fájdalommal, s egy része felháborodással, más része szégyenkezéssel értesült a „szövetséges” haderő bevonulásáról, a megszállás tényéről, s a német közegek önhatalmú intézkedéséről.”...

Ezeket nyilatkozta egy németbarát magyar kultuszminiszter, hogy szavai szívből jöttek-e, vagy csak mosakodni akart, azt nem tudhatom. Az ellenben biztos, hogy leginkább exponált személyek továbbra is kitartottak a németek mellett. Sajnos nem is kevesen.¹¹

A magyar kormány hatalma ezután már csak látszólagos volt, bár már eddig is úgyszólván minden intézkedés óta németek befolyásolták. Mostantól kezdve pedig mindenben teljesen a németek akarata érvényesült. Így történhetett, hogy a nyugati partraszállás után, amikor a németek veresége már mindenki számára biztos volt, nálunk is elrendelték a mozgósítást.

Erich Kuby ezt írja a háborúról:

„...A bűnös, végzetes hitleri háború 1944. nyarán a végéhez közeledett. 1944.június 6-án a Ny-i szövetségeseknek sikerült Normandiában partra szállniuk. hídfőállásaikat lassan, de állandóan szélesítették. 1944.június 14-én az amerikaiaknak Cotetin félszigeten sikerült áttörniük. Június 26-án elesett Cherburg, Az Avranches-i német állások áttörésével a szövetségesek magukhoz ragadták a kezdeményezést és mélyen benyomultak Franciaországba. A nyugati hadszíntér eseményeivel egy időben keleten az oroszok nagyszabású támadást intéztek középen, É-on és É.-Ukrajnánan a német hadseregcsoportok ellen. Németország számára ekkor a háború mind politikailag, mind katonailag elveszett”.¹²

Ilyenkor, amikor már a nyugati szövetségesek is magukhoz ragadták a kezdeményezést, a szovjetek meg az egész keleti fronton megindították a támadást, mindenféle győzelembe vetett hit nélkül és a szövetségeseink iránt érzett gyűlölettel kerültünk ki mi is a frontra. Nem jó szántunkból mentünk, de más választásunk nem volt, mert akkor már mint fent is jeleztem, a németek akarata érvényesült kormányunk minden intézkedésében.

Ennek ellenére a háború után mégis sokan megkérdezték tőlünk, miért mentünk ki a frontra. Miért harcoltunk? Miért tartottunk ki olyan sokáig a németek mellett? És még sorolhatnám tovább a kérdéseket.

Harcoltunk, - mert német nyomásra ugyan, - de kormányunk és kormányzónk így rendelte, bennünket pedig ez kötelezett a hozzá való hűségre. Nekünk még ekkor az eskü szent dolog volt. Ezt belénk nevelték és ezen kívül még sok mindent, ami cselekvéseinket megszabta és helytállásra kötelezett bennünket. Hogy milyen nevelést kaptunk, saját szavaim helyett had álljon itt egy volt tanítóképzős tanárom, Arany Lajos: géresi Suta Gyula emlékének c. megemlékezéséből egy idézet, amelyet hősi halálával kapcsolatban írt. Fedőlapján ez a kis versecske állt:

„...Küzdj honod javáért lankadatlan hévvel,
Eszmék pajzsával, szellem fegyverével ...
De ha vész támadna, s szükség volna vérré,
Őseid kardjával állj a csatatérre.”

Méltatásából az alábbiakat emelem ki:

„...Tanítóintézeti tanár munkáját nagy lelkesedéssel és hivatásszeretettel végezte. Tanítványait az órákon fiatalos lendülettel igazi elhivatottsággal oktatta, nevelte. A kötelességszerű tanári munkán kívül állandóan dolgozott és növendékeit is állandóan többletmunkára sarkalta. Nagy eredménnyel és lelkesedéssel végezte a tanulóifjúsággal a Kőszeg környéki falvak népművelési munkáját is. Ezen keresztül ismertette meg velük a magyarság sorskérdéseit és oltotta lelkükbe a magyar fajtánk megalkuvás nélküli szeretetét, értékeinek megbecsülését és tudatos felkarolását. Igazi nemzetnevelőket képzett tanítványaiból, kik – ismerve az országépítés rájuk váró feladatait -, örömmel és bátor lelkesedéssel indultak el az intézetből Erdély, Délvidék és Muraköz falvaiba.

Nevelői munkásságát a következő nemes eszmék irányították: következetesség, bizalom, feltétlen engedelmisség, katonás fegyelem, baráti bánásmód, gyakorlatiasság, a szentistváni magyar birodalmi gondolat, a bátor felelősségvállalás, a dolgozni tudás a népért, a nemzetért. Fanatikus hirdetője volt a magyarság jövő felemelkedésének, a szocialista igazságosság érvényesülésének, a népi és nemzeti öntudat érvényre juttatásának. Vallotta, hogy mindenkinek áldozatot kell vállalnia a jobb jövő kialakulásáért. Munkaterületén nem tűrte a félmegoldásokat.”....

Mindezt, amit vele kapcsolatban írtam nem tartozik szorosan a témához, de leírtam azért, mert mi hivatásból akartunk nevelők lenni és ha a fenti célkitűzéseknek csak egy igen kicsi része ragadt volna ránk, akkor is úgy kellett volna cselekednünk, ahogyan cselekedtünk.

Harcoltunk tehát a fentiek miatt és küzdöttünk, szenvedtünk, nélkülöztünk, mert bízunk nemcsak az ország vezetőiben, hanem a katonai előjáróinkban, illetve feletteseinkben is, akik közül nagyon sokan ki is érdemelték ezt a bizalmat. Kérdezhetnénk pl. azt is, hogy Kormányzónk miért járult hozzá a német megszálláshoz, illetve azt, hogy a megalázó tárgyalás után miért maradt a helyén?

V.M. Berezskov: Teherántól Potzdamig c. könyvében „Heves vita a Kremlben” cím alatt megemlékezik arról, hogy 1944.elején a szovjet-lengyel határ megállapítása körül nagy vita volt és erősen megromlott a helyzet a szövetségesek között. Egymással szemben fenyegetőzések hangzottak el. Nem lehetett tudomása erről Horthynak? Nem remélhették esetleg azt, hogy külön békét kötnek a németekkel és akkor megváltoznak az erőviszonyok? Később ugyan javult a szövetségesek közti viszony, de a Jaltai

Konferencia után, - amikor Rooseveltt amerikai elnök meghalt és helyét Truman elnök foglalta el – ismét elmérgesedett a helyzet közöttük annyira, hogy a szovjetek már felkészültek arra, hogy a kapitulált németek és a nyugati szövetségesek támadását kivédjék. Ezt látszik bizonyítani Farkas Laci naplórészlete is:

/F/ Május 8....”Egyik tizedesem jött Sopronból a napokban. 30 sztálinorgonát raktak ki muszkák. 30-40légvédelmi ágyút állítanak be sebtében a város körül. Erődítenek az Angeron,a Bécsi dombon és Ágfalván. Más hírek szerint Pesten a hidakon újabb légvédelmi ágyukat állítanak fel. Az őrseget megkettőzik.”

Május 31. Úrnapja. Vad hír jött: Az angolok Palicsit bombázták a szerbek miatt. Bolond hírek jönnek az orosz-angol összetűzésekről ...

Nem volt irigylésre méltó akkor a vezetők, a parancsnokok helyzete sem, hiszen döntésüktől nem csak az ő sorsuk függött, hanem az állampolgároké, illetve a beosztottaik életének további alakulása is. Persze akadtak köztük olyanok is, akik csak a maguk bőrét mentették, vagy maguk részére akartak nagyobb pozíciót biztosítani. Ilyenek voltak a múltban, vannak most is és semmilyen társadalom nem fogja nélkülözni őket. Így talán érthető, ha kilátástalannak is mutatkozott a küzdelmünk, de amíg hazánk területéért és hazánk területén harcoltunk, eskünkhöz hűek maradtunk és igyekeztünk helyállni, nem azért, mert hittünk egy pillanatig is a németek győzelmében, még kevésbé a német érdekek miatt, hanem azért, mert, mert becsületünk, a magyar katona évszázados becsülete és eskünk is ezt diktálta. De ezzel kerülhettük el azt is, hogy orosz fogságba kerüljünk, vagy pedig a németek hurcoljanak el bennünket koncentrációs táboraikba, vagy föld alatti gyáraikba. Ezeket pedig közülünk senki sem kívánta.

A helyállással kapcsolatban egy orosz tisztől érdekes kijelentést hallottunk. Mikor 1945.áprilisában már az állomáson a hazaszállításunkra kijelölt vonat kirakására vártunk, - frontra szállított hadianyagot raktak ki belőle a hadifoglyok, - a hadifoglyok között egy valamikor hozzánk tartozó honvédet is láttunk. Ekkor szólunk az orosz tisztnak, hogy az a mi emberünk volt, engedje velünk együtt őt is haza, mire ő azt válaszolta: Szó sem lehet róla. Ő cserben hagyta a parancsnokát, neki bűnhődnie kell. Így vélekedtek ők a helyállásról.

Annak ellenére, hogy idegen érdekekért is kellett harcolnunk, - hisz e kettőt szétválasztani nem lehetett -, és éppen ezért sok dicsőséget nem szerezhettünk sem nemzetünknek, sem magunk számára, nem hoztunk szégyent a magyar katona régi, jó hírnevére. A többszörös túlerővel történt áttörés után, annak pszichikai hatásától megszabadulva néhány km visszavonulás után, még az ezeréves határ előtt sikerült összeszedni magunkat, megvetni lábunkat a Kárpátok külőgerincein és onnan kezdve mindenhol bátran megálltuk a helyünket a további túlerővel szemben is.

Egy ilyen alkalommal a Csap-i helyállásunk után Felsődobozánál, ahol német kötelékben harcolt zászlóaljunk, jegyezte meg parancsnokunknak a német ezredparancsnok: „Alezredes Úr, szeretném katonáit német egyenruhába átöltöztetni.” – Mire parancsnokom dr Kapossy alezredes így válaszolt:”Alezredes Úr, jó nekünk a magyar is, még ha egy kicsit elhasználtabb és rongyosabb is, mint a németeké.”

De nemcsak a németek, hanem a szovjet vezetők is elismerték a 24.hadosztályt – amelyikben a mi zászlóaljunk is tartozott, - katonáit és tisztjeit.

Pozsonyi Tivadar:”Magyar honvédek a Csehországi ellenállásban” c. könyvében/94-95.old/ így ír a24. hadosztályról:

„... A 24.hadosztály átállásának tehát nagy volt a jelentősége és nagyra értékelte a szovjet főparancsnokság is, amely a hadosztály minden katonáját és tisztjét elismerésben részesítette bátor magatartásáért. Sztálin marsallnak a hadosztályhoz intézett külön üzenetét repülőgépen érkezett küldött közölte a rendezési területen, a Zólyom melletti Bucsa községben felsorakozott hadosztály alakulatai előtt:”

„Sztálin, a Szovjetunió nagy marsallja elismerését fejezi ki a hős magyar 24.hadosztálynak,amellyel az orosz csapatok, mint az egyik legvitézebb hadosztállal, mindig a legkeményebb harcok gyújtópontjában találkoztak.”

Ha Sztálin szerint mi hősök voltunk, akkor áldozataink miért nem lehettek hősi halottak ?

Cséfalvy őrnagy a hadosztály átvételével megbízott tisztt a következőket jelentette a honvédelmi minisztériumnak:

„... A legénység úgy egyénenként, mint zárt kötelékben kifogástalan, fegyelmezett, meglehetősen ápoltt, igen jó benyomást kelt. Az orosz tisztekre is igen jó benyomással volt. Rend és fegyelem tekintetében semmi kifogás nem merülhet fel....”¹³

A kikényszerített visszavonulások sohasem a 17-esek meghátrálása miatt történtek, bár az is igaz, hogy nagyon sokszor olyan helyeken voltunk bevetve, ahol kisebb volt az ellenség nyomása, de az is fennállhatott, azért nem támadott bennünket annyit, mert támadásai nálunk mindig elakadtak. De voltunk jó néhányszor kulcsfontosságú helyen is, ahol nem sokkal kisebb tüzet kellett elszenvednünk, mint az 1944.július 23-i áttörésnél érte vonalainkat. Ennek ellenére sem hátrált sohasem a zászlóaljja, később még ennél is kisebb harccsoporttá fogyatkozott ezredünk.

Ezeréves országhatárunkról, később az ország területéről is aztán lassan mégiscsak vissza kellett vonulnunk, de éppen ezredünkéből került ki az az ember, - Szende László százados az ezred segédtisztje -, aki egy-két megbízható társával együtt a Szálasi-féle hatalomátvétel után a partizánokon, oroszokon és románokon keresztül kereste a kivezető utat és alkalmat, hogy hadosztályunkat egységesen a harcból kivonja és embereit családjuk számára megmentse.

Nem ment ez könnyen, mert a németek már korábban felfigyeltek a magyar kormány tapogatózásaira, - az ország megszállása is ezért történt -, a románok kiugrása meg még inkább arra készítette őket, hogy még jobban szemmel tartsanak bennünket, nehogy mi is hasonlóképpen cselekedjünk. Így tudták megakadályozni a kormányzó október 15-i felhívásának végrehajtását is. Ezután pedig még nagyobb lett az éberségük.

„...A magyar csapatok október 15-e után azonnal német parancsnokság alá helyezték és egy olyan rendelkezést is kiadtak, amely szerint zászlóaljnál nagyobb kötelékben magyar csapatok nem harcolhattak.... Ezzel úgyszólván lehetetlenné a román példa szerinti egységes átállást...”¹⁴

Ezt kiegészíteném a kassai 21/II.zászlóalj harcműveleti naplójának 1945.január 29-én írt anyagának egy részletével, amelyik arról tanúskodik, hogy volt olyan eset is, amikor egy zászlóaljnyi erőt sem mertek együttthagyni.

„Beosztják a zászlóaljat a 138. német gyalogezredhez. Az ezredparancsnok Meklenburg őrnagy. A zászlóalj századonként egy-egy német zászlóaljhoz osztják be. Létszámailag a német zászlóaljak csaknem akkorák mint a mi századaik száma, de szervezett törzseik és híradó felszerelésük van, ami nálunk bizony hiányos. De számukra mi már megbízhatatlanok vagyunk, s félnek, hogy itt hagyjuk őket.”

Felvetem ezek után a kérdést, lehet-e elítélni bennünket, hogy tovább harcoltunk, hogy hűek maradtunk eskünkhöz és ahhoz, amit hosszú évek folyamán belénk neveltek – kiemelve ebből a magyarság felemelkedése, a szocialistaigazság érvényesülése és a szentistváni Magyarország visszaállítására irányuló törekvéseinket -.

Ennek megvalósítása reményében álltunk először a németek mellé, mert tőlük várhattuk, hogy reményeink beteljesüljenek, hiszen ők is először az I. Világháborúban elveszett területekért küzdöttek. De meggyűlöltük őket azonnal, amikor beleláttuk fondorlataikba, különösen pedig akkor, amikor 1944. március 19-én megszállták az országot.

Szálltunk volna velük szemben akkor? Mi riadóztattuk is zászlóaljunkat és meg is tettük volna azt is, de helyesen csinálták azok, akik leintettek bennünket és leállították

akciónkat, mert nem voltunk rá felkészülve és legfeljebb valamennyien hősi halottak lettünk volna, - ha ugyan nekünk is megadták volna a hősi jelzőt, amit a mi hősi halottainknak nem adnak meg. – De ha fel is lettünk volna készülve rá, akkor is mi lett volna a sorsunk? Egy-két nap alatt bennünket is lerohantak volna, mint tették azt nagyobb országokkal is. Mi terepadottságaink miatt még partizánharcot sem vívhattunk velük, mint tették azt Titóék, - azok is igen nagy veszteségekkel -. Vagy mit ért a szlovákok ellenállása? Pedig ott igazán megvoltak a partizánharchoz szükséges természeti adottságok, de az ő partizánkodásai is csak arra voltak jók, hogy el ne vigyék őket. Mi azt sem tudtuk volna. Milyen hamar felszámolták nálunk 1956-ban a forradalom Bakonyban bujkáló partizánjait.

Bennünket, akik életben maradtunk volna, koncentrációs táborokba, vagy földalatti gyáraikba internáltak volna – a jobbik esetben -, az országot pedig jobban feldúlták és kifosztották volna, mint, ahogyan az így is megtörtént.

Megváltoztathattuk-e mi akkor azonnal a Szovjetunióval kapcsolatban belénk nevelt álláspontunkat, különösen akkor, amikor a trianoni határok revíziójában nem várhattunk tőle semmit, viszont az angolok revízióval hitegettek. /Hogy beváltották volna szavukat, azt nem merem állítani./ Nem beszélve azokról a híresztelésekről Szibériával kapcsolatban, amivel még akkor is elárasztottak bennünket. De különben is, lehet-e egy ember felfogását, máról holnapra csak úgy átalakítani? Ehhez meggyőzés és idő kell. A köpönyegforgató emberekkel sohasem szimpatizáltam, hanem megvettem őket.

Az 1944.október 15-i, Horthy által szervezett átállás hírére örömmel üdvözlöttük, de mivel nem sikerült, - sikertelensége nem rajtunk múlt -, az egyéni akcióktól pedig nem várhattunk volna mást, mint hadifogságot. Azok pedig nem akartunk lenni. Ezért anélkül, hogy Szálasit elismerték volna, - fel sem esküdtünk rá,- tovább harcoltunk, hogy megmentjük saját és embereink életét, bízva abban, hogy egyszer csak valamilyen megegyezéssel vége lesz a háborúnak. Bár most már nehezebben ment a háborúból való kilépés, de mint korábban is jeleztem, mi magunk is kerestük a lehetőséget az egységes átállásra, ami végül is sikerrel járt.

Pintér István: A magyar antifasiszták a csehszlovákiai partizánharcokban c. könyvében méltatja átállásunk jelentőségét:

„1944.végén, s főleg 1945.elejen Szlovákia hegyeiben a magyar katonák átállása nemcsak partizánokhoz, hanem a Vörös Hadsereg oldalára is tömegessé vált. Ezek közül is kiemelkedik az 1. magyar hadsereg 24.hadosztályának fasisztákkal történő szakítása. A 24. hadosztály a 8. és az 1.német páncélos hadsereg közé volt beékelve.

A szovjet csapatokhoz való csatlakozásuk következtében lehetőség nyílt arra, hogy a szovjet erők a Turóc -/Turiec/ völgyön előretörve szétválasszák a két hadsereget és hátra támadják a Vág/Váh/ völgyében álló német páncélos egységeket.

A magyar átállás felborította a Cseh-Morva medence – Kis Kárpátok vonalával kapcsolatos fasiszta védelmi tervet és hozzájárult a Prága felé vezető út szabaddá tételéhez.

A szovjet főparancsnokság a 24.hadosztály minden tisztjét és katonáját bátor magatartásáért külön elismerésben részesítette.”

„Sztálin, a Szovjetunió marsallja ..örömmel veszi, hogy kemény hadosztály is átlátta a német fasiszták hazugságait és csatlakozik a németek elleni megtorló harchoz. Vitéz katonákhoz illő módon a hadosztály személyeinek szabadságát, fegyvereit és anyagát meghagyja és szövetségesként a további harcokban való részvételéhez hozzájárul” hangozott az elismerő parancs.

A 24.hadosztályt párnappal később bevasonírozták és Magyarországra szállították /Hajmáskérre/, ahol mint az új magyar hadsereg 5. seregtete készül fel a Hitler ellenes harcra.

A 24. hadosztály átállása után a németek kegyetlen megtorlást alkalmaztak. A visszamaradt részeket megtizedelték. 1945.április 20-án pedig parancsot adtak ki a

csehszlovák területen álló magyar alakulatok lefegyverzésére. „Zárt táborba” gyűjtötték és erősítési munkálatok végzésére kötelezték őket.¹⁵

Szót lehetne még ejteni arról, hogy átállásunkkal nem váltunk-e árulókká? Nem kerültünk-e szemben önmagunkkal? Erre csak egyértelmű nemmel lehet felelni. Mégpedig azért, mert kormányunk már régen vissza akarta vonni csapatainkat és külön békét akart kötni, de ezt a németek meggátolták. Majd Kormányzónkat törbecsalva meghívták tárgyalásra és azalatt megszállták országunkat.

Ezzel ők szegték meg a szövetségesi hűséget és ők váltak árulókká. A Kormányzó parancsot adott a fegyverszünetre, amit másnap visszavonattak vele és utána leváltották, illetve lemondatták, de mi utána nem esküdtünk fel a németek által kiválasztott nemzetvezető Szálasira, így hűséggel és engedelmességgel sem tartoztunk neki.

Hogy mi kellett volna tenni, hogyan lett volna jobb, erre még 40 év távlatában is nehéz feleletet adni. Bizonyára az, ha nem lett volna háború. De mivel azt mi semmiféleképpen elkerülni nem tudtuk volna, nem tartom magam, illetve magunkat sem bűnösnek, sem pedig árulónak, hogy majdnem háború végéig harcoltunk és mielőtt vége lett volna a háborúnak, szakítottunk a németekkel.

Befejezni egy idézettel szeretném az eddigi sok helyről összegyűjtött, idézetekkel megtűzdelt anyagot:

„MINDENT MEGTETTÜK, AMIT KÍVÁNT A BECSÜLET”

/Petőfi S.:Négy nap dörgött az ágyú.../

PARANCSNOKOM¹⁶

8. ábra Parancsnokom

Dr. Kapossy Béla mint őrnagy nem sokkal a mozgósítás előtt, mint őrnagy a Jutasi Tiszthelyettesképző iskoláról a Csáktornyai 17/II. zászlóaljhoz. Ott, mint zászlóalj parancsnokhelyettes ismerkedett a zászlóalj tisztjeivel és legénységével. Mielőtt elvonult volna a mozgósított zászlóalj, már mint alezredes töltötte be a zászlóalj parancsnoki tisztséget. Amint feljebb említettem, sokan voltak parancsnokaink között, akik kiérdemelték bizalmunkat. Ő is azok közé tartozott, akik teljes bizalmunkat élvezték.

Jutasi szellemben követelt mindenkitől, mindent. Előfordult, hogy az utcán tisztet legorombított azért, mert pongyolán tisztellenséget neki, vagy úgy fogadta a köszönését. A foglalkozási idő alatt lazsálni senkinek sem lehetett. Ha szükségét látta, saját maga egészítette ki a kiképzésnél tapasztalt hiányosságokat.

Nagy gondot fordított az egységének a felszerelésére. Ügyszólván mindent maga ellenőrzött személyi és anyagi szempontból egyaránt.

Történt például, hogy az egyik fronton járt, ott vaskeresztet szerzett tiszt méltatlankodásáról szerzett tudomást, amiért ismét beosztották a frontra indulók közé. Kihallgatásra rendelte és a következőket hozta a tudomására:

„ Százados Úr! Mint hivatásos tiszt elnézné, hogy maga helyett tartalékos tisztet hívjunk be, és ő menjen ki ...úr helyett a frontra ? ”

Szakaszom összeállításánál Sólyomvári főhadnaggyal felmerült vitámmal kapcsolatban is neki köszönhetem, hogy az én ellenséggondolásom alapján állt össze a szakasz.

Ezek ellenére, akkor én magam sem, de még kevésbé azok, akiknek valami nézeteltérése volt velem, nem nagyon örültünk, hogy ő lett a parancsnok. Hamarosan azonban bebizonyosodott, hogy nála alkalmasabb, jobb embert nem kaphattunk volna erre a tisztségre.

Az elvonulás után zászlóaljunk tartalékba került. Őt, mint kiváló kiképző tisztet elvezényelték egy harcképző iskola zászlóalj parancsnokának. Itt érte az orosz támadása.

Támadáskor nem oszlatták fel az iskolát, hanem bevetették az oroszok ellen. Mint minden még össze nem forrott társaság, az első nyomásra széthullott. Pedig mint később egy ottani beosztottjától hallottam, mindent megtett egységének helytállásáért. Pl. megtette, hogy a parancs nélkül meghátrálókat úgy tartotta vissza, hogy géppisztolyával eléjük tüzelt. Mégis őt tették felelőssé és hadbíróssággal fenyegették. A hadbírósság elmaradt, de mindig a legveszedelmesebb helyekre tették. Lavocheánál csak az utóvéd szakasszal léphette át a felrobbantásra előkészített hidat, amit utána robbantottak. Vagy Slivkynél azt követelte tőle, hogy az ellenségtől leszakadva az utóvéd szakasszal vonulhat vissza. Egy alkalommal az ezred parancsnok maga jelölte ki neki a figyelő helyét, amit az ellenség annyira belátott, hogy erre alkalmatlan volt, mert a legkisebb mozgásra az ellenség már odalött. A „ Hunyadi – állás ” visszafoglalásakor zászlóaljával az ellenség háta mögé kellett kerülnie és onnan támadni. A támadók élvonalában járva biztatta és bátorította katonáit. Amit előtte két zászlóalj nem tudott

elérni, zászlóaljával egyedül kiharcolta a győzelmet. E támadás sikere adta vissza igazságtalanul alácsúszott becsületét.

Előjáróinak parancsait teljesítette, de alattvalóitól is megkövetelte parancsainak végrehajtását. Értelmetlen parancsot nem adott ki, és ha látta azt, hogy ilyent követelnek tőle, mert ellene szót emelni. Pl. Forrótól visszavonulva tartalékba helyezték zászlóaljunkat, mert előzőleg már napokon keresztül, mint utóvéd több ízben szakadt le az ellenségtől, és így éjjel–nappal talpon volt a zászlóalj. A helyzet annyira súlyossá vált, hogy ellentámadásra akarták rendelni zászlóaljunkat, ő ez ellen azzal tiltakozott, hogy már hátrafelé sem, tudja vinni az embereit, nem pedig előre. Tiltakozását elfogadták.

Nyírségben történt, hogy azzal jönnek hozzá a polgárok, hogy a németek el akarják vinni egy gazdának a borjút, egy másik helyem meg az almát dézsmálták. Mindkét helyen felelősségre vonták őket és megakadályozta, hogy elvigyék.

Csapnál, ahol egy ellentámadásunkkal visszafoglalt területet az oroszok 2-3 óránként támadtak éjjel – nappal, a tüzéségen kívül többször repülőket is bevetettek, az állásainkat mégis tartani tudtuk. Nagy szerepe volt ebben a távbeszélőknek is, mert az összeköttetés biztosításával megfelelő tűztámogatásban részesülhettünk. Ennek érdekében távbeszélőink állandóan a szétlőtt vezetékeket javították. Itt mondta egy vonaljavításra induló távbeszélőnek, aki öntevékenyen indult a vezeték megjavítani:

„Ne menjen most! Ilyenkor még a kutyát sem zavarják ki.”

Mire ő így válaszol:

„Alezredes Úr! Mi belénk nem üt még a menkü sem.” – és máris indult.

Ez a távbeszélő Péntek Ambrus volt.

Az „Árpád – vonalban” voltunk, amikor a kormányzó fegyverszünetre vonatkozó felhívását hallottuk. Ennek csak a végét sikerült elcsípni, ezért lázasan vártuk a következő híradást, hogy az egész utasítást megtudhassuk. Ő ugyanúgy örült a hírfoszlánynak, mint környezete, de amikor a következő adásnál az egészet lefűjték, mit tehetett egyebet, tudomásul vette.

Ennek ellenére Szálasira nem esküdött fel a zászlóalj. Három ízben is kitűzték az esketés időpontját, de mindháromszor sikerült elodáznia, végül is elmaradt.

Az egész tisztikarára jellemző a németellenesség és a Szálasival való ellenszegülés. Háromszor is kitűzték a Szálasira való felesketés időpontját, de mindháromszor sikerült elodáznia, végül is elmaradt és a zászlóalj nem esküdött fel Szálasira. Ennek ellenére jóval a hatalom átvétele után a zászlóalj Csapot visszafoglalta és leváltásáig keményen tartotta. Ezért a hadosztály a tisztikart meghívta vacsorára. Ott tüntetőleg Horthy nótákat énekeltünk. Eleinte a hadosztály tisztjei próbálták a társaságot erről lebeszélni, mikor azonban látták, hogy ez hiábavaló, lassan elszállingóztak. Ez még inkább növelte a Szálasira elleni hangulatot. Lehet, hogy ez a spontán jött Szálasira elleni hangulatunk hívta fel a figyelmet a hadosztály egy-két tisztjében is arra, hogy foglalkozzanak az átállás gondolatával.

Később bevezették a hadseregbe a nyilas tisztellenességét. Mikor a zászlóaljat látogató előjárók sem a tisztelnél, sem a legénységénél ilyennel nem találkoztak, felelősségre vonták a zászlóalj parancsnokot. Ő erre azt jelentette, hogy az első vonalban nem áll módjában tisztellenességi gyakorlatokat tartani. Egymást azonban legtöbbször karlendítéssel, hozzá az „EDDIG VAGYUNK” szöveggel köszöntöttük.

Sajbán, ahol sokáig voltunk egy állásban, feletteseink állandóan jelentéseket, vázlatokat kértek. Erre segédtisztjét hátraküldte a vonathoz azzal, hogy ott „csak csináld a jelentéseket, mi majd a Karáthtal harcolunk”. Innen engedték haza szabadságra. Környezetének meghagyta, hogy írjanak levelet, majd ő hazaviszi, így előbb megkapják, ha otthon adja fel. Megadta a címét, hogy hozzátartozóink hol keressék, mert csomagot is akar hozni számunkra. Én is küldtem tőle levelet és szüleimnek megírtam, ha úgy gondolják keressék fel, mégis többet megtudhatnak rólam. Apám és húgom volt nála. Szívélyesen fogadta, de össze is szidta, miért nem hozott csomagot.

Meg kellett ígérnie, hogy másnap ismét felkeresi és pótolja a mulasztást. Meg is kaptam rajta keresztül a hazait. Hogy mennyire nem bírta a nyilasokat, bizonyítja, hogy két nappal előbb visszaindult szabadságáról, mint annak vége lett volna.

De nemcsak nekem volt róla ilyen kedvező véleményem. Várkuti János barátom, aki 5-ösök segédtisztje volt, így ír róla:

/V/ Csak hadműveleti területen találkoztam vele, 1944.augusztus -1945. április között több ízben is. Mindvégig „atyai” barátsággal volt irántam. Harc közben is, békésebb viszonyok között is. Tudta, hogy távbeszélő szakasz parancsnoka, Karáth László zászlóssal igen közeli baráti viszonyban vagyok. Így minden alkalommal szóvá tette, ha találkoztunk valahol:”Itt van a barátod is! Mit üzensz a barátodnak ? stb

A fronton igen emberséges és megfontolt parancsnoknak ismertem meg. Úgy láttam, hogy alantosaival is közvetlen, emberi kapcsolatban volt, s ez nem ment a parancsnoki tekintély rovására.

Személyéhez fűződő konkrét élményem egyike a sajbai erdészházban történt, amikor az 5/I. és a 17/I. zászlóalj parancsnok hadtápjá egy helyütt volt. Zászlóaljunk parancsot kapott az ezredparancsnokságtól, hogy: „ az utolsó emberig kitartani „, stb. Én nem szó szerint továbbítottam a parancsot, de tartalmilag igen, aláhúztam a parancs komolyságát. Kapossy alezredes később beszélgetés közben – tanácsnak is vehettem a későbbiekre nézve – sugallta, hogy nem vétek a parancs továbbítása ellen, ha a konkrét helyzet ismeretében megszűröm a szöveget, az „utolsó emberig” jellegű parancsot. Kímélni kell az emberi életet, különösen akkor, ha az áldozat hiábavalónak, és pazarlónak tűnik. A háborúnak ebben az időszakában és konkrétan az én helyzetemben teljesen igaza volt. Más alkalommal is kaptam tőle – mint idősebb, tapasztaltabb katonától – hasznos gondolatokat, tapintatosan megfogalmazva, mintegy saját vélekedését – tűnődését – közölve.

Hajmáskéren 1945.májusában, amikor még nem tudtuk, hogy leszerelünk-e vagy sem, s az ezredeket újjászervezték, megkérdezte tőlem, nincs-e kedvem átmenni az ő ezredébe. Kedvem lett volna, de nem tehettem ígéretet addig, míg nem tudom, hogy az akkori ezredparancsnokom Váry alezredes, nem tart-e rám igényt, akit szintén tiszteltem, becsültem. Ezt meg is mondtam Kapossy alezredesnek, aki megértette és elfogadta. – Úgy éreztem többször is, kedvel engem. -

Ugyancsak a sajbai visszaemlékezésnél szól róla elismerően az 5-ösök egy századparancsnoka Keszei János hadnagy . Mikor a hadosztálytól nem kapott engedélyt a Hajnygrunról való visszavonulásra, Kapossy érdeklődött tőle:

„Mit csináltak most?

-- Mire Ő:”Két lehetőségünk van, vagy meghalunk, vagy megadjuk magunkat.”

-„Egyik sem jó. Akkor inkább törjete ki! - így Kapossy. A jóöreg úr e szavakkal búcsúzott: „Katonaszencsét!”

Várkuti János és Keszei János visszaemlékezése egymástól függetlenül történt, de én úgy látom, egy eseménnyel kapcsolatban történt és így szorosan összefüggnek egymással. Kalányos János szakaszvezető szakaszparancsnok helyettesem így emlékezik vissza:

/J/ Parancsot kapott a zászlóalj, hogy a megadott gyülekezési helyen jelenjen meg eskütételre, de hála Kapossy alezredes úrnak, soha nem értünk oda. Így nem esküdtünk fel Szállasira.

Nem rég kaptam levelet Szántó Jenő zászlós, volt ezredtársamtól, aki szintén hivatalos volt a 24.hadosztály találkozója, de rokkantsága miatt azon nem tudott részt venni. Megtudta, hogy én megyek, ezeket írja nekem:

„Megkérlek, nevében is próbáld meg Dr. Kapossy Béla emberi és katonai erényeit méltatni.

Sok mindent lehetne még írni vele kapcsolatban, de úgy gondolom, ennyi is elég ahhoz, hogy igazoljam azt, hogy olyan parancsnok volt, akiben bízhattak katonái. Bizonyára

neki is köze van ahhoz, amikor a megfelelő alkalom eljött, előzetes megállapodás alapján az egész hadosztály átalult a demokratikus hadseregbe.

A NÉMETEK MEGSZÁLLJÁK AZ ORSZÁGOT

1944. március 19.

Ez a dátum ugyan megelőzi ezredünk hadműveleti időszakát. nem hagyhatom azonban szó nélkül, mert ha ez nem lett volna, valószínű naplóm megírására sem került volna sor, vagy ha igen, bizonyára más események kerültek volna bele.

18 –án délben a nagykanizsai Károly laktanyában vettem át a laktanya ügyeletes tiszti szolgálatot. Ez a nap ugyanolyan hétköznapi volt, mint a többi. Éjfél után 3 – 4 óra körül, – az időt már nem tudom pontosan – a távbeszélő ügyeletes ébreszt fel azzal, hogy keresnek a Városparancsnokságtól. Sietve megyek a telefonhoz, mellyel a városparancsnokság távbeszélő ügyeletes jele, hogy a németek Varasdnál átlépték a határt. Kéri, hogy maradjak a távbeszélő közelében, mert az eseményt jelentette a városparancsnoknak, aki valószínű riadóztatja a városban állomásozó egységeket.

Nem sokat kellett várni, megérkezik a riadóparancs. A zászlóaljnál én is elrendelem a riadót. Amíg a légénység felkészül, a tisztek is beérkeznek a laktanyába. A zászlóaljparancsnoknak jelentem a történeteket. Ellenőrzi a riadó végrehajtását és várja a további utasításokat. Egyelőre senki nem tud semmit.

Hamarosan jön az újabb parancs, ami már a zászlóaljparancsnok veszi át, és e szerint adja ki utasításait:

„ Fegyvereket, lőszert a tornaterembe lerakni, a riadót megszüntetni, a légénység bevonul körleteibe, a laktanyát senki (a tisztek sem) hagyhatja el. ”

A kora reggeli órákban 3 bombázó mélyrepülésben repül el a laktanya felett, majd egy tiszthelyettes vezetésével egy rajnyi egység megszállja az őrség épületét, amelynek érkezését előre távbeszélőn közölték velünk, egyben intézkedtek elhelyezésük módjáról is. Ezután már a németekkel együtt őrizzük a laktanya bejáratát. Ugyanakkor a laktanya város felőli sarkánál egy villámgéppuskát helyeznek tüzelőállásba. Többet nem láttam, de ez nem zárja ki, hogy nem is volt.

Szende László százados, az akkori karpaszományi iskola parancsnokától tudom, hogy a József laktanyában nem ment ilyen simán a dolog.

/Sz/Ott volt ugyanis elhelyezve a karpaszományi iskola, melynek közvetlen felettese a Szombathelyi Kerületi Parancsnokság volt. Őket is riadóztatták, ők is felszereltek, de ők nem kaptak parancsot a riadó megszüntetésére. Mire Szende százados iskola parancsnok beérne a laktanyába, a laktanya előtt már német harckocsikat lát tüzelésre készen. Ezért a laktanyát megkerülve, hátul a kerítésen keresztül jut be a laktanyába, ahol a rangidős oktató tiszt tájékoztatja a helyzetről. Ő erre magához rendeli a német parancsnokot, hogy megtudja tőle, miért állnak a laktanya bejáratánál tüzelésre készen a német harckocsik. A német parancsnok tudomására hozza a német hadsereg bevonulását és a fegyverek lerakására szólítja fel. Amit ő megtagad azzal, hogy erre parancsot nem kapott és egyben figyelmezteti a német tisztet, hogy támadás esetén védeni fogják a laktanyát.

A német tiszt elvonul, de továbbra sem történik semmi, illetve a németek és a karpaszományosok farkasszemet néznek egymással.

Közben Szende százados felveszi a kapcsolatot a Kerületi Parancsnoksággal, ahonnan megkapja a fegyverek lerakására a parancsot. Ekkor már dél felé jár az idő. Ismét hívhatja a német parancsnokot és bejelenti neki, hogy előljárója parancsára leteszi a fegyvert. Ő is odadobja pisztolyát a német tiszt elé, aki azt mondja neki:”Százados úr megtarthatja fegyverét.”

_ Mire Szende százados ezt válaszolja neki :”Nekem erre már nincs szükségem ez után az eset után.” és otthagyja az asztalon.

Riadóztatással és leszereléssel zajlott le a németek bevonulása Muraközben: Csáktornyan és Perlakon, valamint Szombathelyen és Sopronban is, ahol a riadókat hamarosan visszavonták.

/V/ Úgy éjjel 2 óra tájban bezörget az ablakomon /Perlakon civil házban voltunk elszállásolva/ a „legényem”, hogy az alezredes úr hívat, jönnek a németek és ellent kell állni. Sebtében felöltöztem és sietek az iskolába, a zászlóalj parancsnokságra.

Brokess alezredes már ott volt és gyülekeztek a zászlóalj tisztjei. Brokess gondterhelt arccal és hanggal mondja, hogy az előbb érkezett parancs szerint a németek bevonulnak Magyarországra és ellenállni nem szabad. /Legényem alaposan félreértette a hallottakat/. Kerülni kell a legénység és a németek közötti érintkezést az esetleges összeütközések elkerülése érdekében.

„Mi lesz veled szegény Magyarországl!” sommázza saját személyes véleményét és érzéseit Brokess zászlóalj parancsnok az egybegyűlt tisztiek előtt. /Egyébként a tisztiek zöme eddig nem volt németellenes, de barátnak sem volt mondható./

De korán reggel ott voltak a németek Budapest határában is, mert azzal az ürüggyel, hogy a keleti frontra mennek, már előző nap átlépték a határunkat Ny-ról, D-ről és E-ről egyaránt a főváros felé tartottak, kihasználva Kormányzónk és a Honvédelmi Miniszter távollétét. Egy gépesített egység Budapest előtt az egyik állomáson, Bicske körzetében ki akart rakodni és amikor az állomásfőnök erre engedélyt nem adott, továbbmentek és, hogy alibijük legyen a kirakodásra sínrobbantást hajtottak végre, a nyílt pályán kirakodtak és harcalakzatban felfejlődve közeledtek Budapest felé.

/Hist.É/ Ez volt az ún. „Trójai faló” elnevezésű hadművelet, melynek célja egy esetleges magyar ellenállás belülről való elhárítása volt. A kitűzött támadási nap előestéjén négy megerősített zászlóaljjal kívántak behatolni Budapestre, hogy a magyar fővárost még a saját erők beérkezése előtt „kézbe vegyék”. Budapestet elsősorban pánikkeltés céljából akarták megrohanni. Egyesek szerint a sínrobbantást a MÁV munkások hajtották végre, hogy megakadályozzák a németek felvonulását. Ez azért is valószínűbb, mert egy március 18-i jelentés ezt tartalmazza:

„Magyar területen valami félre sikerült! Sínrobbantás. A „Trójai faló” első „csomagját” át kellett csoportosítanunk. Ezáltal késésre kerülhet sor.”¹⁷

Reggel 6 órakor már Budapesten voltak, ahol megszállták a stratégikailag fontos pontokat. A többi 11 hadosztály március 19-én vasárnap reggel 2 órakor kezdte meg a benyomulást az országba, s egy-két jelentéktelen helyi összecsapást nem számítva, amelyek a két hadsereg közt támadt félreértés miatt keletkeztek, komoly összeütközés nélkül 12 óra alatt Magyarország minden városát és községét egészen a Tisza vonaláig megszállták./1.számú vázlat/

Egy hídőrség parancsnoka halálával fizetett, amiért nem engedte át a németeket a hídon. Ő hozzá nem ért el a fegyverletételi parancs, így teljesítette a kötelességét és haláláig védte a hidat.

Egy volt kőszegi diák, most tanár, illetve nyugdíjas, cikke 1984 márciusában „Kőszegi tavasz” címmel jelenik meg a Vas Népében. Visszaemlékezéséből néhány sort idézek:

„Küldöttség ment az alreál iskolába a város katonai parancsnokához, Pozsgai ezredeshez és kérte hogy fegyverezze fel a képzőt /Tanítóképzősöket / /S/

Az ezredes úr megrendülve mondta:

-Van 19 puskám, mit csináltok vele? Hősi halottak lehettek csak ...

Másnap fegyvelmezett sorokban vonultunk az iskolába. Felhangzott a nóta: Bécs városában sír a német

_Mire kiértünk a képzőbe, már szólt a telefon az igazgató úrnál:Tüntet a képző, azonnal zárja be az iskolát ...

-A következő nap a Frigyes laktanyába indultak, hogy fegyver nélkül tüntessenek a megszállás ellen, de itt meg a Görög főhadnagy állta útjukat és győzte meg őket ennek veszélyességéről, majd visszafordította őket...

Később nagyobb egységeket is szállásolnak el Nagykanizsán a Károly laktanyában, köztük páncéltörő .ágyúsokat, akik a laktanya sportpályáján szoktak gyakorlatozni. Az együtt tartás napokig maradt. Kb. 3 – 4 nap múlva fegyver nélkül kivonulhattunk a gyakorlótérre. Újabb 2 – 3 nap múlva puskát is vihettünk magunkkal, majd pedig feloldották az együtt tartást. A tisztek szabadidőben hazamehettek, illetve városi szállásaikon tartózkodhattak.

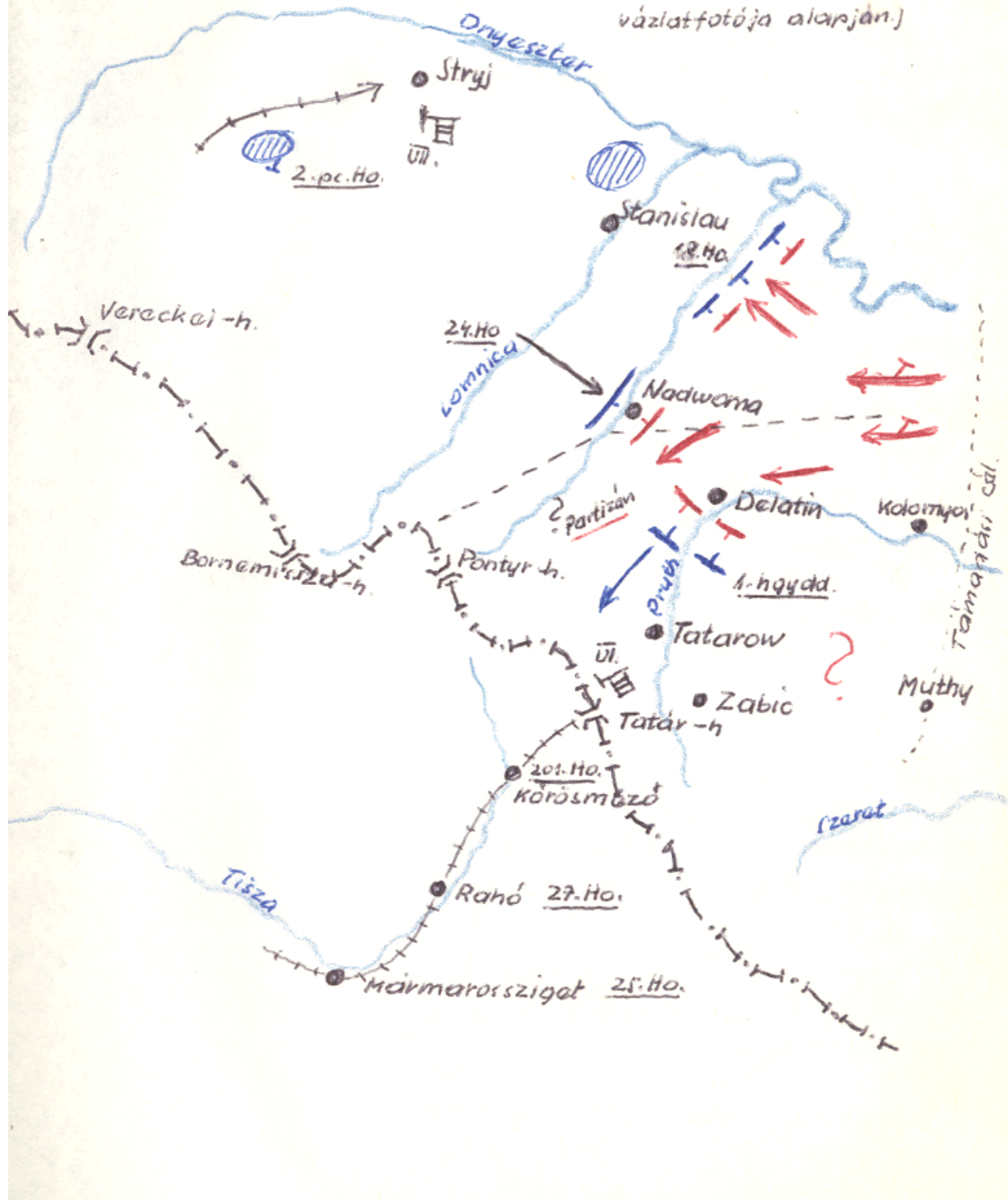
Ezután jött a barátkozás elrendelése. A tisztek részére a németekkel közös összejöveteleket rendeztek a tiszti étkezdében. A németek komolyan is vették a rájuk bízott feladatot, mi azonban nem nagyon tudtunk velük szemben felengedni, de a felülről jövő parancsot nem tagadhattuk meg. Megjelentük és főleg arra törekedtünk, hogy leitassuk őket. Ezt némelyiknél sikerült is elérni.

Az idő gyorsan múlik és amit március 19 –e körül szép szóval nem tudtak elérni, a megszállással két hónap múlva kikényszerítették a frontra irányításunkat a kormánynál, aminek végrehajtása is ezen belül megtörtént.

ÁLTALÁNOS HELYZET

1944. IV. 15.

(v. Kiibarnaky Farkas Ferenc, altágy. űi. Hdt. p. vázlatfotója alapján.)

MOZGÓSÍTÁS, ELVONULÁS

1944. május 20.

Ezen a napon mozgósították az ezredünket. A kiküldött SAS behívókra már az előző nap jelentkeznek a bevonulók. A zöme azonban a következő napokban érkezik. Lassan

döcögnek a falusi parasztoktól bevonultatott lovak és szekerek is. Ezeket bizottság veszi át. Sokat vesznek a parasztokkal, mert szekereik olyan állapotban vannak, hogy éppen csak be tudnak jönni velük Csáktornyára. Így aztán az összes kovácsok, bognárok, asztalosok, szíjgyártók, úgyszólván éjjel-nappal dolgoznak, hogy rendbe hozzák a hiányosan bevonult országos járműveket.

A nagyraktárból én is felveszem szakaszom egyéni és híradó felszerelését és nekilátok a szakaszom összeállításához és felszereléséhez. A kapott országos kincstári járművet fájó szívvel cserélem el egy nagyobb paraszt szekérré, mert annyi az anyagunk, hogy arra nem tudunk felpakolni. A szekeret rendbe hozatom és csináltatok egy, az aljára elhelyezhető ládát, amelybe a tartalék egyéni felszerelést helyezük el.

A szakasz tulajdonát képező Újság nevű hátsólovat is ki akarom cserélni egy bevonultatott lóval, mert annak ellenére, hogy egy nagyon jó vérű és mutatós állat, de nagyon ideges, mindentől megijed és azonkívül goromba is, félek attól, hogy sok baj lesz belőle. Lovászom javaslatára, aki már hosszabb ideje ápolója volt, mégis megtartom.

Május 23.

Berobog Nagykanizsáról Sólyomváry György főhadnagy., a távbeszélő szakasz hivatásos tisztje, illetve parancsnoka és felforgatja az általam összeállított személyi állományt, annak ellenére, hogy 24 –ére már menetkészültséget kellett jelentenem. Leváltja a használhatóbb embereimet és olyanokat öltöztet be helyettük, akiknek a fizikuma is gyengébb és szakképzettség szempontjából is messze elmaradnak az általam kiválasztottaktól. Persze ez nem azt jelenti, hogy én kiválogattam magamnak a legjobbakat, a selejtjét pedig meghagytam volna neki. –Ezt vele szemben /de mással sem/, nem tudtam volna megtenni. A kiválogatásnál engem az a szempont vezetett, hogy az elvonuló és az otthon maradó állomány lehetőleg egyforma értékű legyen. Tiltakoztam beavatkozása, -egoizmusa – ellen, de ő nem tárgított.

Május 24.

Dr. Kapossy Béla alezredes a menet zászlóalj parancsnoka, megismeri a zászlóaljat. Jelentést tesz nekik Solyomváry főhadnaggyal támadt vitánkról, ismertetem vele a tényeket. Elrendeli, hogy a szakasz az én ellenség gondolásom szerint alakuljon meg. Így aztán újból átöltözködik a tényleges társaságnak az a része, amelyik előző nap levette a nagyraktárból kapott „hadi ruhát”.

Utána aztán megkezdődött a kiképzés, illetve az újjonnan bevonultatottak régi ismereteiknek felújítása, begyakorlása, a ruházat, a szerelvény esetleges hibáinak kijavítása. Jöttek a hozzátartozó látogatók, egyesek szereltek, mások még vonultak be. Tehát nagyon mozgalmas volt az élet egészen június 17 –ig.

Június 17.

Megkapjuk az „ELVONULÁSI PARANCSOT”

Június 18.

Délelőtt 10 órakora zászlóalj első része / a 4., 5., 6. század és a páncéltörő ágyús szakasz / megkezdte a berakodást. 16 órakor a szerelvényük elindul a csáktornyai vasútállomásra, ahova hozzátartozók sokasága gyűlt össze, hogy elbúcsúzzanak szeretteiktől.

Június 19.

03 órakor ébresztő, felkészülés, málházás. 05 órakor a zászlóalj kürtös, Keszei szakaszvezető elfújja az imát a laktanya udvarán felsorakozott zászlóalj második része előtt /géppuska század, zászlóalj törzs, távbeszélő szakasz és aknavető szakasz /, utána menet az állomásra, ahol azonnal megkezdjük a berakodást.

09 órakor az állomáson felsorakozik a zászlóalj és a város vezetősége, valamint a szép számmal összegyűlt hozzátartozók előtt letesszük az esküt. Meghatódva, keményen mondja mindenki az eskü szövegét.

Eskü után búcsúzik tőlünk a város, mi pedig a várostól. Kapunk tőlük virágot, szeretetsomagot / tartalma: konzerv, sütemény, kalács, keksz és szentkép /, amit a vonatban osztunk szét minden egyes embernek.

Természetesen egyénileg is sokan búcsúznak valakitől. Hiszen nagyon sok édesanya, feleség, gyermek eljött most azért Csáktornyára, hogy búcsúcsókot adhasson szeretettének. Én nem értesítettem szüleimet, mert nálam a búcsúcsók, - mégha csak egy-két hétre kellett is búcsúzni mindig előcsalták a könnyeket. Azt pedig nem akartam, hogy azt katonáim is lássák, ezért inkább lemondtam a tőlük való búcsúzásról. Egy szép rózsacsokrot és egy kis érmécskét kapok egy puszi kíséretében azért én is kaptam egy helyes kis csáktornyai kislánytól. Nagyon sok katonám hozzátartozója is búcsúzott tőlem, hogy vigyázzak ám fiára, vagy éppen férjére.

Indulás előtt egy fél órával feladom szüleimnek azt a csáktornyai képeslapot, amellyel tőlünk búcsúzom. Nálunk még tart a búcsúzkodás de az egyik vagonból már idehallatszik a katonanóta:

Csáktornyai vasútállomáson.

Áll a vonat a negyedik vágányon.

A gőzösnek jaj de füstöl a kéménye,

Azon visznek az orosz határszélre.

Míntha csak megéreztek volna, hogy pár héttel korábban már a Tatár hágó közelében dönggették az oroszok hazánk egyik kapuját. /2. számú vázlat/ Jelenleg pár kilométerrel hátrébb vannak, mert még a német megszállás előtt a Kárpátok védelmére mozgósított VII. hadsereg egy kicsit viaszosította őket.

10 órakor kigördül velünk a felvirágozott vonat a fellobogózott állomásról. A vágányok mellett zsebkendőkkal integető, könnyeiket törölő asszonyok, gyerekek végeláthatatlan sora, a vonaton pedig ugyancsak integető katonák viszonozzák az üdvözlést. Ők is könnyeznek, de ők inkább lenyelik könnyeiket, mert egy katonánál nem szabad a könnyeket észrevenni. Persze azért akad köztük, akik nem tudják lenyelni, azoknak végig csorog az arcán, de nem törlik le, hogy szeretetteik ne lássák katonafiúkat, vagy férjük kibuggyanó könnyét, mert magát a könnyet olyan messziről már úgysem lehet látni. Egy darabig kellelmesen csiklandozza arcukat, majd lassan a fellenségyorsuló vonat szele felszárítja azokat. Utána még egy darabig mindenki magával van elfoglalva, majd feleledve a búcsúzás kábulatából, vagy talán azért, hogy a búcsúzás fájdalmát leleplezze és megszabaduljon a könnyei fojtogatásától a szakasz is rákezd egy katonanótára :

Sárga a lovam, sárga a nyereg rajta.

Most akartam hozzá menni rajta,

Most akartam véled beszélgetni,

Itt van az idő el kell masírozni

Majd jönnek a többi vidám katonadalok. Végül valaki egy szomorúbb nótába kezd:

Fekete gőzösnek sárga a belseje.

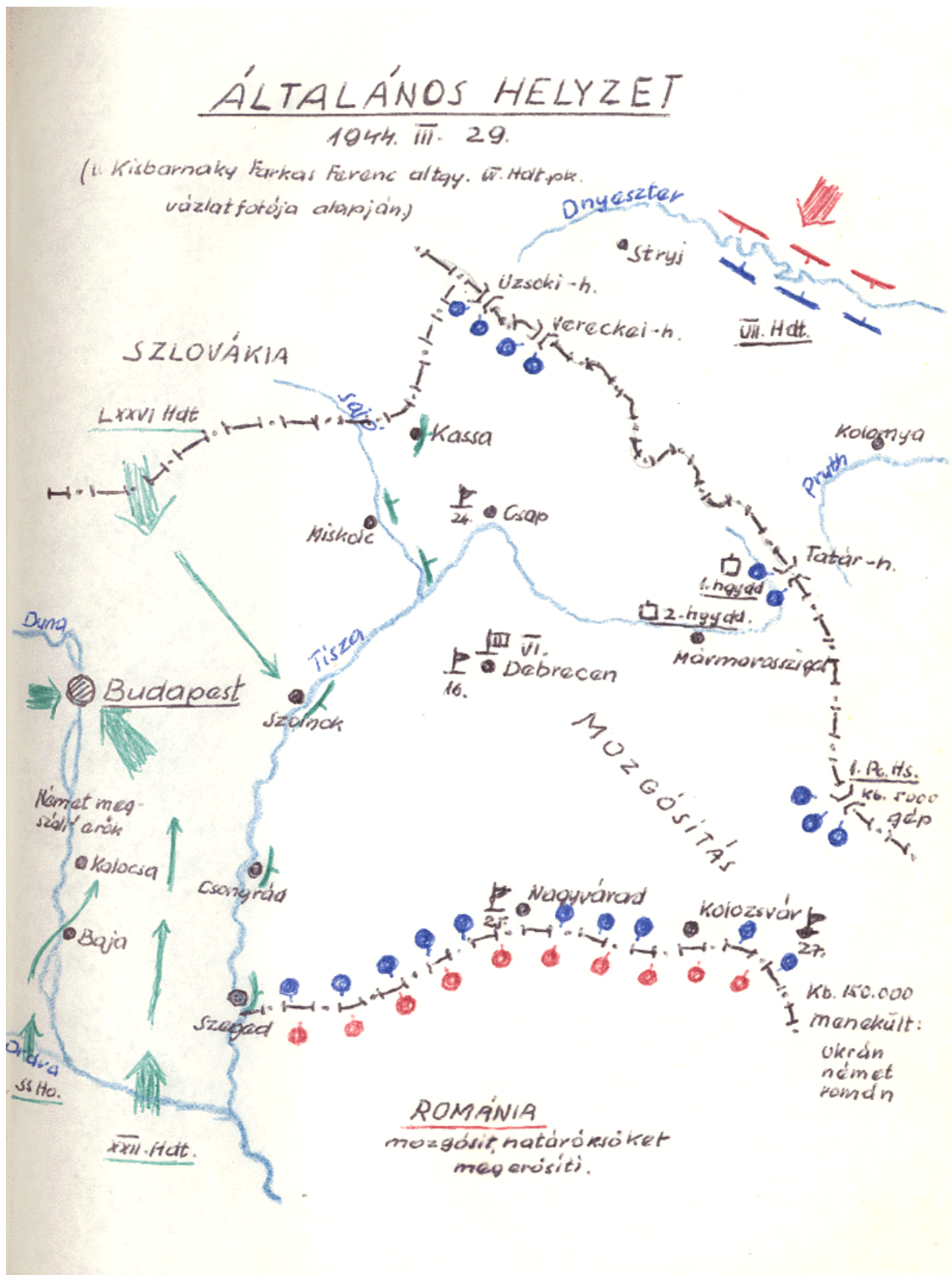
Csáktornyai honvédek búsan ülnek benne.

Elviszik a szegényeket idegen országba.

Onnan ír majd szerelmes levelet a kedves babájának.

Ez aztán elveszi kedvüket az énekléstől és így elcsendesedik a társaság
Szerelvényünk 118 tengelyből áll, melyben van egy 3. oszt. tiszti kocsi és egy „ G ”
hálókocsi /népi nyelven:marhavagon/. Én ezeket nem nagyon veszem igénybe –
különösen a hálókocsit - , mert már induláskor is /később meg az utazás alatt/ leginkább
a szakaszomnál tartózkodom.

Komáromban ebédelünk. Igyekszem a mozgókonyhán készült első ebédünket gyorsan
elfogyasztani, hogy felkereshessem Vitályosékat, akiknél egyszer Kollarics Lajos
katonatársammal vendégeskedtünk Sikerült is elköszönni a családtól, de sem. Kollarics
Angyalkától, sem pedig nagyon helyes unokahúgától nem tudtam elbúcsúzni.
Balatonfenyvesen is megállt a vonatunk, ahol egy csinos kislány kedveskedett nekem
egy szál piros rózsával. Balatonbogláron ismét vesztegelt a vonatunk, ezért halat
akartunk vacsorázni, de nem készült el arra, mire indultunk, ezért a halvacsoráról le
kellett mondanunk.

Június 20.

09 – 10 órakor érkezünk Budapestre. A vasútvonal mentén mindenütt, amerre csak elhaladtunk láthatjuk már a háború pusztítását a lakóházakon de a vasút melletti hatalmas bombatölcsérek is erről tanúskodnak.. További útvonalunk: Hatvan – Miskolc.

Június 21.

Csapon az állomáson reggelizünk. Akkor még nem gondoltunk arra, hogy zászlóaljunknak majd visszafelé itt lesznek a legvéresebb napjai, a legnagyobb veszteségei és itt vívja leghősiesebb küzdelmeit. Innen a gyönyörű Ung völgyében Ungvár – Nagyberezna –Fenyvesvölgy irányában vezetett további utunk. Nem bírt betelni senki a táj gyönyörűségével, elragadó szépségével. Fenyvesvölgytől Uzsokig egy szerpentin úton mentünk fel, amelyen 6 alagút és 4 – 5 viadukt volt. Ezen az útszakaszon szerelvényünk, amelyet eddig egy mozdony vontatott, két részre szakadt és mindegyik rész 2 – 2 mozdonyt kapott. Uzsoknál 21 óra 32 perckor léptük át a magyar határt és vettünk búcsút szeretett hazánktól. Az első lengyel állomás Sianky volt. Siankyban vártuk meg a szerelvény másik részét és onnan kb. 23 órakor indultunk a Kárpátokból lefelé, most már szintén egy mozdonnal. Innen már a németek irányítanak bennünket.

Június 22.

Siankyból utunkat Turka – Sary Sambor – Stryj – Chodrow – Halicz és Stanislaw irányába folytatjuk. Halicz előtt pár km –rel odaérkezésünk előtt egy fél órával szedtek fel a németek 3 db. aknát a sínekről, így a robbanástól megmenekülve 21 óra 30 perckor érkeztünk meg Chryplinbe, ahol szakadó esőben és koromsötétségben megkezdtek a kirakodást. Hamarosan megjelent egy „ rata ” és sztálin gyertyával megvilágította a terepet. Mozdulatlaná vélt mindenki, így továbbment és bizonyára más állomáson keresett bennünket, anélkül, hogy bombáival is megtisztelt volna. Pedig érkezése jól volt időzítve, ami arról tanúskodik, hogy hírszerzésük jó volt és ezt támasztják alá a felszedett illetve lerakott aknák i. Kis idő múlva most már a sötétben is nagyobb igyekezettel folytatuk a munkát, hogy minél előbb elhagyhassuk az állomás körzetét.

Június 23.

02 órára befejeztük a kirakodást és gyalogmenetben elindultunk a 4 km –re fekvő új állomáshelyünkre Czerniejowba.

03 órakor értünk oda, ahol a szálláscsinálók fogadtak bennünket, de olyan szállással, hogy kénytelenek voltunk a szabadban aludni. Így is már világos volt mire lefekhettünk. Reggel aztán hozzákezdünk a nagytakarításhoz. Egy olyan parasztházat kapott a szakaszunk, amelynek egyik fele valami pajtaszerűség volt, a másik meg egy konyhából és egy szobából álló lakás, de a pajtán keresztül lehetett csak bejutni a konyhába, onnan meg a szobába. A pajtába tartotta a paraszt bácsika egy szem tehénkéjét is, mégpedig a konyha bejárattal szemben. Pedig volt neki még egy külön istállója is.

Mi kilakoltattuk a tehénkét, a helyét jól kialmolták, majd a többivel egyenesbe hozva a szénát, nagyon jól elhelyezkedtek embereim. A szobából a családot kellett kitelepítenünk a konyhába, hogy nekem is, meg a távbeszélő központnak is meg legyen a tisztességes helye. Az követte ott is a kialmozás, melynek során minden bútort kipakoltunk, az üres szobát, majd a bútorokat is alaposan átzurolva csak az egyik ágyat, az asztalt és a székeket vittük vissza. Mire este lett, rendbe hoztuk annyira, hogy el is foglalhattuk. Az eső persze egész nap esik.

/P/ 20-án Csömödérpákán rakodott be a 17/I. zászlóalj valamelyik fele. A másik fele egy nappal előbb, vagy egy nappal később – 21-én 04 órakor indultak Nagykanizsa-Budapest-Miskolc Csap-on keresztül, 23-án lépték át a magyar- lengyel határt. 24-én Nadwornán rakodtak ki, ahonnet Bratkowcéra meneteltek és július 19-ig maradtak ott.

/G/ a 17/III. zászlóalj pedig szintén 19-én indul Zalaegerszegről. 22-én 03 órakor vannak Uzsokon, a határon, ahol ők is búcsút vesznek

Magyarországtól. 03 óra 40 perckor érik el az első lengyel állomást Siankyt, onnan Stryj-Halicz-Stanislawon keresztül érkeznek Czerniejowba, ahol kirakodnak és elszállásolnak.

Valószínű ezekben a napokban búcsúzott és indult Nagykanizsáról az ezredtörzs is az ezred közvetlenekkel amelyeknek szintén Czerniejow volt a szálláshelye.

NYUGALMAS NAPOK A HADMŰVELETI TERÜLETEN

Június 24.

Központot telepítünk a szálláshelyemen, nagyon gondosan kiépítjük a századokhoz a vonalakat és bekötjük a központba, ahol ettől kezdve rendszeres távbeszélő ügyeleti szolgálatot teljesítenek az embereim. Ügyeletesi szolgálatot teljesítenek az embereim. Ugyancsak ők látják el a szolgálatot az ezred parancsnokságnál is.

Délután ismét körletrendbehozatal. A ház környékét is igyekezünk egy kicsit rendezni, a legénységi szállásnál pedig polcokat, fabrikálunk a szerelvény részére. Most már a szag is kezd eltűnni körletünkéből a konyha kivételével, amelyiken át tudunk csak bejutni a központba illetve a szobámba. Mielőtt ezen áthaladnánk, nagyot szippantunk a konyhán kívüli levegőből és utána már csak a szobámban veszünk lélegzetet. A másik megoldás a gázálarc használata lenne, de ezt nem akarjuk használni. Igaz sokan is laknak a konyhán, éjszaka még a búbos kemence tetejére is jut belőlük – meg szellőztetni sem szeretnek.. Bár ez nem oldaná meg a dolgot, mert a konyha ablaka alatt lett a tehénkének a szállása. Bezzeg a központ ablaka éjjel-nappal nyitva van. Az eső ma is többet esik, mint nem. Találkoztam ma Magyar Imrével, a bodorfai tanító elődömmel, akit csak hírből ismertem. Nem is tudom, hogyan tudott a sors így ismeretlenül összehozni bennünket. Elbeszélgettünk vele egy kicsit a bodorfai eseményekről, emberekről.

Június 25.

Vasárnap van, az első tábori misén veszünk részt. Papunk nagyon szépen beszélt. Körletünkéből most már kezd otthonossabbá válni. Így délután a népség nagy része otthon tartózkodik, szorgalmasan írják a tábori lapokat. Szinte alig győzöm ellenőrizni őket. Persze akadnak köztük, akik idejük nagyobbik részét a faluban töltik. Igyekeznek megismerkedni a környezettel – mondják ők -, de inkább a szép szőke lengyel lányok, menyecskék kerülnek az érdeklődésük előterébe. –állítom én.-

Éjjel repülőtámadás érte Sztaniszlaut. Égtek a sztálingyertyák, szóltak nálunk is a légvédelmi ágyúk. de engem még ez sem bírt felébreszteni, csak reggel vettem róla tudomást, olyan jóízűen aludtam. Azt mondja reggel a távbeszélő ügyeletes, aki a szobámban lévő központnál teljesített szolgálatot, sajnálta megzavarni álmomat, azért nem ébresztett fel. Nagyon szépet álmodhattam, mert szerinte nagyon mosolygós volt az arcom. . Károkról nem érkezett jelentés.

Június 26.

Az éjszakai repülőtámadás hatására elrendelik a körletek fedezékekkel való biztonságosabbá tételét. Délelőtt fedezéket ásunk, délután pedig folytatjuk a légvédelmi árkok ásását. Kimélyítjük a kocsink, illetve az országos járműveink számára az udvaron a meglévő harckészültség fedezéket is tekintettel arra, hogy lassan már mi is számíthatunk repülőtámadásokra. Csupán 4 lovunk marad ki a különleges légvédelmi megóvástól. Igaz, hogy számukra nagyon mély árkokat kellene ásni Este már. 3 km –re fekvő Chryplint támadták, ahol a keszthelyi vonatosztály állomásozik. Hét lovuk pusztult el. Ember veszteségről nem hallottam. Meglátogattak bennünket a 47 –esektől / iker ezredünk/ - most 42 –esek - Kopcsándy Zoli hadnagy. és Komlósy Laci zászlós, akik szintén Csáktornyról, de néhány hónappal már korábban kerültek ki a frontra.. Sokat meséltek mindenről.

A századoknál folyik a kiképzés. Naponta vonulnak ki a falu határába és gyakorlatoznak.

Június 27.

Névnapom van, amit bizony nagyon szárazon kellett megünnepelnem, mert a faluban semmit nem lehet vásárolni, vízzel koccintani pedig nem lehet. Befut az első tábori posta. Igaz, ezek a levelek még Csáktornyára lettek címezve, de így is nagy az öröm mindenkinél, aki kapott valamit. Nekem is egy Csáktornyára címzett, szüleim által feladott lap lett a névnap ajándékom. Így az örömből, - ha nem is koccintottunk, - részesültem.

Június 28.

Szabó Imre honvédet, aki éjjel a központnál szolgálat közben, mint távbeszélő központ ügyelete elaludt, zászlóalj kihallgatásra kellett vezetnem. Mivel védeni próbáltam, én is kaptam egy hatalmas letolást. Kikötésre ítélték, melynek végrehajtását és ellenőrzését átruháztam helyettesemre, amit ő a szakasz körletében, - úgy, hogy senki nem látta – végre is hajtotta, de gondolom, nagyon kíméletesen, mert az odakészített vizet sem kellett használni, hogy felélessze.

Akkor én nagyon súlyosnak tartottam a büntetés kiszabását, hiszen az eset nem az első vonalban történt és nem származhatott belőle semmi, de aztán hamarosan rájöttem, hogy igaza volt a zászlóalj parancsnoknak, amikor kiszabta, mert még itt is lehetett volna belőle nagyobb baj, pl. egy partizán támadás elleni riadóztatás alkalmával, a másik meg az, nem a bekövetkezett baj után kell büntetni, hanem a bajt meg kell előzni. Az eset – még ha nem is szabályosan végezte el helyettesem a kikötést / hiszen én is azért nem voltam jelen/, felrázta embereimet és soha ilyen eset nem fordult elő senkinél, aminek következménye, ha az első vonalban történik az ilyesmi, - már hadbírószági tárgyalás lehetett volna. Szabó Imrét pedig, amikor ideiglenesen még egy kocsit kaptunk, kérésére kocsisnak osztottam be, - mivel jellemző volt rá az aluszékonyság, - igaz, ez lett szegénynek a veszte, mert vonatunkkal együtt ő is ott maradt Rosulnál, illetve eltűnt. Hogy aztán mi lett vele, nem tudom.

Hazulról kapok két db. tábori lapot, most már tábori postaszámmal. Az egyik névnap üdvözlőlap szüleimtől érkezett, aránylag elé pontosan időzítve. Megváltozik a hangulatom, nagy az örömöm.

Június 29.

Péter Pál napja. Délelőtt mise. Délután pedig sétalovaglásra megyünk Sobrival és Soltival Bratkowce –ba és ott meglátogatjuk Szirákit. / Sobri, rendes nevén Alvégi György karpaszományos őrmester az ezred távbeszélő szakaszparancsnoka., Solti Béla hadapród őrmester az I. zászlóalj. távbeszélő szakaszparancsnoka, Sziráki hadapród őrmester pedig a III. zászlóalj. távbeszélő szakaszparancsnoka / Nagyon rendes helyet sikerült nekik kifogniuk.

Éjjel, mint az előző napokon is a szokásos légi felderítés és zavarás, de egyenlőre minket ez sem érint.

Június 30.

Alezredes urat néhány tiszttel és tisztessel elvezénylik tőlünk egy harckiképző iskola tanfolyam zászlóalj. parancsnokának, ahol a kilátásba helyezett német fegyverekkel való bánásmódot és a mostani háború alapján leszűrt és megváltozott harcászatot fogják

elsajátíttatni, hogy visszatérve majd saját egységeikhez a tanultakat és tapasztalataikat értékesítsék.

Ideiglenesen Puskás Álmos százados., a 4. század parancsnoka. –a veszi át a zászlóalj parancsnokságot. Az ő felfogása már sokkal testhezállobb a bakáknak, mint Kapossy alezredesé volt. Legalábbis mi első benyomásra így látjuk. Most is folyik a gyakorlatozás, de délutánonként már fürödni megyünk a patakra, amiről eddig szó sem lehetett. Gyerekként lubickolnak a katonák a patak hűs vizében, szinte elfelejtik, hogy hadműveleti területen vagyunk, tőlünk nem messze kemény harc folyik és mi is bármelyik pillanatban belecsöppenhetünk a nagy küzdelembe. Jól esik, és talán kell is ez a kis kikapcsolódás.

Este próbariadó, majd éjfél után komoly riadó partizán támadás ellen. Eredmény nélkül ér véget, mert a partizánok eltűnnek. Mi ezen kívül később sem, a harcok előtt nem találkoztunk partizánokkal.

/K/Keszei János hadnagy, az 5/II zászlóalj egyik géppuska szakasz parancsnoka így emlékezik vissza egy „partizánpánikra”:

Az utolsó faluban /Glebokie ?/ felfokozódott a partizánpánik. Az egységeket a falu szélén helyezték el, házakba nem szállásolhattunk be, csak a kertekbe építhettünk bunkereket. Gyakorolnunk kellett a riadókat, körkörös védelmet, stb. ..

Ennek oka talán az lehetett, hogy az előttük itt állomásozó zászlóaljról az a hír járta: A zászlóalj hadtápon az éjjel jelentkezett egy civil, aki kérte az őrt, hogy keltse fel a zászlóalj parancsnokot, mert fontos ügyben szeretne vele beszélni. A zászlóalj parancsnok felkelt, bement vele az irodába / tanterembe /. A civil bemutatkozott, hogy ő a partizán zászlóalj parancsnoka. Az őrnagy a pisztolya után kapott, mire a civil: „Ne tegye ezt őrnagy úr! Én jó szándékkal jöttem. A magyar és a lengyel eddig a történelem folyamán jó viszonyban élt egymással. Ezt a jó viszonyt szeretnék ezután is megtartani. Egy-két dolgot szeretnék csak őrnagy úrral megbeszélni. Egyik, hogy kb. egy zászlóaljnyi emberem vette körül a falut, itt vannak a dombokon. Ha én egy órán belül nem megyek vissza, akkor csúnya vizionlátásra kerül sor, amit én szeretnék elkerülni. „Ezután elsorolta kívánságait, bánjanak jól a civilekkel, segítsék őket, ahol lehet, stb...Ezután a „parlamentér” távozott. De ez a tény mi más, mint „paktálás az ellenséggel”, így a zászlóaljnak távoznia kellett.

Július 1 – 17.

Különös esemény nincs. A német nehéz páncéltörő ágyukat / 75 mm-es / már megkaptuk, ezekkel különös gonddal folyik a kiképzés – természetesen a páncéltörő ágyú századoknál. - A délutáni fürdés elég gyakran képezi a foglalkozás tárgyát. Főleg délelőttönként folyik a gyakorlatozás. A napok a szokott egyformaságban telnek. A raták abbahagyják látogatásaikat. Közben megérkezik a kantin is. Alkalom nyílik a vásárlásra is. Minden áru nagyon kapós és hamar elkel.

Egyik délelőtt bemutatták a páncélsrecket / kályhacső, a páncélosok réme / és a páncéloklöt és hatását. Kivonult az egész zászlóalj a falun kívül heverő kilőtt harckocsizhoz / T-34 / és ott megtörtént a bemutató. Mindkettőnél az első lövés célba talált i igaz itt nyugodtan lehetett célózni, mert nem kellett attól félni, hogy visszalőnek a harckocsiból vagy legázolja támadóját. -. Hatása mindkettőnek nagy, és előnyük az is, hogy könnyűek és kezelésük hamar elsajátítható de célózni is tudni kell.

Hatalmas felhőszakadás kap el bennünket. Bőrig áztunk, pedig az Újság egyvágatában jött velem egészen hazáig. Egy másik alkalommal Pongrácz Lóriával / lovas hírvivőm /

egy lelőtt Giganthoz lovagoltunk. Nehéz volt elképzelni, hogy egy ekkora alkotmány tele emberekkel és hadianyaggal fel tud szállni a magasba. Persze most már nem tűnne olyan hatalmasnak.

9 –én nagy kiállítás volt a faluban. Nagyon ócska sört is lehetett inni. Jó alkalom volt arra is, hogy a falusiakkal jobban összemelegedjünk, mert ők is kíváncsiak voltak a kiállításra – na meg ránk is -. Elég jó viszony alakult ki köztünk. Különösen nagy bizalmat élveztem a házigazdától, aki eléggé szegény ember volt egy tehénkével.

Elszállásolásunkkor a tehénkéjét ki kellett lakoltatnunk a lakásban lévő istállójából, mert kellett a hely az embereknek. A kinti istállóban, a lovak mellett akartuk elhelyezni, de ez nem tetszett neki. Inkább a konyha előtti nyílt pitvarba költöztette ott is az ablak alá..

Nem gátoltuk meg ebben, de közben észrevettem, hogy nagyon aggódik valamiért. Kíváncsi voltam, hogy mi lehet az, és azzal az ürüggyel, hogy oda tüzelőállást kell ásni, kiveztük onnan a tehénkéjét és ásni kezdtünk. Hamarosan egy üregre bukkantunk, melyben zsákokban búzát és rozsot találtunk, amely már majdnem penészes volt és az egerek is befészkeltek magukat a zsákok közé. Nagy volt a bácsi rémülete, amikor meglátta, hogy kiszedjük onnan. Sátorlapra teregettettem, megszárogattuk és utána visszaadtuk neki. Még nagyobb volt akkor az öröme. Nem győzött hálálkodni. Tetőztük ezt azzal is, hogy az ebédből, a vacsorából mindig jutott a családnak is a kincstári kosztból. Négy kis gyermek volt. Azok is nagyon ragaszkodtak hozzám. A legkisebbiket – magam sem tudom miért, de lehet, hogy azért, mert amikor tanítói pályafutásomat kezdtem, az egyik legkedvesebb tanítványomat Zsófinak hívták, - Zsófinak neveztem el és mikor ezen a néven szólítottam olyan szépen tudta mondani: „ nye Zsófi ”, hogy ezt egy életen keresztül sem lehet elfelejteni.

Érdemes talán megemlíteni azt, a tüzelőállás ásását az előbb említett helyen azért rendeltem el, mert az egyik parancsnokság épületében partizán nyomdát találtak.

/4/ II.N./ ... június 30-án az ezredparancsnokság beszállásolásának épületében egy partizán nyomdát találtak. Július 4-én pedig a Cucilow-i malomban végzett házkutatás alkalmával 6 db rádió adó-vevő készülék került elő 22 óra 45 perckor pedig a falu Ny-i kijáratánál lévő szállásórséget géppisztollyal megtámadták a partizánok.

Nyarálásunkat Lillik György zászlós halála zavarta meg, aki véáletlenül / kíváncsiságból / felrobbantott egy fausztot / páncélököl /. Őt is agyonvágta. 14 –én volt a temetése Sztaniszlauban, ahol a szakasza és a zászlóalj. tisztikara kísérte utolsó útjára és vett végső búcsút tőle.. Szakasza dízsörtűzzel búcsúzott tőle.

HARCOK A KÁRPÁTOK ELŐTERÉBEN

„Különös esemény nincs” kezdem a naplóm július 1-17. napig terjedő szakaszát, pedig nagyon is sorsdöntő események zajlanak le ebben az időben. I.Sz.Konyev: Egy frontparancsnok feljegyzései c. könyvből a háború után tudom meg a következőket:

Konyev marsall ebben az időben tervezi el a nagy hadművelet végrehajtását, - melyet a németek is vártak már, mert lázasan építették hármass védelmi rendszerüket, hogy a várt csapást felfoghassák. – Hatalmas erőket vonultat fel a marsall arcvonalunkra. Könyve szerint az elkövetkező harcokban szovjet részről 1.200000 ember 13900 aknavető és 76 mm-nél nagyobb löveg, 2200 harckocsi, 2800 repülő kerül bevetésre. Egy lövész hadosztályra 6 km-es szakasz esik, míg a németeknél 10-15 km-t véd egy hadosztály, de az áttörési szakaszon egy hadosztályra 1,1 km-es szakasz jut.

A lövegek sűrűsége: 236-355 cső/km.

Élő erőknél 5-szörös, löveg, aknavetőknél 6-7-szeres, harckocsiknál 3-4-szeres a túlerő.

A hadművelet álcázására külön tervet dolgoztak ki, a csapatokat éjjel mozgatták. Az ellenség megtévesztésére színlelt harckocsi összevonásokat, színlelt támadásokat szerveztek, makett lövegeket, harckocsikat, repülőket állítottak fel bizonyos helyeken. Az előttük lévő alakulatoknál megkezdik az erőszakos felderítéseket, színlelt támadásokat.

A támadást július 12-én tőlünk É-ra Luck és Tarnopol térségéből indítják meg hatalmas erővel Lemberg irányában, de tőlünk D-re lévő 24. hadosztálynál is ugyanezen a napon egy ezred erővel támadnak, amit a 24-esek sikeresen kivédnek. A tőlünk É-ra lévő 16. hadosztálynál pedig július 13-án némi sikereket is érnek el. 1-2 km-t behatolnak védőállásukba, ami később a mi védelmünkre lesz nagyon veszélyes.

/HadtestH/ „VII.13-án kb. 2 hadosztály ellenséges erő támadott a két hadosztály válaszvonalán, súlyal a 16. hadosztály jobb szárnya /D.Obec/, részekkel a 68. német gyalog hadosztály balszárnya ellen. Az egész napi harcok után, bár sikerült a hadtest arcvonalának a legnagyobb részén a főellenállási vonalat újból kézbe venni, a Lupejka környéki erdő területen egy betörési hely megmaradt.

Kérelmemre és javaslatomra a hadsereg parancsnokság a 2. páncéltörő hadosztálytól és a tartalék 18. hadosztálytól erőket bocsátott a rendelkezésemre, hogy megszervezett ellentámadással a betört ellenséget megsemmisítsem.

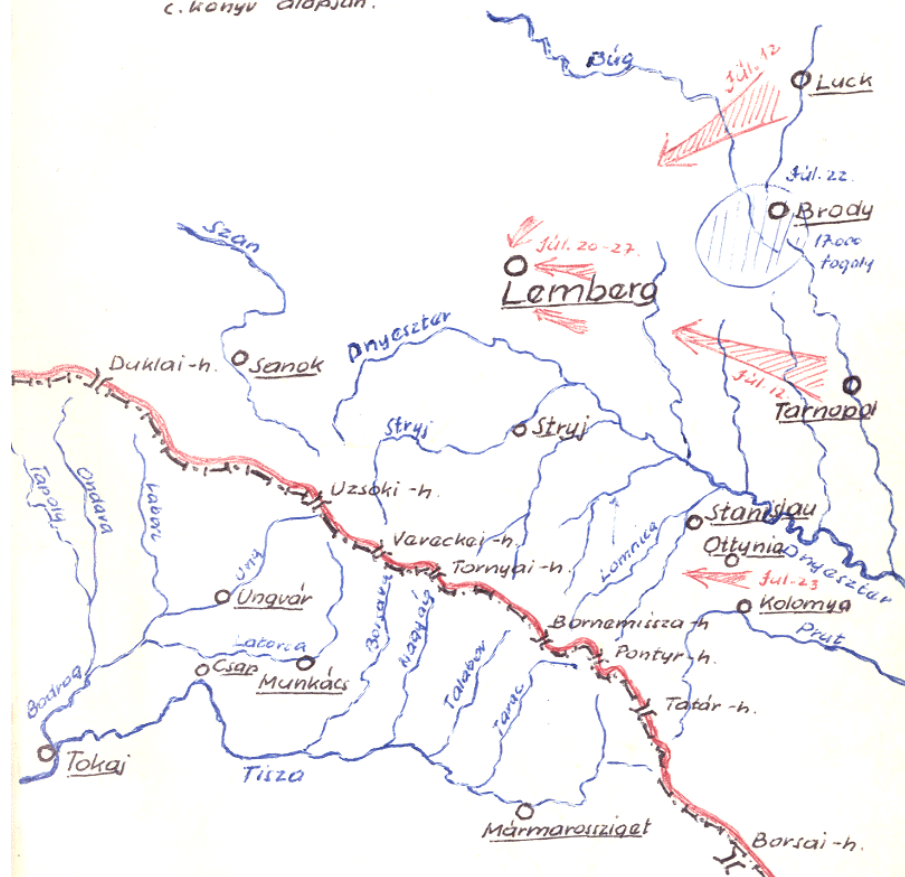
Az ellentámadás időpontját VII.18-ra rendeltem el. VII.17-én azonban a hadsereg parancsnokság a csoport parancsnokságtól kapott utasításra a támadást leállította / a Lemberg-nél lejátszódó események kihatásaképpen /.

Bár a hadsereg parancsnok úrnak személyesen jelentetem, hogy az ellentámadás feltétlen sikerre vezetne és a hadtest ellenálló képességét és harci kedvét annak végrehajtása feltétlenül fokozná, míg a fel nem számolt betörési hely a hadtest részére mindig súlyos veszélyt fog jelenteni, / oldaltámadás, főellenállási vonal felsodritás lehetősége /, az előljáró parancsnokság az ellentámadás végrehajtásához nem járult hozzá.

Fentiekkel kapcsolatban az eddig kiválóan harcoló 68. német gyalog hadosztály elvonult és harcterületét a német fegyverekkel átszervezés és átképzés alatt álló 7. gyalog hadosztály vette át.

A „KELETI FRONT” júliusi áttörése

I. SZ. KONYEV: Egy frontparancsnok feljegyzései.
c. könyv alapján.

I. Sz. Konyev könyve szerint a fenti harcokban résztvevett szovjet részről:

1.200.000 ember, 13900 aknavető és 76 mm –nél nagyobb löveg, 2.200 harckocsi, 2.806 rep.,

6 km –enként 1 löv.hadosztály / németeknél 10 – 15 km 1 hadosztály /

Áttörési szakaszon 1 hadosztály –ra 1,1 km jut.

Lövegek, aknavető –k sűrűsége: 236 – 355 cső / 1 km.

Élő erőnél: 5 –szörös, löveg, aknavető: 6 – 7 –szeres, harckocsi: 3 – 4 –szeres a túlerő.

Tehát a jelzett időben mindenütt nyugalom van – gondolom és akkor – valóságban pedig már nemcsak tervezik a Keleti arcvonal egyik legnagyobb csatáját, hanem már javában folyik a harc, a németeket a hatalmas túlerő már Lembergig visszaszorította. A mi hadtest parancsnokunk pedig egy ellentámadással akarja katonái harci kedvét fokozni, de mivel ezt nem engedélyezik vállalja a visszavonuló németek védelmét és visszavonulás helyett kitartásra ad parancsot, amikor maga is elismeri, hogy a hadtest kikényszerített visszavonulást nem képes végrehajtani. A kitartásnak pedig csak az lehet a következménye.

A németek visszavonulása és kivonása miatt:

/G/ ...a 17. gyalogezrednél is 13-án riadóztatják a 17/III. zászlóalj /Egyenlőre az orosz támadás megindulása miatt /S/ / és a felkészülés után azonnal indítják gyalogmenetben Czerniejowtól 24 km-re fekvő Kraszilowkára. Útközben gyakran kapnak légitámadást, ezért nagy távközöket tartva menetel a zászlóalj. Kraszilowkán szállásolnak el, de a parancsnokok hamarosan indulnak szemrevételezésre, ahol nem fogadják a őket megfelelő eligazítók, de itt értesülnek arról, hogy az állásban lévöket

reggel 4 óra 30 perctől támadják és egész nap nagy a tűz és aknavető tűz, valamint erős a repülő tevékenység.

VII.14-én ugyancsak egész nap tart rendkívül erős tűz és folyik a kemény csata a vonalban. A szemrevételezést most sem tudják érdemlegesen elvégezni.

VII.15-én 4óra 45 perckor riadó. A szomszéd község felett lövik a ratakat /repülőket/. Itt 30-40 foglyot kísérnek hátra a vonalból.

Átveszik a német villámgéppuskákat, amiket még nem ismernek, ezért a mostani szituációban nem szívesen barátkoznak velük. Hírek érkeznek az esetleges bevetésről is. A frontvonal nem messze tőlünk Gleboka előtt Chlebiczyny Lesny-nél húzódik. 11 órakor a riadó megszűnik.

/Sz/Szende László százados a 17. gyalogezred első segédtisztje géppuska szakértő a következőket jelenti a 7. hadosztály parancsnoknak:

A 7. hadosztály minden ezredében / 4., 5., 17. / a napokban folytatják az átképzést a német Smg /géppuska/ és mg. /golyószóró/ új fegyverekkel. Az éles lögyakorlatok bizonyítják ezen fegyverek kiválóságát, nagy tűzsűrűségét, pontosságát de egyben a fegyverek nagyobb igényű karbantartását, szennyeződés esetén bekövetkező akadályokat, érzékeny és sok részből álló komplikált alkatrészeket.

v.Kudriczy István vezérőrnagy 7. hadosztályparancsnoknak szemléje alkalmával – előzetesen elrendelt géppuskák /Schwarzloze/ és golyószórók Ottynia vasutállomásra történő leadását jelentettem -, hogy nagyon aggódom a régi közismert géppuska és golyószóró azonnali leadása miatt, mert azok kezelése a géppuskások és golyószóró irányzók kezében besulykoltan benne van. Az új fegyverek finomabb, szokatlan bánásmódot, gondosabb kezelést igényelnek, sok karbantartást, hamarabb lépnek fel műszaki akadályok kis piszoktól is. Igen nagy érték a hatalmas tűzgyorsaság, szintje ontják magukból a lövedékek ezreit másodpercenként, támadó tömegeket semmisítenek meg. Ki győzi lőszerrel? Hogyan lesz meg a hatalmas lőszerfogyasztás pótlása, főleg lovas kocsikkal /országos jármű / megoldva? Lesz-e elegendő lőszer védelemben, támadásban, visszavonulásban? Lőkiképzésünk előtt már várható nagyarányú szovjet támadás esetén gyakorlatlan katonáink, akik még nem elég biztonságosan kezelik ezeket a „villámgéppuskákat”, nem bíznak úgy bennük. Ehhez hosszabb kiképzés kellene, hosszú nyugodt hónapok, de legalább 1-2 hónap sok éles lögyakorlattal, lőszerpótlási és kezelési gyakorlattal. Kiképzett fegyvermestereink sincsenek a javításhoz. Tartalék alkatrészek alig vannak. Mi lesz a várható törések esetén? –nem kellene még elszállítani a megszokott nehéz fegyvereket, hanem a vonatnál kocsikra rakva lőszerrel, rakaszokkal együtt tárolni a csapatok közelében, amíg a kiképzés az új fegyverekkel megnyugtató módon be nem fejeződött.

/V/ Várkuti János zászlós az 5/I. zászlóalj segédtisztje így emlékezik meg a német fegyverekről:

Kellemetlen a zászlóalj, de az ezred számára is, hogy elvezényeltek tőlünk több kiváló tisztet és tiszthelyettest továbbképzésre, valamint az, hogy kicserélik géppuskáinkat új, modernebb német géppuskára. Nem volt idő az újat megszokni, nyakunkon volt az elvonulás ideje a németek leváltására, majd az orosz offenzíva. Katonáink nem lelkesedtek az új / bár jobb / fegyverekért. Ezek a jó szándékú intézkedések elkéstek, s kedvezőtlenül

befolyásolták a hadosztály ütőképességét, helytállását. Arról is megemlékeznek, mielőtt a németeket felváltották volna Swieti Jozef térségében, néhány nappal előtte, tőlük is parancsnokokat gépkocsin szállították Ottyniától K-re fekvő területre szemlevételezés céljából.

/B/ Buzsáky százados 17/II. géppuska századparancsnok is ezekről az eseményekről emlékezik:

Ezekben a napokban szóba esik az előttünk lévő magyar alakulatoknak a felváltása. Az ebben való reménykedéseknek, bár az előttünk lévő magyar alakulatok váltása nem jöhetett tekintetbe, alapja van. Valamelyik magasabb parancsnokság rendelkezett el, hogy az arcvonalban lévő magyar ezredek állásait a 7. hadosztálybelieknek meg kell látogatni, tájékozódni. Így indult el a 17/I. és II.zászlóalj parancsnoka a század parancsnokaival és az ezredtörzs tisztjeivel a 19. gyalogezredhez. Czerniejow-ból indultunk gépkocsi szállítással. Szerencsésen eljutottunk a 19. ezredparancsnoksághoz. Mivel azonban a 19. ezrednél igen erős volt a harci tevékenység, a védőállások bejárására nem kerülhetett sor. Így csupán az ezredparancsnoktól kaptunk tájékoztatást bőségesen és barátián, aki közben a harcot is vezette. / A 19. ezredparancsnok Tóth Imre ezredes valamikor 17-es volt, így a látogató tisztek közül nagyon sokat személyesen is ismert./

Konyev szerint az oroszok erősen közelednek Lemberg felé, ezért a németeket tőlünk kivonják, hogy részt vehessenek Lemberg védelmében, de az is lehet, hogy azért kell leváltanunk őket, mert így sokkal könnyebb és sokkal kisebb veszteséggel vonulhatnak vissza. Ezért:

/G/ VII.17-én a 17/III.zászlóaljnál ismét elrendelik a riadót, de nem az előttük álló magyarokat váltják fel, mint amire számítottak, hanem 10 órakor gyalogmenetben megindul a zászlóalj, hogy hova, az előttük még ismeretlen.

VII.18-án 02 óra tájban holtfáradtan, éhesen, nyakig sárosan megérkezik a zászlóalj az első vonalba és a németektől átveszik a jól kiépített védőállást Swiety Stanisláv ÉK-en, és most már szemtől szemben állnak az ellenséggel.

„A németek pontos, lelkiismeretes előkészülése, alapos tudása meglepett engem és mindenkit. Az állás átadása, a védőkörlet megszállása mintaszerű volt.” -írja naplójában.

Ez a kis magaslat, ahol a szakasz van, bár tele van tüzér és aknavető becsapódásokkal, de jó tüzelőállások és bunkerek vannak kiépítve, ami biztonságot ad az embereknek. /Sajnos a legtöbb helyen pont az ellenkezőjéről emlékeznek meg a védőállás használhatóságával kapcsolatban /S/.

A védőkörlet átvétele után kioktatja embereit, hogy mindenki előtt az a cél lebegjen, hogy feladataikat minél kisebb veszteséggel tudják mindig megoldani.

Estig a tüzér és aknavetők, valamint a sorozatvetők belövik magukat a szemben álló ellenségre.

Ugyanekkor mennek állásba tőlük D-re az 5-ösök, akikkel együtt közvetlenül a 7. gyalogparancsnokság alá tartoznak. Tőlük É-ra pedig a 4. gyalogezred megy védőállásba

Július 18.

A délutáni órákban riadóztatják az ezredet. 20 órakor indul az él. Szakaszunk 21 órakor sorol be és hagyja el Czerniejow községet. Dél- Kelet felé visz utunk. Útközben elért bennünket egy nagy gépkocsi oszlop, amelyik három részre szakította az oszlopunkat. Csak nagyon lassan juthattunk előre, annál is inkább, mert egész úton teljes sötétben haladtunk. Még a dohányzás is le volt állítva, nehogy a felvillanó kis lángocskák, vagy a cigaretta izzó parazsa eláruljon bennünket.

/P/ A 17/I.zászlóalj szintén riadóztatták. Egy másik úton ugyan, de ugyanabba az irányba menetelnek ők is. 19-én reggel 05 órára érkeznek be Holoskowba, ahol elszállásoltak.

Valószínű velünk egy útvonalon, legfőljebb egy kis időeltolódással indulhatott az ezredtörzs is. Lehet, hogy éppen az ők gyorsabban mozgó gépkocsijaik bontották meg zászlóaljunk rendjét. Úgy tudom, ők is Ottiniában szállásoltak el.

Július 19.

Reggel 6 órára értünk új szálláshelyünkre Ottynia D –i részén. Itt a háború szelét már jobban lehetett érezni, mert idehallatszanak a tüzérségi becsapódások dörejei, sőt a torkolattüzek villogása és a világító rakéták fénye is idelátszott a sötétben. Házunk is, amelyekben elszállásoltunk, hogy a tüzérség és aknavető becsapódások szilánkjaitól védve legyen, magas sánccal volt körbevéve, így csak egy telitalálat tehetett volna benne kárt. Különben itt is ugyanaz a pizok fogadott bennünket, amilyennel már Czerniejowban megismerkedtünk. Hamarosan rendet csináltunk, aztán egy kicsit lepihentünk. Ez azért gyorsabban ment, mint első helyünkön, mert itt már nem voltunk annyira igényesek és a bútorok lezsurolását már elhagytuk. Délután letelepítjük a központot és kiépítünk a parancsnokságokhoz.

Július 20.

Kilátásba helyezték, hogy tovább megyünk. Már fel is szereltünk és a bontáshoz készülődtünk, végül lefújták az egészet. Nem lett belőle semmi. Így továbbra is maradtunk és hallgattuk a közeli front morajlását.

/G/ VII:19-én a 17/III. zászlóaljnál erős aknavető tűz alatt néhány orosz megközelítette állásainkat, hogy előttünk beássák magukat, de erős géppuska tűzünkbe részben megsemmisültek, részben pedig visszahúzódtak. Nekünk is két sebesültünk lett. A gyalogsági parancsnok megszemléli védőkörletünket. / Ez és a többi /G/ alatt feltüntetett többi hasonló megjegyzés, elsősorban a zászlóaljnak egy géppuskás szakaszára vonatkozik /S/.

VII.20-án Érdekes híreket „nagy események előtt állunk. Az oroszok Lemberg-nél annyira előretörték, hogy mi is elszakadunk az ellenségtől és visszavonulunk a Kárpátok felé.”:

Az erős tűz egész nap tart. Rettenetes zúgás, bömbölés, reszket a föld, a bunkerem.

Czerniejow és Ottynia környéke

M = 1 : ???

Az „érdekes hírek” megvolt az alapja. Ez olvasható a hadtest harctudósításából:

/HadtestH/ „A helyzet tiszta megítéléséhez meg kell még említenem azt is, hogy Lembergnél bekövetkezett események miatt az 1. hadtestparancsnokság is foglalkozott a visszavonulás előkészítésével, - ehhez a tervét a legnagyobb titoktartás mellett közölte is, hogy a szükséges előkészületeket az egyes seregtettek megtehessek. Ezt szóban közöltem a hadosztályparancsnokokkal, később írásban is kiadtam azzal a szigorú megkötéssel, hogy a tervezett visszavonulás előkészítésére csak egyes, olyan részparancsok adhatók ki, amelyek a nagy tervre következtetéseket nem engednek meg.

Ennek ellenére a 7.hadosztályparancsnok /o. és ö. ao. parancsnokokig bezárólag/ egységes visszavonulási intézkedést adott ki, a végrehajtás időpontjának függőbetartásával. Ez az intézkedés a 7. hadosztály magatartására később bizonyos befolyást gyakorolt

Az említett intézkedésről és annak időközbeni megváltozásáról a 7 hadosztály az alábbiak szerint emlékezik meg: /részletek/

/HadosztályH./ VII.19-én 20 órakor a VII. hadosztály parancsnok Woronára hívatott és a 16. és a 24. hadosztály parancsnokokkal és ott az alábbiakban intézkedett:

Az 1. német páncélos hadsereg visszavonulásban. Ehhez csatlakozva az 1. magyar hadsereg is visszavételre kerül a Frundsberg állásba.... Elrendelte,

hogy minden felesleges holmit szállítsunk vissza a Bystricza mögé, ha mással nem, fogatokkal. A német „Landwirt”-ek útján a polgári lakosság marháit is hajtassuk el.... A fentiekre a hadoszlopok az előzetes előkészületeket, szemrevételezésüket, különösen a „Frunzberg” állásban tétessék meg... Hadosztályok azonnal hajtsák végre! ...

Miután VII.20-án 17 óráig a fenti szóbeli parancs nem érkezett meg, a vezérkari főnökkel a szóbeli parancs szellemében a legnagyobb titokban előkészítve a 560/7.hadosztály I.a.44.VII.20.sz. „Tervszerű visszavonulási intézkedést” ...

VII.21. Ezen a napon érkezik be a VII. hadtest parancsnokságnak .. első módosító intézkedése, mely szerint a „7. hadosztálynak VII.25-ig a jelenlegi főellenállási vonalat tartania kell!” Ennek minden tartani!megfelelően a hadosztály is kiadta módosító intézkedését, melyben elrendeli, hogy a jelenlegi helyzetben egyenlőre körülmények között ki kell tartani! ...

Összefoglalva: A magasabb vezetésnek VII.21/22-re tervezett tervszerű visszavonulás gondolatának való hátrányai a mai naptól kezdve erejének állandó fokozódó hátrányos befolyását kezdi érvényesíteni. Az ellenség VII.20-án még bizonytalanságban van a felváltási helyzetről, tehát az utolsó nap lett volna benyomásom szerint, hogy észrevétlenül leválhattunk volna az ellenfélről. Ezek után már csak kikényszerített visszavonulásról lehet szó.

A megítélésem szerint és ezt alátámasztja a 16. hadosztály parancsnokától a csapatok ütközésére vonatkozó helyzettájékoztatása is, mely szerint: a magyar csapatok ütközésére jelentősen csökkent. „A magyar gyalogság nincs azon a harcedzettségi, kiképzési és erkölcsi fokon, hogy vele kikényszerített visszavonulást lehessen végrehajtani!”

Arra pedig, hogy a VII. hadtest ebben a helyzetben a legnagyobb helytállás mellett is soká / VII.25-ig / kitarthasson, remény alig volt, mert a VII. hadtesttől balra lévő német erők már visszavonulóban voltak. Ezenkívül a VII. hadtest közlekedésileg is nehéz helyzetben volt, mert az egész hadtest későbbi utánpótlására és visszavételére csak egyetlen út, - a Rosulán átvezető út - állott rendelkezésre. Feltehető volt, hogy az ellenség ezt felismerve, minden rendelkezésre álló eszközzel kihasználja ezt a hátrányos helyzetet, ami később be is bizonyosodott. Hogy a magasabb vezetést mi kényszerítette, vagy mi befolyásolta a helyes alap elhatározástól való eltérésre, erről a hadosztályparancsnokságnak tudomása nincsen.

Én, meg még bizonyár sokan mások is, még azt sem tudjuk megérteni, ha a „magasabb vezetés” - beleértve ebbe a hadosztályt is -, mindezt már jó előre látta, miért áldozta fel a magyar hadsereget? Miért akarta hadbíróság elé állítani, vagy ami még súlyosabb, miért akarta megtizedelni azokat a kisebb beosztású tiszteket, akik ezt a helyzetet felismerve nem akarták vágóhídra vinni embereiket, akiket rájuk bíztak és akikért ők voltak a felelősek hazájuk és családjuk előtt. Miért koncoltattak fel honvédeket, mert nem várták meg a visszavonulási parancsot, vagy esetleg csak elkeveredtek a nagy felfordulásban egységüktől. Az ő hibájukért miért mi voltunk a felelősek?

Ezeket egy kicsit el lehet gondolkozni.¹⁸

Talán egy kicsit elébe vágtam a dolgoknak, de a fenti harctudósításokból származó idézeteket, valamint az új, az ismeretlen fegyverekkel kapcsolatos véleményeket, ami minden esetben az aggodást tükrözi. Azért vettem az események elé, mert ezekben a napokban születtek meg az intézkedések és az ezredparancsnokságtól lefelé elvetette mindenki a hadosztály parancsnokságnak azt az intézkedését, hogy a jelenlegi helyzetben minden körülmények között ki kell tartani, illetve úgy értelmezte mindenki, hogy addig kell kitartani, hogy minél kevesebb veszteséggel vissza tudjunk vonulni. Ezt

alátámasztja a július 18-án állásba ment 17/III. zászlóalj géppuska szakaszparancsnoknak az eligazítása, amikor kioktatja embereit: „Mindenki előtt az a cél lebegjen, hogy feladatainkat minél kisebb veszteséggel tudják megoldani”.

/G/ VII.21. Egésznap tűz és aknavető tűz alatt fekszik a védő körletünk. Figyelik a becsapódásokat. /belövés/, A tegnapi hír megváltozik: Visszavonulásról szó sem lehet!

VII.22. Napközben erős tűz és aknavető tüzpárbaj. A bunkerünk környéke ezenkívül, állandó potyogtatás /géppisztoly tűz / alatt van. Felsőbb tájékoztatás szerint reggelre harckocsi támadást várhatnak és német „Tigriseket” is ígértek annak kivédésére. Senki nem ijedt meg ettől a hírtől, mindenki bízik fegyvereinkben..

A túlsó oldalról állandóan bömböl a hangszórósak egy nap a világ ..” c. dal szerepel főleg a műsoron.

Július 21.

Reggel szintén feszült a helyzet, de ez ideig még nincs semmi. Illetve a szakasz tiszteletbeli alkalmi főszakácsa hozzáfog a palacsintasütésnek. Nem feldobva a levegőbe forgatja meg ugyan – mint ahogyan az a háziasszonyoknál szokás- hanem csak késsel forgatja meg a sütőben, de azért senki nem emel ellene kifogást. Mindenkinek jut 3 db. Pongrácz és Szabó szereznek egy pár „póny” –lovat, de másnap vissza kellett adniuk, / ezek szerint hozzánk is eljutott a hadosztály előzetes intézkedése /S/ /.

Július 22.

Egész nap ugyanaz a bizonytalanság, mint tegnap is volt. /Mikor ezeket a sorokat írtam, még nem tudtam a már fentebb leírt hadosztály intézkedésekről. /

Este 22 óra 30 perckor riadóztatják a zászlóaljat. Szakadó esőben és koromsötétben bontás. Közben az alosztályok már felszerelnek és készülődnek a menethez. A sötétség és az eső mellett még ez is nehezíti a városban gondosan és biztonságosan kiépített magas vezetékünk bontását. A századok menetkészültség elérése után azonnal indulnak más akkor, amikor mi még a bontással kínlódunk..

A FRONT ÁTTÖRÉSE

Július 23.

Így mi csak 03 órakor tudunk elindulni. Az eső még mindig esik, de már nem úgy, mint bontás közben. Sok kérdezősködés után találjuk csak meg a zászlóaljunkat, mert a kijelölt község / Grabicz / helyett tévedésből egy másikba Zakrewcébe szállásolt el. A szemben jövők azonban, - ha nehezen is -, de eligazítanak bennünket. Ők már a tegnapi harcok áldozatai, illetve sebesültejei. Tegnap délután ugyanis már áttörték a 16. hadosztálynál a 10-esek főellenállási vonalát, de kemény harcok, véres veszteségek árán, sok-sok veszteséggel vissza tudták szerezni. Ezért riadóztattak, és osztottak be bennünket is a 16. hadosztály alárendeltségébe.

Szembe velünk ellenkező irányba viszik a sáros jajgató sebesülteket. Borzasztó látvány és bevetés előtt a lehető legrosszabb fogadtatás, különösen akkor, mikor hozzávesszük azt is, hogy még nem estünk át a tűzkeresztségen.

06 órára érünk Zakrewcébe, ott azonnal megreggelizünk, s bár még mindig szemerkél az eső, a szabad ég alatt szénaboglyák tövében lepihenünk.

Nem sok idő múlva 07 óra 45 perckor a sztálinorgona csinál ébresztőt. Igaz, hogy vasárnap van, így az orgonaszó aktuális. Hogy a hangverseny színvonalasabb legyen besegít neki a hagyományos tüzérség is és az aknavetőök sem maradnak ki a gyönyörű szívét-lelket rázó, földet remegtető koncertből. Sivítanak, búgnak, robbannak a lövedékek, reng a föld. 55 percig tart ez a rettenetes idegtépő pergőtűz. Óriási szerencsénk, hogy a tűz nem rajtunk, hanem a vonalon, tüzérségünkön és azon a falucskán /Grabicz / fekszik, ahova nekünk, mint tartalékoknak lennünk kellene.

/ Jó volt az oroszok hírszerzése, szerencsénk, hogy felderítésük nem. Igaz, idő sem lett lehetett erre. /

/SZ/Szende László százados a 17. gyalogezred segédtisztje így emlékezik vissza erre az eseményre:

Július 23-án 8 óra 23 perckor az ellenség hatalmas pergőtűz zúdít a 4. gyalogezred védő körletére és a 7. hadosztály tartalékát képező 1/3 17. gyalogezred hátsó egységeire, valamint a 17. ezredparancsnokság Otynia

déli erdőparcellájában lévő hadtápjára. Váratlan tüzecsapások zúdulnak az erdészházra, amikor annak egyik helységében éppen Hernády József huszárhadnagy, a 17. gyalogezred huszár szakaszparancsnokot az asztalomon kiterített térképen felderítési feladattal eligazítom. V.Farkas ezredes ezredparancsnok kiment a ház elé és beugrott egy ottani lövészútba. Figyelte a hatalmas pergőtűzet. Nagy szálfák dőltek ki, ágak, kis fák repültek szana-széjjel. Én azonnal felhívtam rádión v. Kudriczy tábornokot a 7. hadosztály parancsnokát és helyzetájékoztatót kértem. Helyettese a vezérkari főnök / Adonyi Ferenc vezérkari őrnagy/ közölte, hogy a 7. hadosztály É-i szárnyánál, általában a 4/II. és 4/III. zászlóalj védő körletében, tehát a 4. gyalogezred védő csoportjánál várható szovjet betörés. Utasítást adott, hogy készüljek fel, egyben a riadókészültség „Zrínyi” fokozatát rendelte el. Vonalas összeköttetésünk minden irányban megszűnt a pergőtűz 25. percétől.

Visszaültem az asztalomhoz, hogy utasításaimat az új helyzetnek megfelelően módosítva folytassam a huszár szakaszparancsnoknak. Hatalmas gránátrobbanások a ház körül, majd elvesztettem eszméletemet, miközben hatalmas robajt hallottam előzőleg. –Mikor magamhoz tértem, hanyatt fekvé találtam magamat az erdészház fa romhalmazai között, egyik kezemet sem tudtam megmozdítani, mert deszkák, vékony gerendák törmelékei között voltam. Segélykiállításokat hallottam, a törmelék alatti különböző irányokból. Azt éreztem, hogy valami nedves folyik a szemembe, arcomon végig, de megtörléséről, kezeim szabaddá tételéről szó sem lehetett.

Hallom v. Farkas ezredes hangját:”Lacikám hol vagy? Él-sz-e? Hol segíthetünk?” Közben a sebesültek ordítottak.

Halkan tudtam kiáltani: „Ezredes úr! Segítsenek kiszabadítani a törmelék közül, különben semmi bajom nincsen. „Továbbiakban is gránátrobbanások tömegét hallottam közelünkben. Az árkászok gyorsan leszedték fejünk felett beomlott szerkezeti részeket és már is felemeltek hanyatt fekvő helyzetemből. Közölték, hogy tiszta vér a fejem és az arcom. Nem éreztem semmi fájdalmat. Dr Szücs Géza orvos százados benzines vattával lemosta arcomat, kitörölte szemeimet a vértől. Csak kisebb apró szilánk, lehet, hogy ablaküveg repeszek lehettek jelentéktelen sérülésem okozói. –Mellettem a szobában tartózkodók közül Hernády huszár hadnagy megcsonkult nyakkal, fej nélkül került elő. Fejét egy nagyobb gránátszilánk széttepte, közelben álló huszár örvezetője oldal feküdt holtan -. Ezredes úr legénye és még két tisztas könnyebben sérültek. Térképem tiszta vér. Hernády hadnagyom vére. v.Farkas és Szücs aggódva fürkésztek, mi van velem. Orvos betapasztotta arcom és fejem kis sérüléseit. Koponyám nem sérült meg. Intézkedtem, hogy Hernády huszár hadnagy és a huszár örvezető részére az árkászok az erdészlak mellett ássanak sírt. Ha kész jelentést kérek, temetésén részt veszek v.Farkas ezredes úrral együtt.

/HadosztályN./ 8 óra 55 perckor a 17/I. zászlóaljnál illetve a 17. ezredparancsnokságnál is elrendelik a „Zrínyi” riadót: „Menet a temető mögött Uhorniki felé húzódva Skopokwa területére és ott készüljön fel ellentámadásra a 361. magassági pont irányába, ha az ellenség Chlebiczyny Lesny-nél betörne. A 744. német páncélvető század parancsot kap, hogy Skopowka templomnál jelentkezék Szende százados 17. gyalogezred első segédtisztjénél, tőle kap további parancsokat.”

A nagy zene – bonára én is sietek zászlóalj parancsnokságra, hogy tudjam mi a teendőm. Parancsnokom Puskás százados rohamsisakkal a fején egy lövészgödörben fogad és alaposan összeszid, hogy ilyen tűzben mit rohangászok. Pedig nálunk ez ideig még egyetleneg becsapódásunk sem volt. Persze igaza volt neki, mert bármelyik pillanatban áthelyezhették volna a mi területünkre és akkor már esetleg késő lett volna valamilyen fedezéket keresnem.

/HadosztályN./ 9 óra 37 perckor a 7. gyalogparancsnokság jelenti, hogy 7 óra 50 pertől a 17/III. zászlóalj védőkörlete erős tűz és aknavetőtűz alatt áll.

A pergőtűz után sem szünetel a tüzérség és az aknavetők tevékenysége. Tüzérségi tűzben / ahol a becsapódások már közelünkben robbannak /, folytatjuk mi is a szemrevételezésünket az ellentámadásra. Ez azonban elmarad, mert a vonalban megkezdik a visszavonulást. Így kénytelenek voltunk mi is hátrébb foglalni reteszállást, ahol hamarosan beássuk magunkat és berendezkedünk védelemre.

Este ismét a tüzérségi tűzpárbaj, ami még most is javában folyik. Minket is jól megpakolnak, ezért gazdánk harcálláspontot változtat. Természetesen vele megyünk mi is. Hamarosan kiderül, hogy az új sem jobb a réginél, ezért visszamegyünk a régi helyünkre.

Azonnal megkezdjük a vezetékek kiépítését is a századokhoz. Most az gyorsan megy, mert csak a földre fektetjük a drótot. A rádiósok is megkapják az eligazítást, mely szerint a megadott hullámhosszon összehangolnak, utána páros órákban 10 percig vételkésztségben lesznek, de akkor érvényes a rádiótilalom. Ha valamelyik század összekötése vonalszakadás miatt megszakad, ott a rádiót azonnal vételkészültségbe kell helyezni és ez esetben nagyon fontos jelentenivaló esetén, a rádió tilalmat is meg lehet szegni.

/É/ Érfalvy Ferenc zászlós szakaszparancsnok visszaemlékezése alapján a július 23-i áttörés után szakasza és más néhány egység azt a parancsot kapta, hogy Zakrewcéből kiindulva a visszaözönlő magyar alakulatokat tartóztassák fel, rendezzék őket, és velük együtt hajtsanak végre ellentámadást.

Sem a visszavonulók rendezése, sem az ellentámadás nem járt érdemleges sikerrel. Visszajutottak ugyan néhány néhányan az áttörés után elhagyott magyar állásokig, közben azonban alakulataik felmorzsolódtak, szétszédtek és újabb szovjet lökésre mi, ott lévők néhányan is, hanyatt-homlok rohantunk vissza Zakrewcze felé, illetve onnét Markowce irányába.

Közben a szovjet egységek már elénk kerültek és velük esetenként a magas növényzet között testközelben is találkoztunk. Egy jól megtermett kirgiz, bizonyára „oficér” voltomat felismerve, mindenhogyan elevenen akart felkérni, hogy vele menjek. Ez lett a veszte. Egy jól sikerült ütéssel a földre küldtem, én meg felkötöttem a nyúlcipőt.

Ekkor már alig lézengtek néhányan körülöttem. Elérhető közelben heten voltunk. Nem tudom azonosítani a helyet / ugyanis térképvázlatot küldtem neki /S/ /, valahol egy mély medrű patakba ugrottam, mert a visszavonulás általam vélt irányát keresztezte. Amikor a túlparton kimásztam, még együtt voltam az előbb említettekkel egy kukoricásban, de valamikor délután egy nagyobb lövedéktől légnyomást kaphattam, mert csak másnap hajnalban a hideg levegő hatására térhettem magamhoz, amikor a rajtam lévő ruhán és a csőre töltött pisztolyomon kívül semmim nem volt. Minden tagomban reszkettem, dadogtam, hogy Markowce-ben kellene gyülekeznünk, próbáltam abba az irányba menni, de ahogyan a domboldalon lefelé haladtam, észrevettem, hogy szovjet egységek vannak előttem kisebb csoportokban támaszpontokon. Megvártam az estét és egy általuk hagyott

hézagon Landzkie-be jutottam, ahol megtaláltam 6 emberemet egy temetőben. Riadalmuk mindent felülmúlt. Amikor mégis beszélgetni próbáltunk, engem dadogás, őket a félelem akadályozott az értelmes szóváltásban. Lassan világossá vált, hogy engem amikor légnyomás ért, egy egészségügyi csoportot értesítettek. Ők megállapították, hogy végem. Elvették összes holmimat, az un. dögcédulát is, /ennek alapján családom hivatalosan megkapta halálhíremet / és ott hagytak a kukoricásban.

/B/ Buzsáky László százados 17/II. géppuska századparancsnok így emlékezik vissza ezekre az eseményekre: .. Riadó után közlik, hogy a 16. hadosztálynak rendelik alá zászlóaljunkat. Egész éjszaka menet, szakadó esőben, földúton, erősen felázott agyagtalajon, ahol a lovak nem bírják járműveiket egyedül vontatni, ezért az emberek segítik az aknavető taligákat, lövegeket.

A zászlóalj német géppuskával van felszerelve, így a hozzávaló lőszer is német. A zászlóalj egy napi lőszer javadalmazással rendelkezik, további felvételezés értelemszerűen a 16. hadosztálynál. Ez a hadosztály azonban még magyar fegyverekkel és löszerekkel rendelkezik.

Egész éjszakát kitöltő igen fárasztó menet után érkezik a zászlóalj Zakrewcze-be, ahol a VI. hadtest tartaléka.

Megérkezés után hamarosan, világosodáskor megkezdődik a várt szovjet támadás, igen erős tüzérség és aknavető tüzelőkészítéssel, sűrűn ismétlődő katyusa sorozatokkal. Még a tüzér előkészítés közben parancsot kap a zászlóalj a védőállás mögött kiépített tartalék védőállás megszállására. Ez a védőállás a 10. gyalogezred harcálláspontja mögött kb. 50-60 méterre van szükségszerűen kiépítve.

Már a védőállás megszállása közben találkozunk a 16. és 7. hadosztály tömegesen hátraszállított sebesültjeivel, akik közlik, hogy a tüzér tüzelő előkészítés igen sok veszteséget okozott és, hogy ellenség támadása is hamarosan megindult. A hátra mozgó, rendszertelenül visszavonuló csapatok láttam, biztosra vehető, hogy a védőállás nem tartható az első vonalban.

Alig foglalja el a zászlóalj a kijelölt tartalék védőállást, a 10. ezredparancsnok is rákényszerült arra, hogy harcálláspontját hátra helyezze. Így az általunk megszállt védőállásból, szinte átmenet nélkül első vonal lesz.

A 10. és 11. ezredek megmaradt részeit a zászlóaljtól jobbra és balra rendelik védőállásba. A védőállásunk előtt még kisebb csoportokban vonulnak vissza, de 9 óra körül a zászlóalj már érintkezésbe kerül a szovjet felderítő egységekkel, 11 óra felé meg már közvetlen érintkezés van a támadó főerőkkel.

Ezen tűzkeresztségnáteső zászlóalj kemény ellenállásán omlik össze a napközben többször megújuló szovjet támadás.

Egy lövész szakaszparancsnoktól hallottam akkor, hogy többször verték vissza kézigránáttal az oroszok támadását, de volt eset, hogy a védőállásba betört ellenséget kézitusával tudták visszavetni.

/HadosztályN/ 10 óra 06 perckor a 17. ezredparancsnokság jelentkezik rádión. A hadosztályparancsnok Farkas ezredest tájékoztatja a helyzetről és parancsot ad, hogy az ellenség nyomása a 4. gyalogezred védőállását is felborulással fenyegeti, akkor minden ülön parancs bevárása nélkül a 17. ezredparancsnokság hajtsa végre Skopowka területéről az ellentámadást a

361. magassági ponton keresztül, hogy a reteszállást visszavegye. Ezen ellentámadást a 17. eközv. aknavető század, a 744. német páncélvető század és a 151. sorozatvető tüzér osztag közvetlenül, - a hadosztály területén kívül – támogatja.

11 órakor a hadtest parancsnokság egy nagyobb szabású ellentámadás megindításáról tájékoztatta a 7. hadosztályparancsnokot, ezért a 17.ezredparancsnoknak adott intézkedését annyiban kellett megváltoztatni, hogy a készenléti helyet északabbra, vagyis Chlebiczyń Leny ÉNy és Gleboka közötti területre kell áthelyezni és a támadást csak külön parancsra szabad elkezdni.

/Sz/ 23-án kb. 10 órakor a hadosztályparancsnok tájékoztatja v.Farkas ezredest, hogy az egész hadosztály tartalékkal / 17/I.zászlóalj, 1 utász század /Mersits András százados/, 17. árkász szakasz, 17. huszár szakasz, 17. nehéz páncéltörő ágyús század /Jaross Gyula főhadnagy/, és a neki alárendelt 744. németpáncélvető század, - meneteljen haladéktalanul Uhornik felé húzódva, Skopowka területére, ott csoportosítsa erőit a 361. magassági pont irányába végrehajtandó ellentámadásra.

Csak rádió összeköttetés létezett a 7. hadosztállyal / R/6 / . Kb. 11 órakor v.Adonyi rádión közli velem: „Lehet, hogy a VII. hadtest egységes ellentámadásával azonos időben indítjuk ellentámadásunkat. Mindenesetre kérte az ellentámadási csoportosítás felvételét a hadosztályparancsnoknak azonnal jelenteni.”

Az ellenség erősen lőtte a 17. gyalogezred menetoszlopát, így szétbontakozott alakzatban meneteltek az egységek. Így is jelentős veszteségeket szenvedtünk a menet alatt. Sok gránát és aknavető lövedék hullott a már szétbontakozott alakulatainkra. Kb. 15 órakor elértük a menetcélt és a csapatok felvették az ellentámadási csoportosítást. Ugyanebben az időben jelentettem a rádión a 7.hadosztály vezérkari főnöknek a készenléti hely elfoglalását. v.Adonyi közölte velem, hogy kb. 17 órakor indítják a VII. hadtest egységes ellentámadását, ebbe kapcsolódunk bele mi 17-esek. A csapatok addig is ássák be magukat. Ezt különben már azonnal a beérkezés után elrendeltük csapatainknak. Lövészlyukakat kell ásni mindenki számára. v.Farkas ezredes ezredparancsnokkal történt elhatározásunk alapján magunkhoz rendeltük a 9. és 7. tüzér ezred kijelölt Forray Ervin tüzér századost, a 744. német páncélvető osztag parancsnokát, Gombos József alezredes a 17/I. zászlóaljparancsnokot, Hávor Lajos tüzér őrnagy sorozatvető osztag parancsnokát, Galántay Emil tüzér századost, Mersits András utász század parancsnokot, Barankay Ferenc magyar rohamtüzér osztag parancsnokot.

Fentieknek v.Farkas ezredes jelenlétében kiadta az ellentámadó csoportosítására a parancsokat, megjelölte a feladatokat, elfoglalandó terepszakaszokat, tüzér, ro. tüzér, páncéltörő ágyús század, utászok feladatait, egyben közölte velük, hogy engem előreküld a 4. gyalogezred harcálláspontjára és vele mennek azonnali indulással: Lomniczy tüzér főhadnagy, Forray tüzér százados, Galánhay százados, Mersits százados, Jarossa főhadnagy szemrevételezni az ellentámadás területét.

Farkas ezredes közölte, hogy a sürgős szemrevételezés után azonnal kiadja a végleges és részletes ellentámadási intézkedést. Mindem egységnél vételkésznek legyenek a rádió adó-vevő készülékek. –Hadosztály híradás vezetőivel kapcsolatba lép,az összeköttetés kiegészítése céljából. –

Mi terepjáró Botond gépkocsira szállva, 17. ezred 2. segédtisztet, Révfy István hadnagyot is magamhoz vettem, elindultunk előre. Amint kb. 250 m-re értünk a 4 ezredparancsnok, Esső Miklós ezredes harcálláspontjához /bunkeréhez / hatalmas gyalogsági tüzet kaptunk. A gépkocsivezető halálos lövést kapott. – Leugráltunk a Botondról, géppisztolyainkkal tüzelőállást foglaltunk. Felvettük a harcot a bokrok és gödrök között, gránátölcsérekben elhelyezkedve.

A 744. német páncélvető osztály parancsnoka, egy német százados hirtelen felkiáltott: „Herr Gott nocheinmal! Himmel Szakrament!” és gyors kuszással ott hagyott minket, hátrafelé haladva, bőrét mentve, soha többé nem találkoztam vele. – Később feljelentettem. Nem tudom, mi történt ebben az ügyben. Az egymáshoz közel fekvő tisztekkel közöltem, - miután előremenni kész öngyilkosság lenne -, egymásnak géppisztoly tűztámogatást adva, visszakúsunk. Révffy Pista és én maradtunk utolsónak, támogatjuk az urak visszavonulását, majd Farkas ezredes úrhoz bevonulunk.

Közben hirtelen Révffy Pista felé nézve látom, hogy megsebesült, fájdalmasan felkiáltott: „Jaj a kezem!” Odakúsztam hozzá, - már csak ketten maradtunk,- és saját és az ő zsebkendőjével egy gyors kötést csináltam neki, kötszerem nem volt. Jobb kezefejét roncsolta szét egy lövedék. Ellenség nem közeledett, bizonytalan volt, jön-e ellentámadás részünkről, vagy sem. Esső Miklósék jól kiépített bunkere környékén jó védőállásban voltak, így érezhették. A gépkocsi vezetőjéhez is odakúsztam, fejlövést kapott, már láttuk előzőleg is, hogy halott. – A gépkocsi is megsérült, ott maradt. –

Révffyvel visszakúsztunk. Sokat szenvedett, nagyon vérzett a keze, többször is meg kellett igazítani a kötést. – Oroszok nem követtek minket. Holttérbe kerülve mentünk vissza Farkas ezredeshez, ahol az egészségügyi segélyhelyen dr. Szücs orvos százados maga kezelte le a sebet, kötötte be és az egészségi oszlophoz szállította Pistát.. Miután elbúcsúztam tőle, nagy-nagy együttérzéssel, egyik legkiválóbb tisztemtől fosztott meg a balszerencse, a sors. Haza került Nagykanizsára, ahol mint tanító működött a háború után. 1980-ban bekövetkezett haláláig tartottam vele a kapcsolatot. Bal kezével megtanult írni.

Farkas ezredest tájékoztattam megállapításaimról, majd vezérkari főnöknek is jelentettem tapasztalataimat. Farkas ezredes ennek megfelelően módosította az ellentámadási intézkedését.

Végeredményben a VII. hadtest egységes ellentámadási szándéka – erők hiányában – nem valósult meg. A 7. hadosztály tartalék alárendelt egységek a 7. Hadosztály parancsára 17 óra 25 perckor megindították az ellentámadást. Időközben a 4. gyalogezredet már szétverték a túlerejű támadók. Farkas ezredes harccsoportja először visszaszorította a támadó ellenséget, megállította őket, lehetővé tette, hogy a 4. gyalogezred az összekeveredett helyzetből, kézitusából kijuthasson. Egyelőre sikerült a támadó erőket megállítani. Farkas csoport védelembe ment át, hogy a 4/II. és 4/III. zászlóaljnak maradványai vissza tudjanak vonulni.

A szovjet harckocsi „csorda” is megjelent, amelyből v.Barankay százados tüzér osztálya és a 17. gyalogezred nehéz páncéltörő ágyús százada 11 harckocsit lőtt ki 40 perc alatt, közben mi a Farkas csoporttal tervszerűen, lépcsőzetesen visszavonultunk. 7. hadosztályparancsnok engedélyezte a DNy térségébe. Feladata: a 4. gyalogezred rendszertelen részeit Farkas csoport fogja fel.

/HadosztályN./ 14 óra 05 perckor a 17. gyalogezred parancsnokság /Szende százados/ jelenti, hogy a kijelölt menetcélt elérték. Ellenség a felvonuló csapatrészeket erősen lőtte tüzérséggel és aknavetővel, jelentős a veszteségük.

14 óra 10 perckor a hadosztályparancsnok intézkedik, hogy a védőállásban lévő 17III. zászlóalj /Papp őrnagy/ keressen összeköttetést a 4/III. zászlóaljjal, mert ott teljesen tisztázatlan a helyzet. Ügyeljen É-i szárnyára, készüljön fel, hogy nehéz fegyvereivel, de ha kell ellenlökésekkel a kibontakozó támadás elhárítására.

15 órakor a 4/I. zászlóalj teljesen körül van zárva. Hadosztályparancsnok ismételt javaslatot tesz tervszerű visszavonulásra, mivel ezt elutasítják, a beígért támadást sürgeti, melynek időpontját többször is változtatják, majd lefűjják.

A helyzet azonban annyira veszélyessé vált, hogy a hadosztályparancsnok alárendeli a Farkas csoportnak a 4. gyalogezred szétszórta részeit is és a közben Skopowkára beérkező 5/III. zászlóaljat.

Az ellentámadást megindítják, a meglepett oroszokat kissé vissza is vetik, de a hatalmas túlerőben végül mégis elakad az ellentámadás.

Kemény kézitusa folyik már, de a 17. ezredbeliek egyelőre csak a támadás további térnyerését tudják megakadályozni. A hatalmas orosz tüzér nehéz aknavetők, nagy pusztítást, sok veszteséget okozott az ellentámadók soraiban.

Hadosztályparancsnok és a hadtestparancsnok parancsot ad Farkas ezredesnek, hogy a jelenlegi helyzetükben ki kell tartani.

19 óra 15 perckor a gyalogsági parancsnok balszomszédjának, a 4/III. zászlóalj visszavonulása miatt a hadosztály engedélyével a 17/III. zászlóalj balszárnyát reteszállásba vonja vissza.

19 óra 20 perckor a 17. ezred segéd tisztje, Szende százados kéri Ottyniánál lévő saját harcokocsiknak a 17. ezredparancsnoknak történő alárendelését, előrevonását, hogy az ellenséget egyelőre hathatósabban tudják feltartóztatni.

19 óra 30 perckor hadosztályparancsnok elrendeli a 17. ezredparancsnok csop. halogató visszavonulását a kért és a neki már alárendelt 6 harcokocsi támogatásával a „Barna” állásba Gleboka DNy térségébe. –Támogassa a 4. gyalogezred kevert részeinek visszavonulását, biztosítsa a zászlóaljak rendezését Ottynia DNy-on Babianka-Strupkow területén. A 4/I. zászlóaljt v. Farkas ezredesnek rendeli alá a hadosztályparancsnok. –A 17. gyalogezred feladata VII.24-én: Minden körülmények között védje Ottyniát!

A hadtest által tervezett nagy támadás elmarad, és mert az ellenség nagy erővel, sok páncélköteléssel beletámadott a 17. gyalogezred öntevékeny ellentámadásába, ez az ellentámadás kevés eredménnyel járt, de lehetővé tette, hogy a 4/II. és 4/III. zászlóalj oroszokkal összekeveredett súlyos helyzetből ki tudtak jönni és visszavonulhattak rendezési területükre. Ezért dicsérőleg kiemelem v. Farkas csoportnak önfeláldozó, elszánt ellentámadását, ami az oroszokat győzedelmes támadásukban meglepte és megállította.

/G/ A 17/III. zászlóalj 7 óra 40 perckor irtózatot tüzér és aknavető tüzet kap. Mozog ég és föld. Mi lesz ebből? Az emberek behúzódnak a bunkerokba.

8óra 40 perckor támadnak. Tüzér tüzet kérek, de nem kapok, mert nincs összeköttetés. A támadókat géppuskával visszaverjük. Távbeszélőn mondják be a halottak és sebesültek neveit. 9 óra 05 perckor rajtunk már nincsen tűz, de bal szomszédunkat állandóan vereti. 10 óra 10 perckor még mindig tart a tüzéségi tűz, de végre a mi tüzéségünk is megszólal. 12 óra 15 perckor gyengül a tüzér és aknavető tűz. A vonalvizsgáló járőr jelenti, hogy 7 helyen szétlőtték a vonalunkat és rendbehozatalára kb. 50 m vezetékkel kellett beépíteniök.

13 óra 30 perckor a tűzpárbaj fokozódik, később páncéltámadást emlegetnek, mert a 4-esek helyéről lő az orosz. 19 óra 25 perckor 2 rajt parancsra hátravonok, eggyel kitarok. 20 óra 10 perckor egyedül vagyok a balszárnyon. Írásbeli parancsot kapok a visszavonulásra, ami tervszerűen történik. Kb. 3 km-el hátrább foglalunk tüzelőállást.

Egész éjjel az 5-ösöket keresem, akiknek a gyalogságiparancsnok parancsát továbbítom.

/HadosztályN/ 19 óra 10 perckor gyalogságiparancsnok harccsoportja még mindig tartja állásait. A fenti időben adta ki a hadosztály a 610/7. hadosztály 1.a.44. VII. 23. sz. intézkedéseit a 7. hadosztály egységeinek a hátravonására.

A VII. hadtestparancsnokság visszavonulási intézkedése már későn érkezett, az események már túlhaladták. Az elmaradt VII. hadtest ellentámadása miatt a 4. gyalogezrednél beállott tisztázatlan helyzet volt az okozója annak, hogy a 7. hadosztály védősávjának jobb és balszárny között a folyamatosság megszakadt és így az ellenség Skopowka és Holoskow áttekinthetetlen terepét kihasználva beszivárgott és a hadosztályt kettéválasztotta.

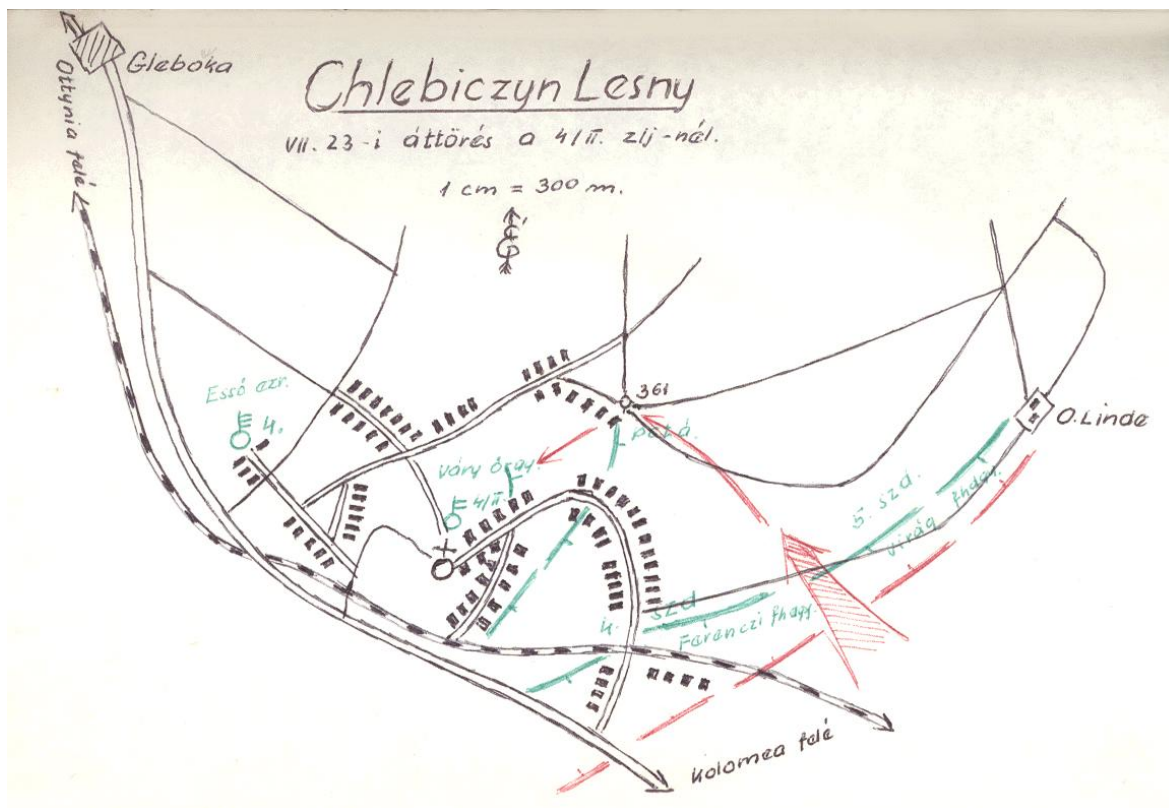
A 7. hadosztálynak több tartaléka és főleg gyors tartaléka nem volt / a 17/II zászlóalj és a 7. felderítő osztály elvezényelve a 16. hadosztályhoz / így a keletkezett rést betömni nem tudta. A beszivárgás éjjel még tovább tartott és reggelre már igen nagy méretet öltött.

Mi /17/II. zászlóalj/ visszavonulási parancsot nem kapunk így továbbra is maradunk abban a védőállásban, amit a délelőtti folyamán megszálltunk és az ellenség erőteljes próbálkozása ellenére is tartani tudtuk. / Igaz ez már nem a „Barna” állás volt, amelyikbe most vonták vissza a 7. hadosztályt./

Este ismét megkezdődik a tüzér tűzpárbaj, ami még most is tart. Minket is jól megpakolnak, azért gazdánk harcálláspontot változtat. Természetesen vele megyünk és építjük oda a vezetékeket mi is. Hamarosan azonban kiderül, hogy az sem jobb a réginél, azért visszamegyünk az előző helyünkre. Így aztán gombolyíthatjuk vissza az előbb kiépített vezetékkel.

VII.23 –i áttörés a 4 / II. zászlóalj –nál
M = 1 : 30000

térkép-vázlat-3

HELYZET

1944. VII. 24 – 25. (? – VII. 22.)

(V. Kisbarnaky Farkas Ferenc altgy. VI. Hadtestparancsnok vázlatfotója alapján)

Július 24.

Kora reggel ismét más harcálláspontra költözünk. Mit tehetünk egyebet, tekerjük le újból a nem rég fellenségombolyított drótot. Majdnem az egész éjszaka vándorlással és az ezzel járó építéssel, bontással megy el, alvásra nem jut időnk, pedig már a múlt éjszaka sem aludtunk egy szem hunyásnyit sem és a tegnap reggel megívott feketén kívül, nem volt egy falat sem a szánkban.

Az aknatúz itt sem tud lemaradni tőlünk. Pongrácz a lovas hírvivőm /legalább is ennek nevezem, de a két hátszó ápolásán kívül nem igen akad neki más dolga / idehozza lóháton a szakasz tegnapi mai élelmét, ami egyfogatós száraz kenyér, abból is csak annyi, hogy legtöbbször azon nyomban az egészet elfogyasztják. Én csak felét eszem meg, hogy maradjon a még szűkösebb időkre is. Nem volt azonban szerencsém, mert jelentkezik Szabó Endre honvéd az egyik század rádiója, akinek a századnál kellett volna az adagját megkapnia, annál is inkább, mert állományilag is odatartozott, meg jelenleg is a századnál van szolgálatban. Távbeszélőn értesültem, hogy a századjánál már minden elfogyott, neki adtam az én fél részemmet, mait későbbre tartalékoltam.

Pongrácz és Keszei szakaszvezető zászlóalj kürtös / ő hozta a zászlóalj törzs számára az élelmet / megjelenése még inkább ránk terelte az oroszok figyelmét és tüzet, így ismét visszatértünk az első harcálláspontunkra, természetesen most is bontással és építéssel.

Viszont a löszér felvételezők üres kézzel jöttek vissza és egyetlen löszert sem hoztak a német géppuskákhoz. Érthető, hiszen a 16. hadosztály, akinek most az alárendeltségébe tartozunk, még nem cserélte ki a magyar géppuskáit, így löszere is csak magyar van. Erre nem gondolt akkor a „magasabb parancsnokság”, amikor az alárendeltségbe vezényelt bennünket, pedig géppuskáink kicserélésére is bizonyára rajtuk keresztül jutott el a parancs. Esetleg még ők voltak azok, akik kicserélését sürgették és nem hallgatták meg azt kérésünket, hogy a régi géppuskáinkat tarthassuk közelünkben.. A muszka meg reggel óta támad és a magunkkal hozott egy napi löszér javadalmazást a tegnapi nap már megemésztette.

/B/ A zászlóaljparancsnok kér, követel löszert a VI. hadtestparancsnokságtól. Ekkor kb. 14 óra van. A hadtestparancsnokság először ígéri is, de később visszavonja és szuronyharcot ajánl. Ilyen körülmények között a zászlóaljparancsnok a géppuska századparancsnokot az anya hadosztályhoz a 7. hadosztályhoz küldi a járművekkel német löszérért. De a 7. hadosztály éppen áttelepülés alatt, a löszeroszlop már hátrafelé mozgásban van. Kudriczy vezérőrnagy, így már csak másnapra ígérhet löszert. Ez azonban már késő. Ezután már csak puskákkal, - amiket még nem cseréltek le és magyar löszerral működnek, - tudnak a megisméltódó rohamoknak ellenállni. De szerencse, hogy még van néhány darab a kézigránátból, ami sokkal hatásosabb.

Mindez már VII. 24.-én van. Odafelé is veszélyes már az út, hisz Ottynián át kell menni. A város D-i részén pedig már harcok folynak. De még lehangolóbb, hogy kényszerű kerülővel visszafelé Ottynia vasútállomáson még ott állnak a vagonokban a 7. hadosztály leadott géppisztolyai, golyószórói, amelyekhez a 16. hadosztálynál akadt volna löszér. A lezárt löszeres vagonokban valószínű ott volt a német fegyverek löszere is. Az Ottyniai vasútállomás azonban olyan állapotban, hogy onnan már nem vihette el a vagonokat senki visszafelé. Micsoda intézkedési csődtömeg! Leszerelik a fronton az ismert golyószórókat, géppisztolyokat, kiképzés közben az arcvonalba szólítják a zászlóaljakat egy napi löszerral. Egy zászlóaljt más hadosztálynak rendelnek alá, ahol más fegyver, más a löszér van. Meglepődnek löszérigényléskor. Érezni távbeszélőn, hogy nem is tudják, hogy ennek a zászlóaljnak más fegyverei vannak. Talán az sem tudta, aki iderendelte a zászlóaljat, vagy csak megfélemedezett róla?

Azután jön a jó tanács: „Löszér helyett szurony van.” Hát szurony sincsen és 1944-ben, amikor az ellenség zömmel, géppisztollyal van felszerelve, ki áll elébe szuronnyal közelharcba?

Aztán elfogy a löszér, jön a kikényszerített visszavonulás, a rendszertelenség, a káosz. Ha ilyenkor valaki elkeveredik egységétől, jön a felkoncolási parancs, talán éppen azoktól, akik az előbbi mulasztásokért

felelősek. Jönnek a tömeges halottak, sebesültek, a felborult arcvonalak, de mindenért az első vonal harcosa a felelős. Aki magasabb beosztása folytán ennyire messze esett a futóároktól, szidja, csepüli azt, aki életét, épségét veszélyezteti, adja más mulasztásáért.

E háborúnak jellemzője a támadás előtti órákban az első vonalbeli német egységek felváltása. Kímélése. Hányszor fordult ez elő a későbbi harcok során is!

Jellemző a titoktartás, a csapatparancsnokságok hiányos tájékoztatása, sőt annak teljes elmaradása. Még a szomszédot is magadnak kell megkeresni, ha egyáltalán van ilyen. Csak magadról tudsz! Hetek múlnak el anélkül, hogy ezredbeli másik zászlóaljról valamit hallanál! Ellenséges szándék? Ha tudják, sem mondják meg. Majd észreveszed, ha lesz valami, és ha nem lesz késő, tehetsz is ellene valamit. De csak magad, mert segítséget? Talán ígéretet, azt igen, de ez is marad ígéret.

Talán már egy kicsit előre gondolkodtam, de úgy gondolom, hogy a visszaemlékezésnél ezt tehetem és ezek ismeretében világosabbá válnak a későbbi események is.

/HadosztályH/ Csak a 17. ezredparancsnokság /Farkas ezredes / csoportjának sikerült a / a 17/I. és a 4/I. zászlóalj / É-i szárnyával a csatlakozást a 16. hadosztályhoz biztosítani és a Gleboka-i reteszállást megszállva, az előretörő ellenséget feltartóztatni, akik a csatlakozás hézagain előretörték.

A 7. hadosztályparancsnok parancsa szerint visszavonuló 7. gyalogparancsnok csoport / itt van a 17/III. zászlóalj is / hiába szállta meg a páncélfelfogó vonalat, csatlakozást a 4. gyalogezredhez már nem tudott találni. Esső ezredes ezredparancsnok csoporttal az összeköttetés már hajnalban megszakadt. A Holoskow-i rés betömésére a hadosztálynak nincs több tartaléka, amellyel ezen a résen betörő hatalmas ellenséges erővel szembeszálljon, így a beáramló ellenség a hadosztályt kettészakította.

/G/ 04 óra. A 17/III. géppuska szakaszt a 7. századhoz osztják be, amelyik az erdőben van reteszállásban. Az oroszok igen erős tüzér és aknavető tüzrellyel támadnak, de a támadást sikerült kivédnünk. Tuba főhadnagy századparancsnok is megsebesült, századát Oláh Sándor hadnagy veszi át. Továbbra is nagy a nyomás. Tűztámogatást nem kapunk, lőszerünk is fogytán, ezért vele együtt visszavonulást rendelünk el. Az erdőben halogatva vonulunk vissza, közben a parancsot is megkapjuk, hogy Bednarowka irányába vonuljunk vissza. Térképünk nincs. Ösztönösen vágunk neki az útnak. Bednarowka és Molodilow között az erdőben pihenő közben rajtunk ütnek az oroszok. A 8. század jóval előbb reteszállásba ment, a 7. és 9. század eltűnt, én a géppuskás szakasszal maradtam. Egy darabig még kitartottunk, felvesszük a harcot, majd nagy nehezen kijutunk a gyűrűből. Papp alezredes, Czente százados, más tisztek és a zászlóaljtorzs embereivel hosszú menet után eljutunk Hawrilowkára.

/HadosztályN./ A csapatokon már a délelőtt folyamán nagyon látszott az erős igénybevitel, az újonnan megszállt védőállásban 3 napig való nem alvás. Az állandó eső, amely alulról és felülről áztatta az embereket.

A késő délutáni órákban az ellenség Ottyniától É-ra a 16. hadosztályt is visszaszorította és az út és vasúti jelentős csomópontot képező város oldalába került, a város K-i oldala védtelenül, szabadon állt.

Ottynia D-en harcoló 17. ezredparancsnokság /v. Farkas ezredes / csoport /a 17/I. és 4/I. zászlóaljai / egész napi súlyos harcokban, késő éjjeli órákig keményen tartották állásaikat és csak parancsra vonultak vissza rendezetten. Ez az önfeláldozó magatartás tette lehetővé Ottyna ideiglenes védelmét, valamint a 7. hadosztály egyéb csapatrészeinek visszavonását.

Nagy elismerés illeti v. Farkas Ödön ezredes ezredparancsnokot és a 17. ezred 1. segédtszjtjét Szende László századost, akik a 17. gyalogezred árkász és huszár szakaszával és egyéb felfogott egységekkel súlyos közelharcban is részt vettek az Ottyniai temető térségében. Nem kisebb elismerés illeti Gombos József alezredest, a 17/I. zászlóalj parancsnokát, Jaross főhadnagy 17. ezred nehézpáncéltörő ágyús századparancsnokát, akik itt megsebesülve hősi halált haltak, de Jaross főhadnagy előbb 10 orosz harckocsit lövetett ki nehézpáncéltörő ágyúival.

E napon az ellenséget nem lehetett megállítani mindenütt és a rést betömni. A csapatokat sem rendezni, sem megfelelően lőszerezni, élelemmel ellátni nem lehetett, a kimerültség fokozódott és erősen kétségessé tette egy VII.25-i szervezett ellenállás lehetőségét, nem hogy ellentámadást.

A jobb szárny szomszédunknál Ottynia K-en előretörő ellenség miatt a késő délutáni órákban nekünk is, a 17/II. zászlóaljnak sürgősen vissza kellett vonulnunk. Rádión kapjuk a visszavonulási parancsot, amit mi távbeszélőn továbbítunk a századokhoz egy század kivételével, mert ott szétlőtték a vonalat és nem volt velük összeköttetésünk. Ezért itt rádióval próbálkoztunk, de az összeköttetést rádiószókimondásaim nem tudják megteremteni. A zászlóaljparancsnokom meg már türelmetlen, mert addig a zászlóaljparancsnokság sem kezdheti meg a visszavonulást, míg erre vonatkozó intézkedést mindenkinek ki nem adta. Ezért én ülök a rádió mellé és nekem szerencsére sikerült az összeköttetést létrehoznom és a visszavonulási parancsot továbbítanom virágnyelven. / Bár az R/1-es rádióval sosem dolgoztam szívesen, éppen az összeköttetés bizonytalansága miatt./

Utána mi is azonnal megkezdjük a visszaszivárgást. Terepünk az ellenség által nagyon belátható, ezért erős aknavető és géppisztoly, valamint géppuska tűz kíséri bennünket, amelyik különösen nagy a Zakrewcei temetőnél. Ott valósággal leszögez bennünket. Jó ideig nem is tudunk mozdulni. Én körmeimmel igyekszem valamiféle fedezéket kaparni magamnak, mert gyalogsági ásom nincs /tiszteknek ez nem tartozott a felszereléshez /, mástól meg furcsa lenne elkérni, hiszen neki is kell. Az ő részéről a maga élete ugyanolyan drága, mint az enyém. Az meg még visszataszítóbb lenne, hogy egy más által megásott lövészetknőt foglaljak el /itt csak ilyenre telik /, őt meg arra készítsem, hogy magának újat ásson. Így aztán túrom a földet, izzadok, nyerem a lőporfüstöt, hiszen a becsapódások közvetlen közelemben vannak.

Végül egy kicsit csendesedik az aknavető tűz, kihasználjuk mi is az alkalmat és igyekszünk onnan továbbjutni. Távolságban egy ligetes rész kínál magát olyannak, ahol egy kicsit védve leszünk és kifújhatjuk magunkat. Kb.500-600 m-el hátrébb fekszük. Erős, de inkább csak géppuska tűzben igyekszünk elérni. Az aknavetőknak úgy látszik jobb célpontjuk akadt.

Futásban akarjuk elérni a pihenéssel biztató holtteret. Szinte kiszakad a tudóm az erős lihegéstől, elepedek a szomjúságtól a nagy forróságban, torkom annyira kiszáradt, szívem pedig úgy kalapál, szinte elnyomja a körülöttünk tomboló csatazajt. Odaérve elkap bennünket saját tüzéségünk. Valószínű azt gondolja megfigyelőjük, hogy a tőlünk balra előtörő oroszok után mi is felzárkózó orosz katonák vagyunk.

Szerencsére a kiszemelt terület, a mi kiürített védőállásunk magasabb parancsnokságának lehetett harcálláspontja és tele volt jól kiépített bunkerekkel.

Lélekszakadva foglaljuk el azokat. Szükség is volt rá, mert hamarosan a muszi csim – búmmal ereszt oda néhány csomagot. Ezek szerint mégsem volt annyira holttér, mint amilyennek mi gondoltuk. Mivel a bunkerok jó erősek voltak, kipihenhetjük magunkat, utána körülnézünk.

Egy teljes elhagyott R/3 rádió készüléket találunk itt. Elvinni nem tudjuk, mert mindenkinek elég az egyéni felszerelése, arra nem számíthatunk, hogy itt megvetjük magunkat, az egyes fejhallgatót magamhoz veszem, a készüléket pedig megsemmisítjük. Eközben ismét saját tüzéségünk fekszik rajtunk, /most indulhatott tovább a zászlóalj törzs, amit mi nem vettünk észre / majd megint a muszka ló ide, /mert látja bizonyára a hátramozgó törzset/ de ekkor már közelben lehet hallani a géppiszolyropogást is.

Kinézek, hogy lássam mi a helyzet. . Meglepve veszem tudomásul, hogy a törzs innen is visszavonult anélkül, hogy nekünk szóltak volna, és nem messze tőlünk jönnek felénk az oroszok, még hozzá elég szép számmal. Gyorsan egy faszor mentén mi is igyekszünk eltűnni ellenkező irányban, mint ahonnan az oroszokat jönni látjuk. Egy dombperemen Modila-nál érjük utol a mieinket, ahol az eddig visszavonulókat beállították védelemre. Kristofics, Vörös és Varjú itt már nincs a szakasszal. Azonnal mi is beássuk magunkat. Itt már nekem is sikerül gyalogsági ásót szereznem, mert akik korábban érkeztek, azok már elkészültek a munkával. Szükség is van a gyorsan elkészíthető primitív fedezékre, mert a sorozatvetőink is minket lönek az oroszok tűz érségi tűzét kiegészítve. 50 méterre vannak becsapódásaik a hevenyészetten elkészült vonalunktól. Besötétedés után mindenféle csatazaj elcsendesedik, így mi is elalszunk magunk ásott lyukainkban, hogy kipihenjük az előző két éjszaka elmulasztott alvását is.

/B/ Több kevesebb sikerrel megkezdődik a visszavonulás is. Sajnos, nem a zászlóaljhoz tartozó egységek fegyelmetlen visszavonulása a zászlóalj több részre szakítják és az útelágazásoknál nem minden egységet sikerül a kijelölt útra téríteni.

/G/ /a 17/III. zászlóalj, / Estefelé azt a parancsot kapjuk, hogy az út baloldalán biztosítsunk, 1-1 század támogat bennünket. Lehetünk vagy 80-an. 9 rajt alakítottunk. Minden rajparancsnok tiszt volt. Egy idegen őrnagy igazított el bennünket: „Urak, itt áldozatot kell hozni, a végsőkig ki kell tartani!” Ezzel ő megtette kötelességét és odébbállott.

22 órakor jelentem, hogy a beígért századokkal nincs meg az összekötésem.

/Z./Tanzászlóalj// A június 30-án alakult Tanzászlóalj, melynek dr. Kapossy alezredes – a mi zászlóaljunk parancsnoka – volt ideiglenesen, illetve megbízott parancsnoka, 23-án riadóztatták azzal, hogy szállják meg Tismieniczány-i védőállást. Útközben azonban megváltoztatták az eredeti parancsot arra, hogy meneteljenek Winográdig és Winográd K-en foglaljanak védőállást, ahova 24-én alkonyat körül meg is érkeznek és a parancsban meghatározott helyen, azonnal védőállásba mentek, amelyik nem volt kiépítve, így mindenki maga ásott lövészgödört magának. A laza homokos talajon könnyű volt az ásás. Az ő szakasza Winográdon túl /K-en/, a patak túlsó partján, az út jobb oldalán, egy erdőben ásta be magát, míg a zászlóalj többi része a patak és a község között ment védőállásba. Neki akkor nem 4, hanem 5 géppuskája volt, mint szakaszparancsnoknak.

Július 25.

Kora hajnalban nálunk a 17/II. zászlóaljnál egy orosz lovast engednek át az út mellett lévő szakaszoknál, aki semmi gyanúsat nem tapasztalva hamarosan visszatért. Kis idő múlva már kocsikkal is jönnek. Ezeket tűz alá vesszük. A meglepett csoport eszeveszetten menekül vissza, sok halottat hagyva vissza. Zsákmányunk is nagy. Utána csend.

Közben az ellenség magához tér, felfejlődik támadáshoz és támad. Mi kivédjük. Ő azonban nem nyugszik bele és egy másik helyen ismétli meg a támadást.

Hajnali pirkadatban, egy erősen fedett terepen, egy kukoricásban közelíti meg az egyik szakaszt észrevétlenül és az egyik orosz annak parancsnokára emeli fegyverét és megadásra szólítja fel. A zászlóst váratlanul érte a támadás, fegyverét már nem tudta használni, így felállt, feltartotta kezét és indult hátra. Látva ezt egyik katonája, elkiáltotta magát: „Zászlós úr feküdjön le!” Mire a zászlós hasra vágja magát, a katonája pedig egy jól irányozott lövéssel leteríti parancsnokának elfogóját. A zászlós odaugrik hozzá, kezét szorít vele, de már rohan hátrafelé. Nem bír megállni, hogy továbbra is szembeszálljon velük. Legalábbis egyelőre nem. Túl kell lennie a sokkon, egy kicsit pihennie kell, ki kell kapcsolódnia egy kissé, hogy hamarosan ismét helyt tudjon állni.

Ez a felderítésük is sikertelenül végződött. Nem sikerült nekik „nyelvet” szerezniük, hiszen bizonyára azért akarta hátrakísérni a meglepett tisztet. Így aztán egyelőre ismét beállt a csend.

A mi géppuska lőszerünk pedig már nagyon elfogyott a tegnapi harcokban. Jóformán semmi sincs. A kiküldött járőrök szomszédjainkat nem találják, illetve bal szárnyunkon oroszokkal találkoznak.

Mivel az ezred parancsnoksággal. összeköttetésünk nincsen, de egy hírvivő hozza a visszavonulási parancsot és így a zászlóaljparancsnok a század parancsnokkal beszél meg a helyzetet és elrendeli a visszavonulást azzal, hogy kisebb egységekben vonul vissza a zászlóalj. Mivel az állandóan puhatolózó ellenségtől kevés a reményünk, hogy észrevétlenül leszakadhassunk, egy kisebb utóvéd visszahagyásával gyülekezés helyéül Markowcet jelöli meg.

Hozzám még Kapiller László hadapród őrmester –t és szakaszát osztja be. Így kezdjük meg Kapiller Lacival a visszavonulást Kraszilován át Markowceba. Útközben átgázolunk egy patakon, anélkül, hogy a csizmát levettem volna. Persze az megtelt vízzel, mert a patak a vártnál mélyebb volt és a szárán befolyt. Utána sem mertem levetni – mert attól tartottam, hogy nedvesen nem tudom felhúzni -, ezért csak annyi jött ki belőle, amennyi hanyatt fekvé, lábaimat felemelve ki tudott belőle csordogálni. Ennek aztán az lett a következménye, hogy később alaposan kikészült a csizmám is, meg a lábam is, mert bizony még sok napon keresztül nem került le a lábamról a csizma. Kraszilowkán keresztül érkezünk Markowce-be.

Spiclin és Szép nem jönnek velünk, ők, mint R/1-esek a századuknál maradtak és azokkal vonulnak vissza.

A VII.24-én délután a 17/II. zászlóaljnál elrendelt visszavonulást a zászlóalj általában tervszerűen hajtotta végre. A század és szakaszparancsnokok lépcsőzetesen vonták vissza egységeiket, melyek viszonylag kis veszteséggel a sötétség beállta előtt ideiglenesen elszakadtak az ellenségtől. Az éjszakát viszonylag nyugodtan töltöttük el. Természetesen elkerülhetetlen volt, hogy a sötétben egyének és kisebb csoportok a kijelölt felvételi állás mögé ne kerüljenek, és ne sodródjanak bele a 16. hadosztály már visszavonult egységei közé.. Ezek azonban zömükben azok közül kerülnek ki, akik az elmúlt két csatanapon, -melyek közül a 24-i különösen hevesnek számítható –

lőszerüket elhasználták és egy belső indítástól ösztökélve intenzívebben kívántak az üldöző ellenségtől elszakadni. Ezt igazolja Buzsáky százados géppuska századparancsnok állítása is, aki 24-én sötétedés és éjfél között a zászlóalj mögött kb. 200 főt gyűjtött össze, kivétel nélkül lőszer hiányával, akik aztán vele kis harccsoportokat alkotva a 16. hadosztály kötelékében és irányításával egészen a Wysoka-i /Tornyai/ hágóig kiválóan állták meg helyüket a Kárpátok előterében folytatott harcok során.

Tehát a 7./II. zászlóalj VII.24-én a késő délutáni órákban, VII.25-ére virradó éjjel, VII.25-én hajnalban, jobb és bal szomszédok nélkül, a bekerítés veszélyének kitéve tervszerűen visszavonulva biztosították a 16. hadosztály alakulatainak a zászlóalj háta mögötti visszavonulását és rendezését.

Amikor a hajnali órákban sikerült az ellenségtől elszakadni, átmenetileg a 19. gyalogezred kötelékében folytatta halogató visszavonulását mindaddig, amíg VII.27-én Rosulnálnál be nem vonult az anya, a 17. gyalogezred kötelékébe.

Kapiller Lacival Markowceba érve jelentkezünk a 19. ezredparancsnokságon, mert a mieinkkel közül egyik egység sem érkezett be. Ott azt a parancsot kapjuk, hogy menjünk Ladzkiebe, ahol éppen távbeszélőkre van szükség.

Hiába tiltakozom ellene, hogy nekem meg kell várnom zászlóaljamat, nem tágitanak, azt mondják, hogy a zászlóaljunk is az ő alárendeltségükbe tartozik. Mit tehettem mást, teljesítettem a parancsot.

Ott egy zászlóalj parancsnokságnál jelentkeztem, ahol Kapiller Laci szakaszát beosztják egy lövész századhoz, nekem meg átadják a parancsnok nélkül maradt távbeszélő szakasz állományát /néhány ember/ és híradó felszerelését az országosjárművel együtt és parancsot kapok, hogy azonnal kezdjem meg a távbeszélő vezeték kiépítését az ellentámadásra készülő századok számára, a készenléti helyükre.

Hozzáfogunk az építéshez, de még be sem fejeztük, már le is kell bontani, olyan erősen támad a muszka, és ellentámadás helyett nálunk is elrendelik a visszavonulást.

Így én is nagyon gyorsan lebontatom a már kiépített vezetéket, felpakolunk a 19 –esek kocsijára és vonulunk vissza Bratkowce Chomiakowon át Ivanowkára, ahol elszállásolunk. Azt a parancsot kaptam, hogy reggel szemrevételezek, és azonnal beépítem az állást.

A 19 –esek a vonatjukat az éjszaka folyamán hátrairányítják, ezt látva az embereim azzal ébresztenek, hogy vonulnak vissza a 19 –esek. Ezt hallva, anélkül, hogy meggyőződtem volna róla a parancsnokságon, parancsot adok én is a besorolásra, annál is inkább, mert egy alkalommal már / a fás ligetben /szó nélkül ott felejtettek bennünket, és akkor majdnem az oroszok kezébe kerültünk. Mentségemül szolgál / persze ilyen mentés nincs/, hogy este nem győződtem meg róla, hogy hova települt a parancsnokság, hanem ledobtam magam egy szénakazal tövébe és rögtön elaludtam, annyira fáradt voltam.

Kora hajnalban, amikor már világosodni kezd, mérem fel a helyzetet, egyben azt is, hogy milyen irányba vonulunk. Akkor már túljutottunk Lysiecen és Bohorodczány felé tartottunk.

Először még arra gondoltam, vissza kellene fordulni, hiszen cserbe hagytuk azt az egységet, ahova beosztottak bennünket. Már-már ki akarom adni a visszafordulásra a parancsot, de elaltatom a lelkiismeretemet, mert felmerült bennem, hogy az embereim fáradtak, az eddig megtett 2-3 órás út visszafelé még tovább tartana, későn és fáradtan érkeznének. De féltem ideiglenes parancsnokom színe elé kerülni és ez is hozzájárulhatott elhatározásomhoz. Hogy meddig tartott bennem ez a lelkiismeretemmel való viaskodás nem tudom, de végül is úgy döntöttem nem fordulunk vissza. Persze bennem a feszültség nem szűnt meg, hanem inkább egyre fokozódott. Talán abban az időben, amikor felismertem tévedésünket, - mert az esti parancs az volt: kora hajnalban szemrevételezünk -, vehették észre eltűnésünket is. Egy rövidebb úton hírvivőt küldenek elem, hogy azonnal térjünk vissza. Hogy mi

játszódnak le bennem a parancs hallatára azt nehéz lenne leírni, az biztos, nem tudtam ellenség gondolni, hogyan fogok parancsnokom szemébe nézni.

/G/ A tegnap esti idegen őrnagy által adott parancs nem volt alapnélküli, mert már kora reggeli órákban az oroszok hatalmas erőkkel támadnak bennünket. Mi megpróbálunk a kapott parancs szerint elleállni – bár a beígért segítség nem érkezett meg /, de akkora nyomás és annyi a veszteségünk is, hogy kénytelenek vagyunk visszavonulni, ha csak nem akarunk minden ittveszni. Hősi halált halt Czente István géppuska századparancsnok /százados/ és megsebesült Vajda József zászlós, zászlóalj segédtsízt, de a legénység között is sok volt a hősi halott és sebesült.

20 óra tájban a túlerővel előrenyomuló ellenséget harcokosi támogatással akarjuk feltartani. Én egy „Nimródon” kuporgok, mert lábaim már nem bírják. Hatalmas tüzer és aknavető tűzben támadunk, de támadásunk elakad, sőt kénytelenek vagyunk ismét visszavonulni. Átkelünk a Bystrzycznán /Nadwornyaska/, de a lánc elszakad a víz közepén és a derékig érő vízből úgy kell kilábalni a sebesvízű folyóból.

22 óra körül érek Horocholinára, ahol találkozom az I. és II. zászlóaljjal /Bertalan Sanyi öccsével is/: 23 órakor indulunk tovább Bochoorodeczányba.

/Sz/ VII.24. és 25-én a Farkas csoport /17. gyalogezred, 17/I. zászlóalj,+ árkász és huszár szakasz, 17. nehézpáncéltörő ágyús század +hadosztály 1. utász század + ro. tüzer osztag / VII. 23-án 17 óra 25 perckor erős tüzeréségi tűztámogatás mellett megindított erőltetett, kevés siker lehetőségével biztató váratlan ellentámadása a Chlebyczyny Lesny 361 magassági pont területét elfoglaló ellenség előretörését megállította. A 4. gyalogezred kivághatta magát az ellenség bekerítéséből, kikeveredhetett a súlyos közelharcokból és a 17. ezredparancsnok csoport elkeseredett, súlyos védelmi harcai alatt visszavonulhatott Ottyna K-i irányába.

Farkas ezredes Úrral úgy döntöttünk, hogy nem erőltetünk tovább sikeresnek mutatózó ellentámadást, mert ezeket csak időleges sikereknek tartottuk. Nagy túzerővel lőttük az ellenséget és a romboló tüzer, nehézpáncél ágyús századunk 11 „T-34” harckocsit kilőtt, Így az ellenség páncélos éke súlyos veszteségeit látva, nem tört tovább.

Mi felkészültünk a visszavonulásra, terepszakasról-terepszakaszra, hogy minél kevesebb veszteségeink legyenek, közelharcba nem bocsátkoztunk, mert ott csak veszthetünk volna. Így vonultunk vissza a 7. hadosztályparancsnok parancsa alapján a VII. 23/24-re virradó éjszakán a „Barna” álláson át, Ottynia D irányába. v.Kudriczy, a 7. hadosztályparancsnok utasítása 19 órakor: „Farkas csoport 24-én minden körülmények között védje Ottyniát és biztosítsa a 4. gyalogezred és a 16. hadosztály csapatainak visszavonulását, akadályozza meg az út és vasúti nagyjelentőségű város elfoglalását!” Én vettem a parancsot.

Az éjszaka folyamán a Gleboka-i reteszállást megszálltuk, majd hajnalban lépcsőzetesen visszavonultunk a 17/I. zászlóaljjal és a többi alárendelt egységgel Ottynia D területére. Jelentős veszteségeket szenvedtünk, miután kivilágosodott. Ellenség időközben a 16. hadosztály sarkában, őket üldözve Ottynia ÉK magasságba érkezett, nekünk pedig Ottynia D és DNy irányába

is védeni kellett a fontos helységtámpontot. Alánk rendelte a hadosztály a 4/I. zászlóalját.

Ellenség hatalmas erővel tört általában 24-én egész nap Ottynia irányába, igen sok „T-34” harckocsit is bevetett és a gépkocsikról szállt gyalogsággal hevesen támadott. Délután 16 óra körül Ottynia DNy temetőnél több század erőben betört a városba, védőállásunkat itt áttörve, ekkor én magam álltam a 17. huszár és árkász szakasz élére + az egész ezredtörzs itt lévő részével, súlyos közelharcban kivertük a város d-i részéről az ellenséget és visszafoglaltuk eredeti állásainkat. Árkász szakaszparancsnok hősi halált halt. Különösen kitüntették magukat ebben a harcban Kun Ernő törzsőrmester 17. ezred kürtöse jelentő lovasaival, Szabó Gyula tartalékos szakaszvezető az árkász szakaszparancsnok helyettes, aki hadnagya eleste után átvette az árkász szakaszparancsnokságot. A közelharcban v. Farkas Ödön ezredes maga személyesen is részt vett és könnyebb szilánk sebesülést is szenvedett. Sok halottat és sebesültet veszítettünk.

A súlyos veszteségeket szenvedett ellenség Ottynia elfoglalására irányuló támadását 18 óra körül átmenetileg leállította. –Rengeteg 4. gyalogezredbeli és 16. hadosztály ezredeiből visszavonuló zilált állapotban lévő, szétszórt egységei szállingóztak a város Ny-i felébe, élelmet követeltek. Itt elég ellenséges helyzet alakult ki a visszavonulók és a várost védő 17-esek között, mert kevés volt a mozgókonyhákon főt élelem a sok besodródó miatt. Először saját embereink ettek, csak utána kaphattak a 4. gyalogezredbeliek, majd ami maradt /sok halott és sebesült esett ki az étkezésből/, azt kapták a 16. hadosztály-béliek- -De amikor rendezni akartuk őket ütőképes egységekbe, javarészüket Ottyniát K-ről megkerülve eltűntek, visszavonultak egységeik után, őket keresve.

Időközben megállapítottam, hogy Ottynia védelmi harcokban a 2. páncélhadosztály 4 harckocsija is bekapcsolódott és kilőtt 3 „T-34”-et.

VII.25-én hajnalban megjelent a 17. ezredparancsnokság harcálláspontján v.Kudricy vezérőrnagy 7. hadosztályparancsnok és Adonyi vezérkari őrnagy vezérkari főnök, valamint v.Zsedényi vezérőrnagy páncélos hadosztály parancsnoka, aki nagy dicsérrel és elismeréssel számolt be a Farkas csoport védelmi harcairól, a csapatok, parancsnokok hősiességéről.

A délutáni órákba Ottynia mögé begyülekezett ellenség Worona irányából is megindította É-ről Ottynia irányába támadását. Bekerített helyzet állt be, mert a 4/II., 4/III. zászlóaljak, 16. hadosztály részei tátongó hézagot hagytak maguk után, K-i szárnyuk teljesen szabaddá vált.

-Jelentem Adonyi vezérkari főnöknek, aki elrendelte a visszavonulást, azzal, hogy törjünk ki a gyűrűből és a Farkas csoport Horocholinától D-re lévő Horocholinska-Gora 440 hárp. magaslatot szállja meg és rendezkedjék be védelemre.-

Ez a hátrafelé vívott súlyos közelharcok közepett sikerült, gyűrűből /bekerítésből/ kitörve elfoglaltuk a fenti magaslatot, új védőállásunkat.

VII.26-án Farkas csoport erős ellenséges támadásokat hártott el, majd amikor az ellenség betört a 440. hárp.-ra, annak Ny-i felét elfoglalta, a 17/I. zászlóalj lendületes ellentámadással újra birtokba vette. –v.Kudriczy újból megjelent a 17. ezredparancsnokság harcálláspontján és újjólagos elismerését közölte Farkas ezredessel a 17/I. és a 4/I. zászlóaljparancsnokoknak. Nagyon elégedett volt vezetésükkel és a csapatok hősiességével, kemény ellenállásával, harci fegyelmettségével.

Alig győztük halottaink, sebesültjeink begyűjtését. Kb 70 halottat és 120 sebesültet veszítettünk, de nagyok voltak az ellenség veszteségei is. A halottaikat és sebesültjeiket nem számítva kb. 90 hadifoglyot ejtettünk.

Derék hős bajtársaink, ebben a meddő harcban! Itt esett el Gombos József alezredes a 17/I. zászlóalj parancsnoka is. Isten áldja porait! Emléküket megőrizzük !

/K/ VII.25. Hajnalodott, amikor az 5/II zászlóaljhoz tartozó Keszei János zászlós géppuska szakaszparancsnok Welesnyica térségéből ezeket írja: „magam egy német gépkocsivezető mellé ültem be. Ahogy kiértünk a faluból, tőlünk jobbra a réten egy századnyi katonát vezet lóhátról egy kövérke hadnagy /Oláh hadnagy /. A paripa csökönnyösen tartja a kényelmes lépés-járásmódot, pedig gazdája és a század legszívesebben futott volna, hiszen időként kaptak egy-egy géppuska sorozatot. /Oláh hadnagy a 17/III. zászlóaljhoz tartozott /S//.

/É/ Érfalvi Feri visszaemlékezése szerint, ők is Ladzkie-nél kerültek a zászlóaljtól elszakadva bevetésre, ahonnan 25-én éjjel elindultak, amint később kiderült Czerniejow irányába az országúton, közben német alakulathoz csatlakoztak, mivel ellátó oszlop volt, ők is ellátták magukat egy s más beszerezhető holmival: élelem, lőszer, géppisztoly stb. Mielőtt Czernoiejowba értek elszakadtak tőlünk és Bystrzycán átkelve a hídon át Lysieche jutottak.

/Z/ Winográdnál 25-én korán reggel hatalmas tűz fekszik rajtunk, de oroszok nem jönnek. Utána nagy csend.

/O/ dr. Szücs orvos százados szintén Winográdon írja naplójába: „25-ére virradó éjjel a gépkocsiban /sebesült szállító gépkocsi/ alszom. Éjjel ébresztenek. Ottynia ég. Gombos alezredes haslövést kapott és visszük Husztra. Ott halt meg. Saját tüzérségünk mellettünk dolgozik. Mellém szegődik Cselényi orvos zászlós az I. zászlóalj orvosa, aki Gombos alezredest kísérte. Az oroszok már Winográdot aknázzák. Pár százár vágatva jön, hogy orosz harckocsik jönnek. Örült iramban menekülnek vissza a vonatrészek, meg a gyalogság egy része is. Török zászlóost hozzák, aki aknaszilánkot kapott, s „légnyomása” van. Magam viszem Cucilowba

/4/II.N./ 8 óra 45 perckor kapják a visszavonulási parancsot Ottynia Ny, Lázy vonalából, hogy vonuljanak vissza Thysmieniczány-ba. Délben érik el Winográdnál 1 km redőparcellában, mint tartalék pihennek. Hamarosan az előttük lévő alakulatokat orosz támadás éri, így őket is bevetik ellentámadásra, amelyik sikerrel járt ugyan, de utána visszavonulást rendelnek el, Thysmieniczány-Kamiena irányába. /Ez a támadás érthette már a fentebb említett 19-eseket is, mert mind a kettő Worona irányából indult és kb. egy időben történt a támadás is /S//.

/Z/ A nagy csendet a magyar csapatok visszavonulása zavarja meg. A visszavonuló magyar csapatokat többször zavarja aknavető és tüzérségi tűz, de mi orosz mozgást nem észlelünk. Egyszer csak egy hatalmas robbanás és látjuk, hogy a patak hídja a levegőbe repül. Mivel távbeszélő

összeköttetésünk nem volt a felettes parancsnoksággal, elrendelem én is a visszavonulást. Visszahagyjuk a géppuska állványokat és átgázolunk a patakon. A túlsó oldalon találkozunk Kaposy alezreddessel, aki látva vizes ruhánkat, azt kérdezi tőlünk, miért nem vonultunk vissza, mielőtt a hidat felrobbantották volna? Mire én azt feleltem, mert mi ellenséget nem észleltünk és parancsot sem kaptunk a visszavonulásra.

Hamarosan nagy tűz mindkét oldalról. Egyesek kezdenek visszashálingózni, de Kaposy feltartja őket. Német géppisztolyával sorozatot ereszt eléjük a földbe. Ez megállítja őket. Előre rendelnek egy páncéltörő agyút, amelyik negyed óra alatt 4 harckocsit lőtt ki. Dél körül már nemcsak oldalról, de előlről is támad az orosz. Elrendelik a halogató visszavonulást.

Winograd Ny-on ismét megpróbáljuk megvetni lábunkat, de itt is előbb hatalmas aknatűz fekszik rajtunk, ami ellen rókalyukak ásásával próbálunk védekezni. Ez abból állt, hogy az út menti árokból vízszintes irányba ásunk be úgy, hogy csak lábunk látszott ki. Egyesek azonban már semmiféle beásásra nem kaphatók. Ők hátrafelé igyekeznek. Van köztük, akinek sikerül, de sok közöttük a sebesült és a halott. Az ellenséget a magas növényzetben nehéz észrevenni. Engem is egy igen megközelített már mikor észrevettem, de kézigránáttal sikerült megsemmisítenem. Valahol ezen környéken találkoztam ezredparancsnokkal Esső ezreddessel, aki embereit igyekezett rendezni.

Majd innen is visszavonultunk és kb. Kamienna közeléből Zrínyi lövegek támogatásával ellentámadást indítunk. A katonák egy része felkapaszkodik a lövegekre, de és még és sokan mellettük rohanunk. Ellentámadás közben megsebesülök, az egészségügyiek hátrakísérnek, Esső ezredes egy visszafelé menő tehergépkocsira ültet, amivel előbb Dolináig megyek, onnan Husztra, majd Szegedre szállítanak. Így ennek a támadásnak az eredményét már nem ismerem.

Július 26.

Követve a hírvívót a rövidebb úton a hadosztályparancsnokságnál találkozom a 17/II. zászlóalj parancsnokommal, kitől azt a parancsot kapom, hogy a hadosztálytól építsek ki vonalat a zászlóaljunkhoz. Hogy mekkora kő esett le egyszerre a szívemről, azt azthiszem nem kell kihangsúlyoznom. Két ok is hozzájárult ehhez. Egyi az, hogy nem kell visszamennem a 19-esekhez és nem kell szembenézni parancsnokukkal, a másik pedig az, hogy visszakerülhettem saját alakulatomhoz.

Erre természetesen a hírvívót a kocsival, a rajta lévő híradó felszereléssel visszaküldöm a zászlóaljukhoz azzal, hogy megtaláltam az én alakulatomat, ott is szükség van rám és annál maradok. Ezután egy állomáscsoportot magamhoz véve megkezdtük a vonal kiépítését. A többieket Kalányos szakaszvezető szakasz parancsnokhelyettesre bízva a hadosztályparancsnokságság. közelében letelepítem azzal, hogy szükség esetén ott megtalálom őket, visszavonulás esetén pedig, mivel erre kell úgyis bontanunk, majd csatlakoznak hozzánk.

Mire kiépítünk már javában tombol a harc. Felderítő egységei hol itt, hol ott próbálkoznak, de egyelőre nem sikerült behatolni vonalainkba, pedig mindenhol hatalmas tűzérési és aknavető támogatja őket. Mi most nyugodtan vagyunk, mert jó mély futóárkaink vannak és ezek megvédnek bennünket az erős tüztől.

A muszka támadása nem sikerül, így mi próbálkozunk ellentámadással, ami ugyancsak vérbefullad. Közben megszakad az összeköttetésünk a 16. hadosztály.parancsnoksággal. Vonalszakadásra gondolok, ezért kiküldöm a vonalvizsgáló járőrt, de sem nem jelentkezik, sem nem tér vissza, a készülék meg süket marad.

Az ott maradt két emberem közül az egyiket ismét hátra küldöm azzal, hogy derítse ki a hibát és javítsa ki, valamint tudja meg azt is mi lett a korábban kiküldött járőrrel.

A készülék továbbra is néma marad, az emberemnek is nyoma vész. Erre már a zászlóaljparancsnokom is kezd nyugtalanodni és maga vállalkozik, hogy a segédtsízzal hátramegy és meggyőződik a hallgatás okáról. Úgy is történt. Maradtam magam a távbeszélő készülék kezelőjével a zászlóalj harcálláspontján, nem tudva, hogy a századok hol vannak, mert sem összeköttetés nem volt velük, sem kilátás nem volt a zászlóalj harcálláspont . –tól. Jóideig várom az ő visszatértüket is, de mivel nem jönnek, kiadom a távbeszélő kezelőnek, hogy oldja le a készüléket, és vele együtt a vezeték mellett elindultunk. Vonalszakadást nem észlelve elérkeztünk a kiindulópontához, ahol a hadosztályparancsnokság. hűlt helyét találtuk csak. Még csak emberek sem voltak a környéken. Könnyű megállapítanom, hogy a hadosztályparancsnokság minden bejelentés nélkül hátrahurcolkodott és vele együtt hátra mentek az én embereim is.

Később tudom meg Kalányos szakaszvezető helyettesemtől, hogy mielőtt hadosztály visszavonult azt a parancsot kapták:

/J/ A visszavonulást önállóan gyülekezés az ezeréves határon. Lehetőleg ne egyedül, hanem nagyobb csoportokban vonuljanak, mert az erdő tele van partizánokkal. Ők azt hitték, erről minket is értesítettek, azért nem kapcsoltak rá a vonalunkra és ezért nem vártak meg bennünket.

A zászlóalj parancsnokunkat sem láttam útközben visszafelé tartani, sem pedig itt, a volt hadosztályparancsnokságon, ezért mi is meggyorsítjuk ezek után a lépteinket, annél is inkább, mert innen nagyon jól belátható az egész harctér és a látott kép nem sok jót ígér. Erős tűz mindenfelé, körülöttünk is egymást érintik a becsapódások, távolban füstölgő harcokcsik, az oroszok támadnak és a mi embereink igyekeznek most már kitérni a támadás elől és visszahúzódni. Mi is megpróbálunk innen minél előbb eltűnni. Tomasitscsal loholunk, utolérve Derhánt, akit másodszer küldtem vonalvizsgáló járőrbe, - az árokban az út mellett pihent, mert már annyira kifulladt -.

Én is alig bírom az erőltetett menetet, szerencsére Bohorodczányban beérve egy soproni huszár, akinek 4-5 vezeték lóva volt, felajánlja részemre az egyiket.

Természetesen örömmel és köszönettel fogadom, és azon folytatom utamat, felpakolva rá még két honvéd szerelvényét Még mielőtt a Bystrzyca hídjához érnének, utolérjük az aknavető fél szakaszunkat, akik kérik, hogy hadd csatlakozzanak hozzám.

Közben megfigyelem, hogyan gázolnak át a folyón a most érkezett huszárok. Mivel a hídra való felsoroláshoz kevés esélyünk volt, ezért elhatároztam követjük a huszárok példáját. Utasítottam az embereket, hogy vetközzenek le, ruháikat rakják az üres lőszeres taligára és utánam a taligába kapaszkodva átkelünk a sebes vizű Bisztrícán. Én lóháton elől, haladva mutatom az utat és így sikeresen megoldjuk az átkelést.

Ezzel nemcsak, hogy nagyon sok időt takarítottunk meg, hanem elkerültük azt is, hogy egyes embereket, vagy esetleg az egész az egész kis egységet visszairányítsák a védőkhöz, noha ennek sok értelme nem lett volna, mert aknavető lőszerünk nem volt és adni sem tudtak volna. Puskánk is csak egy- kettő volt, mert az aknavetősök főleg pisztollyal voltak felszerelve. De ez sok esetben nem számított egyesek szemében, mint ahogyan Rousulnánál fogjuk látni az országos járművekről leszedték a hajtókat ellentámadáshoz és hagyták, hogy a vonat ott pusztuljon.

A túlsó oldalon a 10-esektől csatlakozik hozzánk még egy páncéltörő ágyús raj egy 35 mm-es löveggel és így folytatjuk utunkat a Kárpátok előterében. Felkapaszkodunk a hegyek közé, legalább is mi így gondoltuk, pedig még csak kis dombocskák voltak, - ahol már biztonságban éreztük magunkat. Később hamarosan meggyőződünk róla, hogy

örömünk korai, mert a repülők kísérnek bennünket, sőt egyik másik oszlopot meg is géppuskázzák.

Utunk Pochowkyn, Hlebowkán át Rosulna felé vezet. Útközben találkozom Pálinkás Jóskával, aki éppen a kocsiját javította. Minél hátrább kerülünk, annál tömöttebbek lesznek az utak és mindig lassabb lesz a haladás. Szerencse, hogy az üres aknavető löszeres taligák a szántáson is könnyen mozognak. Mi ki is használjuk ezt a lehetőséget. Engednek bennünket, mert löszერünk nincs, adni sem tudnak, viszont így mentjük a vetőket. Közben Kovács Jóska is csatlakozik hozzánk egy dob kábelrel.

Szépen haladtunk mindaddig, míg Rosulnánál a házak miatt rá nem kell térni útra. Itt kénytelenek vagyunk leállni. Ekkor leszálok a lóról és felcsapok forgalomirányítónak. Sikerül is besorolnom a fő útvonalra a kis egységemet, ahol lassan haladnak ugyan a járművek, de haladnak. Ismét felszálok a lovamra és elhatározom azt, hogy szétnézek egy kicsit Rousulnán, hátha sikerül ráakadnom a kocsimra és azt is be tudom hasonlóképpen sorolni. El is indulok visszafelé a falu központja irányába, de embereimnek megmondom, hogy az útról le nem térve vonuljanak, én elmegyek, megkeresem a kocsimat, megpróbálom azt is besorolni és lóháton majd elérem őket. El is indultam, de a tömeg akkora volt, hogy ott nemhogy keresni, de mozogni sem lehetett, annál is inkább, mert közben már kezdett besötétedni.

Felhagytam tehát a kereséssel és utánuk indultam. Nem sikerült azonban őket sem megtalálnom, mert közben elkezdtek a községet is löni tüzérséggel, így aztán az úton is egyre nagyobb lett a zűrzavar.

Így aztán visszafordultam és együtt elsodrótam a hömpölygő áradattal. Közben kénytelen voltam tapasztalni azt is, hogy visszafelé sem könnyebb az utam, mert az ár engem is sodort magával, ahol a közepébe kerültem, hol kisodrótam az út szélére. Az előzés nagyon nehezen ment a nagy sötétben meg nem láttam ki mellett megyek el, annál is inkább, mert közben el-elbóbiskoltam a ló hátán. Olyankor ébredtem fel, mikor megugrott a lovam egy mellettem eldübögő harckocsitól, vagy nagyobb tehergép-kocsitól.

Úgy gondoltam, majd ha kivilágosodik, rájuk találok. Sőt még abban is bíztam, hogy ha valóban ott is volt a kocsim, mint ahogyan arról útközben értesültünk, esetleg az is kijuthatott onnan.

A LAHOWCE-I HÍDFŐ ÉS HÍD VÉDELME

/SZ/ 7. hadosztályparancsnok 1944.VII.26-án délben Lahowce D-en lévő harcálláspontjára rendelt. Farkas ezredessel együtt megjelentünk 7. hadosztályparancsnok törzsszállásán a következő parancsot adta:

„Farkas csoport jelenlegi védőállásában véd, azt csak késő éjszaka adja fel. Alárendelem a 7. és 16. hadosztály felderítő osztályait és a 2. páncélos hadosztály 4 harckocsiját. É-i szárnyát kanyarítsa be Bochorodczány K-ig, az így kialakított védelmi íven a Lahowce-i hídfőt és hidat védelmezze, a sötétedés beálltaig, illetve, amíg a 7. és 16. hadosztály egységei, 2. páncélos hadosztály és a tüzérség a hídon összes járműveivel át nem kelt. – Ha úgy alakul a helyzet, hogy túl nagy túlerő támadja is, ki kell feltétlenül tartani. Csak az én vagy a vezérkari főnököm parancsára, illetve hozzájárulásával lehet visszavonulni. Utána a hidat fel kell robbantani. –

Farkas csoportnak alárendelem 7., 8., 9. tüzér osztagokat és a 151. sorozatvető tüzér osztagot. Tüzelőállásaikat a Bystricza Solotwinska patak Ny-i oldalán legyenek. – Nagy súlyt kell helyezni a fokozott páncélelhárításra. Számolok gyorsellenséges páncélos előretöréssel, a híd birtokbavételére. – Ro.tüzér osztag megmaradt részei is alá vannak

rendelve. - + légvédelmi üteg is a hídtól K-re páncélos védelemre legyenek beállítva!”

Így szólt a 7. hadosztályparancsnok parancsa! Én természetesen a megmaradt 4 nehéz páncéltörő ágyút / 17. ezred/ és a 7. felderítő osztály 3 páncéltörő ágyúját is beállítottam páncélvédelemre. Grabowiec és Tysmieniczány irányából számolok elsősorban páncélos támadással. Parancsot adtam Farkas ezredes nevében a 7. és 16. felderítő osztagoknak / 2 huszárszázad, 2 kp. század + 4 nehézpáncéltörő ágyú + 4 aknavető / hogy lassú, folyamatos védelmi harc után adja fel Pochowka K és Horochilina K-i védőállásait és terepszakaszról terepszakaszra halogatva vonuljanak vissza – Markóczy huszár alezredes felderítő osztagparancsnoksága alatt – Bohorodczány ÉK-re kb. 3 km-re. Sebesültleadás, lőszer felvételezés előretoltan 18 óráig itt, utána Hleboka D.

Meg kell jegyezni, hogy az itt harcoló 17/I. és a 17/II. zászlóalj összevont részeinek parancsnokául Farkas ezredes Kapossy alezredest jelölte ki.

A 4/II. és 4/III. zászlóalj maradványai 15 óra körül átmentek a hídon és a Lahowce-i hídfőállásunk mögött teljes rendezetlenségben, összevisszakeverten érkeznek Iwanikowka, Zabercze irányából Pochowkán át erős ellenséges tüzér és aknavető tűzben, fogatolt és gépesített vonatrészek, megállás nélkül dübörögnek át a hídon Ny felé.

A 17. ezred tábori csendőr parancsnokát, Horváth főhadnagyot, mint legerélyesebb erre hivatott tisztet bízom meg, hogy irányítsa a Lahowce-i híd forgalmát, tábori csendőreivel szabályozza a csapatrészek átkelését, sorrendjét, a rendbontókkal a legszigorúbban járjon el.

Mersits százados utász századparancsnoknak parancsot adtam, hogy készítse el a híd robbantását, amit csak az én személyesen kiadott parancsomra lehet végrehajtani.

Közben jelentkezik Farkas ezredesnél Hübner alezredes a 73. tüzér osztag parancsnoka, akinek parancsot ad, hogy 3 üteggel és a légvédelmi ágyúüteggel a hídtól és az útvillától K-re páncél elhárításra rendezkedjék be.

A kora délután jelentkező Koppány alezredes 53. utász zászlóalj parancsnoknak utasítást adott harcokosi elhárító aknák azonnali telepítésére és engem bízott meg, hogy jelöljem ki az aknamezők helyét, hogy a páncélvédelembe beilleszkedjenek.

Dr. Havas főhadnagy jelentkezett nálam, mint légvédelmi gépágyú ütegparancsnok. Eligazítottam a védelmi tervembe.

Feladata: páncél elhárítás!

Közben jelentkezik a 7. híradós zászlóaljtól Muray százados R/6 készülékkel, jelentette, hogy Farkas csoporttal és a 7. hadosztályparancsnokkal vonalas és rádiós összeköttetés kifogástalanul működik. Ő személy szerint velem közös harcállásponton tartózkodik. Elrejtették a nagy híradós gépkocsit egy nagy gránátölcsérben, utászok kibővítették a gödröt.

Ellenségi támadás VII.26-án 16 óra körül fokozódott, hatalmas tüzéségi és aknavető tűz fekszik az egész hídfőállásunkon, gyalogság 30-40 harcokosi kíséretében támad. Német villámgéppuskáink kaszálják a harcokosokat követő nagy tömegben előretörő gyalogságot, az ellenség nagy veszteségeket szenved. – Páncéltörő századunk, légvédelmi gépágyú ütegeink, 73. tüzér osztag közvetlen irányára beállított ütegei és a 7. , 16.

felderítő osztály nehéz páncéltörő ágyú a támadó „T-34”-esek felét /25 db./ kilőtték, sok helyen lobogó lángok csapnak ki, a tömeg kilőtt harckocsikból. Utána a harckocsik visszafordultak. Gyalogság is fut visszafelé. – Ellenséges tüzer és aknavető lő szaporán.

Közben megérkezett a 17/III. zászlóaljparancsnok Papp őrnagy, jelentkezik. Harccsoport tartalék beosztást kap. Közben megszűnik az összeköttetés a Horocholiná-tól Ny-ra védő 2. páncélos hadosztály egységeivel, v. Zsedényi páncélos tábornokkal, erős harci zaj a szomszéd irányából. – Farkas ezredes nehéz hozzájárulása után, úgy határoztam, hogy felveszem a személyi kapcsolatot a 2. páncélos hadosztály parancsnokával. Felültem egyik oldalkocsis motorkerékpárra /BNW/ v. Zsedényi páncélos tábornok felkeresése céljából. Én beültem az oldalkocsiba, majd kiváló motorkerékpár vezetőm árkon-bokron, a sok tüzerségi és aknavető becsapódások között kb. 40 perc alatt megtaláltam Zsedényi tábornokot és szűkebb törzsét / köztük Jezsierszy vezérkari őrnagyot páncélos hadosztály vezérkari főnököt is / A harcálláspontot és környékét nemcsak ellenséges tüzerségi, hanem géppuska és golyószóró sorozatok is érték.

Nagy meglepetéssel és elismeréssel fogadtak, mikor a sok becsapódásuktól terhelt, belőtt /sűrűn/ területről egy motorkerékpár felbukkant, a maga védtelenségével, jó célpontot mutatva. – Jelentkeztem Zsedényi tábornok és páncélos vezérkarai főnöknél, tájékoztattam a Farkas csoport helyzetéről, szűkebb hídfővédelemről, közöltem, hogy ezt a védőállást VII. 26-án éjfélig tartani fogjuk minden körülmények között és javasoltam a páncélos hadosztály egységeinek lépcsőzetes visszavételét a Lahowce-i hídon át a folyócskától Ny-ra. Kértem 2 harckocsi alárendelését a Farkas csoportnak, míg a hídfőt védi. – Közöltem, hogy ezekben az órákban a 4. gyalogezred és a 16. hadosztály – sőt É-i szomszéd 1. német gyaloghadosztály elszakadt kötelékei nagy tömegben vonulnak vissza. Lényegében megbeszéltük a szoros együttműködést a 2. páncélos hadosztállyal. Zsedényi tábornok megköszönte a pontos helyzet tájékoztatást, térképébe berajzolta hídfőállásunk pontos helyét. Elismerését fejezte ki, hogy ilyen erős harcérintkezésben, hatalmas tűzben felkerestem a BMV motorkerékpárral, ellenségnek jó célpontot mutatva. –

Visszatértem Farkas ezredeshez, aki idegesen várta visszaérkezésemet. / Ő mindig nagyon aggódott értem, különösen, ha nagyon veszélyes, kockázatos útra mentem. Különben sokat jártam exponált helyzetekben zászlóaljainkhoz parancsokkal, megbeszélni azt személyesen, intézkedéseket kiadni. Más ez, mint csak távbeszélőn vagy rádióan intézkedni a szorongatott helyzetben lévő egységek parancsnokaival. Legtöbbször lóháton tettem meg ezeket az utakat./

VII.26. 19 óra: A kért harckocsi beérkezett Szentgróthy páncélos százados parancsnoksága alatt. – Kiadtam a parancsot a készenléti hely elfoglalására. Közöltem, hogy a harckocsik csak a parancsomra mehetnek vissza a hídon. Az utolsó gyalogos egységekkel vonulhatnak vissza.

Az ellenség nyomása egyre erősödik, több hullámban közeledik a gyalogság. Közben feltűnik kb. 20 harckocsi is, köztük gyalogság. Páncéltörő fegyvereink és a támadó harckocsik között hatalmas tűzpárbaj folyik. Géppisztolyaink, golyószóróink /német villámgéppuskák/ sorra kaszabolják az ellenség gyalogságát, kb. 1 km a távolság.

Kapossy alezredes 17. ezredbeli csapatai keményen harcolnak, úgyszintén a 7. és a 16. hadosztály felderítő osztály huszárai, kp-osai.

Tüzérségünk hatalmas zárótüzet lő állásaink elé, a támadók tömegeit szétszórja, megállítja. Nagy veszteségek lehetnek az ellenségénél, mert támadását teljesen beszünteti. Kb. 20 órakor kimentem Kapossy alezredes harcálláspontjára, hogy személyesen adjam ki Farkas ezredes visszavonulási parancsát a hídfőállás feladására. A parancs szerint Kapossy alezredes zászlóalj utolsó egységével lépjen át a hídon! Ez Kapossy alezredes részére túl veszélyes feladat /fogságba esés veszélye is /. Farkas ezredes részéről a bizalom jele volt / egyébként alig ismerte dr Kapossyt /. Nem akarta feleslegesen elveszteni zászlóaljparancsnokot.

Ezután motorkerékpáron felkerestem a Farkas csoport É-i szárnyán hősiiesen harcoló 7. felderítő osztály parancsnokát /+ 16. felderítő osztály / Markóczy huszár alezredest. Neki is szóban adtam ki Farkas ezredes parancsát a hídfőállásunk feladására és lépcsőzetesen, hídon át történő visszavonulásra.

Igen sok veszteségünk volt, emberben, nehéz fegyverekben, de VII.26-án 20 óráig az összes csapatok visszavonulását, a hídon át lehetővé tették.

Farkas ezredes urat felkértem, hogy harcálláspontját változtassa törzsével, a folyó túloldalán megbeszélte helyre és engedélyt kértem, hogy magam visszamaradhassak Mersits utász századossal a hídfőben, a híd közelében, hogy a híd – minél későbbi - felrobbantására kiadjam a parancsot, miután a két harcokocsival együtt legeslegutolsónak, a robbantás előtt lépjük át a hidat.

VII.26-án 21 óra: Markóczy 7. és 16. felderítő osztály zöme dübörög át a hídon. A páncélos hadosztály / nagyon leharcolt, kis létszámú / 22 órakor megy vissza, kivéve a két magyar harcokocsi.

Felkerestem a közelemben lévő Szentgróthy páncélos századost, közöltem vele, hogy kb. 22 óra 20 perckor a 17/I. és 17/II. zászlóalj zöme is megindul a hídon át. /Kapossy alezredes megkapta a parancsot / Mersits századossal beszélgettünk a híd K-i sarkánál, utászok robbantásra készen várnak. Szentgróthy századossal közöltem, hogy egyik harcokocsival induljon át.

Úgy látszik kilőtték Szentgróthy százados egyik harcokocsiját, mert csak egy harcokocsi jött át a hídon. Hatalmas robbanást hallottunk, ekkor lőhették ki és a harcokocsi felrobbanhatott.

Semmit nem láttunk, mert sötét volt. /Szentgróthy százados fogságba esett, harcokocsiját tényleg kilőtték, ő maga nem ült benne, hanem kb. 30 m-re egy árokban feküdt. Egy orosz járőr odakúszott és elfogta. Visszavonulás helyett 4 év múlva jött vissza Budapestre. /

A 17. ezred részei vonulnak vissza, 22 óra 40 perckor. Beszélek Kapossy alezredessel, az utóvéd szakasszal ment el mellettem.

Utána még Mersits utász századossal fekszünk a híd mellett, szórványos ellenséges tüzér és aknavető becsapódások.

Ellenség némán lapul, nem mozog szerencsére, ebben a kritikus pillanatban nem rohan a híd felé, nem tudja, hogy milyen erő áll vele szemben.

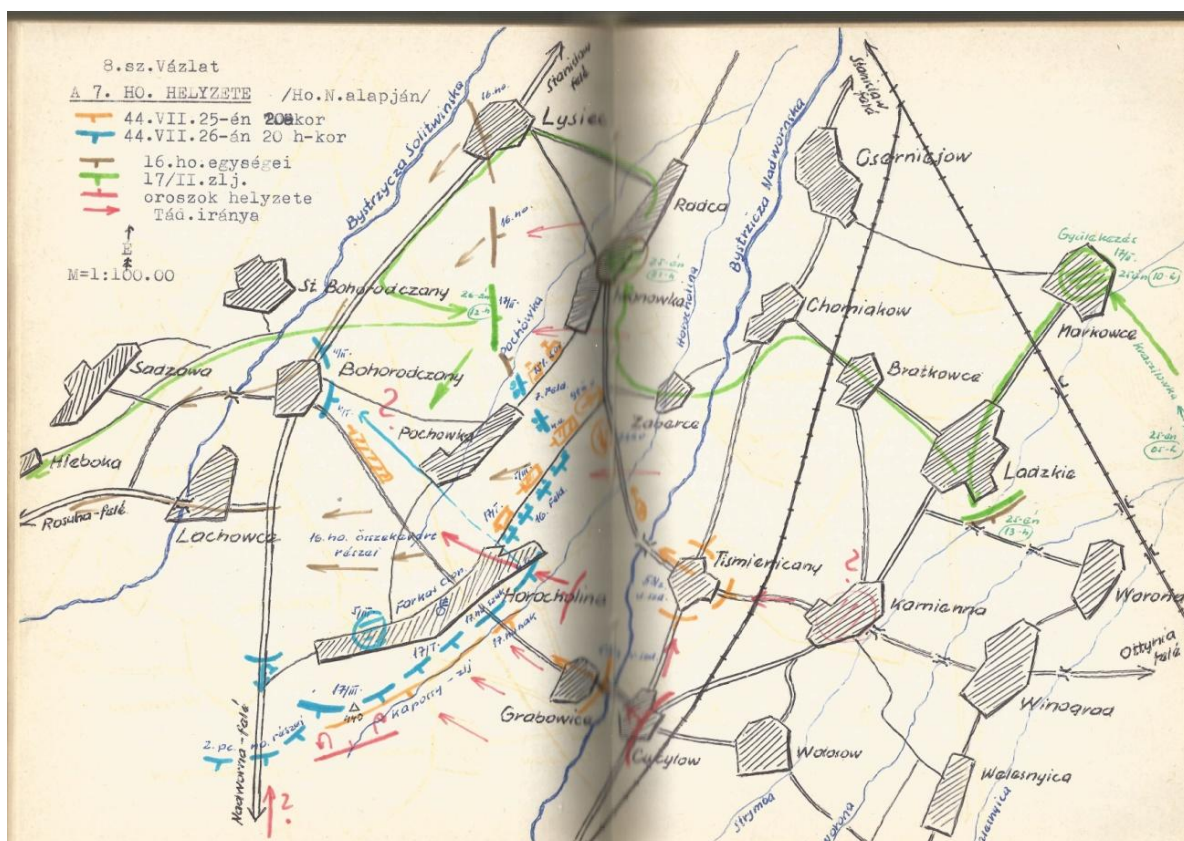
Velem tartózkodó Forray tüzér százados, tüzér összekötő tiszt útján a hídhöz közel lévő részeit lassú tűzzel folyamatosan követtem. – Csak szórvány saját egységek maradhattak vissza. Ezt megállapítanom lehetetlen volt, részben a sötétség miatt.

22 óra 50 perckor Mersits és Forray századosokkal utolsónak megyünk át a hídon, megfelelő távolságra lefekszünk, fedezésbe húzzuk magunkat, majd 23 órakor elrendelem az utászoknak a híd felrobbantását.

Hatalmas detonáció és a híd robbant! Épp egy kisebb ellenséges egység körvonalait véltem felfedezni a hídon, akik bizonyára a gyújtózsínórokat kezdték keresni. Ők is repültek.

Dr Kapossy Béla alezredes kitűnően vezette egységének védelmi harcát a Lahowce-i hidfőállásban

A robbantás után motorkerékpáron száguldottam Farkas ezredes úr harcálláspontjára, oda szerencsésen megérkeztem. Ezredesem szerettel mondott elismerő szavakat, megölelt. Lefeküdten a puha földre és aludtam.

/É/ Érfalviék reggel Lysiec-be érve, -ahol már utcai harc dúlt -, így érhető, hogy a 16. hadosztály parancsnokság is visszavonult /miután eldölt, -előzőleg átkelve a Bystriczán – mezőn, erdőn keresztül haladtunk Ny-nak, átjutottunk egy mesésen kiépített, ügyesen álcázott partizán telepen, itt-ott lőttek bennünket. Közben nagyobb csoportok csapódtak hozzánk. Egyszer megszámloltattam a társaságot / én voltam egyedül tiszt/, azt jelentették 372-en vagyunk. A Lomnicza völgyét a Solotvint Dolinával összekötő útkereszteződésben értük el. Itt maradandó élményem a következő: Az említette úton egy magyar ellátó oszlop /lovas kocsik sokasága, minden jóval megrakva / vesztegelt. Történetesen az oszlop egyik tisztje sógorom, Török Lajos zászlós volt. Találkozásunk örömeir kértem, hogy a felduzzadt létszámot lássa el, hiszen láthatóan volt miből. Az embereim közben egy

csalitosban pihentek és én csak szakaszom maradványaival vettem részt a tárgyaláson, aminek az eredménye az volt, hogy adott egy fél sült malacot és 3 sapka kristálycukrot. A malacot, mert azt személyesen nekem adta, hozzávágtam, az embereim aztán felvették a földről és elfogyasztották a cukorral együtt.

/B/ Bárhogy is jutottak ki az ezred és a hadosztály fogatolt vonatrészei Rosulnára, Rosulna a 23-i helyzet felbomlása után nem volt messze, hátul, a hátrafelé mozgásban lévő visszavonuló csapatoktól. Akkor is hiába kerestük ki volt az, akinek a jóvoltából a vonat ide vonult vissza. Azt sem tudtuk meg soha, mit intézkedett az, akinek tényleg intézkedni kellett volna, és ő hova küldte volna a vonatot. Ha az arcvonal nem bomlott volna fel, Rosulnáról is végezhetné volna a csapatok ellátását a vonat, ha tudta volna, hogy az ezred, a zászlóalj hol van. De ezen sem kell csodálkozni, mert ugyan te, tudtad-e hol van a szomszéd, hol az ezred, hol a zászlóalj parancsnokság? Van-e és hol van a támogató tüzérség? Én tudtam-e? Puskás Álmos tudta-e? Tudtuk-e hol van a lőszer, élelem? A Hadosztály tudta-e? Tudták-e a hadosztály parancsnokságok hol vannak az alárendelt alakulatok? Ha volt egy alakulat, egy egység, amelyiknek a parancsnoka alacsonyabb rendfokozatban volt, azt egyszerűen magukba olvasztották, mert evvel teljesedni látták azt, amiért küzdöttek, hogy rendfokozatukban emelkedjenek, kitüntetést, vitézséget szerezzenek bármi áron. A 7. és 16. hadosztály, a VII. hadtest tudta még VII.23-a előtt, hogy úthoz kötött járművei számára visszavonulásra egyetlen út áll rendelkezésre, mégpedig Rosulnán átvezető.

A Lembergnél és még később VII.23-án a VII. hadtestnél hirtelen beállott események első perceiben a hadtestnél, hadosztálynál, ezrednél, vagy akár zászlóaljnál ki volt az, aki intézkedett úgy, ahogy az ellentámadással, reteszállással, végsőkéig kitartással, stb.-vel, egy időben a vonattal is intézkedett-e? A vonat nem hiszem, hogy már 22-én visszavonult öntevékenyen. Ha 23-án délig nem intézkedtek vele, jobb, ha öntevékenyen Rosulnára vonult, mert félő, hogy ami Rosulnán következett be VII.27-én, ez már 24-én következett volna be ott, ahol akkor a vonat volt.

A 16. hadosztály már 24-én este viszi vissza a vonatát. Velük tart a 17/II. zászlóalj vonata is. Én 25-én délelőtt vonatunkkal Winográdtól ÉNy-ra 3-4 km távolságban találkoztam. Intenzív ellenséges aknavető tűz feküdt rajtuk. / Ott láttam saját hátaslovamat is, amint mind a négy lábát csüdben aknavető szilánk vitte le./ Tehát 25-én napközben és este vonult vissza vonatunk Rusolnára.

VII.27-én a 7. hadosztály is Rosulnán volt. Ha tudták volna hogyan, hát kivitték volna a vonatot. Én 26-án beszéltem Rosulnán a 17/II. géppuskás század szolgálatvezetőjével, akinek aggályai voltak vonatunk faluból való kijutására. A falu ÉK-i részén, utcán, udvaron, kertben álltak a járművek egy korabeli országos vásárhoz hasonlóan. A faluból kivezető út Ny felé mocsaras erdőben sokszor 2-300 méteres hosszban dorong úttal, kétoldalt süppedős terület. Az út 48 órás folyamatos haladás mellett sem bírta volna el azt a hatalmas járműtömeget, ami Rosulnán volt. Ha a 4. gyalogezred 27-én hajnalban ki tudta magával vinni járműveit Ny felé, az annak lehet a következménye, hogy a 7. hadosztály alakulatai hadrendi számaik sorrendjében /4., 5., 17. gyalogezred/ vonulhattak vissza a Lomnica völgyébe. Így álott a vonat sorsa. Magára hagyatva, olyan tömegben, hogy egy nagy városból sugár alakban kivezető úthálózat sem vette volna fel

őket. Nem pedig Rosulnáról kivezető egyetlen agyongyötört x-rendű útvonal.

Így maradt Rosulnán a 17/II. zászlóalj vonatával együtt nemcsak a távbeszélő szakasz országos járműve, hanem rajta az egész híradó felszerelésünk is, minden tartalékkészletünkkel együtt, mert embereim, amikor a 16. hadosztály által adott parancs szellemében önállóan visszavonultak, Rosulnán áthaladva megtalálták kocsiinkat, a náluk lévő híradó felszerelést felrakták rá, mivelhogy azt egyénileg visszavonulva használni úgysem tudták volna. Az utólag összegyűjtött anyagból én azt a következtetést tartom valószínűnek, hogy a Lahowcei hídfőn áthaladó 17/II. zászlóalját kivonták az eddigi 16. hadosztályhoz beosztott kötelékéből /így nem azzal vonulhatott vissza a továbbiakban/. A zászlóalj parancsnoka is cserélődött, ki egész biztos nem tudhatott a vonat hollétéről / ő a Lahowcei hídfőben csak embereket kapott és olyan parancsot, hogy onnan csak az utolsó szakasszal vonulhat vissza, - vonatot nem - /, így a vonattal mégha tudott volna hollétéről, akkor sem tudott volna vele intézkedni. Olyan naplórészletet is olvastam, amely arról számol be, hogy a vonattól még a kocsisokat is elvitték védőállásba harcolni. Ha ez valóban igaz, nem csoda, ha Rosulna lett a 7. hadosztály vonatának temetője.

/HadosztályH./ így számol be röviden az eseményekről:

A 7. hadosztály É-ra szakadt alakulatai v. Farkas ezredes parancsnoksága alatt, mint Farkas csoport harcolt. A 17-eseken kívül hozzátartozott a 4. gyalogezred szétszórta egységei az 5/III. zászlóalj és a Kapossy tanulózászlóalj erősen leharcolt alakulatai.

/tehát az 5/III. zászlóalj kivételével – amelyik a 24. hadosztály sávjában, azzal együtt vonult vissza -, az egész 7. hadosztály. Hogy a hadosztályparancsnoknak mi lehetett a szerepe a hadosztály vezetésében, mikor az összes alakulatait Farkas ezredes parancsnoksága alá rendelte, nem tudom elképzelni /S//.

Ez a csoport Horocholinát védi. Horocholina K műút mentén helyezkedik el a 4. gyalogezred, amelyiket aránylag nagyon későn, 9 óra 30 perckor éri ellenséges támadás, ami elől Bohorodczány felé kénytelen harcolva visszavonulni, de még Bohorodczány előtt sikerül megkapaszkodni és véd arccal Horocholina felé. Pesti vezérkari alezredestől, majd Adonyi őrnagy vezérkari főnöktől kap Váry őrnagy zászlóaljparancsnok parancsot, hogy feltétlen biztosítsa a hídon a járművek átkelését. 16 óra 45 perckor kap parancsot, illetve engedélyt a visszavonulásra. Gyülekezés után Rosulnára menetel és ott elszállásol./ 4/II. zászlóalj hadműveleti napló/.

A csoport nagyobbik része Horocholinától D-re süllyal a 440. harcállásponton és Nadworna-Lachowce műút mentén ment védőállásba és már kora reggeltől kemény védelmi harcot vívott a folyton támadó ellenséggel. A műút mentén a 2. magyar páncélos hadosztály kisebb egységei is részt vesznek a harcokosi támadások elhárításában. Mikor az ellenség a 440 harcálláspont Ny-i felét birtokba vette, lendületes ellentámadással visszafoglalta azt az ellenségtől és annak ellenére, hogy a hadtesparancsnok már délután azonnali visszavonulást rendelt el, a 7. hadosztály parancsára sötétedésig kitarzott a nagy tűzérési és aknavető tüzellel, valamint repülőekkel is támogatott erős túlerővel szemben is biztosította és a hadosztály kötelékeinek visszavonulását. Közben a 16. hadosztállyal visszavonuló 17/II. zászlóalj alakulatait is visszatartotta és rendezte.

Horochohinánál a gyalogság, de különösképpen a 17. gyalogezred mindhárom zászlóalja magára talált és az ezredparancsnok közvetlen személyes vezetésével a sokszoros túlerő feltartásával, ellentámadásaival vitézül küzdött. Állapítja meg a 7. hadosztályparancsnok.

/HadtestH./ ... utasítja a 7. hadosztályt, hogy Lahowce, Rosulna, Majdan, Przyslup útvonalon Jassien, Przyslup, Sliwki területére vonuljon vissza és biztosítson Porohy Krzywiec vonalában, kötelékeit rendezze és készüljön fel arra, hogy 28-án bevethető legyen.

Július 27.

/HadosztályH./ E reggelen Rosulnán a 17. ezredparancsnok harccsoport helyzetét nekem törzsszállásomon Farkas ezredes megbízásából jelentkező Szende századosnak, v. Adonyi Ferenc vezérkari őrnagy vezérkarfőnök jelenlétében a következő parancsot adtam:

„A 7. hadosztály az esti órákban visszavonul /térképen mutatom, Szende százados berajzolta térképébe /. Értesülésem /7. hadosztály I.b. Gilbe Barna vezérkari százados / szerint, mögöttünk Przyslup község térségében kb. 2000-2500 Ura / Українська повстанська армія / partizán van. Tájékoztatóm szerint a partizánok gyűlölik az oroszokat, velünk szimpatizálnak. Űljön gépkocsiba, keresse fel őket, megbízom a 7. hadosztályparancsnok /magam/ nevében, hogy közös védelemben tárgyaljon és egyezze meg velük. Eredményről személyes jelentést kérek, v. Farkas ezredest értesítem, hogy a 17. ezred 1. segédtiszti beosztását ideiglenesen mással töltsse be.”

Ez most a legfontosabb feladat, hiszen a hadosztály személyi állománya nagyon lecsökkent, sok volt a veszteségünk, főképp tisztekben, parancsnokokban.

Az estig való kitartásból nem lett semmi, hisz a 4/II. zászlóalj hadműveleti naplója ezt írja:

/4/II.N./ ...Rosulnán pihenő 05 óráig. Lövöldözésre ébredünk. Riadó. A zászlóaljat indítom. 5 óra 30 perckor a templomnál megtalálom ezredparancsnokomat. 7 óra 30 perckor menet a kocsik mellett az árokparton, árokban, de együtt. /A mieinket sehogy sem indítják. /S//. Érkezés délben Nyebilow-ra, ott 2 óra pihenő. 17 órakor Nyebilow és Sliwki között pihenő egy fűzesben. Személyesen a hadosztályhoz Sliwkibe, pár perc alatt 3 féle parancsot kapok. Feladat: Nyebilow és Perekisko-tól D-re a Lomnica völgyében mind a két oldalon 3,5 km szélességben védeni reggelig.

Tehát Rosulnán az esti sötétségben szakaszom kocsiját nem találva elindultam a már korábban besorolt és útbaigazított hozzám csatlakozó aknavető fél szakasz után, de a sötétség miatt őket sem sikerült megtalálnom. Egész éjjel meneteltünk, illetve vitt a lovam, amerre a többiek is mentek. Kora hajnalban, amikor kivilágosodott, ismét

kerestem embereimet, de hiába. Előbb visszafelé indultam, majd előre lovagoltam. Sajnos mos sem akadtam rájuk. Már nagyon fáradt voltam, ezért letértem az útról és egy temető melletti zabföldön a ló kantárát csuklómra csatolva lepihentem. Így a lovam is legelhetett egy kicsit és pár percet én is pihenhettem.

Majd tovább folytatva utamat egy útelágazásnál /Dolina –Lomnica völgye/ jelentkeztem Egy eligazító parancsnokságnál, ahol a visszatartott 17 –eseket parancsnokságom alá rendelik / kb. 80 – 90 fő / és megbíznak azzal, hogy vonuljak velük Nyebylowra, ahonnan Sliwkibe, onnan Przyslupra irányítanak azzal, hogy jelentkezsek az ottani magyar parancsnokságnál. /Ezen kívül sem partizán veszélyre utaló, sem másmilyen eligazítást, sem pedig löszert, vagy élelmet nem kaptam./

/HadosztályH./ Kora délután nagy létszámú Upa partizán csoport lötte a hátul lévő vonat egységeket és a Sente százados által felállított biztosító egységeinket. Kisebb csapatrészeket lefegyvereztek, levetkőztettek. A délutáni órákban a 17. gyalogezred egy része /1. zászlóalj/ lett bevetve K felé biztosításul a partizánokkal szemben / Ezt a feladatot szánták az én fent említett 80-90 fős csoportnak, amelyiknek nemcsak még egy golyószórója nem volt, de sok embernek még puskája is hiányzott.

A késő délutáni órákban kb.3 zászlóalj erejű /! /S// orosz gyalogság támadott erős tüzérségi támogatással a Sliwkin átvezető út mentén a „békésnek” mutakozó partizánok által hathatósan segítve. Az első támadást sikerült elhárítani a 17 ezred 2 századával, a hadosztály törzs, az utászokból összeszedett honvédekkel, továbbá a Sliwki területén tüzelőállásban lévő tüzérekkel.

A hadtestparancsnokságtól visszatérve kiadandó intézkedésem közben történt az ellenség második támadása Sliwki ellen 20 óra után, melynek folyamán az ellenség betört a községbe, ott helység-harc keletkezett. Elkeseredett közelharcban a 17/II. zászlóalj /Kaposy alezredes/ és az 5/III. zászlóalj /Nemeshanyi alezredes/ az elkeseredett, súlyos kézitásával az ellenség befészkel egységeit sikerült a községből kiverni és a községet újból birtokba venni. E harcok folyamán vesztette el a 9. tüzér osztag löveganyagának zömét.

Sliwkitől É-ra bevetett 4. gyalogezred e harcokban nem vett részt, mert az ellenség ott nem támadott. Kaposy és Nemeshanyi alezredesek hősiessen vezették az önfeláldozó, de eredményes harcot.

/É/ Érfalvi Feri a tüzérek harcáról így ír: „Egy ideig a 300 körüli létszámú egység önállóan baktatott Jassien felé. Sliwkinél tüzérekkel találkoztunk, akiket éppen egy szovjet alakulat szorongatott Pohory irányából. A gárda 90 százalékának még csak egy ócska mordálya sem volt, így aztán a tüzérek parancsnoka egy alezredes elzavart bennünket. Jól tette, mert néhány óra múlva a hegyoldalról jól láttuk, hogy a szovjet katonák az ágyukat birtokba vehették.

A 4-esek tehát Rosulnáról 07 óra 30 perckor megkezdték visszavonulásukat, mégpedig nem az eredetileg elrendelt Przyplup-i, hanem a Dolina felé vezető úton. Ezek szerint csak a 17-eseknek kellett volna ott estig kitartani? De az is lehet, hogy csak a 2. páncélos hadosztálynak, mert délután 17 órakor már a 17-esek egy része is /2.század/ részt vesz az oroszok első támadásának kivédésében, 20 órakor pedig Kaposy

alezredesék is ott vannak. Így estig semmiképpen nem tudnak kitartani és a visszavonulásul sem mehetett simán, mert a HadosztályH. így ír róla:

/HadosztályH./ A vonatrészek hátrairányítása a hadtestparancsnokság visszavont előzetes intézkedése alapján indult meg, ami a visszavonulás végrehajtása helyett az eredeti állásokban való végső kitartást rendelte el a csapatoknak. Ezen gyors változások eredményezték a vonatok késedelmes visszavonását, egymásra torlódását. Rosulna térségében ez a körülmény akadályozta a csapatok halogató harcát és megnehezítette a 2. páncélos hadosztály védelmi harcait, különösen akkor, amikor az orosz harckocsik belerohantak a több sorban menetelő, vagy torlódva álló fogatolt kocsioszlopokba. Folytak a páncélos harcok, majd a beérkező gyalogos orosz csapatokkal a közelharcok. – Ebben a kaotikus állapotban lett Rosulna a 7. hadosztály vonatrészeinek nagy temetője. A zöme itt pusztult el.

De dr Szücs orvos százados erre más okot is megjelöl:

/O/ „Összeszedtem egy csomó sebesültet és átvittem őket a szomszédos községbe az egészségügyi osztályhoz, majd vissza Sliwkibe. Ezredes úrral /Farkas/ is itt találkoztam, rekedt volt és szakállas. Országos járművem odaveszett, mert Rosulnánál olyan tüzrt kaptak. Sokan pusztultak el és a vonat is ott maradt, mert katonáit, altisztjeit, tisztjeit leszedték ellentámadásra.

Ott hagytam abba, hogy Przyslup-ban jelentkezzek a magyar parancsnokságnál. Sliwki és Przyslup közötti útszakaszon találkozunk egy visszafelé siető tüzér távbeszélő csoporttal, akiknek ugyancsak oda, távbeszélő vezetéseket kellett volna építeniük, akik jelentik nekem, hogy az erdőben partizánok vannak, nem tanácsolja nekünk sem, hogy továbbmenjünk. Eddig minden biztosítás nélkül, zárt alakzatban meneteltünk, /ha nem lettünk volna fáradtak, éhesek, talán még énekelünk is volna /

Figyelmeztetésüket tudomásul véve leszálok a lovamról, rábízom valakire, hogy vezesse, majd előre és mindkét oldalra 3-4 személyes biztosító járőröket küldök ki, kik látótávolságban /erdőben 50-100 m/ mennek előttünk, illetve mellettünk és utunkat kisebb kedvvel és nagyobb figyelemmel tovább folytatjuk. Az embereket is többet kell biztatni, de azért eljutunk a faluba anélkül, hogy partizánokkal találkoztunk volna. A falu nagyon csendes, szinte kihaltnak látszik. Keresem a magyar parancsnokságot, de sem azt, sem másilyent nem találok, sőt még katonát sem látok. Partizánok és oroszok felől érdeklődöm. Azokkal kapcsolatban sem tudnak, vagy nem akarnak mondani semmit. Élelem után kérdezősködöm, ezzel kapcsolatban is csak hallgatás a válasz. Mivel parancsnokság hiányában jelentkezni nem tudok, más utasítást meg nem kaptam, elhatározom, hogy visszatérek Sliwkibe. Már el is indultunk visszafelé, amikor észreveszem, hogy a falutól kb. egy km –re ellenkező irányból nagy csoport közeledik a falu felé. Először még saját visszavonulóknak gondolom őket, de amikor jobban szemügyre veszem a közeledőket, megállapítom, hogy partizánok.

Szép csendesen el akarunk illanni, mert ők még nem vettek észre bennünket, de egy autóval megjelenik Szende százados úr az ezred első segédtisztje, akinek ekkor jelentem megbízatásomat, a tapasztalt helyzetet és elhatározásomat. Ő is meggyőződik a tényekről és azt mondja. Próbáljunk meg velük szóba állni, talán megnyerhetjük őket a számunkra.

Erre letelepítem embereimet, beülök én is a kocsiba, amelyben még a gépkocsivezetőn kívül Karácsony Imre zászlós is benne volt már és négyen kocsival eléjük mentünk a partizánoknak. Egy kicsit meglepődtek, amikor meglátták a feléjük közeledő gépkocsit,

de semmi olyan reagálást nem vettünk észre náluk, ami elfogásunkra irányult volna. Kiszállva a kocsiból barátsággal fogadtak bennünket és lekezeltünk néhány parancsnokkal.

Szende százados úr ezután tudomásukra hozta, milyen szándékkal jöttünk, aztán megbeszélte velük, hogy a községet közösen meg fogjuk védeni az oroszok ellen. Meghatározta és térképen is megmutatta azt is, mit fogunk mi védeni, és mit kell nekik megszállniuk. Nagyon kedvesek voltak. Behívtak egy házhoz bennünket és ott aludttejjelel megvendégeltek. Mondhatnám talán úgy is, hogy bor helyett aludttejjelel koccintottunk új szövetségeseinkkel. Hogy milyen finom volt, és milyen jól esett az a jó hideg aludttej egy kiéhezett és a nagy nyári hőségben megszomjazott katonának, annak leírására nem lehet szavakat találni.

Megbeszéltük még azt is, hogy mi a területünket 14 órakor fogjuk megszállni és azután azonnal hozzálátunk állásaink kiépítéséhez. Kézfogással, vidáman és megnyugodva búcsúztunk tőlük. Ha tudták volna, hogy milyen csoportot hagytunk ott az erdőben, és hogy a gépkocsiban, amelyikkel jöttünk benne van a csoport számára hozott élelmiszer és lőszer, bizonyára nem engedtek volna vissza bennünket. Visszamentünk csoportunkhoz, amelyről még a hadosztály parancsnokság is megemlékezik „Előzetes harctudósításában”, amely szerint:

„ A délutáni órákban a 17. gyalogezred egy része /1. zászlóalj/ lett bevetve K felé biztosításul a partizánokkal szemben./

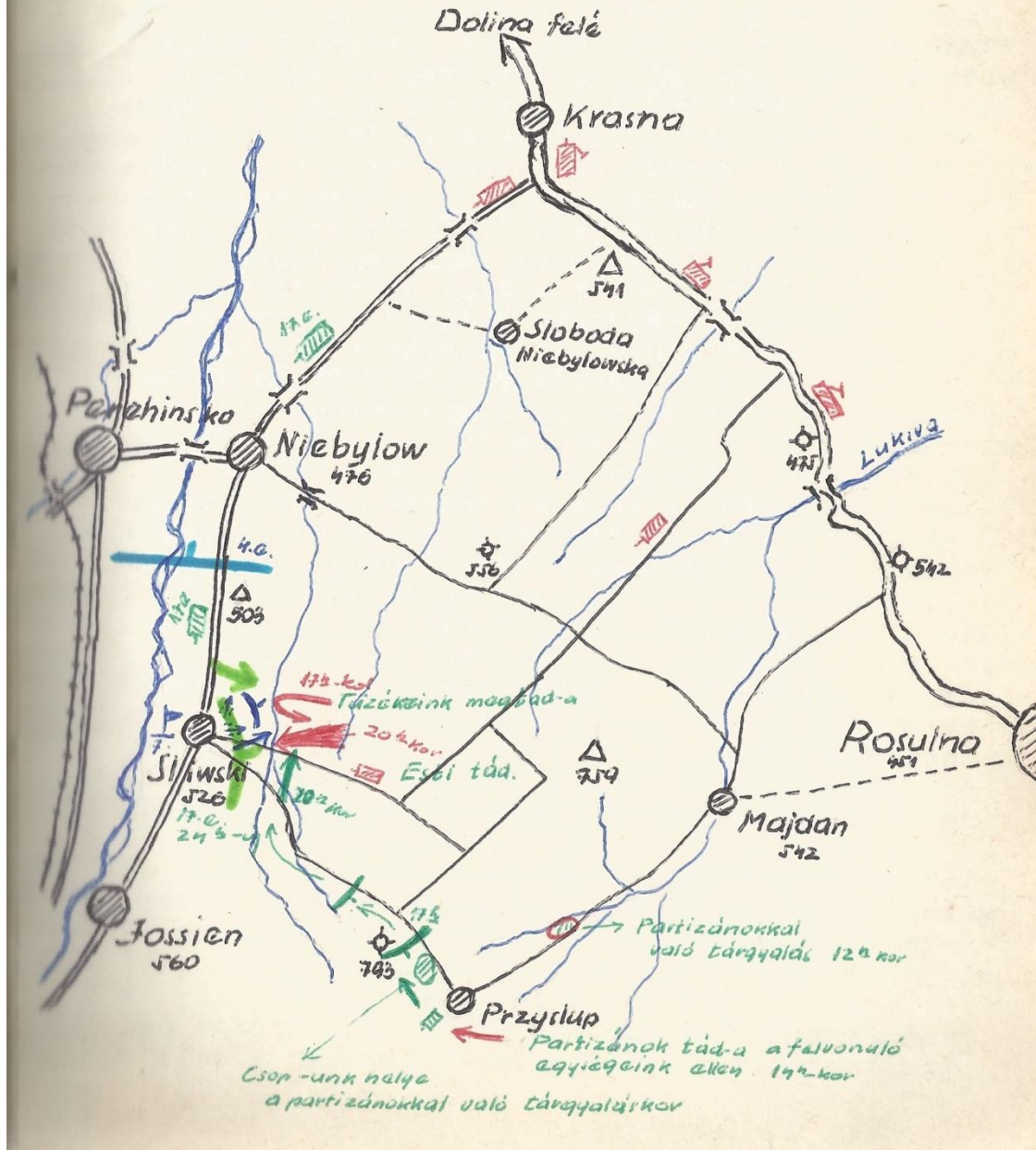
Itt Szende százados ismertette a feladatunkat, Karácsony Imre zászlós –t megbízta a parancsnoksággal, átadta a személygépkocsiban magukkal hozott élelmiszert és lőszert, majd katonaszerencsét kívánva elkészönt tőlünk és az autóval elrobogott.

9.sz.Vázlat

PRYZSLUP ÉS SLIWKI KÖRÜLI CSATÁROZÁSOK

1944.VII.27-én.

M=1:100.000

Mi Imrével a tiszthelyettesekből kijelöltük a szakaszparancsnokokat, megalakítottunk három szakaszt, kiosztottuk az átvett élelmiszert és lőszert. Ezután Imre eligazította a szakaszparancsnokokat és végül megebédeztünk a szűkre szabott élelmiszeradagból. 14 órakor elindulnak a szakaszok, hogy elfoglalják helyüket a részükre kijelölt védőállásban. Alig, hogy szétszélednek, a partizánok – kik ezalatt az idő alatt szép csendben körülvettek bennünket – egy egységes tűzrajtaütéssel rátámadtak a szakaszokra.

Hatalmas pánik tört ki az embereknél. Eszeveszetten menekülnek vissza. A rajtunk keresztülhaladókat igyekezünk megállítani, ami bizony nagyon kevés sikerrel járt. A fűrgébbek, a csoport 2/3-a túljutott rajtunk. Kb. 30 embert sikerült jobb belátásra bírunk, akikkel egy peremvonalon tüzelőállást foglaltunk. A partizánok hamarosan felzárkóztak, de nagyon meglepte őket a rájuk irányított tűzünk. Velünk szemben ők is tüzelőállást foglaltak és egy jó ideig farkasszemet néztünk egymással. Most már csak csupán egy-két puskalövés hallatszott el mindkét részről.

Mikor aztán hátunk mögött is tüzelést hallottunk, ami nyilván a visszamenekülőkre irányult azoktól a partizánoktól, akik a tüzereket megtámadták, de minket tovább engedtek, -Imrével úgy határoztunk, hogy mi is visszavonulunk.

Lépcsőzetesen terveztük a visszavonulást. A visszamaradt 30 ember felével Imre indult vissza, a másik felével én maradtam, hogy fedezzem a visszavonulásukat. A mozgásra a partizánok tüzelni kezdtek, de mikor tüzüket viszonoztuk, gyengült a tűzük. Azután mi vonultunk vissza. Természetesen tűzük ismét megélenkült. Lassan követni is kezdtek bennünket. Imréék tüze azonban megállította őket. Mivel látták, hogy mi már tervszerűen vonulunk vissza, felhagytak követésükkel. Imréék ismételt hátramozgását már nem követték, sőt tüzelésüket is abbahagyták. Ezután már mi is gyorsabban, de azért óvatosan mentünk visszafelé. Hasznunkra is vált ez az óvatosság, mert hamarosan szembetaláltuk magunkat a visszamenekülőkre tüzelő partizánokkal, akik látva, hogy szembeszállunk velük, egy része kitért előlünk és elmenekült, de nekünk így is sikerült 2 foglyot ejtenünk. Az egyik őrmester le akarta löni őket, mondva azt, hogy a nemzetközi egyezmény nem ismer partizán hadifoglyokat, de én nem engedtem azzal az érveléssel, hogy fegyvertelen emberre löni gyilkosság. Ez azonban nem győzte meg az őrmestert. Mikor azonban azzal jöttem elő, hogy szorosan magunk előtt kísérve, megvédhetjük magunkat további partizántámadástól, Ez az érvem már meggyőző volt. Be is vált a módszer, mert a továbbiakban nyugton hagytak bennünket a partizánok. De jó volt azért is, mert igazolhattuk magunkat, hogy nem ok nélkül jöttünk vissza. Bár az utóbbira nem lett volna szükség, mert közben Sliwkiben is támadják az ott tüzelőállásban lévő tüzereinket az oroszok, akik a hadosztály visszavonulási útjával párhuzamosan az erdőben követték a hadosztály visszavonulását és ott a partizánokkal közösen rátámadtak az erdőből a falu mellett tüzelőállásban lévő, gyanútlan tüzereinkre. Mi éppen jókor érkeztünk.

Kapossy alezredes, aki a mi visszaszaladó embereinket is megállítja, ellentámadással visszaszorítja az oroszokat, akik már a sorozatvetőinket is szorongatták.

A támadás sikerét oldaltámadásunkkal mi is elősegítjük. Nem nyugszanak bele azonban a sikerünkbe és ismét támadnak. Erre mi újból ellentámadunk. Így megy ez estig, mindig közelebb – közelebb jutva így a faluhoz.

De nekünk is nagy szerencsénk volt, mert ha fél órával későbben érkezünk vissza ők vágták volna el a mi visszavonulási útvonalunkat, az ellentámadás sikertelensége esetén pedig a hadosztály nagy részének a visszavonulását akadályozták volna meg.

Nem sokáig örülhettünk azonban sikerünknek, mert a főerők beérkezésével újból támadnak. Most már aknavetőiket és csim-bum ágyúikat is bevetik. Egy részük bejut a falu É-i részébe, de ellentámadással sikerül őket ismét visszaszorítani. Most azonban nem húzódnak vissza annyira, támadásaikat nem szüntetik meg. Elkéseredett harc folyik, hogy megakadályozzuk a falu elfoglalását, mert így a Rosulnánál megmenekült vonatunk egy részét is elvesztenénk és a 4-esek visszavonulási útját is elvágánk, -ők ugyanis Sliwkitől É-ra a Lomnica völgyét zárják le. Az oroszok őket megkerülve támadják a falut.

Változó sikerrel, hatalmas aknavető tűzben folyik a harc, nagyon sokszor már csak kézigránáttal tudjuk visszaverni a meg-megújuló rohamokat. Mire besötétül, ismét bejutnak a falu É-i részébe, de ekkor a vonat már teljesen elhagyta a falut. Háztól-házig vívjuk az utcai közelharcot, míg végül elcsendesedik. Ez után még jó ideig maradunk,

hogyan biztosítsuk megmaradt vonatunk visszavonulását, majd az éj leple alatt mi is elszakadunk az ellenségtől. Kapossy alezredes úrral az utóvéd szakasszal együtt hagyjuk el a falut.

Július 28.

Éjfél után érünk Jasienbe, ahol egy kicsit mi is lepihenünk. Itt mások biztosítják nyugalmunkat. Csak pár órát aludhatunk, mert korán kell indulnunk, hogy Jasien után Angielow É –i részén ismét berendezkedjünk védelemre, hogy a vonat lassabb visszavonulását biztosítsuk. Itt már olyan szakaszra sikerül szert tennem, amelyiknek golyószórója is van./Elvonuláskor szakaszonként 3 volt/. Igaz, hogy itt szükség is van rá, mert szakaszom harcelőőrs szerepet tölt be.

Szorgalmasan építjük a tüzelőállásokat. Nyugodtan dolgozhatunk, mert a muszka csak nagyon lassan zárkózik fel./Úgy látszik ők is belefáradtak az utóbbi napok nehéz harcaiba és pihennek egy kicsit. Ők megtehetik, de mi nem./

Ki is használjuk ezt a lehetőséget és olyan jól berendezkedünk, hogy biztonságban érezzük magunkat. Csak késő délután jelentkeznek felderítő járőrei. Először az úton közelítőket, majd a hegyoldalon haladó felderítőit vesszük észre. Ezeket könnyűszerrel feltartjuk. Talán egy kicsit korán is tüzelünk rájuk, mert nem okozunk bennük semmi kárt. De mint távbeszélőnek most nyílt az első alkalom, hogy kipróbálom én is életemben először a golyószórót. Így lehet, hogy a célzással is hiba volt. Ez is elég volt azonban arra, hogy járőrei eltűnjenek, - most már egy kicsit gondosabban rejtőzve visszavonultak.-

/Hadosztály N./ VII.28-tól a 7. hadosztály megmaradt részei vonataival együtt a szűk Lomnica völgybe szorulva, minden összeköttetéstől elzárva, illetve elvágva, súlyos halogató harcot vívott, hogy csapatait, vonatát, tüzéréjét, főleg gépjárműveit a még kiépítetlen hágón átmentse.

Azonnal összeköttetést kerestem a hadsereg parancsnoksággal, amelytől azt a feladatot kaptam, hogy Hunyadi állást védjem. Ezt a feladatot a hadosztály teljesítette.

/É/ Ostodor közelében találtunk egy fegyver és lőszerraktárt őrizetlenül /?/S//, abból mindenki ellátta magát elsősorban magyar géppisztollyal és lőszerrel.

/4/II.N/ VII.28. 02 órakor kiadom a visszavonulási parancsot. Még sötétben át Sliwkin baj nélkül. /Úgy látszik, hogy Sliwki É-i részébe betört kisebb orosz egység éjszakára nem érezte magát ott biztonságban és visszavonult az erdőbe. Ezért tudtunk mi is könnyen leszakadni róluk és nyugodtan visszavonulhattunk /S//.....Így sikerült is parancsra később visszavonulni baj nélkül. Átme gyünk a 17-esek reteszállásán és a Lomnica mellett 2 óra pihenő kapcamosással.

Díszmenet a hadosztályparancsnok előtt. 16 óra 30 perckor beérkezés Ostodorba. Itt van először mozgókonyha 22-e óta .../Mi még ma sem találkoztunk a mozgókonyhával /S//.

Július 29.

Másnap tovább folytatjuk utunkat a Lomnica völgyében. Errefelé említésre méltó falut már nem lehet találni. Az 5-ösökön, majd a 4-eseken keresztül haladva kb. Podlute környékén tartunk pihenőt étkezéssel egybekötve. Idehallatszik a már ismét felzárkózott oroszokkal vívott küzdelem csatazaja, amiből mi csak egy-két tüzérségi becsapódás útján értesülünk, de az nem tesz kárt bennünk. Ez az első nap, hogy nyugodtabban vagyunk. Beosztásom nincs, a GH körül csellengek, ha indulunk, legyen kocsi, amire felkapaszkodhatok, mert már alig állok a lábamon. zászlóalj pihenő után kissé hátrébb Osmoloda É-i részén újból védőállásba megy. Itt kapom vissza azt az aknavető félszakaszt, amelyet Rosulna után sikerült szem elől tévesztenem. Ők a visszavonulás során engem jóval megelőztek – azért nem találtam rájuk.-

Hátulról rendelik előre őket. Mi az aknavetőkkal Osmoloda D-i részén foglalunk tüzelőállást. Itt borotválom le egyhetes szakállamat, valamilyen kölcsönkapott borotvával és mosom le magamról az egy hét alatt fellenségelemlett koszt. Itt már tűzzel nem zavarnak, de előttünk Ostodor környékén a völgy szorosban az 5/III. zászlóalj Nemeshanyi alezredes súlyos harcot vív az oroszokkal. De előttünk vannak még a 4-esek is, sőt az aknavetőkkal a mi vonalunktól is egy kissé hátrébb vagyunk, így nyugodtan fekszem le már 9 órakor egy nagy rakás fa alá.

Július 30.

Osmolodán kora reggel ébredek, mert az előttünk lévő 4-esek és 5-ötösök tegnap este 21 órakor megkezdik visszavonulásukat és rajtuk keresztülhaladva a mi nyugalmunkat is megzavarják. Reggel korán kezdi a támadást a muszka is és hamar felzárkózik. Én már az aknavetőknél vagyok. Nem sokat értek hozzájuk, hiszen most látom először őket közelről tüzelőállásban, de a szakaszparancsnok helyettes, aki még Bohrocánynál hozzám szegődött megnyugtat, hogy minden menni fog. Működtek is rendesen vetőink. Jó szolgálatot tett most az R/3 –ból kiszerezelt egyes fejhallgató, a Bohrocánynál megmentett távbeszélő készülék és a kevés vezeték, mert a figyelő és a tüzelőállás között tudtuk az összeköttetést is biztosítani. Hiba volt azonban, hogy kevés volt a lőszerünk. Annál több volt viszont az oroszoknak. Minket is alaposan körbetüzdelnek, de bőven jut máshova is.

Egész nap tart az ádáz küzdelem. Estefelé már a bekerítés veszélye fenyeget, mert a gerince magasan felkapaszkodva hátunk mögé kerülnek és már onnan mindkét oldalról támadanak. Ezért engedéllyel visszavonulunk. Egyes csoportoknak már így is úgy kellett keresztülvágniuk magukat az ellenség gyűrűjén. Visszavonulás alkalmával a fát fellenségeújtjuk, a hidat felrobbantjuk.

/HadosztályH./ VII.30-án Osmolodából a túlerőben támadó ellenség a magas gerinceket felhasználva a hadosztály csapatait kiszorította.

Osmoloda visszafoglalásának megszervezésével v. Farkas ezredest, a 17. ezredparancsnokot bíztam meg, az ellentámadás megtervezésével és vezetésével együtt.

Július 31.

Alig pár km –rel jöttünk vissza és ismét beássuk magunkat. Szükség is van rá, mert hamarosan felzárkóznak és kezdik a puhatolózást, majd küldi ránk a aknaáldását.

Dr. Szücs Géza o.százados eredeti fényképeinek fotói
Beragasztva: 1984.

Eparancsnok és zászlóalj parancsnok –k megbeszélése Czerniejowban

Sorozatvetőink Skiwkinél

Gondterhes napok a Lomnica völgyében

Átkelés a Lomnicán

Harc Osmolodáért

A támadási parancs kiadása
Eparancsnok, 1. segédtsízt és német ök.ti. a támadás alatt

„ Esőben, sárban ”

Az első zászlóalj harcálláspont . –unk Osmolodán VIII.6.

Bevonulás a visszafoglalt Osmolodára

Augusztus 1.

Ma aztán ismét teljes erővel egész nap tart a harc. Aknavetőlőszerünk nincs, ezért nekem olyan segédtszti beosztásom volt. Létszámösszeírás céljából akartunk kimenni Kálmán Gyurkával az egyik századhoz és olyan aknavetőtűzbe keveredtünk, hogy nem hittem volna azt, hogy kijutunk belőle. Gyurka kapott is belőle egy kis szilánkot, de az már annyira fáradt volt, hogy elakadt zubbonyán. Ez a tűzcsapás kb. fél óráig tartott, mellyel egyidőben egyik szakaszunk ellen ellentámadást is indítottak és sikerült is nekik kiszorítaniuk a védőállásból őket. Visszaérkezve a parancsnoksághoz engem bíztak meg azzal a feladattal, hogy egy eddig csellengőkből összeállított szakasszal indítsak ellentámadást a támpont visszaszerzése érdekében, pontosabban meghatározva, ellentámadással szerezzem vissza a nemrég feladott támpontot.

El is vezetem őket a kijelölt irányba, a század parancsnokhoz érve letelepítettem embereimet, én meg jelentkezem a századparancsnoknál, hogy feladatom végrehajtásához tájékoztatást kérjek tőle. Ő ezt úgy akarta megoldani, hogy velem ketten előremegyünk, és egy jól belátható helyről ismerteti a helyzetet, és megadja a támadáshoz szükséges ismereteket.

El is indultunk és még oda sem értünk az általa kiválasztott helyhez, - valószínű észrevettek bennünket, - az előbbinél is hatalmasabb aknavető tűz zúdított ránk, azzal a különbséggel, hogy most annak kellő közepében voltunk. Földre lapulva, valami kis mélyedésben vártuk a végét, de a tűz nem akart szünni. Rengett körülöttünk a föld, recsegték az ágak, a robbanások füstje töltötte be a levegőt. Ez alatt a muszi a közelünkben lévő másik támpontot támadta, de nekik sikerült kivédeniük a támadást, a támadókat visszahúzódnak kényszerítve. Vége lett az aknavető tűznek is és Isten kegyelméből sikerült ezt is ép bőrrel megúsznom. Ezután óvatosan előrekúszunk, megmutatja az elfoglalt támpontot, melynek visszaszerzésére nekem kellene ellentámadást vezetnem. Latolgatjuk a helyzetet, honnan, hogyan lehetne könnyebben megközelíteni, de nem sok bizakodást érzek ki szavaiból.

Most már kúszva igyekszünk kijutni a belátható területről vissza a harcálláspontjához, - ahová szakaszomat az aknavető tűz előtt letelepítettem -. Vissza is jutottunk szerencsésen, de a sebtében összeverbuvált szakaszom – amíg mi szemrevételezés voltunk – annyira szétfutott, hogy csak ketten maradtak a helyükön. Így a mi ellentámadásunk szóba sem jöhetett. Nem mintha nagyon sajnáltam volna, már csak azért sem, mert nem sokat remélhettünk volna a velük való ellentámadással és nekem is sokkal kellemetlenebb lett volna, ha az ellentámadás közben hagynak cserben. Amikor már elcsendesedett minden, utána is csak nagy nehezen tudtam a szétszaladt embereimet összeszedni.

Valószínű ilyenekből tevődnek össze azok a csellengők, akikről a 4-esek írnak:

/4/II.N./ Szedjük össze a csellengőket. Saját zászlóaljbeli nincs közöttük. Legtöbb a 17-esektől. Előttünk súlyos harc

Hát 4-es csellengőket nem is találhatnak, amikor előttük mi vagyunk és ők is elismerik, hogy alaposan gyúrnak bennünket. Egyébként ők sem dicsekedhetnek túlságosan vitézségükkel, mert a következő mondatok így hangzanak a naplójukból.

/4/II.N./ Mint előző nap /Vagyis elől súlyos harcok /S//. Hadosztályparancsnok nálunk. Mikor jelentem, hogy géppuskáink elveszték a pergőtűzben, azt válaszolta: „Azt könnyű mondani”. Megalázó és meg nem érdemelt. Jelenttem, hogy 23-án, csak 14,30-kor kértem engedélyt, hogy kitörhessek. Írásbeli jelentésre utasít. Egy raj nem volt beásva.

Ettől függetlenül a géppuskáik miatt én nem tudom elítélni őket. Minek cipeljék azt az ismeretlen „csütörtököt mondó” géppuskát, amit nem tudnak megjavítani, vagy elfogyott a lőszer és azért nem használhatják. Persze a második esetben már vitatható állításom és ezért én sem védeném őket.

20 óra 30 perckor leszakadtunk az ellenségtől és a 4 –eseken keresztül visszavonultunk. Rövidesen betértünk egy dzsungelbe, ahol megpihentünk.

Augusztus 2.

Reggel felébredve elfogyasztottuk a tegnapi ebédet és vacsorát, - arra még eddig nem jutott idő, - majd pár km –rel hátrébb vonulva ismét hozzáfogtunk a tüzelőállás építéséhez. Nyugodtan dolgozhatunk, mert most előttünk vannak a 4 –esek, őket gyúrja a muszi. Egy-egy tűzérési becsapódás azért a mi körletünkbe is jut, de ez van úgy, hogy csak az erdők csendjét veri fel, mert messze elkerül bennünket. Persze azért akad olyan is, ami kárt is okoz, de ez közel sem jöhet ahhoz, amit az első vonalban kell elszenvetni.

Jelenleg melegsünk a tűz mellett, annyira hűvösre fordult az idő. Pedig hát pár nappal előbb még a melegre panaszkodtunk. Írom a naplót és nagyon hosszú szünet után levelet szüleimnek, melyben próbálom megnyugtatni őket hosszú hallgatásom miatt. Szegény édesanyám bizonyára sokat aggódott miattam, hogy napokon keresztül nem kaptam levelet katonafiától, annál is inkább, mert két naponként szoktam neki küldeni. Most meg már több mint egy hete nem írtam, és az is lehetséges, hogy a korábban megírt és feladott leveleim is elkeveredtek a nagy zúr-zavarban. Ez pedig még tovább növeli a két levélfutás közötti különbséget.

Az ellenséges tevékenységből mi semmit sem éreztünk. Még a fegyverek zaja sem nagyon hallható. Talán nem sietett annyira a felzárkózással, vagy ő is az előző napi fáradalmait pihen. Így este nyugodtan tértünk pihenőre.

Augusztus 3.

Ébresztőt ma kivételesen nem a muszka csinált, hanem az eső. Már 2 órakor fel kellett kelni, mert a „ Mautner – szálló ” eső ellen nem védi meg vendégeit. Ezért –mivel új szállodába nem költözhettünk -, azt a megoldást választottuk, hogy köpenybe állva, vártuk meg az eső végét, így kisebb felületen ért bennünket és kisebb volt az átázás veszélye is. Reggelre mire az eső elállt, -mivel ruhatárunkat nem hozhattuk magunkkal,- tüzet raktunk, és hozzáfogtunk ruháink megszárogatásához. A földön vetett ágyunkban lévő „fenyőgally-matracot” is víztelenítettük, majd ismét visszafeküdtünk pihelypaplanos ágyacskánkban.

Még a délelőtti folyamán visszakísérték azokat, akik nagyon siettek visszavonulni. Így a drótosok közül is visszajött: Kalányos szakaszvezető , Varga és Tóth tizedes –ek., Kovács őrzővezető., Szilágyi, Varjú, Katzberger és Tomasits honvéd –ek. Tőlük tudom meg, hogy Szabó tizedes és Pongrácz honvéd az Újsággal és a Viharral /hátaslovaim/ már az ezeréves határon túl vannak. A fentiek is már a határig jutottak. – Igaz Kaányos János visszaemlékezése szerint a 16. hadosztálynál őket úgy bocsátották útnak, hogy a határon van a gyülekezési hely és onnan kellett visszajönniük. Még a „ muraközi– és a penje ” fogat gazdájáért, Gaál és Szabó honvédért, valamint a még vissza nem tért 8 fiúért aggódom. Remélem a jó Isten őket is hozzám vezérli.

/É/ Oswiarnia közelében az erdőben találkoztunk Kapossy alezredessel, díszmenetben vonultunk el előtte és jelentkeztünk nála. Este megjelentek a gulyás ágyúk, végre meleg étel! Az én részlegem már megvacsorázott, mások következtek, e közben szabályosan szétlőtték a konyhát.

Aknavető és távbeszélő szakaszparancsnok vagyok egy személyben. Van 80 emberem, 2 aknavetőm, 1 távbeszélő készülékem, 1 dobozhallgatóm, valamint 2 és fél dob kábelem, de azért az összeköttetést így is tartjuk.

Délután már tetőt is emelünk nyoszolyánk fölé. Szükség is volt rá, mert hamarosan megered az eső és zuhog egész éjjl. Szerencsére sátorlapom elég jól bírja és így az éjjelt teljesen átaludtam.

Dr. Szücs Géza o.százados eredeti fényképeinek fotói

Csendes napok Osmolodán

Zászlóalj harcálláspontunkon az eparancsnok

Osmolodai templom

Osmolodai vasútállomás

Lomnica völgyi express – „Muki”

Élet az epságon.

Az épülő e.segélyhely

Utolsó kenet feládása

Katonatemetés

Brustury hősítemető

Augusztus 4.

Szintén az eső csinálja számomra az ébresztőt, de nem közvetlenül, hanem közvetve. Ugyanis voltak olyanok, akik nem tartották érdemesnek, hogy ágyacskájuk fölé baldachint építsenek és így fedél nélkül maradtak, korán megzavarták az alvók nyugalma.

Ellenséges tevékenység hatása ma sem ér el hozzánk. A 4 –esek keményen tartják magukat.

/É/Az említett két század /lehattunk közel 300-an/ hajnalban azt a parancsot kapta, hogy támadjon Ryzalnia irányába egy tisztás széléig, vegye fel az érintkezést a szembenálló féllel, de ne törjön a további parancsig előre. Alig indult meg az akció, ahogy a tisztás szélét elértük, földről-fáról tüzet kaptunk. Legényemet, egy pesti nyakigláb fodrászt fejbe találták szétvetett lábaim között, magam meg ettől a sorozattól a bal karomba és a bal lábamba kaptam egy golyót.

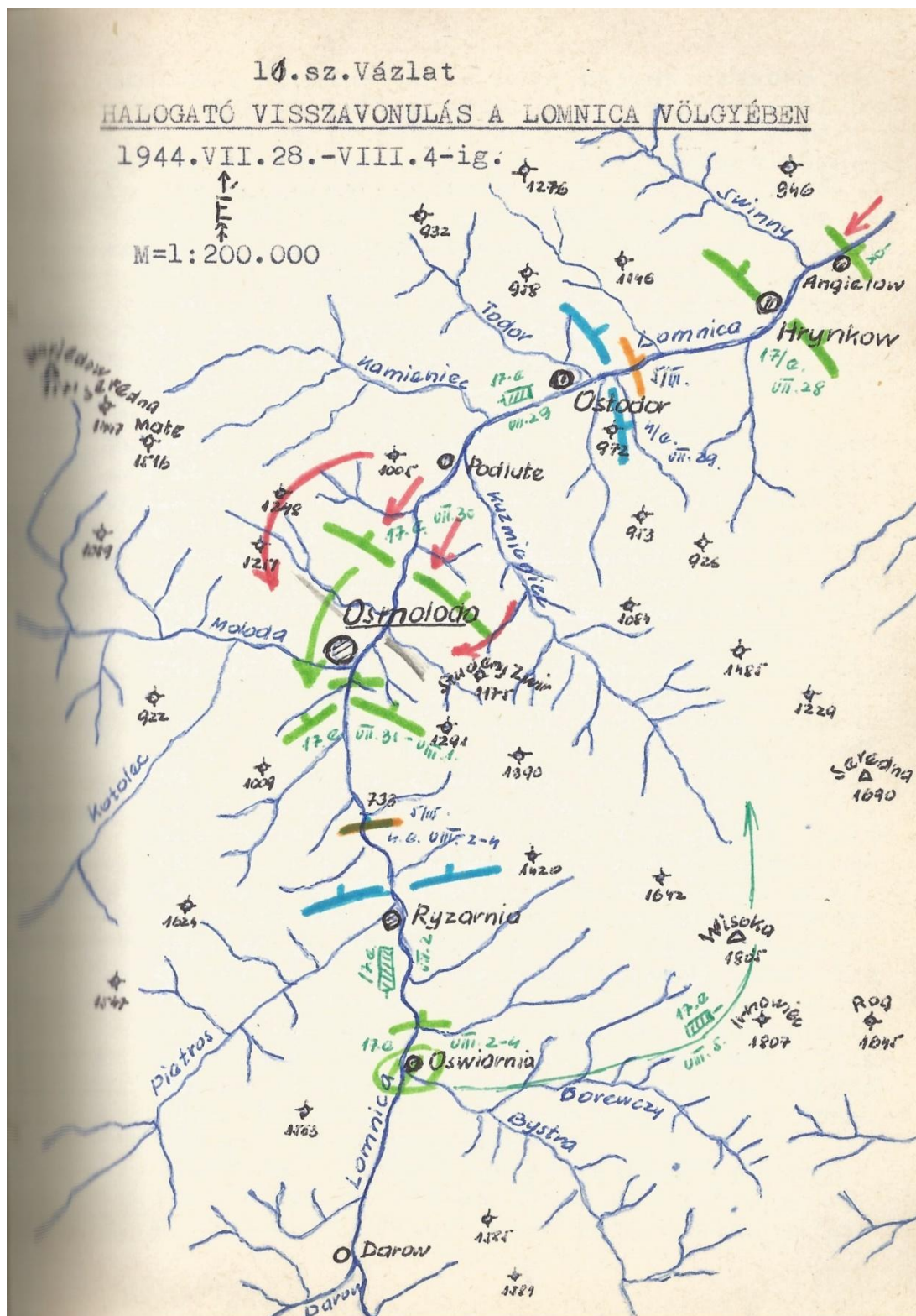
Visszavitték Kapossy harcálláspontjára, aki elbúcsúzott tőlem és egy gránátvető /aknavető/S// taligán valamilyen rögtönzött kötőhelyre küldött. Brusztultól aztán két nap múlva gyalog indultunk a Bornemissza-hágón keresztül, aztán egy iparvágányon keresztül jutottunk Taracközbe, embertelen körülmények közé, ahol bűdösödő sebek átkötésére sem gyógyszer /kötöző anyag/, sem hozzáértő ember nem volt. A fáradt egészségügyieket a legszükségesebb beavatkozásra pisztollyal lehetett csak kényszeríteni, mígnem másnap a tábori csendőrök el nem vették az összes fegyvert. Itt a legmegdöbbentőbb az volt, számomra, hogy a tisztek sarzsíjuk növekedésének egyenes arányában egyre kisebb panaszokkal követelőztek, míg a legénység ellátása a legsúlyosabb esetekben sem volt megoldott. Nagyon szégyelltem magam.¹⁹

Az időjárást nem tudom megérteni. Mióta kijöttünk az országból, azóta rendes idő nem volt. Vagy esett az eső, vagy olyan forróság volt, hogy szinte elolvadt az ember. A legtöbb bajunk azonban mégis csak az esővel volt. Na és az ivóvízzel. A sátorra ma is szükség volt, de csak a legényem részére, mert én az ezredes távbeszélők jóvoltából egy valódi „palotába ” mehettem. Fenyőfákról lefejtett kéreggel volt fedve, ami az eső ellen még a sátorlapnál is jobbnak bizonyult. Sok fának a kérgét le kellett húzni, de kénytelen volt a baka ezt csinálni, mert sátorlapját, -hogy könnyítsen felszerelésén- már régen elhagyta valahol. És hogy milyen gyorsan tudta találékonyságával megoldani a helyzetet, szinte hihetetlen.

Buzsáky százados, aki kb. VIII. 8-a körül tér vissza kb 140 fővel ezredéhez /17. gyalogezred/, így emlékezik meg alakulatától távol levő harckocsikról:

A VII.24-ről 25-re virradó éjszakán a nem egységben visszavonulók közül 180-200 főt gyűjtök ki a 16. hadosztály biztonsági szerveinek közbejöttével. Megfelelő lőszer kiegészítés után a 19. gyalogezred kötelékébe a hadosztály É-i szárnyán halogatva vonulunk vissza, általában Rosulna ÉNy-ig. VII.27-én hajnalban onnét gépkocsi szállítással Kallusba kerülünk, ahol parancsnokságom alatt összegyűjtött emberekből, fegyverekből

hadilétszámú zászlóaljja bővül. E zászlóalj még VII. 27-én bevetésre kerül Kallus ÉNy-on és hajnalig A 17/II. zászlóaljbeliekből származó mag

került volna. Éjszaka a 17. gyalogezredből származó Gömbös hadnagy is bokalövést kivételével állásait elhagyta anélkül, hogy az ellenséggel közvetlenül érintkezésbe kap. 28-án hajnalban a 16. hadosztályparancsnok személyesen ad parancsot a visszavonulásra. A megint csak a 17-esekre

leolvadt zászlóalj gyalogmenetben Dolinára vonul, ahol újból zászlóaljja töltik fel és 29-én Rozniatow felé oldalt biztosítva a 16. hadosztály alakulatainak elvonulását utóvéddé alakulva, utóvédként biztosítja a 16. hadosztálynak az Árpád vonalban való elhelyezkedését.

Utoljára VII.30-31-e éjszakáján utóvédállásból erősen hátrakanyarított szárnyakkal a műút és a Sywica patak két oldalán előretolt állásba kerül. Itt a VIII.4-én hajnalig kitart, amikor is a 19. gyalogezred Gyimesy zászlóalja felváltja.

A Rosniatow-i műút környékének biztosításában éppúgy, mint az utóvédharcokban, csak ellensége felderítő tevékenységgel, járőrökkel találkozik. Egy-egy utóvédállásban távoli aknavető tűz is éri. Veszteségek jelentéktelenek. A völgytalpon és a völgyet szegélyező hegyoldalakon biztosító egységeket sokszor éri tűzrajtaütés. Ez azonban pontatlansága miatt partizánoktól származhatott, akik jelenlétükkel járőreink levetkőztetésével.

Az előretolt állásban csak járőrtevékenységgel találkozunk. Aknavető és 75 mm-es ágyútűzet kapunk. Ezt annak köszönhetjük, hogy VIII. 1-én a Swyca patak és a Lomnica közötti hegyvonulatra egy ejtőernyős zászlóalj vonult fel, de hogy ezeknek a sorsa ott mi lett, azt ottlétünkönk nem tudtuk meg, mert másnap hallható erős csatazajon kívül más értesülésünk nem volt. Elvonulásunkig sebesülteket visszahozni, vagy utánpótlást szállítani nem láttunk. Ellenőrizhetetlen hírek szerint az ejtőernyős zászlóalj teljesen megsemmisült.

VIII. 4-én, a Dolinán alakult zászlóaljat felváltotta a 19. gyalogezred. A zászlóaljparancsnokság környékére vonult vissza, ott a 16. hadosztálybelieket a hadosztályba osztották be. A 17. ezredbeliekhez 25-30 fő más zászlóaljjal visszavonult 17. gyalogezredbelieket osztottak be és az egész egység parancsnokságom alatt Ökörmezőn át először Mokrankára, majd Osmolodára menetelt, ahol beolvadt a 17/I. zászlóaljba.

OSMOLODA ÉS OSTODOR VISSZAFOGLALÁSA

Augusztus 5.

Sajnos éjjel csak 01 óráig alhattam a praktikus de azért nem egészen kényelmes palotában, mert riadóztattak bennünket és 02 órakor már indultunk egy nagy vállalkozásra.

A visszavonulásunk nyomán túljutottunk már a „Hunyadi – álláson”, a hadsereg parancsnokság meg azt a feladatot adta a hadosztálynak, hogy azt mindenáron védeni kell. Ezért a hadosztályparancsnokság v. Farkas ezredest bízta meg ennek visszaszerzésére. Elkészült a terv is és a hágóra vezető utat is rendbehozták annyira, hogy azon a legszükségesebb lőszer és élelmiszer utánpótlást biztosítani lehetett. Ezenkívül a hadosztály rendelkezésére bocsátottak egy hegyivadász alakulatot, amelynek nagy szerepe volt a terv végrehajtásában, amelynek fő célkitűzése az volt, hogy az ellenség hátbatámadásával biztos győzelmet lehessen elérni. Ehhez pedig 1800 méternél magasabb gerincet kellett megmászni, ezen kívül hosszú nehéz hegyi utat kellett megtenni. Ez a mi átkelésünket ugyan nem könnyítette meg, de katonáink látva azt, hogy velünk együtt erre a célra korszerűbben felszerelt egység is halad, erkölcsileg megalapozta a győzelembe vetett bizalmukat. A nagy feladat végrehajtásához nagyban

hozzájárult még az indulás előtti 2 napi pihenő és az az alatt az idő alatt kapott, ha nem is kiadós, de rendszeres étellemezés.

A terv szerint a 4 –esek szemből, a Lomnica bal partján /Érfalvi Feri visszaemlékezése szerint ebbe a megelőző napokban az általa vezetett 17-esek is besegítettek, hogy az elért támadási cél után leváltották- e őket a 4-esekkel nem tudom, mert itt Érfalvi Feri is megsebesült és erre már nem tudott választ adni. /, az 5 –ösök ugyancsak szemből, de a patak jobb partján, mi 17 –esek, pedig hátulról indítunk egy egységes támadást. Nekünk ehhez hatalmas kerülővel a hegygerincek között kellett az oroszok mögé kerülnünk. Az 1805 méteres gerincen kellett előbb átjutnunk, majd meredek, sziklás, csúszós szakadékokkal teli hegyi ösvényen eljutnunk az oroszok mögötti készenléti helyre, amit legkésőbb 16 órára el kellett volna foglalnunk, mert a támadás időpontjának kezdete 16 órában volt meghatározva. Velünk jött egy hegyi vadász század is, akinek a feladata az volt, hogy majd minket biztosítson a hátbatámadás ellen. Rádiónk nem volt, így semmiféle összeköttetést nem tudtunk fenntartani az ezredparancsnoksággal. Így az esetleges késésjelentés sem jöhetett számításba.

A két vetőn kívül nagy mennyiségű aknavetőlőszert vittünk magunkkal. /Esetleg a hegyivadászokon keresztül/:

A velünk jött hegyivadász egység /a HadosztályN. szerint: 1 század+zászlóaljtorzs a közvetlenekkel/ feladata az volt, hogy majd minket biztosítson az ellenség hátbatámadása ellen.

A kb. 80 fős szakaszom a 2 aknavetőn kívül nagy mennyiségű /legalább is számunkra/ aknavető lőszert is vitt magával. Mégpedig 2 – 2 ember váltva vitte a hátán illetve a vállán a vetőket, közben párosával ládáknak a lőszert. Mindezt szítáló esőben, síkos, sok helyen sáros, meredek keskeny hegyi ösvényen.

A hegyi vadászok málhás állatokkal szállították felszerelésüket és a lőszert egyaránt, de az út az ő számukra is olyan volt, hogy egy-két lovuk belezuhant a szakadékba. Mennyivel nehezebb és borzalmasabb volt a mi embereinknek, akik saját felszerelésükön kívül cipelték a kb. 20-30 kg-os vetőket a vállukon, és párosával úgy, hogy nem szakadhatnak el egymástól, a szintén nehéz lőszeres ládákat.

De a bakák leleményessége itt is figyelemre méltó, hogy könnyítsenek magukon, a lőszeres ládákat elhagyták, az erdőben liánokat keresve azt az aknák farkára kötötték, majd párosával nyakukba akasztva vitték tovább. A vetőcsöveket cipelő honvédeket látva, a keresztet vivő Krisztus képe tárul elém, akinek a terhe nem lehetett akkora, mint az övöké volt.

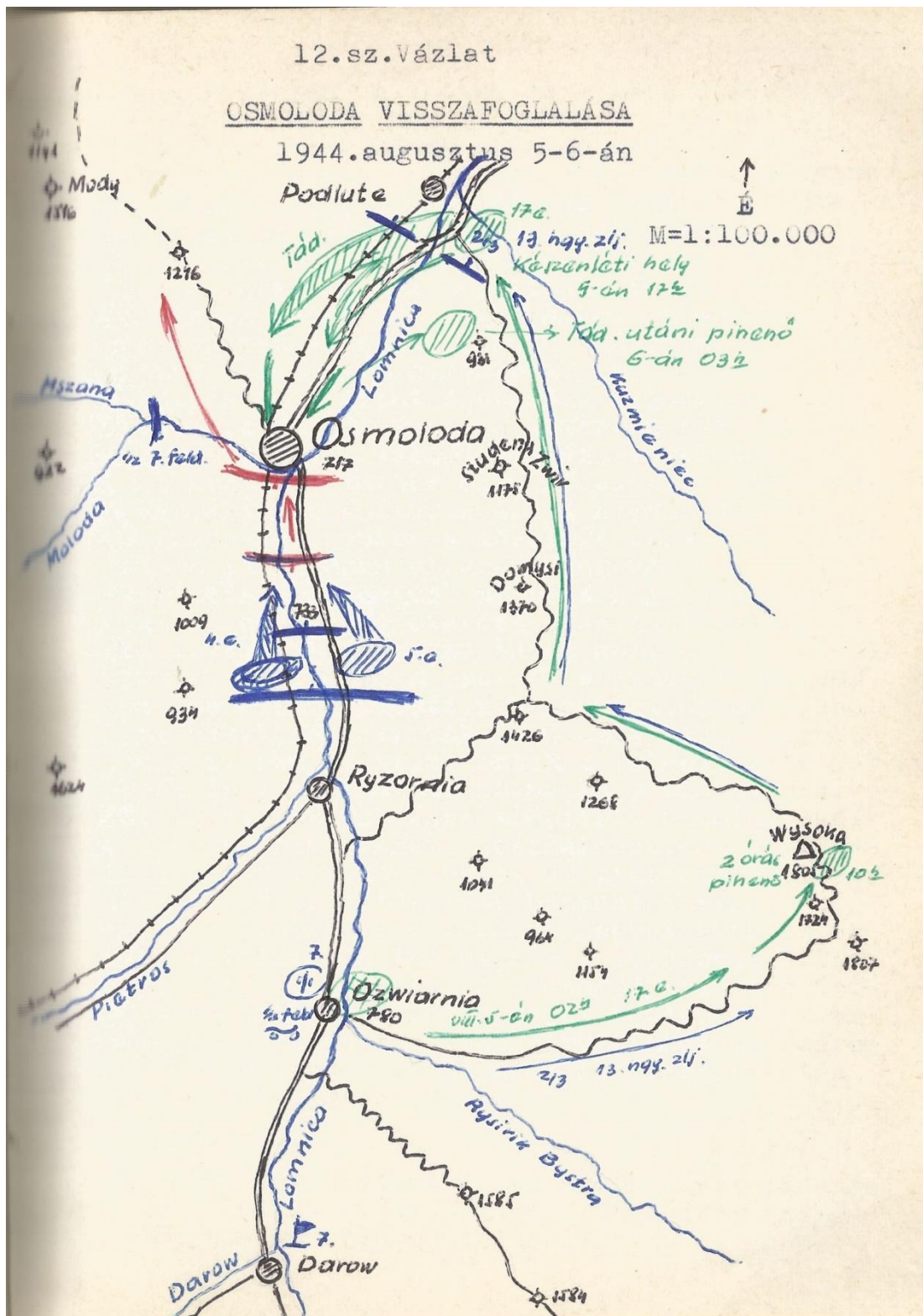
850 m magasságról indulva 08 órára értünk fel az 1805 m magas Wysoka hegycsúcsra, ahol megpihentünk, étkeztünk, majd 2 óra elteltével tovább indultunk. Bár az út legnehezebben járható részén már túljutottunk, a megteendő útnak még a felét sem tettük meg.

Eleinte a gerincen folytattuk utunkat, majd a szakadékos hegyoldalon keresztül leereszkedtünk a Kuzmieniec patak völgyébe. a leereszkedés talán kisebb energiával járt, de sokkal veszélyesebb volt, mert könnyebben megcsúszott az ember. Pokoli volt az út lefelé is és a haladás sem volt gyorsabb

Kuzmieniec patak völgyéből a Lomnica völgyébe jutottunk. Első dolgunk volt, hogy elvágjuk az oroszok hátrafelé vezető vezetőket. Még kb. 1 km –t kellett most már visszafelé gyalogolnunk, hogy elérjük a készenléti helyet. Persze egész idő alatt esett az eső, ami haladásunkat nagyon lelassította. Így a támadásunkat sem tudtuk a megbeszélrt időpontban megindítani. A 4 –esek és az 5 –ösök támadtak, de sikertelenül.

/4/II.N./Tüzérségi tüzelőkészítéssel indul támadásunk, haugyan a 18 lövést annak lehet nevezni. Az aknavető sokkal többet ér. A támadás ragyogóan halad, mint békegyakorlatokon. 16 óra 30 perckor a híd előtti terület tiszta, Virágh század részei túlhaladtak rajta. Kálmán század pedig a lejtőről lövi a túlparton a rönkfák közé befészkelrt ellenséget. 16,45-kor az első emberek

mennek át a hídon. Csak egy palló. Két óra kell, míg a csonka zászlóalj átmegy a hídon. A tüzérség lemarad. Nincs vezetéke. 19,30 a készenlétbe helyezett zászlóalj előremegy Osmoloda D-i vasúti hídra, ott minden híd robbantva, a járőrök nem jutnak át a nagy vízre. Ugyanakkor nagy tűzrajtaütést kapok géppuska, géppisztoly, aknavetővel. Erősen sötétedik. Kényszerű tömörülés veszélyes. Veszteségek vannak. Kálmán századot reteszállásba rendelem és a hídra fokozatosan visszarendelem a zászlóaljt. Ott Fekete zászlóaljjal engedélyt kérünk és kapunk, hogy a hí mögé visszajöjünk éjszakára. Elöl marad egy hídfő 1. század. Horváth hadnagy szakaszával 1/4III. gyávan a vasúti hídnál történt tűzrajtaütésnél gyávan elszaladt, parancs és engedély nélkül visszament a 733-as hídra is, csak az ütegállásban álltak meg. Veszteség 6 halott, 42 sebesült. Alvás takaró nélkül esőben.

Mi erről még nem tudtunk akkor semmit. Elérve a készenléti helyet, más választásunk nem volt, hogy a megbeszélte idő után 3 órával estefelé megindítsuk a támadást, méghozzá teljesen egyedül. A hegyi vadászok a medence bejáratát lezárva egy mellékgerincen tüzelőállást foglalnak. Én az erdő és a patak közti kis tisztásra letelepítem az aknavetőket a szakasz parancsnokh. parancsnokságával, tűzkészültséget rendelék el, én a már ismert szakaszvezető szakaszparancsnok helyetessel /tűzvezetés céljából viszem magammal/ a támadókkal együtt előre megyünk. Gombolyítjuk

magunkkal a vezetékrt és jönnek velünk a lőszerhordásnál most már feleslegessé vált emberek, hogy a rövidnek becsült 1000 m-es vezetékünket hírlánccal kiegészítsék.

Kapossy alezredessel törünk előre, aki menet közben állandóan biztatja a körülötte haladókat:”Csak nem ijedsz meg egy muszkától? –Tele a gatya?” és hasonló megjegyzések után nem is próbál senki lemaradni tőle.

Az esti homály, és az eső kedvező számunkra, hogy a támadási célt észrevétlenül tudjuk megközelíteni. De hozzájárult ehhez a 4-esek és az 5-ösök korábbi támadása is, amely ugyan a vasúti hídnál elakadt, ezért nyugodtan pihennek babéraikon. Hátbatámadásunk annyira meglepte őket, hogy kaptunk ugyan tőlük is viszonzásul egy hatalmas ösztüzet, de nem sokáig tartott és főleg nehéz fegyvereiket és fedezésükre géppuskásokat visszahagyva fejvesztetten menekültek. A sötétedés a menekülésüket ugyanúgy segítette, mint a mi támadásunkat. A sötét erdő hamar elnyelte őket. Csak a fedezésükre visszahagyott 3 géppuska tüzelt ránk utolsó töltényig, annak elfogytával megadták magukat.Nagy volt a zsákmányuk.

Zsákmányoltunk 4 csim – bum löveget, 3 aknavetőt, 3 géppuskát, 1 nehéz puskát, 3 géppisztolyt, 30 lovat, 12 kocsit, 3 konyhát és egy kerékpárt, amiket én is láttam és amikre emlékszem, de valószínű még más zsákmány is lehetett. A támadást a vonal felé nem tudtuk folytatni, mert a napos esőtől a sebesvízű hegyi folyó annyira megáradt, hogy átgázolni nem lehetett rajt, az általunk felrobbantott híd helyett építettet nem találtuk meg, így a 4 –esekkel és az 5-ösökkel, akik velünk szemben álltak, egyesülni nem tudtunk. Rádió hiányában a győzelmünket sem tudtuk jelenteni.

A faluban (Osmoloda) megmaradni éjszakára nem mertünk, mert sötétben átkutatni sem tudtuk és nem ismertük a körülöttünk lévő erőket sem. Ezért a magunkkal vitt zsákmányt, mivel azt az erdőbe bevinni nem tudtuk, a hegyi vadászok tüzelőállásai elé elhelyezve, rábíztuk a hegyivadászokra, mi pedig mögjük bementünk az erdőbe, hogy megszárogassuk magunkat és pihenjünk egy kicsikét .Még itt kell megemlítenem, amikor a faluból jöttünk vissza a hegyivadászok felé, azt gondolták rólunk, hogy visszavonuló oroszok vagyunk és nagyon komolyan tűz alá vettek bennünket. Hiába kiabáltunk nekik, nem akarták a tüzelést abbahagyni, pedig mi nem viszonztuk, és már ebből is gondolhatták volna, hogy mi vagyunk Végülis az aknavető tűzvezetésére kiépített vonalon az egyes fejhallgatóval sikerült az aknavető tüzelőállásban lévőket értesíteni, akik továbbították a hegyi vadászoknak.

Mivel a zsákmányt a meredek hegyoldalon az erdőbe bevinni nem tudtuk, a hegyivadászok állása előtt egy kis tisztáson összegyűjtve az ő őrizetükre bíztuk, mi meg mögjük bementünk az erdőbe, hogy teljesen átázott ruháinkat megszárogassuk és a több mint 24 órás megterhelés után egy kicsit pihenhessünk.

Augusztus 6.

03 órakor telepedtünk le az erdőben. Ott pihenő, illetve alvás helyett tüzet raktunk és hozzáfogtunk a ruhaszárogatáshoz. Persze az is megtörtént, hogy a nagy fáradtság következtében a tűz mellett valaki elbóbiskolt és kiégette a köpenyét, vagy bakancsát. Nekem is az átázott csizmám szára zsugorodott össze a nagy melegtől.

Dél felé járhatott már az idő, mire kezdtük Jóbban érezni magunkat. Persze étkezés még eddig nem volt. A ruszki konyhán akarták elkészíteni a szakácsok azt a tehenet, amit szintén tőlük zsákmányoltunk. Már le is vágták, közben azonban a vadászok gyűrűjén áttört egy bennszorult muszka szakasz és magával vitte majdnem az összes zsákmányt. / A közel 40 éves visszaemlékezés alapján nem tartom lehetetlennek azt sem, sőt szerintem nagyobb a valószínűsége, hogy az ellenség felőli oldalról az erdőben lopózott fel és úgy szerezték meg a zsákmányt. Arra ugyanis határozottan emlékszem, hogy mi a völgyszűkület oroszok felőli oldalára gyűjtöttük össze nagy bölcsen a szerzett zsákmányt, amit az újonnan elfoglalt állásukból nagyszerűen beláthattak. Akárhogyan is történt, az ő szempontjukból dicséretreméltó harci ténnyt hajtottak végre, mi meg nagyon

ügyetlenek voltunk, hogy ezt nem tudtuk megakadályozni. Hogy a zsákmányból mi maradt meg, azt nem tudom, arra viszont szintén határozottan emlékszem, hogy a kincstári kerékpárt, amit a legényem szállított oda és amit szintén nem vihetett be magával az erdőbe, X.17 –én Királymező környékén szabadult meg tőle, mert olyan terepen mentünk Tereselpatakra, hogy ide sem tudta magával vinni. / A fegyverropogás hatására mi is gyorsan tüzelőállásba megyünk, sőt megindulunk a hegyi vadászok megsegítésére, de mire odaérünk a ruszoknak is, meg a zsákmánynak is hült helyét találjuk.

/4/II.N./ 09 óra át a hídon újra. Készenlétbe helyezés. Mögöttem a Fekete zászlóalj súllyal balról támad Osmolodaára. Lövés nélkül elérjük Osmolodát, előre az ÉK-i hídhöz. Ott szemrevételezés, a völgy lezárása. Az egység egy részével visszaindulok Osmoloda Ny-ra. Ott pihenő a házakban. Előzőleg a hídnál aknára lép 1 fő. 6 sebesült, 1 súlyos.

Ez után mi is lejövünk az erdőből és elindulunk, hogy visszatérjünk a tegnap este elfoglalt Osmolodára. Rövidíteni akarom én is a híd felé vezető utat, így belekerülök én is abba az aknamezőbe, amelyikbe a 4-esek is megsebesültek. A közepében vagyok, mikor észreveszem a robbanást kiváltó érintő drótokat. Megborzadok egy kicsit, de nem veszítem el lélekjelenlétemet, figyelve nagyon a drótokat, magasra emelve lábamat, nehogy egyikhez is hozzáérve robbantsam a telepített aknákat. Megsegített itt is a jó Isten. Sikertől kikeverednem azokból az aknákból, amiket még mi telepítettünk az oroszoknak. Bizonyára ekkor jelentek meg az első ősz hajszálak a fejemen.

Mire a mi indulásunkra kerülne a sor, már olyan erős akna-, géppuska- és géppisztolytűz alatt tartja a hidat, hogy a híd kikerülésével a folyó melletti úton indulunk a falu felé. Az útnak azonban hamarosan vége lesz, mert a folyó szorosan hozzásimul a gerinc sziklához. Visszafordulni már nem akarunk, így az erdőben nagy kerülővel szakadékokon, vízmosságokon áthatolva, az oroszok által épített hídon érjük el a falut.

Itt ismét tüzelőállásba helyezzük a vetőket és várjuk a muszkát. Egyelőre azonban úgy látszik, megelégedett azzal, hogy tűzével megzavarjon bennünket. Éjjel járórbe megyek, hogy a századokkal felvegyem a kapcsolatot, de a nagy sötétben csak egy rajra akadunk rá, az sem tudott eligazítani bennünket, hogy legalább a szomszédját megtaláljam. Sőt parancsnoka harcálláspontját sem tudta megmutatni. Így taposom a sarat, botladozok a sziklákon, majd belátva azt, hogy a gombostűt a szalmában nem lehet megtalálni, visszafordulok és beázott csizmában, holdfáradtan 01 órakor érünk vissza a faluba szállásunkhoz. Úgy ahogy voltam csak ledobtam magamat az alvók közé, és a következő pillanatban már én is aludtam.

/HadosztályH./ A támadás végrehajtása nagy siker Váry őrnagy 4/I. zászlóaljparancsnok, Kapossy alezredes a 17/I zászlóaljparancsnok és Nemeshanyi őrnagy 5/I zászlóaljparancsnok, valamint a tüzérparancsnokok kit ünő és önfeláldozó harcvezetésének volt köszönhető. Az ellentámadó zászlóaljak századok tisztjeit, altisztjeit és az egész legénységét hadosztályparancsnoki dicséretben részesítem. Ennyi vereség, kikényszerített visszavonulások, nélkülözések / kevés élelem, kevés lőszer, stb./ után a csapatok magukra találtak. 44.VIII.5-én hihetetlen nehézségekkel megküzdve / igen magas hegycsúcsok, gerincek megmászása, teljesen legyengült fizikummal, stb., túlerejű ellenség/ kétoldali, átkaroló, meglepetésszerű ellentámadással, nagy hadizsákmányt és sok foglyot ejtve visszafoglalták Osmolodát, fontos helységektámponot.

Osmoloda visszafoglalása a hatalmas természeti erők leküzdésén kívül és a sok nélkülözésen kívül határozottan azt bizonyítja, hogy a csapatok küzdőképességüket visszanyerték. Ennek fenntartása azonban sürgős anyagi támogatásra / feljavított élelmezés, ruházat és lábbeli pótlás /csere/, fegyverzet és lőszer kiegészítés, stb./ lenne szükség.

Augusztus 7.

Reggel kivételesen nem az eső, hanem a hideg csinálja nálam az ébresztőt. Hiszen átázva vizesen feküdtem le az éjjel. De akkor nagyon fáradt és kimerült voltam, ezért elnyomott az álom. Most didergek, bár tűz mellett ülök, szárogatom a ruhámat és a csonttá keményedett csizmámat. Ezért nem is merem lehúzni.

Új tüzelőállásba visszük a vetőket és kiépítjük kevéske vezetékünket is a gerincen lévő figyelőhöz.

Közben akadnak az embereim között olyanok, akik az erős aknatűz alatt tartott völgyben a krumpliföldön krumpli szedésre vállalkoznak. Dió nagyságú gumókat kotornak ki szuronnyal, vagy gyalogsági ásóval a bokrok alól. Ezt a későbbiekben is megismétlik –mindaddig, amíg találnak ott valamit, - mert bizony nagyon gyenge az élelmezés. Jelenleg 11 óra 30 perc az idő, viharelőtti csend mindenütt. A csend délután is tovább tart. Krumplit sütünk és főzünk, mert a konyha még mindig nagyon gyengén élelmez bennünket. Este nyugodtan lefekszünk és hosszú idő után reggelig jól alszom.

HARCOK A KÁRPÁTOKBAN

Augusztus 8 – 10.

Osmolodán rendezkedünk be tartós védelemre. A szemrevételezés folyik, az egységek elfoglalják új helyüket, megkezdik a tüzelőállások kiépítését és berendezését, ami bizony sok helyen a sziklás, máshol vizenyős talajon nagy erőfeszítéseket kíván. A muszka nyugodtan van. Úgy látszik, nehezen tudja kiheverni az osmolodai csapást.

Beérkeznek a 16. hadosztállal visszavonuló, Tornyai hágón át visszaérkezett egységek Ökörmező felől, főleg 17-esek, a Tatár hágón át pedig a 24. hadosztályhoz csatlakozó 5. gyalogezred egységei.

/G/Augusztus 8-án beérkeztünk Osmolodára a Lillich-Arató csoporttal, ahol jelentkezünk az ezredparancsnokságon /17. gyalogezred / és ismét csatlakozunk a mi egységeinkhez.

/K/ VIII.8. Menet a vonal felé /Lomnica völgye/ VIII.9-10. Dr. Németh János orvos századossal egy nagyobb csoportot vezettem fel Ostodor D-ről a hegyre. János csendes, megfontolt beszédű, lelkiismerete orvos volt.

Fenn a hegyen Jánosi Flórián századába osztottak be. Állásaink a hegyoldalon voltak a fenyveserdőben. Az emberek nagy része ismeretlen, szétszórt ezredmaradványokból összeterejt csoportok. Bunkerük alacsony volt, négykézláb lehetett benne közlekedni.

Mi /17. gyalogezred/ a völgykijárat /Osmoloda-i/ baloldalán húzódó oldalgerinc peremét szálltuk meg. A zászlóaljparancsnokság a gerinc mögött a völgyben volt ugyan, de a zászlóalj figyelő helye a gerincen az aknavető figyelő közelében volt kiépítve.

/4/II.N./ VIII. 7-én 08 óra megbeszélés az ezredparancsnokságon. Megtudom, hogy Hunyadi állásba megyünk. A völgyben Fekete zászlóalj /4/I. zászlóalj/, ahhoz csatlakozik az enyém. Egy szakasza, a Moloda völgyben biztosít, 1 raj a falu közepén a hídnál.

VIII.8. A veszprémiekből alakult /Megyeri/ század 06 órakor riadóval indul. 09 órakor indul a csonka zászlóalj a védőállásba. A Farkas zászlóaljhoz csatlakozva a Studeny Zwir 1175 és a Domysl 1390-ig.

VIII.9-én rendezkedés a védőállásban Műszaki munkák folyamatban.

VIII.10-én berendezkedés, erősítés.

Augusztus 11.

Ismét egy nagy vállalkozásra indul a zászlóalj. Nekem az aknavetősökkel itthon kell maradnom és egyben segédtszti feladatokat is el kell látnom, ugyanis az ezredes parancsnok a mi figyelőnkéről akarja végigkísérni a támadást és nekem kell oda felvezetnem.

A távbeszélők közül Varga tizedes parancsnoksága alatt egy TÁCS –ot / Tomasics, Szilágyi és Katzberger / küldök ki azzal a feladattal, hogy a támadó zászlóaljjal előrenyomulva távbeszélő anyagot gyűjtsenek.

Már hajnalban 04 órakor indul a zászlóalj Kapossy alezredes vezetésével, azzal a feladattal, hogy ismét az ellenség hátába kerüljenek, ott készenléti helyet elfoglalva egy időben indítsanak támadást az 5-ösökkel, akik szintén szemben a patak baloldalán támadnak. A 4-esek maradnak a helyükön és lezárják az Osmoloda-i völgy kijáratát, nehogy az ellenség hátunk mögé kerülhessen. A támadást mindkét zászlóaljnak 15 órakor kell megindítani, amit most pontosan végre is tudtak hajtani.

/G/ Még meg sem melegedtünk jóformán, már is bevetésre készülünk.

Hajnali 4 órakor indulunk támadásra. Óriási kerülővel jutunk el a készenléti helyre. Osmolodától indulva, a gerincen haladva, majd a Malý 1616 magassági pont alatt elhaladva a Podlut 1126 magassági pontra jutunk, menetközben elfogyasztva a napi étellemezésre kapott szűkösen kiszabott kenyeret és lekvárt.

Itt 12 órakor megkaptam a feladatot, hogy a csúcs alatti patak völgyét zárjam le, hogy az ellenség vissza ne mehessen. A támadás 15 órakor kezdődik.

A zászlóalj zöme tovább megy a gerincen a 931 m magassági pontig és ott ereszkedik le a Todor patak mellett húzódó mellékgerinc oldalán a készenléti helyig, közel Ostodor É-i bejáratához. Sikerült azt úgy elfoglalni, hogy az ellenség nem vett észre semmit.

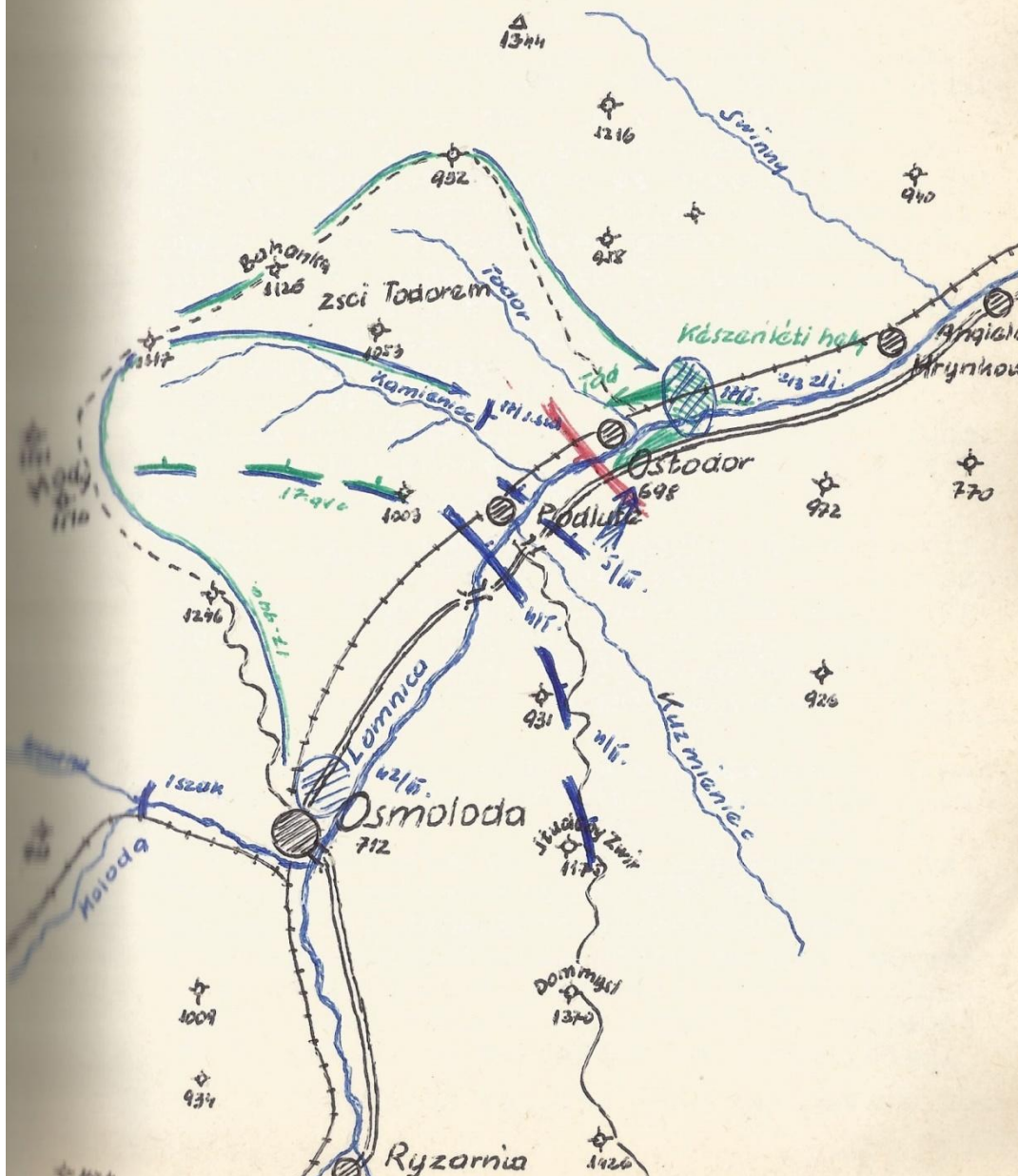
/K/ Déli 12-re a zászlóalj harcálláspontjára rendelnek bennünket /5. ezred parancsnokait/ eligazításra. Új zászlóaljparancsnokunk volt: Horváth László

13.sz.Vázlat

OSTODOR VISSZAFOGLALÁSA

1944.augusztus 11-én

↑
É
↑
M=1:100.000

százados. Akik előbből ismerték azt mondták, hogy vezérkari tiszt volt, valami ballépés miatt visszaminősítették. Bemutatkozott, majd azonnal rátért a támadási terv ismertetésére, aminek a lényege a következő volt:

Ellenség helyzete, szándékunk, tervünk. Tájékoztatás a mi egységünkről: Egy zászlóalj tegnap máhás állatokkal kísérve az ellenség által nem ellenőrzött részeken az ellenség háta mögé került. Ostodor É-ről rádió

visszajelentette, hogy a parancs szerint lezárta Ostodor É-nál a völgyet az oroszok mögött. A mi zászlóaljunk feladata, a támadás megindítása, folytatása. Jánossy század támadása az első lépcsőben. – Jánossy parancsa: Első lépcsőben támad Keszei szakasza, ezt jobbról a hegyoldalról biztosítja Kálmán őrmester szakasza. A 3. szakasz Keszei szakasz mögött támad, illetve biztosít.

Támadásunk 3 órákor kezdődött.

Tüzérségünk tíz perces előkészítés adott. Leereszkedtem szakaszommal a völgybe. Már közel jártam Ostodorhoz, még mindig csend az oroszok felől. Nyugtalan voltam, nem csaltak-e kelepcebe? Egyszer csak lőni kezdett bennünket egy orosz géppuska. Az orosz aknavető is tüzet nyitottak. Szinte megkönnyebbülés volt ez a tűz, mert tájékozódni tudtam az ellenség helyzetéről. Az első háznál igen erős tüzet kaptam, de a Lomnica folyó bal partjáról is több géppuska és géppisztoly feleselt. Rekkenő hőség volt! 4 óra lehetett, amikor valaki elkiáltja magát, futnak az oroszok! A Lomnicának szorult oroszok nagy része megkísérelte az átúszást, de a folyó túlsó oldaláról is tüzet kapott és így kevesen tudtak átjutni.

/G/ Mi /17.ezred 1.százada/ szép csendesen leereszkedtünk a patak völgyébe. Az ellenség észrevesz bennünket, de nem lőnek. A völgy bejáratánál, közel egy házhoz, tüzelőállást foglalunk és várjuk a beígért támadást, ami pont 15 órákor meg is kezdődik, Nagy tűz, tüzérség, aknavető, géppuska és géppisztoly az egész vonalon. A hátbatámadás meglephette őket, mert errefelé akarnak kitörni, így mi is nagy tüzet kapunk, de embereim derekasán állják és viszonozzák. Kitörésük nem sikerült. A támadás 18 óráig tartott. Nekünk egy sebesültünk lett, de az ellenség itt nálunk négy halottat hagyott hátra és 2 foglyot is ejtettünk. Ezen kívül 2 golyószórót, 1 aknavetőt, 1 gránátvetőt, 2 géppisztolyt és 6 puskát zsákmányoltunk.

Természetesen 15 órákor megindul a zászlóalj zömének is a támadása az Ostodor É-i készenléti helyről. A meglepett ellenség először nagy tüzzel viszonozza, de amikor észreveszi, hogy más oldalról is támadják, menekülni próbálnak. Mivel a kijáratok le vannak zárva, legtöbbször az erdő felé veszik az útjukat és ott találnak menedéket.

A jól összehangolt támadásunk ismét sikerrel járt. A zsákmány a múltkorinál is nagyobb volt. A muszka két aknavetőjét is elhozták. Az általam kiküldött két TÁCS is szépen eltulajdonították tőlük, a másik részére meg az ezred tette rá a kezét. Csupán két dob kábelt meg egy készüléket sikerült megmenteniük.

Legnagyobb eredmény azonban az volt, hogy visszaszereztünk egy olyan területet, ahol kiépíthettük a „ Hunyadi – állás ” előretolt állását, ami lehetővé tette, hogy a Kárpátokban biztosabban és tartósan megvethessük a lábunkat.

Tevékenységünk első szakasza a július 23-i áttörés után mint tartaléknak a reteszelésben és az ellentámadásban szerzett kegyetlen de keményen helytálló tűzkeresztség, azt követve tervszerűen induló halogató visszavonulás, majd a front más szakaszánál történt felbomlás miatt a pánikszerű visszaözlés mellett, a különböző egységekből összeállított, de össze nem szokott csoportok ellenség elleni késleltető ellenállásai eleinte kisebb, később mindig nagyobb eredménnyel, végül sikeres Osmolodai, majd az Ostodori ellentámadással, tulajdonképpen befejeződött. Nagy veszteségek árán sok nélkülözéssel eljutottunk majdnem az ezeréves országhatárunkig, sőt egyesek már azon túljutottak.

Végül azonban óriási nehézségekkel megküzdve sikerült visszaszerezni az országhatár előtt húzódó és annak védelmét szolgáló „Hunyadi állást” és ott erőteljesen megvetni lábunkat, megállítva az oroszok további előrenyomulását. Az eddigi menekülésszerű fejetlen visszavonulásnak nem a magyar honvédek és velük együtt a vonalban vagy utóvédként küzdő csapatisztek voltak az okai, éppen azért elítélni sem lehet őket.

Az eddigi anyagban is már sokat idézett „7. hadosztály előzetes harctudósítása” / HadosztályH./röviden így ítéli meg az eddigi eseményeket:

/HadosztályH/ A magasabb vezetésünk már 1944.VII.20-án felismerte szükségességét egy tervszerű visszavonulás végrehajtásának. Ha ez valóban végrehajtásra került volna, -a hadsereg zömében – legalább is teljes nehézsúlyával /harckocsik, páncél gépkocsik, nehéz páncéltörő ágyúk, műszaki anyagok/ a Kárpátokon állana.

De ami a leglényegesebb a csapatok hatalmas, véres vesztesége a minimálisra csökkenthető lett volna.

A tervszerű visszavétel a halogatásnak is kedvezett volna, mert levegőt biztosított volna a visszahagyott tüzérségi utóvédnek. Így az egész VII. hadtest különösen Bohorodczánytól, -egy utra felfűzve menetelt- és ezért nem tudta kifejteni, sőt még az utóvéd szerepét betöltő 2 páncélos hadosztály működését is akadályozta.

Ha ezt a „magasabb vezetés” – és nem csak a honvédek és azok közvetlen parancsnokai- /mert azok felismerték/ is felismerte, miért kellett meghozni ezt a hatalmas vér és anyagi áldozatot?

Hiszen így sem teljesíthette 100%-osan a németek utasításait, mert a szerint július 25-ig tartani kellett volna eredeti állásainkat, ahonnan pár nappal előbb a németeket leváltottuk, hogy ők nyugodtabban, veszteség nélkül visszavonulhassanak, nem beszélve arról, akkor osztották szét a különben nagyon jó, de embereink által nem ismert német villám géppuskákat, amihez ráadásul még lőszerből is csak egy napi javadalmazással látták el az egységeket. Ha ezt még megtoldom azzal is, hogy minket, a 17/II. zászlóaljat olyan hadosztályhoz /16. hadosztály/ osztottak be és rendelték alá, amelyeknek még magyar géppisztolyaik voltak, így német lőszerrel sem rendelkezett. Nem lehet ezen egy kicsit ellenségondolkozni? Mindez nem lehetett volna elég érv arra, hogy korábban megkezdjük a visszavonulást, sőt még arra is, hogy a németek leváltását megtagadják? Különösen akkor, amikor a „magasabb vezetés” már bizonyára tudta azt, hogy a németeknél már 10 napja áttörték és már Lemberg alatt folyik a harc.

Miért nem bízták eddig is a csapatisztekre a döntést, mint ahogyan azt az Osmoloda-i és Ostodor-i támadásnál is tették, ahol nemcsak az ellentámadás végrehajtását bízta a hadosztályparancsnok Farkas ezredes 17. ezredparancsnokra, hanem annak megtervezését is őrá bízta. aki azt 1. segédtisztjével, Sente László századossal nagyon jól meg is szervezte. Kapossy alezredes, a 17/II. zászlóaljparancsnok az ezred embereinek közreműködésével, sikerrel és aránylag kevés veszteséggel meg is oldotta ezt a nehéz feladatot az eddigi harcokban kimerült, legyengült és kiéhezett katonáival, akiknek az elszenvedett vereségek miatt még a győzelembe vetett hitük is hiányzott.

Miért kellett az egy ezreddé zsugorodott hadosztály mögött, akinek a 17. ezredparancsnok volt a parancsnoka, még mindig ott állni a gyalogsági parancsnoknak és a hadosztályparancsnoknak hatalmas apparátusával? – Ellenségondolkoztatóak egy kicsit ezek a kérdések, ugyanúgy mit az, hogy hogyan kerülhetett Buzsáky százados visszaemlékezése alapján ismertetett csoportja tehergépkocsi szállítással Kaluszba, amelyik város Kisbarnaky Farkas Ferenc altábornagy hadtestparancsnok vázlatára alapján még csak nem is a 16. hadosztály, hanem a szomszéd XI. hadtest védősávjába tartozik,

amelynek az 1. német hadosztály is alá volt rendelve. Csak nem ott is a németek visszavonulását kellett fedezniük? Nem célszerűbb et volna Rosulnál bevetni őket, ahol esetleg a mi vonatunk visszavonulását biztosíthatták volna?

Talán még Kalányos szakaszvezető szakasz parancsnokhelyettesem visszaemlékezését említeném azért, hogy a magyar katona öntevékenységét és helyes gondolkodását ezzel is alátámasszam. Persze ezzel nem akarom azt az ellenérvet sem kizárni, hogy azért léptek fel olyan „bátran” azzal az egy-két általunk partizánnak nevezett munkással szemben /emellett lehettek partizánok is /, hogy kisebb fáradtsággal és hamarabb ériék el a Kárpátokat. De azzal, hogy a kis vasút mozdonyát és néhány szerelvényét megmentették, nagy szolgálatot tettek későbbi utánpótlásunk szempontjából

/J/ ...Jöttek vissza páran, akik azt állították, hogy partizánok megtámadták őket. Ott elvált az utunk... észrevettük, hogy egy kis vasúti szerelvény jön le a völgybe. Volt köztünk egy honvéd, aki azt mondta, hogy ő tud mozdonyt vezetni. Megállítottuk a szerelvényt, és arra akartuk rávenni a vezetőt, hogy forduljon vissza és vigyen minket a határ felé. De mivel ezek is partizánok, nem voltak hajlandók velünk jönni, kiugráltak a vonatból és eltűntek az erdőbe. Közben kivettek egy szelepet és eldobták, hogy ne tudjunk tovább menni.

Mi összeállítottuk a szerelvényt, a mozdony elé egy lapos kocsit tettünk, azon volt két puskás katona, mi meg a mozdony mögötti két kocsin foglaltunk helyet úgy, hogy kétoldalt tüzelőállásban voltunk egy esetleges partizántámadás kivédésére. Mivel a szelep hiányzott, így csak álló helyzetemen tudtunk gőzt fejleszteni és így egy szuszra kb. 5 km-t tudtunk megtenni. Minden baj nélkül értünk a gyülekező helyre és ott leadtuk a szerelvényt, ami később az utánpótlás szállítását jól szolgálta.

Ez a kis esemény bizonyoságul szolgál arra is, hogy a partizánveszély sem volt akkora, mint amennyire felfújták, mert ők is keresztülmentek a partizán fészekként emlegetett Sliwkyń és nem esett bántódásuk. Ha vonatunk kellő biztosítással /esetleg a Kallusz-ba gépkocsin szállított 200 fővel/ ment volna, akkor vonatunknak sikerült volna a Majdan-Przyslup útvonalon /amelyet egyébként is hadosztályunk visszavonulási útjának jelöltek meg/átjutni, csak a „magasabb vezetésnek” intézkednie kellett volna. Ez esetben a hadosztályparancsnokság urainak is illett volna ezen az útvonalon jönni.

Egy kicsit talán el is túloztam a „magasabb vezetés” felelősségét, de amikor az ő elkövetett hibáikért is az első vonalban harcoló honvédeket és tiszteket vonták, vagy akarták felelősségre vonni /a tisztek megtizedelését is emlegetve /, valahogyan kikíváncozott belőlem ez az akkor érzett elkeseredés.

BÉRCES KÁRPÁT ORMÁN ŐRT ÁLL... A „ HUNYADI - ÁLLÁS ”-BAN

Augusztus 12.

Az egész vonalat a tegnapi harci élmény megbeszélése és a szerzett zsákmány foglalja le. Én is kiküldök még két TÁCS –ot, hogy próbáljanak még valami vezetéket gyűjteni, de azt már annyira összeszedték azok, akik ott maradtak az állásban, hogy semmit sem tudnak hozni. Így is van ez rendjén, hogy övék legyen, mert nekik az előretolt állásban fontosabb, hogy összeköttetésük legyen, mint nekünk a második vonalban. Persze ez nem azt jelenti, hogy nekünk nem kell törekednünk az összeköttetés kiépítésére.

/G/ 9 órakor dicséretet kap egységem /17. ezred 1 százada/ a vitézségéért és helytállásáért, majd az új rendezés alapján századparancsnoki beosztást kapok. A megalakulás után pihenőt rendelék el, ami sajnos nem sokáig tart, mert a tegnap visszafoglalt előretolt állásban lévő 5-ösöket visszavetették, ezért 15 órakor riadóztatják századomat és parancsot kapok, hogy azonnal meneteljek Ostodorba, ahol az 5/I. zászlóaljnak rendelnek alá, parancsnoka Szentgróthy százados, aki 3 részre osztja egységemet. Én 1 szakasszal a tegnapi patak völgybe kerülök, de fordított irányban foglalunk tüzelőállást.

/K/ Délelőtt még rendezgetem a vonalat, mikor kijött hozzám Jánossy főhadnagy. Megbeszéltük vele, a védelmi munkákkal kapcsolatos teendőket, majd konstatálta, hogy embereim piszkosak, szőrösek, ezért kiadta a parancsot:”Mindenki hátra megy a patakhoz, megmosakszik, megborotválkozik. Rajonként egy-egy ember marad vissza a géppuskáknál!”

Kértem ne küldjön hátra embereket, tegnap támadtunk, ma visszaküldik az oroszokat ellentámadásra, vagy legalább felderítésre.

-Ne szarj be, ez volt a válasza. –

Mi sem természetesebb embereim örömmel teljesítették parancsát.

Pár perc múlva a patak megtelt ficánkoló emberekkel. Ki mosakodott, ki borotválkozott. Délfelé járt az idő, mikor a vonal felől géppuska, géppisztolysorozatok kézigránát robbanások hallatszanak. Jánossy elkiáltja magát:”Vissza megszállni a vonalat!” – De a vonal „megszállása” már csak súlyos veszteségek árán, három órás nehéz erdei harc után volt lehetséges. Szinte fától, fáig kellett harcolni. Sok volt a halott, még több a sebesült.

A visszamaradt 4-5 katonánk így mesélte el a támadást:”Az állásunktól mintegy 120-150 m-re lévő faluból /Hrinkow/ magyar katonák kísérik orosz foglyokat. Azt hittük, hogy tegnap kiküldött járőr tért vissza. Ezért nem is tüzeltünk rájuk. Közelünkbe érve az oroszok előkapták fegyvereiket és a magyar ruhás oroszokkal együtt erős tüzet nyitnak ránk. Nekünk csak annyi időnk maradt, hogy a német géppuskából kihúzzuk a závarzatot és ide szaladjunk, a többiekhez.”²⁰

Augusztus 13.

Egy kis kalyibát építünk a tüzelőállás közelében, hogy az állandóan szemetelő, vagy éppen zuhogó eső ellen megvédjen bennünket. Szükség is volt rá, mert másnap megérkezik ismét a várva-várt eső.

/G/ Egy szakaszt visszarendeltek a Moloda völgyébe. Remélem mi is hamarosan visszamegyünk zászlóaljunkhoz / 17/III. /. Fogolyvallomás szerint 250 fő ukránt hoztak gépkocsikkal a Lomnica völgyébe, a veszteségek pótlására.

/K/ Műszakikat kértem, hogy aknákat telepítsenek elénk. Kb: 1 raj erejű műszaki gárda jött és letelepítette az aknákat.

Augusztus 14

Egyébként kiépítettük a szerzett vezetéket is, mert összeköttetést akartunk a Lillik századdal, amit eddig a vezetékhiány miatt nem tudtunk megoldani. Most is csak nagyon szűkösen lett elég a vezetékünk.

/G/ Egész nap súlyos harcok /előretolt állásban/. Hol itt, hol ott kísérletezik az ellenség támadással. Századomban van Perjés Ferenc hadapród őrmester, aki a 11-i támadásban nagyon kitüntette magát. Szakaszánál van az én harcálláspontom is egy erdészházban. Hírek, hogy 15-e után cserélődünk.

Augusztus 15 – 21.

Az elkövetkező napokban folyik az alakulatok újjászervezése. Minden gyalogezredből 1-1 zászlóalj alakul olyan formán, hogy a régi zászlóaljak emberei 1-1 századba kerüljenek.

A zászlóaljak a továbbiakban 4/I. zászlóalj /Váry alezredes/, 5/I. zászlóalj /Szentgróthy százados/ és a 17/I. zászlóalj /Kaposy alezredes/ hadrendi számozást használják. Az ezredparancsnok: v.Farkas ezredes.

Nálunk különös esemény nincs. Osmoloda É-i völgykijárat bal oldalán vagyunk védőállásban, előttünk az 5-ösök és nekünk egy kisebb egységünk az előretoltban, a 4-esek pedig a völgykijárat jobb oldalán húzódó gerincen védenek.

18 -án kezdjük meg fenn a hegyoldalban a zászlóalj figyelőhely közelében bunkerünk építését. De ezt csinálják a többiek is. Mindenütt erődítenek, ami a sziklás hegyoldalban bizony nagyon nehezen és lassan halad.

17 -én /vasárnap/ és 20 -án, Szent István napján a faluban mise áldozással a védőállásban nélkülözhető csapatrészek részére. Gyónás nélkül, csupán a bűnök megbánásával történik az egységes feloldozás, utána áldozás. Mise utána az ezred zenekara játszik a faluban. Mindez a békebeli napok hangulatát idézi, csupán az előretolt állásból idehalló gyengének nevezhető gránátrobbanások figyelmeztetnek arra, hogy háborúban vagyunk.

/G/ VIII.15. /előretolt állásban lévő egyik szakaszunk/ Egy orosz sebesülte bukkanunk. A 11-i támadás alkalmával sebesülhetett meg és eddig megbújt valahol. Testén nyüzsögnek a férgek. Perjés Feri mondja, hogy ő ezt nem tudja nézni. Mire én: - te nem tudod, aki a múltkor olyan vitézül harcoltál?-

Nem sokkal később legénye géppisztolyát tisztította, amelyik véletlenül eldőlt és ütődés következtében elsült. Gazdáját, Perjés Ferenc hadapród őrmestert halálra sebezte. Az eseten mindenki megrendült.

/G/ VIII.16. Perjés Ferenc holttestét beszállítottam Osmolodára /úgy tudom, hogy onnan a Brustul-i hősi temetőbe vitték és ott helyezték örök nyugalomra /S//.

Ismét egy bujkáló orosz fogoly került elő.

/G/ VIII.17. Ellenséges aknatűz a másik oldalon. Embereim jól berendezkednek. A környéken még nagyon sok felszerelést találnak, melyek a 11-i harcok alkalmával maradtak itt.

/G/ VIII.19. Csend az egész vonalon. Csak a mi tüzérségünk dolgozik. Szentgróthy századostól hallom, hogy a muszkát megerősítik 2 századdal és lövegekkel. Találkozom Héra Feri főhadnagy és Baltavári Laci orvos földijeimmel, akik az 5-ösöknél szolgálnak.

/4/II.N./ A zászlóalj leváltja a 7/1. kp. század. Menet Osmolodára. Ott megalakul a 4. gyalogezred megmaradt embereiből a 4/I. zászlóalj.

/G/ VIII.20. Tábori mise Osmolodán. Megalakulnak az új századok. Én géppuska szakaszparancsnok leszek, századparancsnokom Buzsáky László százados.

/G/ VIII.21. Dohonyai József főhadnagy / 4/III. zászlóalj/ visszaadja térképeimet. Beszél a partizánokkal, akik ismertetik vele az orosz géppuskafészek elhelyezkedését. Tüzérségi és aknavető tűzpárbaj. Úgy látszik az oroszok észrevették a váltást és azt akarják megzavarni. Kissé hátrább megyünk. 10 napig voltunk Ostodorban.

/K/ Tegnap éjjel előre jelzett B-53 eligazítással hírszerző jött át a védősávomon. A parancs értelmében nem kérdeztem tőle semmit, csak hátrakísérttem.

Ma parancs jött, hogy leváltanak bennünket és újabb hírszerzőt dobnak át rajtunk keresztül. Már éppen mozgásban voltunk, amikor megjelent a hírszerző. A tegnapi küldték vissza. Váltás után a tüzérség mellé kerültünk.

Augusztus 22.

Megalakul most már véglegesen a hadi létszámú távbeszélő szakasz. Természetesen az aknavetőket átadom a közben visszaérkezett parancsnokuknak Ónody Márton zászlósnek. A bunker ásását tovább folytatjuk.

/G/ Kapossy alezredes úrnál vacsorázunk. Itt kapjuk az új feladatot, mely szerint szakaszommal Lilich főhadnagy századparancsnoksága alá tartozom, és vele együtt megszálljuk a Wysoka 1805 magassági pontot és környékét.

/4/I.N./ 06 órára a váltás az Ostodor előretolt állásban befejezve. A 972 magassági ponton nem volt fenn az előd. Virágh főhadnagy birtokba vette.

Augusztus 23 – 24.

A szokott egyhangúság nálunk, de az előretolt állásban egyes helyeken a muszka támad, de sikertelenül. Ma szereztem róla tudomást, hogy Várkúti János zászlós, aki az 5 – ösökkel jött ki a frontra, a Tatárhágón keresztül visszajött hozzájuk. Telefonon már beszéltem is vele. Földiekkel is összefutottam / botkaházi Borsos Józsa /. A bunker készítése erős iramban halad.

/G/ 11 órakor érkeztünk a csúcsra. Sűrű köd, zord vidék fogad bennünket. A keskeny, meredek, köves úton kidöglött lovak. Nem bírták, de nekünk embereknek bírunk kell. Nehéz lesz az utánpótlás. Erős tüzérségi és aknavető tűz hallatszik Ostodor irányából. Megérkezett Papp alezredes úr Oláh Sándor hadnagy harcálláspontjáról.

/K/Reggel már jött is a hírvivő: Tisztek azonnal az ezredparancsnokságra! Már többen voltak ott. Az ezredparancsnok, Farkas ezredes, ismertette a helyzetet, miszerint az oroszok nagyobb erővel támadnak a 972 magassági pontra. Györög főhadnagy százada bevetésre kerül. Ávár századosnál jelentkezzék a további eligazításért. Györöggel ment Borda hadnagy is. Fellelegeztem, én maradtam. Igaz, engem pár órája emeltek ki a húsdarálóból.

/4/I.N./ A 972 és a 705-ön lévő törzset az éjjel az orosz szétugrasztotta. A 972 ponton egy erősített orosz szakasz van tüzérségi figyelővel.

Bucsy század /tartalék/ átmegy a 972 pont alá, ezredparancsnokság elrendeli Györög századot /5/I. zászlóalj/. Támadási parancs: Bucsy század készenlétbe helyezés a 972 pont mögött, Györög század mögötte. Tüzérségi tüzelőkészítés 20 perc. A betörést végrehajtja a Bucsy század és ideiglenesen véd a 972 ponton. Györög század követi, sorakozik a 705 pontig. Utána véd 3 támponttal. Egy a 972 ponton, egy a 705 ponton és egy a kettő között a gerincen. – A támadás /tüzérségi tüzelőkészítés/ 15,35-kor indul. – Bucsy század csak megismételt rohammal tud betörni közelharccal. A támadási cél elérve 18 órakor. Bucsy hadnagy légnyomás, 4 halott, 25 sebesült.

Augusztus 24.

/4/I.N./ 01 óra nagy tüzérségi és aknavető tűzcsapás a 972 pont környékére. 05 óra a völgytalpban a Virágh század bal szárnyán kb. 70 orosz támadó, 20 m-re engedik, Légrády hadnagy szakasza tűzzel rajtaüt, szétveri. 9,15-kor kb. másfél század támad a 972 pontra. Két órás kemény harccal kézigránáttal visszaverve, megfut. 16 óra, támadás indul kisebb erővel a 705 pontra és másfél század a 972 pontra. Újabb két órás harc után a támadás kézigránáttal visszaverve. 21 óráig állandó orosz próbálkozás. Éjjel az orosz dorbézol, énekel. Biztos a másnapi támadás. 23,15-kor Ambrus század beérkezik és indul a Györög század mögé.

/G/ Téli idő. Mindenki didereg. Köd, sziklák, legfeljebb törpefenyő. Víz nincs. 5 órai járás az út a vízért. Itt a 17/III. zászlóalj megmaradt része a 3. század. A géppuskaszakasz félszakaszának vagyok parancsnoka.

Takaró és bakancs hiány. A sziklák eszik a bakancsot. Mosakodni nem lehet a vízhiány miatt. Sok az I. Világháborús maradvány. Kövekkel kirakott óvóhelyek, tüzelőállások. Még lőszert is találunk. Az orosz lapályról állandóan zord szél fúj. Ott most aratnak.

Augusztus 25.

(A román átállás napján)

Délután a muszka tüztérséggel belövi a zászlóalj harcálláspontját, így felköltözünk az új harcálláspontra, amelynek építését kb. már egy hete elkezdtük. A félig elkészült bunkerban töltöttük már az éjszakát is, ahol a fekvőhelyünk bizony elég kemény.

/K/ Most tartalékban vagyunk, de ez sokszor rosszabb az első vonalnál. A bunkerokat javítgatjuk.

/4/I.N./ Aggódás. 1-2-3-4 óra és még mindig nem érkezik előre a küzdőkhöz a lőszer. Sötét van és dzsungel. 5,15-kor Ambrus század végre helyben. 7 órakor orosz vállalkozások indulnak szünet nélkül.

8,40-ig aknavető tűz. 8,45-re minden lőszer, kézigránát beérkezett. Megnyugtató. Az egész zászlóalj peremállásban kézigránáttal a kezében. Egész délelőtt folyik az orosz támadás súllyal a 972 pontra. 9,50-kor a Virágh század jobb szárnyán a 972-től balra betörés. Ugyanakkor Györög századdal megszakad az összeköttetés. 14,40-kor Virágh század jelenti, hogy személyi pótlás század segítségével ellentámadással a betörést megtisztították. 14,45-kor összeköttetése megvan, jelenti, hogy többszörös rohamot vert vissza. Oroszok vesztesége óriási. Csak a kézigránát számít, mint harceszköz.

15 órakor parancs vállalkozásra a hadosztálytól. Jelentem, hogy ez lehetetlen, mert minden erőnket az elhárító harc köt le. 16 óra, a 972-re szünet nélkül támad. Ugyanakkor jelentik, hogy a 972 és a 705 közötti gerinc közepe előtt kb. másfél század gyülekezik támadásra. 17 óra, a támadás erre a szakaszra is kiterjed. 20 óráig minden támadás visszaverve. Az orosz rohamok száma 16. Eddig 29 halott, 147 sebesült, 14 eltűnt. 3 ruszin az Ambrus századtól megszökött. Az orosz veszteség óriási.

Augusztus 26.

A bunkert lázasan építjük tovább és lassan már kezdünk benne berendezkedni is. Alapos, jó munkát akarunk végezni, mert a hírek szerint a telet itt fogjuk tölteni. Már priccsen alszom és elég jó helyem van. A tüzérség jól megpakolja a volt harcálláspontunk környékét.

/4/I.N./ Csendes éjszaka, de riadókézsültségben. Dél: erős orosz gyülekezés, támadásra csoportosulás a 972 előtt. 18 óra nagy erejű támadás indul a 972-re és attól jobbra, a gerincre. 18,50 a zászlóalj egyetlen raj tartalékát küldöm a Györög századhoz. 19,15-kor támadás, ismét közelharcban kézigránáttal visszaverve. 0 óra teljes csend. Hadosztályparancsban dicséret.

Augusztus 27.

Vasárnap van, munkaszünetet tartunk. Általános tisztálkodás. / Mosakodás, mosás, főzés /

/4/I.N./ 8,30-kor már visszavertük az első orosz támadást. Ennek lendülete már nem volt erős, visszavonulása menekülésszerű. 15,30-kor Ambrus századtól váratlan járőr jelentése: az orosz visszavonul. A 770 pont üres. Jelentem az ezredesnek. Javaslat a hadosztálynak a huszárszázad azonnali bevetésére. Harcfelderítés az egész arcvonal szélességében. Az orosz hurcolkodik. Tüzünk nem éri el.

A leváltó zászlóaljparancsnok megérkezik. Orosz aknavető tűz kis megszakításokkal. 16 óra Györög könnyebben, Ambrus súlyosan megsebesült az aknavető tüztől. Ambrus századost mire behozzák hősi halott. 20,30-tól egységenként érkezik a váltás.

/G/ Elöl az előretolt állásban erős tüzérségi és aknavető tűz. Az ezredparancsnokság közlése szerint előttünk a völgyben 100 főnyi orosz gyülekezik, főleg polgári ruhában.

Kánikula van a tegnapi még hideg sziklák között, ahol valóságos tél volt.

Augusztus 28 – 30.

A bunkerépítést tovább folytatjuk. Felkerül rá az ajtó és az ablak, elkészül az emeletes priccs is, helyére kerül az asztal is. Falát már képekkel díszítjük. Otthonosabban érezzük benne magunkat.

/K/A hónap utolsó hetét Osmoloda É „Hunyadi állásban” töltöttük, lenn a völgyben. A völgy úgy 500-600 m széles lehetett. Zsombékos, vizenyős terület. A munkaszolgálatosok karókat vertek le a vizenyős talajba, ezekre pallókat raktak. Ezeken közlekedtünk. Vagy 3 nádkunyhót is építettek számunkra, ezekben helyeztem el a géppuskásokat, rajokat. A nádkunyhók tetszetős alkotmányok voltak, ablakuk volt, priccsen aludtunk. Egy kellemetlenség zavart bennünket: este markolni lehetett a szúnyogokat.

Simogató, ökörnyálás ősz volt. Nyugalom uralkodott védőkörletemen, amit néha egy-egy gránát becsapódása zavart meg, de azok is ritkán robbantak, mert befulladtak a vizenyős talajba.

/4/I.N./ VIII.29. 07-ig a váltás – kivéve Legény század – befejezve. A zászlóalj hátramegy a „Hunyadi állásba”. Összes vesztesége harccsoportunknak: 29 halott, 201 sebesült, 20 beteg, 17 eltűnt. Ebből a zászlóalj /4/I. zászlóalj/ vesztesége: 17 halott, 112 sebesült, 8 beteg, 5 eltűnt. Az oroszok vesztesége nagyon enyhe becslés szerint meghaladja az 1000-1500 főt.

/G/ VIII.29. Hír érkezik arról, hogy Románia átállt az oroszokhoz és a németek ellen harcolnak. /Ez augusztus 25-én történt./S//

VIII.30. Nyugodt nap. 3 orosz géppuskát megjavítottam. Otthoni hírek: új kormány alakult.

VIII.31. 6,45-kor erős tűt Ostodor felől.

Augusztus 31 – Szeptember 1.

Újabb hír! „ Leváltanak bennünket, hátramegyünk. ” Megkezdjük az új lakásunk építését kissé hátrébb a Moloda völgyében, közvetlenül a patak mellé. Itt már nem akarunk telelni, olyan alapokra is rakjuk az egészséget. Mivel nem tudtam jelen lenni az építésnél, még pocsékabban sikerül, 1 –én a nagy esőben alaposan be is ázik. Még szerencse, hogy akkor még a régiben tartózkodtunk, az pedig bírja a megpróbáltatásokat.

/G/ IX.1-3. Több napi meleg idő után hatalmas ködfelhő, dörgés villámlás, majd jégeső. Utána ismét kisüt a nap, s szivárvány is látható az égbolton. Híreket hallunk kicserélésünkről. Erős repülőtevékenység. Repülők húznak át felettünk az ország felé. Hír, hogy a 17-esek hazamennek Kanizsára. Fedezékem egy I.Világháborús bunkercsoport szikláit. Óriási erdőtüz tőlünk Nyugatra a Tornyai hágó felé.

/4/I.N./ VIII.30-IX.4. Berendezkedés. Műszaki munka. IX.1. 0 óra 30 perckor erdőtüz a jobb század körletében. Mögötte keletkezett.

Szeptember 2 – 3.

Reggel megkezdjük a leköltözködést. Látva az elsikerült vityillót, intézkedem annak rendbehozatalára. El is készül annyira, hogy a másnapi vihart derekasan kiállta.

/K/IX.3. Ismét az előretolt állásban vagyunk, de most a Lomnica ellenkező oldalán, a bal parton. Itt a Lomnica mellett egy tagút vezet, majd meredeken emelkedik a hegyoldal. Mögöttünk lapály, zombékos rész. A sarkosan forduló hegyoldal eme részén kb. 600-700 m 2 –nyi terasz, rajta magányos vityilló /erdészház?/. Egy darabig itt tanyáztunk, de jobbnak láttuk a terasz hátsó meredek részén bunkert építeni, mert a házat az ellenség állandóan tűz alatt tartotta.

Közelenben a két falu között a Todor völgyében lakott egy ember, akit UPA kapitánynak hívtak. 80 éven felüli stanislawi német-francia szakos nyugalmazott tanár, vele élt felesége és leánya. Kapitánynak azért neveztük, mert a K.u.K. hadseregben kapitány volt. 18 tehenük volt, ebből éltek. Egyszer engem is meghívtak ebédre.

Szeptember 4.

Vasárnap most is a pihenés napja. Gyönyörű idő. Tisztálkodás az egész környéken. Én is már reggel jó meleg vízben tetőtől – talpig alaposan lemosakszom. Ünnepi ebéd. Túrós rétes és forgácsfánk is kerül asztalunkra. Délután akkora a forróság, hogy a segédtsízzel elhatároztuk, hogy megfürdünk a patakban. Elhatározásunkat tett követte, legalábbis az én részemről. Nem mondhatnám, hogy jól esett a víz, mert olyan hideg volt, hogy épen csak megmártottam magam és már menekültem is ki belőle. Társam így meg sem kísérelte, hogy kövesse a példámat. Szerencse, egy kis megfázással megúsztam az egészséget.

Szeptember 5 – 6.

A megszokott egyformaságban telnek a napok. Minden alakulatnál a váltást híresztelik, ami 6 –án hivatalosan tudomásunkra jut. Nemcsak a hír, hogy leváltak bennünket, a mai nap folyamán a leváltó csapatok is ideérnek.

/K/ IX.5. Jánossy kijött megtekinteni bennünket. Összehívta embereimet. Önkéntes vállalkozásra szólította fel őket. Ő vezette volna a vállalkozást. Az oroszok aknavetőit akarták elhozni. Embereim nem jelentkeztek. Máshonnan összeszedett emberekkel indult el, de vállalkozásuk nem sikerült.

Az őrszem előtt a meredek hegyoldalon /fenyvesben/ drótkadályok voltak, rajtuk kavicsal töltött konzervdobozok, jelzőnek. Egyik éjjel sorozatot hallunk. Futunk előre. Az ör csendre int bennünket. Idegesítően zörögnek a konzerves dobozok. Újabb sorozat, majd csend. Így ment hajnalig. Kis mókus hevert a tüskésdrótok között.

Szeptember 7.

Egész nap készülődünk a menethez. A szükséges dolgokat összeszedjük, a feleslegesektől igyekszünk megszabadulni. Délután felpakolunk a részünkre kirendelt páncéltörő ágyús szakasz kocsijára. Estére a segédtsz hozza a parancsot, hogy „maradunk”.

/G/Indulás máshova. Itt hagyjuk a Wysokát. Különös egy hely volt. Sokat szenvedtünk a hideg miatt, nehéz és fárasztó volt az utánpótlás, nem volt tisztálkodási lehetőség, de rosszabb helyre ne kerüljünk soha.

/4/I.N./ Váltás. Mielőtt befejeződne, parancs érkezik, hogy a már leváltott részekkel meneteljen a zászlóalj a Moloda völgyébe a Kotolec patak betorkolási területére. Riadókézszűlés ejtőernyős elhárításra.

IX.7. Csendes nap. Kötelékrendezés. 18,30-kor váratlan menetparancs előre Rowniára zászlóaljparancsnok intézkedéskiadáshoz. 20,30 parancs, a zászlóalj azonnal váltsa le az előretolt állásban lévő zászlóalját Ostodorban. Sürgős. Az egész éppen beérkezett hadosztályt kivonják.

/K/ Úgy emlékszem a 23-asok váltottak le bennünket /Varga hadnagy/. Váltás után visszavontak bennünket Darowba /talán úgy volt, hogy átdobnak bennünket az erdélyi frontra/. Innen másnap megint előrevittek bennünket a „Hunyadi állásba”, de most fel a hegygerince, vagy 1000-1500 m magasra. Tulajdonképpen ez volt a főellenállási vonal. Az erő nagyságát 1-2 századra becsültem, ezzel tartottuk a vonalat.

Balszárnyunk úgy tudom lógott. /Ez a „Hunyadi állásnak” csak a Lomnica bal parti gerince volt /S//. Egyébként csendes, nyugodt heteket töltöttünk itt. Kivételesen csak az utolsó nap volt.

Hűvösek az éjszakák, bunker fedezék nincsen. Gyenge az élelmezés. A németektől kaptunk szárított főzeléket. Később rászántuk magunkat a bunker építésére. Ástunk vagy 4x3 m-es gödröt, amit farönkökkel, kövekkel

fedtünk. / Még sparherdet is építettünk közös leleményességgel./ Bunkerünk most már némileg a hidegtől is védett bennünket.

Vizünk kevés volt. Egy sziklából csepegett a víz, itt ült éjjel nappal 3-4 honvéd. Tartották cseppek alá a kulacsokat. Az csak természetes, hogy mosakodásra nem került. De nem is hiányzott. A fehérműváltás úgy történt, hogy a szennyest levetettük és hátravittük kimosatni. Éjjel nagyobb kötelékben repültek át rajtunk orosz egységek. Bennünket nyugodtan hagytak. Szabadon tüzelhettünk.

A már megszokott nyugalmost egyik nap két puskalövés zavarta meg. Őrszemünk azt mondta, hogy a lejtő felől jött egy overálos, - a 3-4 m magas dzsungelből tűnt fel a gyalogúton.- Az őrszem felszólítására elfutott. Emberem utána lőtt, de nem talált.

Itt szeretném megemlítenem, hogy nehezen igazodtunk el a partizánokkal. Az a hír járta, hogy 3 féle volt belőlük: vörös /oroszok oldalán/, fehér /jobbos lengyel/, UPA /ukrán partizán, önálló Ukrajnáért/. Az utóbbi valószínűtlen. Mit keresett volna itt Lengyelországban? Egyébként is: a kibogozatlan akciókra legegyszerűbb volt rámondani, hogy partizánakciók voltak.

Összekötőjük volt a már említett UPA kapitány. Hogy ő a három közül melyikhez tartozott, nem tudom, úgy halottam, hogy időként érte jött egy kocsis a hadosztályparancsnokságról, bekötötték a szemét és így vitték megbeszélésre.

Szeptember 8 – 9.

Fájó szívvel megkezdjük a kocsiról való visszapakolást és hozzáfogunk az anyaggyűjtéshez a téli szállásunkhoz, mert most már közlik velünk, hogy télen is itt maradunk. Ahhoz pedig, hogy a téli hideget is leküzdjük, komolyabb szállásra van szükségünk. Kijelölöm tehát a bunkerünk helyét és megkezdjük a földmunkát. Várkúti Jancsival is sikerül végre találkozni. Közösén írunk lapot szüleinknek.

Alezredes úr elmegy szemrevételezni. Meg akar győződni, hogy a századok állásai megfelelőek –e a tartós védekezésnek és hozzáfogtak –ezen az óvóhelyek építéséhez. Mi is tovább folytatjuk a már megkezdett földmunkát. Jancsi ismét meglátogat.

/G/ 03 órakor indulás Brustur felé. Este 20,15-kor ismét Wysokán vagyunk. Nagyon nehéz az út a sok felszereléssel. Nagy a teher. Az oroszok bejöttek az Ojtozi és Gyimesi szorosokon és nem csak Romániába vonulnak be ellenállás nélkül, hanem Bulgáriába is. Gödörben alszom. Alján zuzmó. Tetején kátránypapír. Hideg van. Ma délben feljött hozzánk Kapossy alezredes úr. Este 20 órakor Kapossy-Lillich párbeszéd.

/4/I.N./ IX.8. 6,30-ra a váltás befejezve. 3 sebesült, köztük Tarsai zászlós. Az elődfigyelő vágott közénk egy kézigránátot. Csendes nap. 22 órakor aknázás.

IX.9. Erős saját felderítés. Ugyanez orosz részről is váratlanul megerősödött. 12,20 két szakasz erejű támadás a 972-től É-ra. Több járőr az egész arcvonal szélességében. A könnyű fogolyejtést a saját aknamező nem ismerése nehezíti.

Szeptember 10 – 24.

Nemcsak a földmunka, de lassan a famunka is megkezdődik. Nagy lelkesedéssel dolgozik mindenki, de nem azért, mert itt maradhatunk, hanem azért, mert mindenki meleg és biztonságos helyet szeretne téli szállásul. Mivel nem akarjuk körülöttünk a fákat kivágni, magasan a hegyoldalban termelik ki a szép szál gyönyörű fenyőket és a hatalmas rönkökkel vidáman szánkóznak lefelé. A belső burkolásra alkalmas deszkát a faluból hordjuk.

V Farkas ezredes ezredparancsnok látogatása a Moloda patak mellett települt zászlóalj harcálláspontunkon

Az új ezredparancsnok Brokess Mátyás ezredes /középen/
Szende László százados ezred 1. segédtszt /jobbra/ és
Dr. Szücs Géza orvos százados

Épülő ezredsegélyhely Darowban

A kárpáti harcokban elesett hősi halottak temetője

A napok most már egyre inkább rövidülnek. 7-8 órakor este még korai lenne lefeküdni, ezért vacsora után szállásunkhoz közel tábor tüzet rakunk, és a tábor tüzénél beszélgetünk, énekellenségétünk. Közénk vegyül a közelben lévő zászlóalj törzs és géppuska század törzs legénysége is. Eleinte csak a megszokott katonanótákat daloljuk, de mivel sok közöttünk az olyan katona, aki cserkész is volt, megtanítjuk a többiekkel is az inkább cserkész, de számunkra most nagyon aktuális éneket is:

Bérces Kárpát ormán őrt áll
Sok ezer magyar vitéz, sok vitéz
Állnak fegyverben, mint kőszál,
Vésszel bátran szembeszáll, szembenéz.
Tűzpirosra gyúlt az égbolt,
Szerte-szét, ahol sok vér folyt.
Tenger ellen ront hazánkra,
Szent hitünkre törni akarnak.
Fél világgal szemben, szembe szállva
Harcol a hős magyar!

A leváltás elmaradásával erősödik katonáinkban a honvágy, ezt tükrözik dalaik is: Egyre gyakrabban hangzik fel:

A kanyargó Tisza partján ott születtem.
Oda vágyik egyre vissza az én lelkem.
Pásztorsíptól hangos ottan
Árvalányhajtermő róna,

Édesebb ott a madárdal, kékebb az ég.
Hüebb a lány, szebb a róna.

Látlak-e még szőke Tisza füzes partja?
Kondulsz-e még kicsi falunk nagy harangja?
Vár-e még rám az a kislány,
Könnyes szemmel, ahogy írja,
Térdelek-e még előtted, édesanyám
Kakukkfűvel benőtt sírja?

Vagy:

Kimegyek a doberdói harctérre.
Feltekintek a csillagos nagy égre.
Csillagos ég, merre van a magyar hazám?
Merre sirat engem az édesanyám?

Vagy:

Kis lak áll a nagy Duna mentében,
Óh, mi drága e lakocska nékem,
Könnyben úszik két szemem világa,
Valahányszor emlékszem reája.

És ezt nemcsak énekelték, hanem sokan törölgették a könnyeiket is, mert ezek a dalok még az erős és bátor katonákból is kicsalták a könnyeket. Itt egymás közt voltunk, szégyenkezni sem kellett nekik miattuk. Csak a parancsnokuknak kellett lenyelni őket, neki erősnek kellett mutatni magát.

Aztán a somogyiak nótáját énekelték zalai változatban, valahogy így:

Zala megye kellős közepén fekszik egy kis fatornyos falu.
Kicsi házak egymás mellett szépen, minden házon kicsiny zöld zsalu
Az emberek mind elmentek onnan,
Az asszonyok csendben sírnak ott,
Hogyha este fenn a magas égen
Kigyúlnak a csillagok.

Fújtuk ennek is valamennyi versszakát, mert hiszen a szakaszvezetőnek, meg a káplárnak is a csillaga köztük volt.

Olyan szívbemarkolóan tudták énekelni a „Fülembé csendül” c. dal utolsó két sorát:

Hazámba vágyom, Duna-Tisza partja vár,
Szebb ott az álom, szebben dalol a madár.

hogy nekem is félre kellett mennem, hogy olyan helyen törölhessem fel könnyeimet, ahol a többiek nem látják.

Persze esténként fölöttünk is áthúztak az orosz gépek. Mi azonban nem voltunk annyira felelőtlenek, mert második este már oda volt készítve a csajkákban a víz és motorbúgás esetén volt néha úgy, hogy az elkezdett dalt nem tudtuk befejezni. Mert tűz nélkül már nem tudtunk énekelni. A tűznek valami különös varázsa volt, amelyik összehozta esténként az embereket és kicsalta belőlük a nótát, a könnyeket.

Könnyű volt nekünk a vizet odakészítenünk, mert ott folyt el mellettünk, viszont a gerincen lévő cseppeként gyűjtötték össze azt a mennyiséget, amivel szomjukat olthatták. Tehát őket sem lehet felelőtlenséggel vádolni, hogy a repülők megjelenésekor nem oltották el a tábortüzüket. Különben nekik a tűzre nagyobb szükségük volt, mert a gerincen melegedniük is kellett a szeptemberi hűvös napokon illetve esteken.

Farkas ezredest a 17-esek volt ezredparancsnokát, a mostani vegyes ezredparancsnokot Brokes Mátyás alezredes az 5/I. zászlóalj volt parancsnoka váltotta le, akinek szintén megvoltak a maga bogarai. Ő a nyugodtabb helyeken lévő téltelenségét az erdők kisépértetésével igyekezett kiküszöbölni. Nevetségesnek hangzik, de a tisztaság megkövetelésére nagy szükség volt, mert az érintetlen gyönyörű vidéken mihelyt megjelentünk a legyek milliárdjai követtek bennünket.

Bunker a „Hunyadi állás” egyik támpontján

Osmolodai templom

Egyes alakulatoknál meg már a tetvek is megjelentek. Minket eddig kihagytak, mert nekünk az utóbbi időkben, a lehetőségünk is megvolt, meg időnk is jutott bőven a tisztálkodásra és környezetünk rendbetartására.

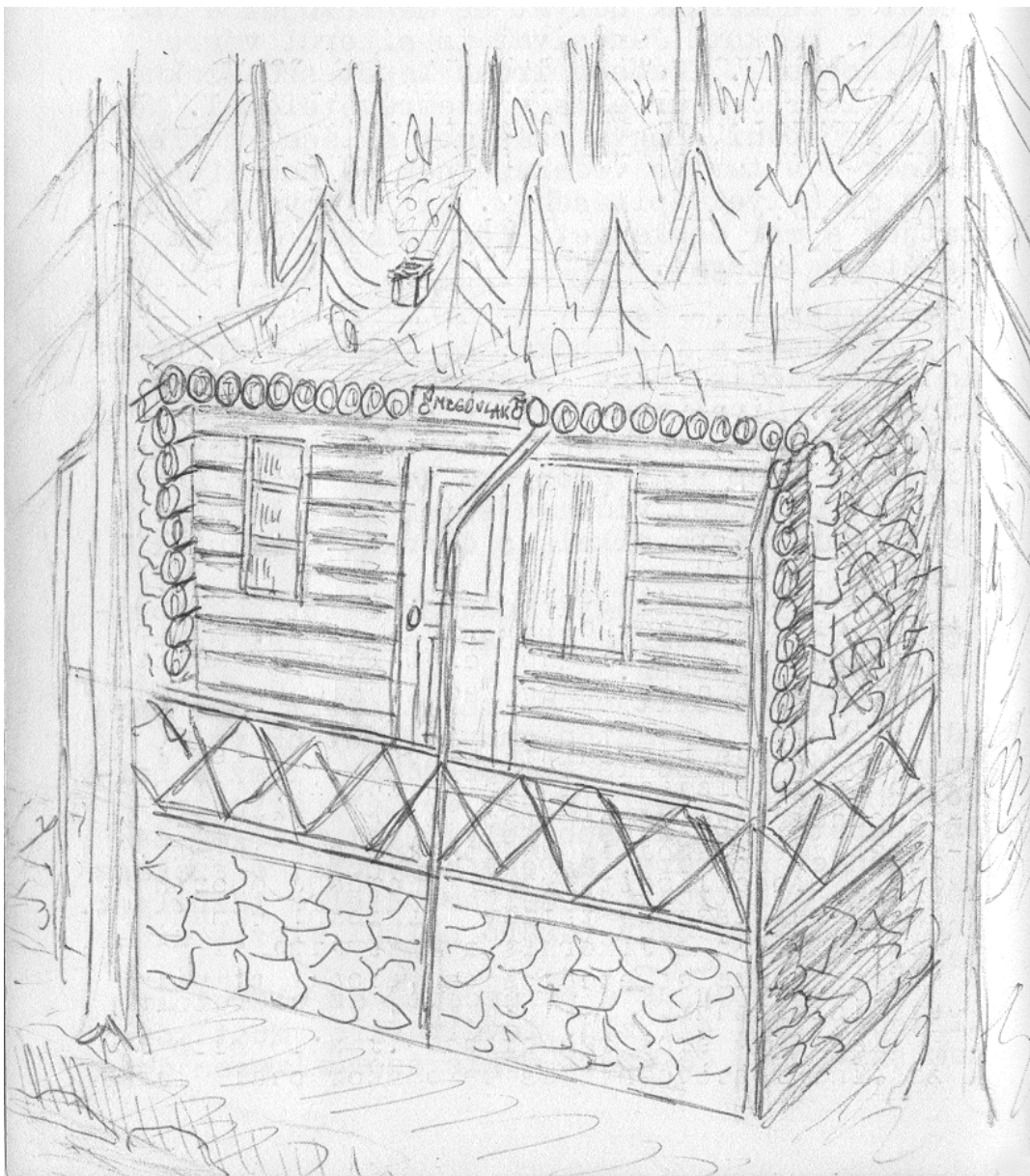
Szakaszunkat Szilágyi Boldizsár hagyja itt, hátramegy a törökszentmiklósi csapatcsendőr táborba.

Nagyon szorítjuk a munkát, mert kezd már ide lenni is hűvös lenni. Így aztán annyira jutunk vele, hogy 15 -én már be is költözködünk. Igaz, a belső munkálatok még

folynak, de már nagyszerűen lakható. Egy kisebb helységet a magam és a legényem számára, és egy nagyobbat a szakasz részére rendezünk be. A kettő közé helyeztük el a tűzhelyet. Annyira meleg, hogy takaró nélkül alszik mindenki.

16 –án kapjuk a parancsot, az előretolt állásban lévő 4/I. zászlóalj leváltására. Most már nem szívesen, de azért mégis szorgalmasan dolgozunk bunkerünk építésén, hogy megmutassuk utódainknak, hogy mit tudnak a 17 –es távbeszélők.

Szerettem volna lefényképezni, de erre nem jut idő, mert 19 –én az 1. század és vele Kalányos szakaszvezető, Tomasics, Vörös és Fata honvédek előremennek az előretolt állásba Ostodorba. Olyan jól néz ki pedig a bunkerünk, hogy a Balaton partján is elfogadnám nyaralónak. Megpróbálom ezért lerajzolni:

Bunkerunk a Moloda patak partján

21 –én Darowba mentünk az új rejtjelezés megbeszélésére. Nagyon kellemes volt az utazásunk „ Muki ” –n. Így hívtuk a kisvasút mozdonyát, amelyik Darowtól szállította részünkre az utánpótlást. Ugyanezen a napon szállítják be beutalásra Frantal Mátét a kórházba. Két oldali tüdőgyulladással 22 –én már meg is halt. Dokink azt mondja, hogy egy hirtelen lefolyású tüdővész vitte el. Brusturyban temették el.

Visszavonulásunk alkalmával én is megkerestem ott a sírját, ahová rajta kívül nagyon sok magyar hősi halottat temettek el, akik a Kárpátok védelmében lelték halálukat.

23 -án előremegyek szemrevételezni az előretolt állásban lévő távbeszélő állomásunkat, akik Kalányos parancsnoksága alatt már elfoglalták az ott kapott védőállást. Az összeköttetés helyzetéről is tájékozódni akartam.

Ma 24 -én újabb fordulat. A téltre való berendezkedéssel kapcsolatban közelebb, hátrébb akarjuk hozni az előretolt állásunkat. Ezt akartuk megbeszélni, de ez egyelőre elmaradt, mert a zászlóaljparancsnokoknak hirtelen az ezred parancsnoksághoz. kellett menniük. Újabb fordulat várható.

/G/IX.11. Két nap óta novemberi köd. Téli védelemre készülünk. A bunker anyagának gyűjtését kezdtük meg. 4 órai járás távolságról cipeljük a fát. De nem maradhatunk csak a sziklák között. Valami komolyabbat akarunk építeni, amely a hideg ellen is védelmet nyújt.

15-én reggelre befagy a víz. Mezítlábasok az embereim, mert a szikla eszi a bakancsot, most pedig mindenkinek mozogni kell, A sok cipekedéshez járul még a nélkülözés is. Kevés és egyhangú az élelmezés.

Új támpontra megyünk, a Siwula melletti 1772 magassági pontra. Sajnos nem az én embereimmel mehetek.

16-án este. Lent a völgyben vagyok 1500 m-en és nem a tetőn. Itt most érik az eper. Nagy repülőtevékenység. Az új állásban a Huta-i völgyet zárjuk le.

17-én Ostodor előtt nagy erők gyülekeznek. Egész nap dolgozunk az új tüzelőállásunkon. Legényem, aki még Ukrajnában a július végi harcokban szakadt el tőlem, teljes felszereléssel megérkezett. Híreket kaptunk az otthoni állandó bombázásokról. Nagyon aggódtunk szeretteink miatt. Nekünk itt biztonságosabb a helyünk, mint az otthoniaknak.

21-én, tegnap itt volt Deák ezredes gyalogsági parancsnok, aki az erődítési munkálatokat ellenőrizte. Megállapította, hogy harcelőrsünk rossz helyen van. Felderítést rendelt el Huta irányában. Mindenáron foglyot akarnak szerezni. Szabadságot ígér annak, aki foglyot ejt.

22-én. Körülöttünk kb. 80 fős orosz csoport kutyákkal szivárog valahová. A Wysokán lévőket látták. Csak nem felénk jönnek? Riadóztatás. Erős készenlét. A tábori őrsöt két részre osztottam. Hír érkezik arról, hogy ismét előre megyünk Ostodorba.

23-án egy járőr jelenti, hogy az egyik völgyben egy zászlóaljnyi orosz közeledik. Nagy bekerítés van készülöben. Este 6 órakor elindulunk és lemegyünk a hegyről.

24-én. Sötétben az úton hálunk, majd ahogy világosodik, folytatjuk utunkat.

Találkoztam Polgár Jóskával, majd Puskással. Ismét Osmolodára érkezünk. Érdekes híreket hallottunk. A mi jobb szárnyunk a Tatár hágó környékén különösen nagy nyomás alatt van. A Tatár hágón állítólag bejöttek és minket a bekerítés veszélye fenyeget.

/B/ A védőállásban lévő és a téli védőállás elkészítésén dolgozó zászlóalj életéről a zászlóaljtörzs és a távbeszélő szakasz előkészületei élénk képet adnak arról a nyugodt frontéletről, amely augusztus végén, szeptember elején a Lomnica völgyben folyt. Az előretolt állásban a 4. és 5. ezredeből alakult zászlóaljak váltják egymást, sokszor erősítik őket, akik éppen

nincsenek állásban, hanem hátrább mögöttük pihennek. A Hunyadi állásban, a völgyben és a völgyoldalban a 17/I. Arató század rendezkedik be télire.

A jobbszárny század a 17/III. zászlóaljából alakult Lillik század az első századtól jobbra fent a Sywula 1836-on végez hasonló munkálatokat, de sokkal mostohább körülmények között. Ezekről a /G/ jelzésű bekezdésben leírt jegyzetekben élénk képet kaphatunk, mivel /G/ beosztása Lillik századnál van. Az ő mostoha körülményeik nemcsak a hegy fekvéséből eredő földrajzi körülményekből adódnak, /szűk, meredek út, emiatt a zászlóalj parancsnokságtól való távolságuk időben 8-10 óra/, hanem a Lomnica völgy és a köztük lévő 1000-1100 m-es szintkülönbségből is. Itt 1800 m-en szeptember elején már fagy, sőt havazik is.

Az 1. század jobb szárnya és az ő bal szárnyuk között a hézag km-ekben 3-4 km, de időben 8-10 óra. Köztük még támpontszerű védőállások sincsenek. É-ÉK felé a Wysoka meredeken, sziklásan emelkedik ki a környezetből. Tiszta időben nemcsak az Ostodor előtti előretolt állás elé, hanem 15-20 km-re pontosan be lehet látni. Innét van az, hogy a felderítő eredmények zöme, a szovjet csapatok mozgásáról való hírek innét származnak. Összeköttetést az Arató századdal járőrökkel tartják.

A 17/I. zászlóalj balszárnya százada a 2. /Solti/ század nincsen ilyen mostoha körülmények között. Közelebb vannak a Moloda völgyéhez, ahol a zászlóalj harcálláspontja van, de erdők, irtások, fiatalosok váltják egymást, ezek változatos összességében visz védőállásuk. Szinte csak az orrukig látnak, nappal is, ha egyelőre nyugalom honol náluk. Ők is télire rendezkednek be, de jobb viszonyok között.

Őket UPA partizánok jóindulatú tárgyalásai zavarják. Az UPA vezér szinte másnapoként alkalmatlankodik. Tekintélyes mennyiségű mézzel ajándékozzák meg őket, jóindulatú szándékukról kezeskednek. Szeretnék a század háta mögötti teheneiket /30 db/ megkapni, amelyek Darowtól ÉNy-ra egy völgyben legelésznek. Solti századoson kívül Kapossy alezredessel is tárgyalnak, sőt egy alkalommal bekötött szemmel az I. B-hez is hátrakísérik egyiküket. Egy 15 fős járőrrel a géppuskás század kap feladatot, illetve parancsot a tehenek felderítésére. A megjelölt völgyben meg is találják őket. Békésen legelésznek.

Felsőbb döntés: a teheneket nem bántják, de az UPÁ-k sem kapják meg. Erre megharagusznak és a tárgyalások is megszakadnak.

A 16 hadosztály próbálkozott többször is az összeköttetés felvételére tisztai járőrrel, de a partizánok fegyver, lőszer nélkül, egy szál alsóruhában küldték vissza a járőröket.

A 17/1. századdal az összeköttetés megvan, de a hézag elképesztő.

A géppuska század szakaszai a századoknál vannak elosztva. A század törzs a zászlóaljtörzsszel és a távbeszélő szakasszal egy helyen a Moloda völgyében helyezkedik el. Az aknavető szakasz és a páncéltörőágyús szakasz állásban vannak a Lomnica völgy két oldalán. Valamennyien az úgynevezett téli állások kiépítésén dolgoznak, de a földrajzi adottságok révén az 1. és 3. századnál lényegesen jobb körülmények között, előnyösebb helyzetben vannak.

A védőállás megszállásáról én naplómban nem sokat írtam, de úgy emlékezem vissza rá és az összegyűjtött naplórészek és visszaemlékezések szerint is valószínűbb, hogy az előretolt állásban egy zászlóalj védett /talán legtöbbször a 4/I. zászlóalj/, időnként megerősítve még egy-egy századdal. A tulajdonképpeni Hunyadi állásban Osmoloda

/4/I.N./ IX.11. Kiváló felderítési eredmény. Orosz zászlóalj érkezett, védelemre rendezkedik be, és húzódik előre. Sok géppuskafészek és tüzéség helye megállapítva.

14-én. Első fagy. Hadtestparancsnoki szemle. Orosz belövések. Tipikus védelmi belövés. Az itteni zászlóalj harcát a német rádió /Donau/ említette ma. Ugyancsak a szeptemberi újságok is. Ezredparancsnok, v. Farkas Ödön ezredes búcsúzik. Új parancsnok Brokese Mátyás ezredes.

15-én. Erős orosz tűz. Belövés hátsó területre /140 lövés/. 46 fő tartalékot kapunk. Holnap egy századomat váltanak.

16-án. Egy század érkezett váltásra. visszarendelték, mert a balszárnyon készül egy orosz betörés. Ugyanekkor a jobbszárnyon orosz gyülekezés. Riadókézsültségben alszunk.

17-én. Tüzereinket leváltották. Egy hét óta minden este nagy repülőtevékenység.

18-án. 8 óra erős aknavető tűz a zászlóaljparancsnokság közelében. Sok a beteg. A zászlóalj 100%-a tetves, 10%-a rühes, 117 bélhurutos, 8 fültőmirigy lob, 50 hólyaghurutos – ebből 30 fő nadrágba vizek -, kb. 20 fő vesebántalmakról panaszkodik. 9 nap óta nincs posta.

19-én. 19 óra a jobb küzdő századok mögött és a zászlóaljparancsnokság között kb. 10 fős harcjárőr beszökött. Járőröket küldünk, riadókézsültségben virrasztunk. Közben a balszárny századot váltják.

20-án. 6 órára a váltás befejeződik. A század a Moloda völgyébe indul, onnan pihenés nélkül a gyalogsági parancsnokság védőkörlet balszárnyára védőállásba. 10 óra mögöttem a konyha részénél a Kuzmieniec patak torkolatánál 3 partizán. Egyik lován megsebesült. Szokatlanul sok akna /222/, részben belövés, részben zavaró jellegű.

23-án Kálmán főhadnagy szemrevételezte új harcálláspontunkat. Nagyon jó hely. Nyugalom. Néhány aknavető és csim-bum becsapódás.

21-én. Teljes csend, viszont 22-én 15,30-kor a bal század balszárnya előtt jelentős járőrharc. Délután kezdődik a 2. század, ½ aknavető szakasz és a páncéltörő ágyús szakasz leváltása.

24-én. Arató század előtt járőrharc. Két foglyot ejtünk. 7,45 Solti század előtt egy és fél század erő gyülekezik, aknavetővel szétvertük. Újabb fogoly. /Taskend-i/ Szokatlanul erős tüzéségi tűz. Becsapódások a völgytorkolatban /222/. Este váltják a géppuska századot és törzsét.

25-én 0 órakor Bucsi századdal megszakad az összeköttetés, ½ 3-ra állítjuk helyre. 4,30-kor Kapossy alezredes levált bennünket.

Szeptember 25.

Meg is hozzák magukkal az újabb parancsot, amit véletlenül sikerül a szokásosnál előbb megtudnom. Ezek szerint előbb leváltjuk az előretolt állásban lévő soproni zászlóalj –t, majd pedig visszavonulunk a „Szent – László – állásba”.

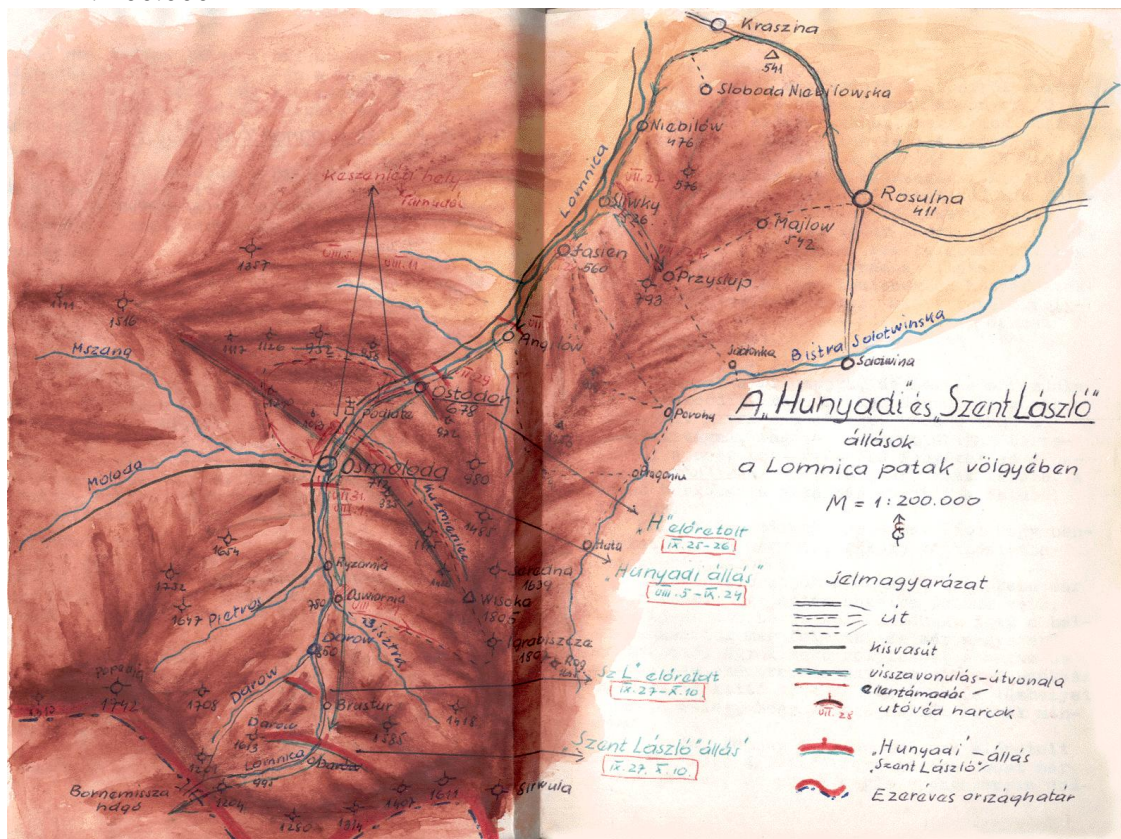
03 órakor indulunk az előretolt állásba, amelyben már az 1. századunk 19 –e óta ott van. Sőt azóta már a 2. század, aknavető és páncéltörő ágyús szakaszok egy része is megérkezett.

A zászlóaljparancsnok és jómagam is már előzőleg jártunk ott, így ismerve a védőállást a 4 –esek leváltása gyorsan megy. A kiépített vezetéküket teljes egészében átveszem

/igaz mi is otthagytuk a régi állásunkban kiépített vezetékünket/. Ők visszavonulnak mi maradunk (Ostodor).

Dél előtt folyamán 43 akna és tüzérségi becsapódás éri védőkörletünket. Ez teljesen zavaró jellegű volt. Délután tovább tartott ez a gyengének mondható zavarótűz és egy járőr vállalkozását kivéve – amelyet sikerült visszaverni –, csend volt a századoknál. Estefelé már várjuk a parancsot a visszavonulásra. Meg is érkezik és mi azonnal hozzálátunk a részletes kidolgozáshoz. Reggel 03 óráig dolgozunk a lebontás írásbafektetésén, amit az egységek fognak megkapni.

A „Hunyadi” és a „Szent – László” állások a Lomnica – patak völgyében
M = 1 : 200.000

Szeptember 26.

A parancs szerint ma este 20 órakor kell megkezdeni a visszavonulást. Dél előtt csend van, amit az esőnek és a ködnek tulajdonítunk, de végeredményben egy készülődő vállalkozás előjele volt. A kora délutáni órákban egy szakasz erejű ellenség a balszárnyunk biztosítására kiküldött rajt – erőteljes aknavető támogatásunk ellenére – leszorítja a gerincről és a köd leple alatt hátunk mögé gyülekezett. Erről már csak akkor szerezünk tudomást, amikor a visszavonulásunk megkönnyítésére előrendelt géppuskás málhás állatok, aknavető és löszeres taligák vezetőit szétugrasztották, akik visszamenekültek a vonathoz, felnagyítva az eseményt, hogy a zászlóaljat bekerítették.

/B/ Kapossy alezredes zászlóaljparancsnok Buzsáky százados géppuskás századparancsnokot egy megerősített szakasz és egy golyószóró raj kíséretében azzal a feladattal indította útnak a védőszárny bal oldalán lévő szakasz támadási pont helyére, hogy lehetőség szerint állapítsa meg mi történhetett az eltűnt szakasszal, állítson fel új támpontot a megerősített

szakaszból és a golyószóró raj kíséretében térjen vissza a zászlóalj harcálláspontjára.

Buzyáky százados a magával vitt egységgel a támpontot elérte, ott friss harcok nyomai, elhullajtott felszerelési tárgyak, lőszer és lőszerhüvely volt található. Személyi veszteség /sebesült, halott/ nem volt, vérnyomok sem voltak találhatóak. A támpont közelében, amennyiben a hulló avarban megállapítható volt, szovjet géppisztoly és puskalövedékek hüvelyei voltak láthatók.

A szakasz támpont újbóli felállítása és kioktatása, a történetek kiértékelése után Buzsáky százados a golyószóró rajjal visszavonult a zászlóalj harcálláspontjára. A kb. 3 km-es visszaútban kétszer kap tüzet ellenséges járőről, de a visszajutás a zászlóalj harcálláspontjára a sötétség beállta előtt veszteség nélkül sikerült.

A jelentéstétel közben a zászlóalj parancsnoki harcálláspontja /segélyhely, zászlóalj tartalék, zászlóaljtörzs, konyhák, istállók / hátulról kb. század erejű meglepetésszerű támadást kap. A megtámadott harcálláspont összes bevezethető embereinek felhasználásával, a visszafelé tüzelő aknavetőket összefogott tűzének támogatásával ellentámadást indít, az ellenséget anélkül, hogy eredményt ért volna el, vagy veszteséget okozott volna, percek alatt megsemmisíti és sötétedésig az erdőben üldözi.

Ellenséges foglyok és sebesültek állítása szerint kb. 2 századnyi erő szivárgott be a védőállás hátába a gerincről leszorított szakasz helyén /?/S//

Késő este hadosztályparancsnoki parancssal az előretolt állást felszámolják, helyette a főállásban lévő 5/I. zászlóalj küld ki maga elé pár száz méterre egy tábori őrsöt. Így a kivont 17/I. zászlóalj elhagyja az előretolt védőállást és számára új védőállást jelölnek ki pár km-rel hátrább, az időközben hátrafelé harcálláspontot változtató hadosztályparancsnokság harcálláspontjának a helyén. A visszavonulás a 17/2. század leplezése mellett észrevétlen elszakadással kezdődött kb. 23 órakor. A következő védőállás Darow É-on volt kijelölve.

Védőállás elhagyása sikerült anélkül, hogy a szovjet csapatok azt észrevették volna. A 17/I. zászlóalj zömével visszavonult Darow É-ra, ahol a völgy lezárását a megerősített 17/3. század /géppuska, páncéltörő ágyús és aknavető szakasz / kapta, tőle jobbra a 17/1. század foglalt védőállást /érintkezve a 3. századdal /, megerősítve 1 géppuskás szakasszal. A zászlóaljtörzs parancsnokság Darow É-ra települt. Ezt a védőállást 27-én hajnalban foglalta el a zászlóalj.

Az Ostodorba visszahagyott 17/2. század – amelyiknek a világosodás előtt szintén sikerült visszavonulni -, a kora délelőtt érte el a védőállást és a 3. századtól balra, avval szoros összeköttetésben a magaslaton rendezkedett be védelemre.

A következő 6-7 nap a védőállás kijelölésével, kiépítésével, előre és oldalt kiküldött eredménytelen járőrszolgálatokkal telik el.

Még a védőállás elkészülte előtt és anélkül, hogy az ellenség megközelítette volna védőállásunkat a zászlóaljparancsnok parancsot kap, hogy vonuljon vissza az 1920 előtti országhatárra. Innét 48 órás tartózkodás után a zászlóalj ismét visszavonul. Orosz és Németmokrára. Itt csak 24 órát tölt, amikor Királymezőn át a Tarac völgyébe rendelik.

A málhásállatokat és azok hajtóit /vezetőit / megtámadó ellenséges egység / kb. egy szakasz/ 17 óra 30 perc körül a zászlóalj harcálláspont. megtámadására indul, amit már a soproni zászlóalj leváltása előtt felderített /naplójukból szerzett későbbi értesülés/, ahol sem tűzfegyver / legfeljebb 1 – 2 puska és géppisztoly /, sem pedig tartalék nem állt rendelkezésünkre.

Szerencsére a 17 órára tervezett és akkor megkezdett bontást, a tisztázatlan helyzet miatt, minden szakaszon nem engedtem akkor megkezdeni és így a meglévő összeköttetéssel sikerült az aknavető tűzállással kapcsolatba lépniük.

A másik szerencsénk, -noha felülről azt a parancsot kaptuk, hogy az aknavető löszert igyekezzünk elhasználni, hogy a nehéz, magasra kapaszkodó hegyi úton könnyebben mozoghassunk hátrafelé, - gazdánk ezt a parancsot nem csak hogy nem teljesítette, hanem utasítást adott a löszert tartalékolására, mondva azt, hogy esetleg szükség lehet rá. S végül a harmadik: a zászlóalj harcállásponton tartózkodott az Ónody Marci az aknavető parancsnoka, aki éppen ezért pontosan felmérhette a támadók helyét.

Mikor az aknavető tüzelőállásnak megadta a löelemeket, az ott tartózkodó helyettese – akivel korábban én is együtt dolgoztam – aggódva, bizonytalanul azt jelentette neki:

„ Zászlós úr, hátrafelé állnak a csövek! ”

Mire ő azt válaszolta neki:

„ Ne törődjeteK vele! Egy gránát belövésre, tűt!

A következő pillanatban halljuk a kilövést, majd hamarosan látjuk és halljuk, hogy a gránát jó helyre csapódott és robbant. Már adja is a következő parancsot:

Most pedig rakjátok, ahogyan csak győzitek! Tűz! ”

A megmaradt kb. 50 gránát jól fekvő ösztüze, tűzcsapása elvégezte azt, amit mi páran ott a zászlóalj harcállásponton nem tudtunk volna elérni, szétzavarta őket. Pár perc leforgása alatt megkönnyebbültünk, megmenekültünk.

Este 20 órakor – befejezve erre az összes vezetőK lebontását is- a parancs szerint megkezdttük a visszavonulást, hátrahagyva egy leplező századot /Solti század/, amelynek másnap 20 óráig kellett volna a zászlóalj volt előretolt védőállását megszállva tartani, azonban a nap folyamán a vonalaink mögé becsúszott az ellenség annyira felderítette visszavonulási szándékunkat, hogy ezt senki sem hitte, hogy meg is tudják valósítani.

Mi kb. 22 órakor érünk a gyülekezőhelyre, előbb áthaladva az 5/I. zászlóalj Osmoloda É-i völgyet lezáró védőállásán, ahol már elveszetteknek hittek bennünket, mert a visszamenekülő málhásállat vezetőK felnagyították és eltúlozták támadó egysége nagyságát és tevékenységét./De az is lehet, hogy nekik volt igazuk, mert Buzsáky százados is nagyobb egységről számol be visszaemlékezésében /S//

Így aztán nagy volt az öröm, mikor beérkeztünk. A fogadók között volt az 5/I. zászlóalj segédtisztje az én Jancsi barátom is. Bemegyünk az épen hagyott házakba, ahol melegsünk és meséljük a legutolsó élményeinket az ottaniaknak.

/G/ 25-én hátraküldenek szemrevételezni a megszállandó „Szent László állásba”. 16,45-kor szemrevételezés közben elértük az ezeréves magyar határt.

26-án vonulunk vissza a „Szent László állásba”

/4/I.N./ A Bucsi századot éjjel váltották. 9,45-kor indul a zászlóalj a Lomnica völgyében vissza a határ felé. A völgy mindenütt előkészítve a robbantáshoz. Út:Osmoloda-Darow-Brustury-Bornemissza hágó /magyar határ/. Zászlóaljtörzs, távbeszélő szakasz a hágón éjjelez, Bucsi század tovább megy a faluba Szerednyére.

Szeptember 27.

A gyülekezőhelyről azonban csak 03 órakor indulunk felfelé, a határ felé. 07 órakor érünk Darowba, ahonnan 10 óra körül tovább megyünk Brusturyn keresztül a „ Szent – László – védőállásba ”, amelyet tulajdonképpen ugyanúgy, mint a „ Hunyadi – állást ”, nekünk kéne azzá tenni.

/G/Megtörtént a visszavonulás. A Lomnica patak mellett a 948 magassági ponton vagyunk, ahol a völgye fogjuk lezárni.

/K/27-én. Utolsó napunk a Hunyadi állásban. Ez már nem volt nyugalmas. Kora reggel támadták a fenti védelem balszárnyát. Hírek jöttek arról is, hogy már a hátunk mögött is vannak szovjet egységek.

Előttünk nem mozgott semmi. De ha lett volna, ezt akkor is csak az utolsó percekben vettük volna észre, mivel előterepünk sűrűn fedett volt.

Este 8 óra körül kapom a visszavonulási parancsot. Egész éjjel botorkálunk a meredek hegyoldalon. Hajnal felé járhatott az idő, mikor leértünk a völgybe. Ekkor már a hátunk mögött lóttak bennünket az oroszok. Főleg akkor, mikor a tábornokok mellett haladtunk el. Ilyenkor a lemaradók hamar felzárkóztak. Innen – úgy tudom – Aczél hadnagy végezte a leplezést Darowig.

Darowtól én lettem a leplező csoport parancsnoka.

A „SZENT LÁSZLÓ VÉDŐÁLLÁSBAN”

Szeptember 28.

Regel kezdjük az összeköttetés kiépítését. A századokkal hamarosan meg is teremtyük, de a tőlünk 6 – 7 km –re lévő Darowval, ahol egy előretolt szakaszunk tartózkodik, tekintettel a magas vezetés bonyolultságára, nem akar megszólalni készülékünk.

Érdekessége ennek a vonalnak, hogy a mi Darowban, az előretolt állásban lévő szakaszunk vezetékeit közvetlen az eparancsnok készülékébe kell kötni egy meglévő állandó vezetéken keresztül. Tehát az ezred vonala, működéséért és karbantartásáért ők lennének a felelősek, annál is inkább, mert hozzánk be sincs kötve, így vele közvetlen kapcsolatunk nincsen. működését mégis ránk bízzák. Így aztán mivel nem működik, estefelé magamnak kell kimenni. Nagynehezen megtaláljuk a hibát és megszólaltatjuk a készüléket

/G/ Tüzet rakni tilos! Állandóan dolgozunk tüzelő állásunk kiépítésén. Az élelmezés rossz. Súlyos harcok elől. 1-2 nap ideér az orosz. Védőállásunk igen jó helyen van. Úgy néz ki, hogy tudjuk tartani ezt a vonalat is. Védővonalunk a Pietros 1708 magassági pont – Owál 1613 magassági pont – Lomnica patak 948 magassági pont – Jawor 1228 magassági pont, országhatárig húzódik. A tiszték beszélgetése azt tükrözi, hogy fogy a bizalom a győzelemben. Makó elvesztéséről érkezik hír.

/K/A Darow völgyében vonulunk tovább. A leplező járőr legroszabbérzése, a magárahagyottság tudata. A sebesült sokszor kisebb sebbel is meghal, mert nem kaphat szakszerű segílyt. Nincsen utánpótlás lőszerből, élelemből. /bogyó, áfonya, vadalma, stb./

Első este szomorú esemény történt. Éjfél lehetett, mikor éles géppuska sorozat rázta fel az éjszaka csendjét. Mindig úgy aludtam, mint a nyulak, így azonnal talpon voltam. Megtudtam, hogy az Y alakú völgytalálkozó ÉK-i ágából orosz járőr futott be. A sikátor közepén tájékozódta, erre tüzelt az uralgó ponton lévő géppuskásom. Az oroszok eltűntek. Embereim azonnal ki akartak menni, de én megtiltottam nekik. Hajnalban robbanásra ébredek. Szaladok a robbanás irányába és az ottani embereim mondják, hogy a megfutamított oroszok helyén egy kukorica kézigránátot találtak, azt piszkálgatták, nem ismerve, egyik emberem kezében felrobbant és halálra sebezte.

A határ előtt újra felvételi állásba kellett mennem embereimmel /ezeréves országhatár/. Iskolapéldája volt ez a felszíni adottságok jó kiválasztásának. Patkó alakú, falszerű perem az erdőben. A patkó üregébe fut be a hágó útja. Ha beszalad az ellenség, egyszerre három irányból kaphatja a tűzcsapást.

Ellenség nem futott be ebbe az ideálisnak mondható felvételi állásba.

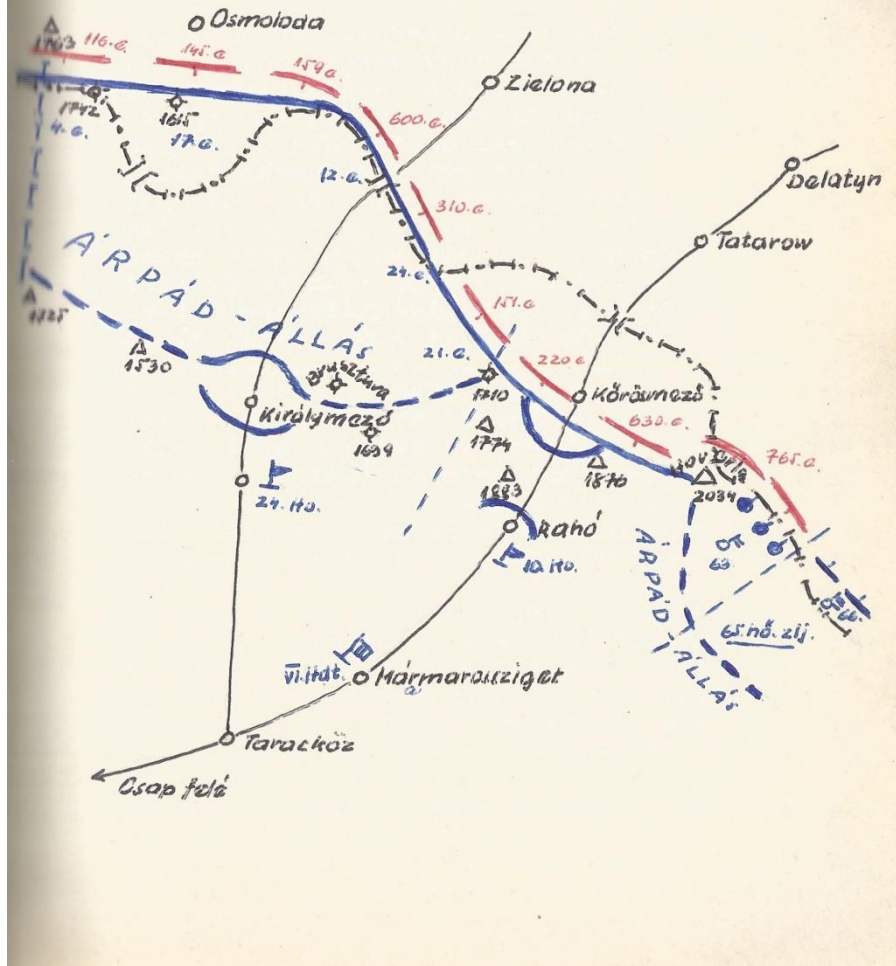
Innen 1-2 nap múlva a Máramarosi havasokba / mi Katlan havasoknak neveztük/ kellett nagyon sürgősen menetelnünk, hogy az ott betört ellenségnek utját álljuk.

/4/I.N./ 27. és 28-án a soproni zászlóalj is az 5-ösöktől balra lévő magaslatokat szállja meg, végig az országhatáron. Az országhatár mentén mindenütt 4 m széles vágás, azon út vezet. Fenn hatalmas hóvihár tombol.. Védelemre rendezkednek be, közben folyik a járőrözés, amelyek közben ellenséggel is találkoznak. Egyik járőrük /valószínű a Moloda patak völgyében /S// Osmolodáig is eljut. Október 10-ig maradnak ebben az állásban.

15.sz Vázlat

"ÁRPÁD ÁLLÁS"-ban
1944.IX.29-én 12 h

/v.Kisbarnaky Farkas Ferenc altgy.VI.hdt.pk.
vázlatfotója alapján./

Szeptember 29.

Reggel korán már hívnak bennünket távbeszélőn az ezredtől és bejelentik, hogy nem működik az előretolt állásunk vonala. Fehér főhadnagy az ezred távbeszélő szakasz parancsnoka hív, hogy menjek vele ki a vonalra, megkeresni a hiba forrását. 09 órától 17 óráig dolgozunk, mire ismét helyreállítjuk az összeköttetést.

Szeptember 30.

Kimegyek a Solti századoshoz, mivel az építésnél nem voltam jelen és nem ismertem vonalukat. Új nyomvonalat jelölök ki számukra. Még jóformán be sem fejeztük a megbeszélést, már ismét keresnek, hogy az előretolt állás vonala rossz. Kimegyek oda is, közben a vonalvizsgáló járőröm ráakad a hibára, így bevonultatom és én is

bevonulok. Alig érünk be a zászlóalj harcálláspontjára, jön az újabb értesítés az ezredtől ismét vonalhiba. Kimegy a járőr egész Darowig és ismét helyreállítja az összeköttetést.

/G/ A szomszéd hegyen erős hóvihár. Sanyarú a helyzetünk. Tüzelni nem szabad, óvóhelyünk nincs, fázunk. Új bunkerek készítéséhez fogunk hozzá.

Október 1.

Dél felé vonul be Kalányos a vonaljavításból, de jóformán még be sem ért, máris rossz a vonal. Horváth törzsőrmester ezred távbeszélő szakasz műszerészével megyek ismét ki és hamarosan ráakadunk a hiba okára. Intézkedem, hogy a fölösleges harmadik drótot metéljék le, mire ismét helyreáll az összeköttetés. Porpáncziék készülékét is kicseréltetem és az ő vonalukat is rendeztem, valamint átépítettem a figyelő vonalát. Hírek érkeznek a muszi közeledéséről. Lassan történt a felzárkózása, ugyanis visszavonulásunk alkalmával nem csak a hidakat robbantottuk fel, hanem a keskeny utat is több helyen eltorlaszoltuk, a torlaszokat elaknásítottuk. és mindezt olyan helyen, ahol a keskeny völgyben a torlaszokat kikerülni nem lehetett járművekkkel. Így első napon csak járőrei jelentkeztek.

Október 2.

Édes semmittevés. Délután megkapjuk a várva várt postát. 25 db. lap és levél, 4 db. képes folyóirat az eredmény.

/G/ 19 órakor parancs érkezik éber figyelésre. Szántó csoport előttünk erős harcban áll. Nyugodtak vagyunk, mert bízunk Szántóékban és 3-4 km távolság van közöttünk.

Október 3.

Írom a válaszok nagy részét. Este esik az eső, így 18 órakor már lefekszünk és másnap reggel 07 –ig óráig alszunk. Sátrunk persze egy kicsit beázik, de ez nem zavar bennünket. Az esti program ugyanaz, mint a tegnapi.

Dr. Szücs Géza orvos százados eredeti fényképeiről fotózva

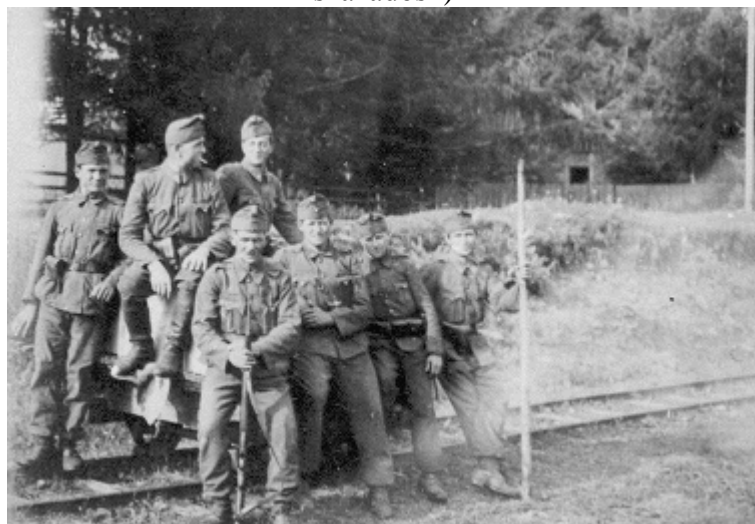
Tisztek csoportja az ezredparancsnokságon.

Kilátás az ezredparancsnokságról. a völgyre

Az új ezredparancsnok: Brokes Mátyás ezredes (Szende zászlós és Szücs orvos százados)

Lefelé „ Muki ” nélkül is üzemel

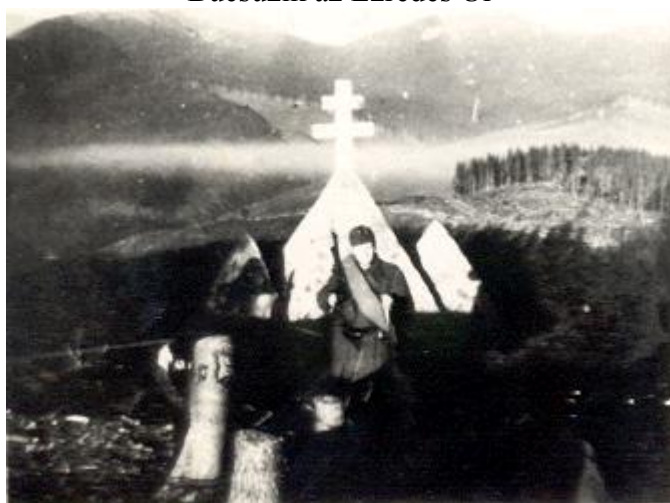
V. Farkas Ödön ezredes parancsnok, Szende László százados 1.ezred segédtiszt

Utolsó étkezés a „Hunyadi – állásban”

Búcsúzik az Ezredes Úr

Bornemissza – hágón felállított emlékmű az 1000 éves határon

Keresztülmegyünk az „ Árpád – vonal ” tankcsapdáin Királymezőnél

Október 4 – 8. (Faraghó Gábor és Molotov Moszkvában...)

Hozzáfogunk a bunkerépítéshez. A Dokival közösen akarunk építeni egyet, mégpedig római módon, padlófűtéssel, úgy, hogy kívülről lehessen tüzelni. Elkészítjük a padlózat alatti tűzhelyet, a füstjáratot, azt lapos kövekkel lefedjük, lesározzuk, majd vékonyabb gömbfából elkészítjük a padlózatot. Ezután beköltözünk, majd elvégezzük a próbafűtést, melynek eredményeképpen fejvesztve kellett menekülnünk, annyira jött fel a füst. Pedig kátránypapírt is szereztünk rá, hogy a beázástól is megvédjen.

Visszaköltözni se tudunk többet, annyira magába vette a füstszagot. A Doki gyengélkedőjén talákoztam Frisch Ernő kisbéri kereskedővel, aki a munkaszolgálatosoknál dolgozik.

/G/ 5-én hajnali 4 óra van. Éjfélig fél 12-től jártam, vizsgáltam védőkörletünket. Nehezen lehet elviselni a hideget, átázott, állandóan nedves ruhát, az éhezést, a fáradtságot, az álmoságot, a nélkülözést, de legnehezebb az idegileg tönkrement emberekbe lelket önteni. A rengeteg szolgálat, a sok állásváltoztatás, bunkerépítés elkezdése, - mielőtt használható lenne – elhagyása, majd újból kezdés, átázás, melegedés hiánya /nem szabad tüzet rakni/ miatt, hihetetlenül nagy az emberek nem törődése. Hír: megyünk az „Árpád vonalba”.

6-án gyönyörű meleg idő. A tegnapi vállalkozásnál, melynek fő célja a fogolyszerzés lett volna /Darow előtt/, egy halottal jöttek vissza az emberek. Nem sikerült nekik észrevétlenül megközelíteniük az oroszok harcelőrsét.

Kevés az élelmezés. Két komisz kenyérért 40-50 P-t kérnek a bakák. Naponta egyszer van meleg étkezés, de az is nagyon szűkös. Az új hadosztályparancsnok szemléljét várjuk.

7-én az előléptetésre váró tisztéseket vizsgáztatjuk. A járőr bevonult. Az 1 halotton kívül 1 sebesültjük is van, 1 fő pedig eltűnt.

Október 9.

Délután kapom a parancsot, hogy a zsidó munkaszolgálatosokat irányítsam hátra. Ebből gondolom, hogy rövidesen mi is ismét visszavonulunk. Este 21 óra körül aztán megjön a részletes intézkedés, amely szerint 10 –én 12 óráig kell elfoglalni az új védőállást a Bornemissza – hágótól jobbra, mindenütt az ezeréves határ mentén. Azonnal intézkedem a bontással kapcsolatban.

/G/ Télire kell berendezni óvóhelyeinket. Úgy látszik mégis maradunk. Nem jó híreket lehet hallani. Az 1. századtól egy ember föbe lőtte magát. Éjjel 23,45-kor hátramozgásra kapunk intézkedést. 5 géppuskás rajjal vonulok vissza az országhatárra.

Október 10.

02 órakor indulunk. Én egy távbeszélő állomással az ezred parancsnokság volt harcálláspontján visszamaradok jelentésközvetítő állomásnál, mint összekötő tiszt. Ott be kell várnom az utóvédet és azzal vonulhatok vissza. Egyelőre a Bornemissza hágóig, majd a hágótól vezető szerpentin utat mellőzve a készülő drótkötélpálya vágásán nyílegyenesen le a völgybe, ahol Szerednyén jelentkezem az ott települt jelentésközvetítő állomásnál, ahonnan 15 óra 30 perckor indulunk Oroszmozárra, az utóvéd szakasz pedig bevonul századához. 20 óra körül érünk be egyelőre még csak Németmozárra, de a meredek lejtőn legényemmel együtt annyira kikészültünk, hogy ott lepihentünk azzal, hogy majd másnap reggel 07 órakor továbbmegyünk.

/G/ $\frac{3}{4}$ 4 órakor érünk a Bornemissza hágó tetejére, majd folytatjuk utunkat a meredek lejtőn lefelé, most már a Kárpátok másik oldalán. Dél előtt 11 óra

van, nyári meleg, nagyon jól esik az üdítő fürdés a fáradságos út után. Nem sokáig pihenhetünk, mert folytatni kell utunkat Németmokra irányába.

/4/I.N./ a 4/I. zászlóalj is visszavonul a Szent László állásból, majd tőlünk jobbra az Árpád-vonalba megy védőállásba.

/B/ Buzsáky százados így emlékezik vissza a „Hunyadi- és Szent László védőállásban” eltöltött időkre:

Későbbi időpontból visszatekintve, tulajdonképpen aug. 20-a az a nap, amikor a felső vezetés is eszmélni kezd abból a letargiából, amelybe az I. magyar hadsereget a július 23-án rázúdult események taszították. Lehet azonban, hogy csak a 7. hadosztály látta szükségét annak, hogy harcoló alakulataiból összesen megmaradt embereit egyetlen ezredbe besorolt 3 zászlóaljával valamit intézkedjen.

Az előzőekből tudjuk, hogy a VII. hadtest I.a. 44.VII.26.sz. rendeletével a Lomnica völgyébe rendeli a 7. hadosztályt.

Így jut a 17. gyalogezred Osmoloda-Ostodor térségébe, ahol már az ismertett harcok árán a völgytalpra és a hegyoldalba megkapaszkodott. Ha súlyos veszteségek árán is, de eredményesen állják az ellenség próbálkozásait, amelyek sokszor csak felderítés, vállalkozás jellegűek és alig lépik túl az 1-2 század erőket. Néha csak egy-egy előnyösebb harcállás, egy jó kilátópont birtoklása a cél. Itt a terep már erősen átszegedett és mind több helyen fordulnak elő 1000-1500 m-t meghaladó magaslatok.

A 7. hadosztályt üldöző szovjet egységek sem nagyon szárnyalják túl létszámban az alaposan lecsökkent hadosztály erőit. A kezdeti erkölcsi fölény, amely állásainkat túlerejével eredményesen szétverő szovjet támadó egységek jellemzője, a lassan magára találó saját egységeink eredményes ellenállása folytán, kezd kiegyenlítődni.

Maga az arcvonal is harmad-negyedrangúvá válik. A súlypont elsősorban DK-re a Tatár hágó és ÉNy-ra a Tornyai-, Vereckei- és Uzsoki hágók vidékére helyeződik át.

A 7. hadosztály mögött a Lomnica és a Moloda forrásvidéke, valamint a Tarac felső völgye között van ugyan egy hágó, amelynek előterében, és amelyen az I. Világháború során harcok folytak. Ez a Bornemissza hágó, amelyen azonban út nem vezet át a Kárpátok gerincén. ÉK-i részében Ostodor és Osmoloda az utolsó községek, ameddig rendesebb út vezet. Utána csak egy keskenyvágányú vasút visz Darowig. A vasút mellett fahordó erdei út, amely az erdei vasút megszűnése után erdei csapássá lesz.

Érthető, hogy ennek a harcászati szempontból jelentéktelen völgyben, a szovjet csak jelentéktelen erővel képviseltette magát, akinek feladata csak ellenőrző, erőket lekötő nyugtalanító jellegű volt.

Kb. aug 20-ig a hadosztály csupán a Lomnica völgy lezárására szorítkozott. Ez után került sor arra, hogy a völgy két oldalán is 1-2 km-re az uralkodó magaslatok, hegyhátak és a Lomnica oldalvölgyei is lezárásra kerüljenek, /pl.:DK-re a Wysoka 1805. /Lillik század/ ÉNy-ra Grófa 1786. /Solti század/ a Moloda völgy felőli elnyúló hegyoldalháta.

Egy zászlóalj szállta meg a védőállásnak ezt a részét, a zászlóaljparancsnokság a Moloda völgyében van, de bárhol is lenne, szükség esetén a zászlóalj harcát nem tudná egységesen irányítani a

távolságok és földrajzi adottságok miatt. /Nem is beszélve még akkor az összeköttetés hiányáról, mert ilyen távolságoknál annak még nagyobb a jelentősége /S//.

Az Arató század a völgy lezárásában vesz részt. Itt van a súlypont. Itt vannak a nehézfegyverek is.

A szárnyak szabadon lógtak. A legközelebbi szomszéd egy napi járóföldre. Szerencse, hogy a Lomnica völgye kivételével, máshol harcok nem is

A Kárpátokon innen éstől.

A Simla 1815-é. alatti Studenka 1448-é.

A Kárpátok-on túli „Hungadi-állásban”

Az ezer éves országhatáron „Izent László-állás”

A Kárpátok-on inneni „Ányád-vonalban.”

voltak. A terepviszonyok miatt még századnyi erővel sem támadhattak. Ezeken a részekén gyalog, zászlóalj-szervezésben semmilyen utánpótlás harcban nem lett volna lehetséges.

Ezeket a részeket tervezték egy téli védőállás rendszer kiépítését aug 20-a után, amelyik esetleg kiegészítette volna a völgyben félig-meddig kiépített Hunyadi- és Szent László állás részeit, de gyakorlatban széteső és békegyakorlat jellegű volt.

A téli állások kiépítése elkezdődött. Ez az építkezés azonban, amelyik a gyalogsági parancsnok ellenőrzése mellett folyt, inkább foglalkoztatás jellegű. Talán senki sem hitte, hogy itt még télen is harcok lesznek, de azt sem, hogy gyalogsági ásóval a Wysokán, egy sziklatengerben, 400-500 m-el a fajlegű fenyők övezete fölött, már csak a kúszó fenyők birodalmában, forrás, víz nélkül, 10-12 órás keserves utánpótlási /gyalog/ úttal, oldalukban téli védőállás lehet építeni. 400-500 m-es szintkülönbségről 1-2 km-es úton szállított faanyag az első héten letépte katonáink lábáról a bakancsot.

Mosakodó víz nem volt. Ívó, főző vizet is cseppenként mérték. Mindezek a körülmények rá is nyomták jellegüket az állásépítés szintjére, ütemére és az építők lelkesedésére.

A völgyben váltották egymást az előretolt állásban a 4/I. és 5/I. és végül a 17/I. zászlóalj egységei és október első felében az általános hadi helyzet romlása / a szovjetek Erdély-i előretörése a hágókon kialakult előnytelen helyzet/, a bekerítés veszélye miatt a Lomnica völgyet és a mögötte lévő Bornemissza hágót fel kellett adni.

Evvél a 17. gyalogezred harcainak második fejezete is lezárult. /Első fejezet:harcok a Kárpátok előterében, második:Lomnica völgyének védelme, harmadik: Kárpátaljai harcok: Csap, Hernád völgye, Szilicai fennsík, negyedik: A Libetbánya-i – Sajbai harcok, majd az Alacsony-Tátrán át Cremosné-ig./

AZ ÁRPÁD VONALBAN

Október 11. (Előzetes fegyverszünet aláírása...)

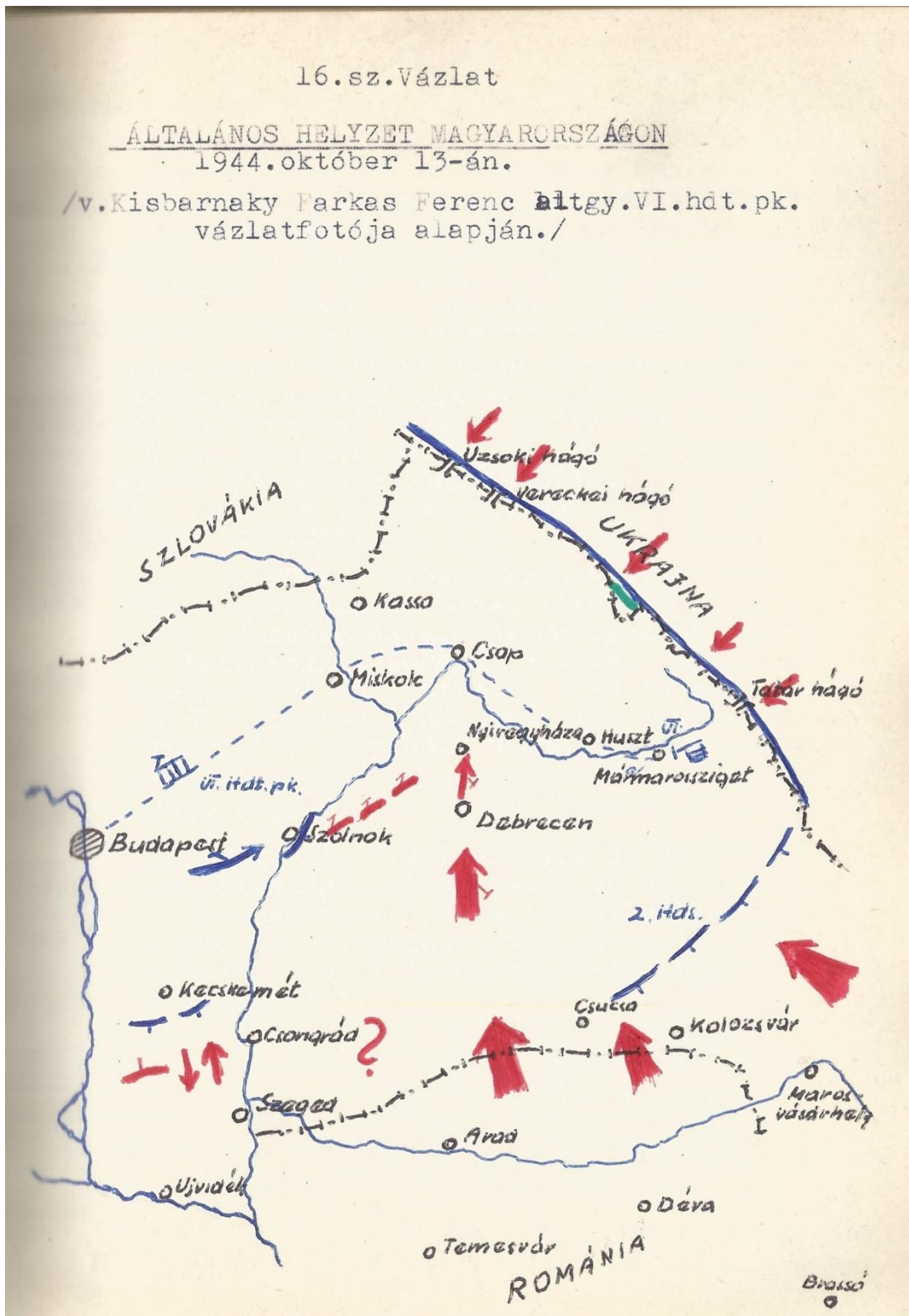
Még indulásunk előtt megtudom Lillik főhadnagy úrtól, hogy a zászlóalj visszajön az „Árpád – vonalra ” és azért nem indulunk el a tervezett időben, hanem megvárjuk a Gazdát. Este visszajön Lillik főhadnagy és tájékoztat a helyzetről, de ekkor már kezdtem rosszul érezni magamat. Hamarosan visszaérkezik a zászlóaljtorzs is, és vele együtt a szakaszom.

/G/ Tegnap este teljes sötétben érkeztünk Németmokrára. +5 km-t tettünk meg. Megdöbbenve hallom a hírt, hogy Debrecenben vannak az oroszok. Reggel 7 óra. Az indulási parancsot várjuk. Igen nagy a tisztok között is a lehangoltság. Nézzük a térképet. A hátunk mögött vannak az oroszok. Általános vélemény, hogy döntő napok ezek. Lillik főhadnagy mondja: „Egy hét múlva a magyar hadsereg kiesik.”

Október 12.

Reggel korán kellett volna indulnom szemrevételezésre, de annyira gyenge voltam, hogy nem mertem elindulni. Porpácsi szakaszvezetőt küldtem helyettem, én meg a szakasszal levonultam Oroszmokrára. Délután azonban jön a parancs, hogy

Németmokrára kell ismét áttenni a zászlóalj harcálláspontot, ezért még aznap visszagyalogoltunk.

/G/ 12,30 –kor Oroszmokrán vagyunk. Megkapom az új védőkörletem megszállására az eligazítást. Buzsáky százados parancsnokom. Igen nagy a határozatlanság. Tologatás előre-hátra. Hatszor tettük meg az utat, mire ideértünk. Most itt ülök fáradtan a hidegben, egy meredek hegyről jöttünk le, hogy utána ismét felmehessünk.

Október 13.

/G/ 9,30-kor érkeztünk meg új védőállásunkba. Barátságos hegyi szobában ülök. Szép tiszta szoba, szentképek a falon. Gyönyörűen süt a nap. Csend és nyugalom mindenütt. 18,30-kor Lillik János volt nálam. DK-ről nagy ágyúzás hallatszik.

Reggel a 2. és a 3. század vezetéket rendeztem. Megbeszéltünk a tüzérrel is az összeköttetést. Még mindig gyengélkedem. Korán lefeküdtem.

A 4/I. zászlóalj tőlünk jobbra foglal védőállást, az 5/I. zászlóalj pedig attól is jobbra a szomszéd 24. hadosztálynál, a 12. gyalogezred kötelékében ment ellentámadásra, mert őket már az Árpád vonalból is visszaszorították. /S/

/21/II.N/ A zászlóalj a Vereckei hágótól van visszavonulásban Ökörmező-Alsóbisztra-Hericse-Lipce.

X.13-án Vasvári vezérőrnagy parancsa, hogy meneteljünk Husztra és ott a Tisza hídjánál hídfőállást foglaljunk arccal Ny-nak, azt védjük mindenkivel szemben. Hosszú menet.

X.14. Menet a Nagyszőlősi hídra.

X.15. Nagyszőlős. Hídfőállás a Tisza hídjánál.

Október 14.

Áthurcolkodtunk a gyalogparancsnok helyére. Itt egy egész rendes kis szobát sikerült számomra biztosítani. Kezdek már fellenségyógyulni.

/G/ Szép idő. A távbeszélő ügyeletes éjjel a nagy fáradtságtól elalszik. A fentről kapott védelmi terv szerint az ellenséget be kell engedni, aztán hátbatámadni.

Október 15.

Előrementem az 1. századhoz, illetve annak egy harcélőrséhez és az aknavető figyelőkhöz. Visszaérkezve bekapcsolom a rádiót, melyben sikerül elfogni Horthy fegyverszüneti felhívásának a végét:

„...Értesítettem a német birodalom képviselőjét, hogy fegyverszünetet kértünk ellenfeleinktől és megszüntetjük az ellenségeskedést velük szemben. Bízom az igazság iránti szeretetben, veletek együtt remélem megmenteni nemzeti létünk folytatását a jövőben és valóra válthatjuk majd békés szándékainkat.

A magyar hadsereg parancsnokait ennek értelmében utasítottam. A csapatok továbbra is híven esküjükhöz, továbbra is kötelesek engedelmeskedni parancsnokaiknak, akiket én neveztem ki. Minden becsületes magyart arra kérek, hogy kövessen ezen az áldozatot kívánó úton, amely Magyarország megmentéséhez vezet majd. Vezér Horthy Miklós kormányzó.”

Ennyit tudtam meg belőle, mert csak az utolsó mondatokat hallottam. Sietek híremmel a zászlóalj parancsnoksághoz, ahol nagy izgalommal fogadták. A

következő adást már valamennyien az én szobámban várjuk nagy izgalommal, illetve feszültséggel. Mindenki elképed akkor, amikor a következő adásnál halljuk, hogy minden marad a régiben.

„Vörös vezérezredes parancsa:

A Kormányzó Úr rádiószózatában elhangzottakat senki se értelmezze úgy, hogy a magyar hadsereg letette a fegyvert. Mindez ideig csupán fegyverszüneti tárgyalásokról van szó. Ennek kimenetele még bizonytalan, ezért minden magyar katona és egység változatlan erővel folytassa a harcot.

Vörös vezérezredes”.

/G/ Ebben a pillanatban hallom távbeszélőn, hogy fegyverszüneti tárgyalások folynak. 19,55 jelenleg szól a rádió. „Őszi harmat után ...” c. dalt sugározza. Rossz előjelnek tartom. 20,40-kor a távbeszélő szakaszparancsnok olvassa be a távbeszélő készülékbe:”Fegyverszünet nincs kötve. Az ellenségeskedést tovább kell folytatni. Aki fegyverét le akarja tenni, agyon kell löni. Ez felsőbb utasítás.”²¹

Október 16.

Most már állandóan szól a polgári rádiónk. Még mindig reménykedünk a fegyverszünetben. Így aztán meghallgatjuk a Kormányzó Úr október 16-i kiáltványát is, amely a következőképpen hangzik:

„A magyar nemzethez intézett okt. 15-i kiáltványomat semmisnek nyilvánítom és megismétlem a magyar vezérkar főnökének a csapatokhoz intézett parancsát, mely a harc elszánt folytatását rendelte el. A súlyos harci helyzet megköveteli, hogy a honvéd hadsereg dicsőséges hírnevéhez méltóan védje hazáját. A jó Isten vezérelje a Honvédséget és Magyarországot a jobb jövő útján.

De ekkor már a közvetlen felsőbb parancsnokságtól is megérkezett a parancs a harc folytatására, amelyet sürgősen ismertetni kellett az alosztályokkal.

Délután jön az előzetes értesítés a további visszavonulásra, a „ Wintersport ” továbbfolytatására. Este kijön a részletes intézkedés is.

/G/ 10 órára be kell menni Lillik harcálláspontjára. Eligazítást kapunk a fegyverszüneti dolgokról. Lényegileg azt ismétlik meg, amit tegnap távbeszélőn hallottam. 13,30-kor én is tájékoztatom embereimet az eseményekről.

Nálam még nem voltak oroszok, de a jobb szomszédomnál /4/I. zászlóalj/ harcolnak és vonulnak hátra. 14,40-kor kapott parancsra azonnal be kell vonulnunk Lillik harcálláspontjára. Indulok a támpontomról, le a határról. Oroszmokrán beszállásolunk. Jó koszt, sok bor.

VISSZAVONULÁS? HALOGATÓ HARCOK A KÁRPÁTOK FELSŐ VONULATAIN

Október 17.

Reggel 04 órakor indulunk Királymező – Dombón át Tereselpatakra. Királymezőnél már a ránk vigyázó németek foglalnak reteszállást, pedig már nagyon régen láttuk őket. Mi akkor a fegyverszüneti felhívással hoztuk kapcsolatba a megjelenésüket. Dombó és Tereselpatak között elég nagy szintkülönbségeket kellett nagyon rossz hegyi úton leküzdenünk. Ez nagyon megnehezítette menetünket és kifárasztotta az egyébként is elcsigázott embereinket. Késő este érünk oda, közben valamilyen partizán rajtaütésben is volt részünk. Hogy további tevékenységüket megakadályozzuk tűszokat szedtünk. Eredménye meglelt, mert nyugodtan átaludhattuk az éjszakát.

/G/ 04 órakor indulunk hátrább. 7,15-kor rövid pihenő Királymezőn. A sok élelem szokatlan a bakának.

Október 18.

Egész nap ott tartózkodunk az erdős lakásában, mert esik az eső. Ismét elég pocskékul érzem magam. Szerencsére vezetéket nem kell építenünk, mert nem valószínű, hogy sokáig maradunk.

/G/ 07 óra, Teresepatakon vagyunk. Tegnap déltájban Dombón át, nagy hegyeken keresztül most érkezünk ide. 8,10, még mindig tart az elszállásolás. A partizánok egy főhadnagyot és mást megöltek. Védelemre rendezkedünk be. A mai nap még nem érintkezünk oroszokkal.

Október 19.

Éjjel 01 órakor kapjuk a parancsot, hogy meneteljünk Alsónerezmicén át Irholcra, majd másnap Uglyára. Mi azonban, hogy másnap többet pihenhessünk, elértük a holnapi menetcélt, ahol a jegyző irodában szállásoltunk el.

/G/ 5,30-kor kapjuk a parancsot az indulásra. Kb. 30 km-t kell menetelnünk befelé. 07 óra óta jöttünk szakadó esőben. Állandó, szünet nélküli ágyúzás hallatszik. Július 23-a, az áttörés óta még nem hallottam ilyent. 12 órára átérünk Alsónerezmicére, majd 20 órára teljesen átázva Uglyára. Egész este bömbölt az ágyú. Ruszin asszonyok sírva kínálják a bakákat kenyérrrel, tejjel, almával.

Október 21.

Reggeltől kezdve várjuk a muszit. Már – már azt hisszük, nem is jönnek, mikor élük megjelenik a Tarac bal partján. Páholyból a jobb parton húzódó gerincről figyeljük gyülekezésüket, majd valamivel később átkelésüket. Levetkőznek alsónadrágra, ruhájukat batyuba kötve, összfogódzva átgyalogolnak a sebes vizű hegyi folyón. Marci aknavető tüze egy kicsit megzavarja őket, de nem sokáig. Rendületlenül folytatják az átgázolást. Közelebb érve vonalunkhoz sikerül megállítani őket, de mire este lesz, a bekerítés veszélye fenyeget bennünket, mert szomszédjainkat visszaszorították. Nekünk pedig a parancs szerint 19 óráig kell kitartanunk. Be is vetjük minden tartalékunkat. Még a törzs és a szabad távbeszélők is reteszállásba kerülnek. 19 óráig sikerül kitartanunk, akkor pedig leszakadni tőlük. Koromsötétben vonulunk vissza. Én nem is látok a nehéz hegyi útból semmit. A lovam megy a többi után, én meg ülök a hátán. De az emberek sokat botladoznak a csúszós nehezen járható úton. Doki kötszeres kocsija beleborul egy kis hegyi patakba. Úgy kell neki mindent kihalásznia, így majdnem utóvéd lett belőle.

/G/ Reggel erős géppuskaropogás hallik a túloldalról, ami egyre inkább fokozódik. Tüzér és aknavető tűz is csatlakozik hozzá, amiből mi is bőségesen részesülünk. 09 órakor a német összekötő járőr keres fel bennünket.

Tőlünk balra 14 órakor az oroszok átjöttek a Taracon és előttünk is már a községben vannak. 14,30-kor hirtelen erős és gyors aknavető tűz zuhog körülöttünk, majd 20-24 kocsi robog be a faluba, most pedig már csapatok is jönnek. /Saját, vagy ellenség ?/ 16 órakor ismét nagy aknavető tűz fekszik rajtunk. 18 órakor kivonnak bennünket, előzőleg már mindkét oldalról visszavonultak a szomszédjaink, előttünk pedig nagy gyülekezés. Az 550-es magassági pontra kellett bevonulnunk és este 10 óra tájban együtt kezdjük a Solti századdal a visszavonulást.

/B/ Az első parancs szerint a zászlóaljnak gyorsmenetben kell a Tarac völgyön a Tiszát elérni. A parancs azonban közben megváltozik és Kőkényestől Ny-ra eső Tarac jobb partján húzódó hegyvonulaton kell a zászlóaljnak védőállást foglalnia, arccal Keletnek. Másnap késő estig védelemben a zászlóalj és a délutáni órákban veszi fel a harcot a nagy túlerővel támadó, hatalmas tűzzel rendelkező ellenséggel.

Késő este a zászlóalj visszavonulási parancsot kap. Pontosan Ny-i irányban, szakadó esőben és koromsötétben egy chr Kraszna láncain átvezető erdei úton. Először kerül a zászlóalj olyan helyzetbe a harcok során, hogy valamilyen oszlopszerű alakzatban a csúszkáló, kígyózó századok legénységének a hátára fehér lepel kerül, hogy a mögöttük lévő legálább sejtsek, hol mennek előttük. A lovasok kénytelenek leszállni a lóról, a hajtó honvédek gyalog vezetik lovaikat a jármű előtt. Sokan egy vesszőt fognak a kezükben és nyújtják előre az előttük menetelőknél, hogy helyes irányba mehessenek, mígnem megvirrad és a zászlóalj éle eléri az esőtől megduzzadt, már áradásban lévő Talabort. A gyalogosok átkelnek a Talaboron átvezető fahídon, a járművek ettől D-re, a lovaknak hasig érő vízben kísérelteznék átkelni, sikerrel. A libasorban átkelő zászlóalj és a keservesen előrejutó járművek miatt az ütem erősen lelassul, pedig az utóvéd szakasza csak 1-2 km-rel hátrább van tűzharcban az ellenséggel

világosodás óta. Lassan mindenki átjut, az utászok felrobbantják a gerendahidat.

Október 22.

/G/ Kínok éjszakája. Szakadó esőben, korom sötétben húzták fel az emberek a csúszós, sáros úton a nehéz géppuskákat az 550 m-es magassági pontra. De a további út sem volt sokkal könnyebb. A nehéz hegyi úton az emberek, a lovak csúszkáltak, gyalogoltak a ragadós sárban, csúsztak bele a szakadékba. 14 óra kimerítő gyaloglás után értünk el a Talaborhoz és összefogódzva gázoltunk át a hasig érő sebesvízű folyón. A visszavonulás nagy veszteséget okozott a szakasznak, mert eltűnt 4 ember, 3 ló és 2 géppuska /beleestek a szakadékba/. Délután 2 órára érünk Talaborfalvára. Pihenés helyett riadó, mert a ruszki erősen a nyomunkban van és menetelni kell elcsigázott embereinkkel Sándorfalva irányába. Ott nagyon keveset pihenünk és indulunk tovább.

Hajnalban kelünk át a Talaboron. Gyalogosan egy függőhídyszerű nagyon labilis tákolmányon, a lovakkal, meg a kocsikkal pedig átgázolunk. Félek én is Újságtól, hogy a szokása szerint megfürdik a vízben. Akkor pedig nekem is követnem kell, mert ilyenkor nem hagy embert a hátán. Abban reménykedek, hogy elég mély a víz, így nem kell neki belehemperegnie, hogy fürödhessen és talán hidegsége is elriasztja ettől. Övembe dugok azért egy pálcát, hogy ezzel próbáljam meg jobb belátásra bírni. Erre azonban nem került sor, mert úgy látszik, hogy a lovacskám is még korainak tartotta a fürdést és így én is megúsztam az úsztatást.

Tovább, mint délig tart mire mindenki átvergődik a túlsó-, illetve innenről nézve már az innenső partra.

Talaborfalvától nyugatra egy réten várjuk be egymást. Mire az utolsó csoportok is beérnek, a muszi is megjelenik Talaborfalván. Így mi is sürgősen szedjük a sátorfánkat és Ósándorfalva felé irányába vonulunk. Mielőtt beérnénk, az Ósándorfalva előtt utóvédállásban lévő egységek ránk tüzelnek, mert azt gondolják rólunk, hogy oroszok vagyunk, olyan ráérősen vonulunk vissza. Esetleg már a táborfalví réten is látták felderítőik nyugodt pihenésünket, ez alakította ki náluk a téves felismerést.

Hamarosan szótértünk velük / hisz most világos nappal van, nem úgy, mint Osmolodán/ és átengednek vonalukon. Ott kb. 2 órát pihenünk, majd 17 óra körül indulunk tovább Újbárd, Száldobos, Szeklenc, Huszt irányába.

A 24. GYALOGEZRED KÖTELEKÉBE OSZTJÁK BE ZÁSzlÓALJUNKAT

Október 23.

01– és 03 óra között pihentünk egy kicsit az árokparton mielőtt Husztra beérnénk. Mindenki alszik, ahogy eldobja magát, annyira fáradt, elcsigázott minden ember. Nagyon rövid pihenő után továbbmegyünk Veresmart községig, ahol egyesülünk a 24. gyalogezreddel. Ettől fogva, mint 24/I. zászlóalj szerepelünk a hadilajstromban. Természetesen a 7. hadosztály, és így a 17. gyalogezred is megszűnt létezni. Csak a 17-es emberek nem tagadták meg magukat és egymás között, de még mások előtt is 17-eseknek vallottuk magunkat.

Délután az egész nép pihen, mert éjszakai menetre számítunk, meg hát ránk is fér egy kis pihenés a sok éjszakai menetelés után.

Nem jól számítottunk, mert hagynak bennünket éjszakára is Veresmartonon lepihenni. Így aztán mindenki alaposan kialudhatja magát.

/G/ Ismét egész éjszaka menetelünk, reggel 9 órakor érünk Szeklencére, 12 órára Husztra. Itt 1 órai pihenőt tartunk és indulunk tovább. Veresmartonon szállásolunk el, de az elhelyezéssel nem nagyon törődik senki, mindenki alig várja, hogy lepihessen. Itt nagy öröm ért. Megkerült az elveszett 3 emberem a 3 málhásállattal és a 2 géppuskával.

Október 24.

04 órakor indulunk Nagyszőlős irányába, ahol megreggelizünk és továbbmenve szemezgetünk / illetve fűrtözgetünk / az út menti finom csemege-szőlőből. Rég ettünk már ilyen finomat. Szőlős – Vigardó,-Tiszahely és Tiszaújlak irányában folytatjuk utunkat. Tiszaújlak után tartjuk az ebédet és a hosszú pihenőt. Bene – Muzsalyon keresztül már sötétben érünk Beregszászra. Zuhogó esőben szállásolunk el. Jó tejeskávét vacsorázunk a Gazdánál pirított kenyérrel. Párnák közt térek nyugovóra nagyon hosszú idő után.

/G/ Éjjel 2 órakor riadó, 03-kor menet. 6,30-kor érünk Nagyszőlősre. Itt ismét találkoztam Héra Ferivel. Sok szőlőt szedtünk. 20 órára értünk Beregszászra. 50 km-es út áll a mai nap is mögöttünk. A mezítlásosok bakancsot kapnak. Én is bakancsra cserélem csizmámat.

/B/ Ma is korán indul a zászlóalj. Nagy terhet jelent a fokozott menetteljesítmény, hiszen ma is 48 km-t kell Beregszászig legyalogolnunk, amit még kényelmetlenebbé tesz az a körülmény, hogy az utolsó 22 km-t Tiszaújlaktól már betonúton kellett megtennünk.

Október 25.

Reggel 07 órakor kelünk, az eső ugyanúgy, mint tegnap este, szakad. Délelőtt a legénység pihen, tisztálkodik, mi tisztí gyűlésen vagyunk az ezrednél, ahol ismertetik velünk a megváltozott politikai helyzetet, valamint azt, hogy nekünk is fel kell esküdnünk Szálásira. Délután 16 órára tűzik ki az eskü időpontját. A kitűzött idő előtt néhány perccel riadó. A parancs, hogy azonnal induljunk Kígyósrá. Természetesen a tervbe vett eskü elmarad.

Odaérve elszállásolunk, a pótvacsora elfogyasztása / rántotta uborkával, paprika, szalonna és lekváros tészta / után lepihenünk.

/B/ Beregszászon a terv szerint két nap pihenőt kap a zászlóalj. Tisztogatás, szerelvény rendbehozatal és pihenés, amivel az idő eltelne. Van azonban a zászlóaljnak egy tartozása, amelyet nyilvántartanak, bár a zászlóalj nem nagy gondot fordít kiegyenlítésére. Közel járunk november 1-hez és még mindig nem tettük le az esküt Szálásira. Ma úgy látszik, végrehajtják rajtunk az adósságot, mert ünnepélyes esküt akarnak. Délután 15 óra után felsorakozik a zászlóalj, de várni kell valamelyik „testvérre”, aki késik. Jó időben érkezik viszont a szovjetek aknavető tüze, amellyel körbelövik a teret, ahol a zászlóalj felsorakozott. Sebesültek ugyan nincsenek, de a

zászlóalj szétszéled. Nincs idő arra, hogy újból sorakozzék, mert riadóztatják és Beregszász ÉK-re kellene lezárni védőállással az Irsava felől jövő út két oldalát. Így hát az eskü elmaradt, és máig sem tette le a zászlóalj.

/G/ 9,15-kor a szálláshelyen vagyunk. Hosszú idő után első nyugodt éjszakázásunk. De bennünk a kérdés: sikerül-e kijutnunk Csapra? 14,50-kor riadó. Búcsúzom kedves házigazdától. 18,30-kor már Kigyós községben vagyunk. Itt biztosítunk. Nagyon kedves magyar családhoz kerülök. Fehér cipő, magyar szó, jól esik a magyar vendégszeretet. Sok mindenről beszélgetünk a háziakkal.

RETESZÁLLÁS GÁT KÖZSÉGNÉL

Október 26.

03 órakor kapjuk a parancsot, hogy azonnal induljunk Makkos Jánosiba. Menetvonal: vissza Beregszász, Beregardó és Makkos Jánosi / kb. 14 km /. Én is előremegyek az Alezredes úrral a hadosztályhoz gépkocsin, hogy az összeköttetést megbeszéljem. Mire azonban mi odaérünk, arra ők elhurcolkodnak onnan, visszahagyva a parancsot, hogy Gát községtől É –ra kell reteszállást foglalnunk. Ezt a zászlóalj beérkezése után meg is csináljuk. Délben jól megebédezzünk. Menü: tojásrántotta és lekváros tészta. Ebéd után hamarosan hozzáfogunk a vacsorakészítéshez is, mivel vezetőket a rövidre szánt ott tartózkodásunk miatt építeni nem kell. A vacsora disznósült lenne, mert a szakasz vásárolt egy kisebb fajta disznót, de csak félig sült lett belőle. Ugyanis amikor elfogyasztottuk, akkor még nem tudtuk, hogy később lesz-e időnk erre. Az történt ugyanis, hogy védőállásunk elé kb. 2 km –re a Veres Korcsmához kiküldött harcelő őrsünkbe beleszaladt egy orosz gépkocsis járőr, melyre ők tüzet nyitottak / sajnos egy kicsit korán /. A gépkocsi az úton megfordulni nem tudott, utasai kiugráltak és visszamenekültek. A kocsit sikerült teljes épségben megszerezni. Felsőbb parancsnokságaink azonban igényt tartottak rá, Gazdánk azonban nem volt hajlandó leadni, így megmaradt magunknak az amerikai jeep. Ezután a legnagyobb készültséggel vártuk újbóli megjelenésüket, ami hamarosan meg is történt, de harcelőőrsünknek sikerült megakadályozni, hogy eljussanak a község É-i részén húzódó főellenállási vonalukhoz. A szürkület beálltával a parancs szerint megkezdjük a visszavonulást Makkos Jánosi, Balázsér, Nagybéányon át Beregsomra. Itt szállásolunk el 24 óra körül.

/G/ 03 órakor ismét riadóval indulunk vissza Beregszász felé. Útközben tudjuk meg, hogy Gát községnél megyünk védőállásba. Mi sietnénk Csap felé, hogy kijussunk a gyűrűből, de mindig kitérőket kell tennünk. Gát községtől É-ra Munkácstól D-re, kb. 12 km-re az út mellett elhelyezett harcelőőrsnél vagyok reteszállásban. Körös-körül nagy ágyúörgés, és torlódás az úton. Össze-vissza mennek a járművek. Délután 2 óra körül belénk szalad egy orosz gépkocsi járőr. Mi tüzet nyitunk rájuk. Mivel megfordulni nincs idejük, kiugrálnak és elmenekülnek. De hamarosan most már nagyobb egységgel felzárkóznak. Nekünk halogató harccal, a túlerővel szemben nehéz volt visszavonulnunk, mert a mocsaras vidék miatt az útról letérni nem lehetett, az utat meg végig géppuskázta. 17 órakor kezdjük meg a halogató visszavonulást. Kijutva a tűzből, tovább menetelünk Beregsomra, ahol elszállásolunk.

Most, amikor ezeket a sorokat gépelem, 1985.január 14-én délután 3 órakor kaptam a gyászjelentést az egyik volt 17-es bajtársam, Kollarics Lajos haláláról, akivel, 42 évvel ezelőtt tényleges időnkét töltöttük együtt. Jó bajtárs és barát volt. Isten nyugosztalja.

/B/ Még Irsava felé vezető úton a beregszászi szőlők között menetel a zászlóalj, amikor újabb parancs jön: Ne az irsavai úton, hanem a Munkács-Bergszász közti úton, Bergszász É, Gát község É, ÉK-en menjen védőállásba és akadályozza meg, hogy az ellenség elsősorban Munkács felől a műúton, ezen kívül Munkács-Huszt-i műút felől terepen, mocsaras területen, elsősorban a Kanyapta csatorna két töltésén közelítsék meg Gát községet. Ez utóbbi irányban délután élénk mozgás volt figyelhető, de látni lehetett azt is, hogy valószínű eredménytelen kísérlet után az ellenség ÉK-i irányban távozott.

Munkács felé Gát É-on, 300 m-en ideális terep kínálkozott védelemre. Félkör alakban 300 m sugarú körben kb. 10 m-es tereplépcső veszi körül a műutat. Ebbe a félkör alakú védőállásba futott be másnap egy ellenséges felderítő zászlóalj éle a délutáni órákban. A végsőkig kivárt arctúzzal, majd oldalról leadott tűzrajtaütéssel, szinte teljesen megsemmisült a zsákutcába futott ék. Csak páncélos járművei térhettek vissza sértetlenül, egyébként sebesülteket, halottakat, járműveket visszahagyva a támadóknak csak igen kis része menekülhetett meg.

Sajnos az esti sötétedéskor a zászlóaljat vissza kellett rendelni, mert K-ről fenyegető bekerítés veszélye miatt Beregszász É-on Mezökaszony-Bótrágy-Barkaszó műutat 23 óráig a zászlóalj végével el kellett érni. Egész éjjeli menet után a zászlóalj Lónya irányába tért le a Csap felé vezető műútról és Lónya-Mándok közötti pontonhídon át Mándokra menetelt.

Október 27.

Reggel 05 órakor indulunk szemrevételezni Zápszony Ny –i szőlőhegyen. Jól kilakunk ismét szőlővel. Mire azonban visszaérünk, ott az új parancs, hogy 09 órakor induljunk Kisharangláb. Nagylónya, Tiszamogyorós, Mándok –on át Tuzsérba. Ott, mint hadosztály tartalék elszállásolunk. A visszavonulás elég simán megy, mert még nem zárkózott fel utánunk az ellenség, csupán Beregsom kiürítése után hallunk onnan valami partizánszerű lövöldözést. Mivel azonban nem folytatják és visszavonulóban vagyunk, nem indulunk felderítésükre és üldözésükre. /Szántó Jenő zászlós nem rég hallott elmondása szerint Lillik főhadnagy elfogatta és lelövette a ránk lövöldöző partizánt. Ezért őt a háború után felelősségre is vonták és őt valamint legényét, aki lelőtte, börtönbüntetésre ítélték. A tárgyaláson Szántó Jenő is tanúként jelen volt./

Nagylónyánál hadihídon kelünk át a Tiszán, Mándokon 1 óras pihenőt tartunk. Itt kapjuk a még újabb parancsot, hogy nem Tuzsérba, hanem Tiszabezdédre megyünk. Sötét van, mire megérkezünk. Azonnal hozzálátunk a szálláscsináláshoz. Szerencsére hamarosan sikerül beszállásolnunk és a napi fáradtságos út után, remélve, hogy nem riadóztatnak bennünket, lepihenünk.

/G/ 09 órakor indulunk és menetelünk tovább. Nagylónyánál hadihídon kelünk át a Tiszán. 13 órakor Mándokon pihenőt tartunk. Este van, mikor beérkezünk Tiszabezdére, ahol elszállásolunk.

Október 28.

Reggel 07 órakor még javában húzzuk a rókabőrt, tekintettel arra, hogy tartalékban vagyunk. Délelőtt ismét tiszti gyűlésre hívnak bennünket. A téma itt is a Szálásra való felesküvés. Az időpontot most is délután 16 órára rögzítik. A sors azonban most is másképp döntött, mert délben jön már a parancs, hogy azonnal riadó, 14 órakor indulunk Csapra, ahol ellentámadást kell végrehajtanunk. Szerencse, még sikerült az indulás előtt a későn megrendelt túrós tésztát bekebelezni.

Mivel a nagy torlódás miatt megkésve érkezünk Csapra / bár pontosan indultunk /, az ellentámadást egy előttünk beérkező hegyi vadász zászlóalj hajtja végre, amint később tapasztaljuk sikertelenül, nagy veszteséggel. Minket útközben Tizasalamonba irányítanak, ahol elszállásolunk. Sietünk a lefekvéssel, mert számítunk arra, hogy nem sokáig hagynak bennünket nyugodni.

/G/ 13 óráig pihenő Tiszabezdéden, akkor riadóztatnak bennünket és azonnal indulunk Csapra. A záhonyi hídnál nagy a torlódás, ezért nehéz a hídra való felsorolás. 16 órakor nézzük a hídnál a németek ellentámadását. 17 órakor már sötétedik, az embereim a híd előtti várakozásban kezdenek bóbiskolni. $\frac{1}{2}$ 8 órakor jöttünk át a hídon. Most itt vagyunk a készenléti állásban, ahová egészen közelről hallatszik a géppuskaropogás.

/B/ A zászlóaljparancsnokot hirtelen Csapra rendelik gépkocsival, egyidejűleg a zászlóalj gyalogmenetben Záhony É-ra menetel. Közben a századparancsnokokat is Csapra rendelik, ahol a zászlóaljparancsnokot arról tájékoztatják, hogy Csap község, a tőle É-ra, K-re és D-re eső területekkel együtt az ellenség kezén van, helyzetük veszélyezteti a Csap-Záhony-i híd használatát, sőt elfoglalását is lehetővé teszi. A zászlóaljnak feladata egy másik zászlóaljjal együtt visszafoglalni a községet, a hatalmas vasútállomást és a rendező pályaudvart, a környező területekkel együtt. A támadást a zászlóalj beérkezése után azonnal végre kellene hajtani, de ennek helytelenségéről a zászlóaljparancsnoknak sikerül meggyőzni a felsőbb vezetést, így a támadás végrehajtása másnapra tolódik.

VISSZAFOGLALJUK ÉS VÉDJÜK CSAPOT

Október 29.

Megérkezésünk jó volt, mert már 01 órakor indulunk a tőlünk kb. 3 km távolságban lévő készenléti helyet elfoglalni, ahonnan 9 órakor kell a támadást megindítanunk. A Csap – Ungvár közötti műút Ny –i oldalán Csaptól kb. 1 km –re a műút töltése védelmében helyezkedik el a zászlóalj. A budapesti hadapródiskola volt parancsnoka épített ki az ezredparancsnoktól a készenléti helyig a vezetékét. Utána mindenki várja a támadás időpontját. Közben a zászlóaljparancsnok a parancsnokokat eligazítja. Ezek szerint egy század a Latorca mentén, egy század pedig a vasúti töltés mentén támad, ő pedig kissé lemaradva a harmadik századdal közepén nyomul előre. Kívánsága, hogy a két szélén támadó századdal is meglegyen a távbeszélő összeköttetés. Kellemetlenül éreztem magam, mert kívánságával ellentétben csak az egyik század bekapcsolásához volt elegendő vezetékünk. Viszont ismertem őt annyira, hogy ezzel hiába is jövök elő, ellenség gondolásából nem tágít. Így már a készenléti helyen kihúztuk a drótot a két szélén támadó századhoz.

ágyúdörgés.” Egy másik helyen az ott ellentámadó egységet és a felsorakoztatott fegyvereket is eltúllozza.

/G/ Reggel 06 órakor még mindig az út oldalán a hideg fűben fekszünk. 09 órára mondják az ellentámadásunkat a Csapra betört ellenségre. $\frac{3}{4}$ 9-kor. pergőtűz zúdul a reggeli csendben és pontosan megindul ellentámadásunk. Borzalmas tűz fogad bennünket. Nem akar kimozdulni a ruszki a már elfoglalt állásaiból. Végre nagy veszteség árán még is sikerült betörni, az oroszok menekülnek. Mi üldözzük őket, hogy a kitűzött támadási célt elérhessük. Mivel azonban a térképen feltüntetett tanya azóta már eltűnt, túljutunk a támadási célon. Így nemcsak előlről, hanem oldalról is kapjuk, a gyilkos tüzet.

Most délután $\frac{3}{4}$ 4. „Köszönöm Istenem, hogy élek. De sok bajtárs lelke szállt ma Tehozzád! Ezt a poklot, amiben ma részünk volt, leírni nem tudom.” Délután 5 órakor parancsot kapunk, hogy menjünk vissza a kijelölt támadási célig. Visszamegyünk, és ott beássuk magunkat.

/B/ A zászlóaljnak balszárny támadó vonalat jelölnek ki, melyet jobbról általában a Ny és a Csap-Bátyu-i vasútvonal, K-ről a Záhony-Ungvár-i műút, majd a Latorca bal partja határol. A támadást a menetben lévő egységeink beérkezése után kellett volna végrehajtani. A Tuzsér-Záhony-i híd közötti műút túlterheltsége miatt azonban a zászlóalj csak megkésve érkezik, mert igen lassan tud előrehaladni és erősen sötétedik, amikor Csap DNy-ra beérkezik. Ezért a támadást hajnali szürkületig elhalasztják. Még éjszaka támadó csoportok és nehéz fegyverek elfoglalják a kijelölt terepszakaszokat és 09-kor rövid tüzelőkészítés után a támadást mintaszerű pontossággal végrehajtjuk. A támadási célt, Csap É kb. 3 km, igen kicsi veszteséggel éri el a zászlóalj. Sok hadifoglyot ejt és nagy mennyiségű hadianyagot zsákmányol.

Lassan a támadás a tőle jobbra támadó zászlóalj lemaradása miatt, -kik még a támadási célt sem érték el,- le kellett állítani, mivel a zászlóalj jobbról szabad szárnyakkal rendelkezik, /balszárnyon eleve nem történt támadás /, lassan az ellenség kétoldali oldalazó tűzébe kerül és kellemetlen órákat él át. Amikor este jobbról a támadó zászlóalj támadása véglegesen elakad, így a 17/I. zászlóaljat a bekerítés veszélye fenyegeti, az esti sötétben kb. 2 km-t hátrarendelik Csap vasútállomás váltóinak és általában Csap-Ungvár vasútvonal mentén addig /ez elé kb. 800 m-re, az előbbire később kerül sor /S//, ahol a vasútvonal a Latorcát keresztezi. Ezzel a visszavonulással a támadással elakadt jobbszárny zászlóalj bal szárnyával az összeköttetés helyreállt.

Másnap a zászlóalj balszárnyán, általában a Latorca folyása mentén egy erősen lecsökkent német zászlóalj foglal védőállást támpontszerűen megszállott védővonalban.

Október 30.

08 óra körül aztán beveti az összes tüzérségét, aknavetőit. Még az orgona szólamai sem maradhatnak el. Igaz, ma is vasárnap van, mint a júliusban meginduló nagy támadáskor és talán úgy gondolja, hogy az orgonaszó hozzátartozik a vasárnaphoz.

Ez az 1 órás tüzérségi előkészítés sem tudta kimozdítani helyéről embereinket és az ezeket követő támadásokat is sorban visszavertük. Általában 2 óránként támad, a reggelinél kisebb, de még mindig nagy tüzérségi tüzelőkészítéssel. A nap folyamán 9 támadást vertünk vissza.

Estefelé már be is tört és a századokat a zászlóalj harcálláspontig visszaszorította, de a tartalék, a zászlóaljtörzs, a szolgálatban nem lévő távbeszélők és általában minden egyes szabad ember bevetésével, nem sokkal később sikerült visszafoglalni eredeti állásainkat. Még tegnap este egy műút alatti átereszben akartam nyugovóra térni / azért írom feltételes módban, mert biztos hely volt ugyan, de az éjjel is folyton ismétlődő támadások miatt, pihenésről, alvásról szó sem lehetett/, ma pedig egy műút alatti aluljáróban verünk tanyát.

Az éjszaka szintén tömve ellentámadásokkal illetve azok kivédésével telt el. Nagy szerep jut a támadások visszaverésében a tegnap zsákmányolt aknavetők foszforos gránátjainak, aminek óriási erkölcsi hatása volt az oroszok számára, de a kézigránát is nagyon fontos harci eszköznek bizonyult, a betörések kivédésére. Általában a tüzérségi és az aknavetőtűz alatt tudunk éjjel egy kicsit szunyókálni. A tűz megszűnése ébreszt fel bennünket, akkor jön ugyanis a roham, ott pedig mindenkinek helyt kell állni.

/G/ Reggel 08-kor kezdődik az igazi pokol. Irtózatos tűz alatt vagyunk egész nap. Támadás támadást ér. Nagy veszteségek árán sikerül tartani vonalunkat. Estefelé azonban egyik helyen betörnek, így mi is visszamegyünk a vasútig. 21 órakor a tartalék bevetésével ellentámadást rendelnek el és nagy veszteségekkel sikerül visszajutnunk a feladott védőállásunkba. Ekkor sebesültem meg én is a kukoricásban. A segélyhelyen bekötöztek, majd a sátoraljaújhelyi kórházba szállítottak.

Október 31.

Reggel ismét 8 óra körül kezdődik a nagy cirkusz, amely még most is tart, pedig már 14 óra 30 perc felé jár az idő. Hol az egyik, hol a másikhelyen próbálkozik. Különösen nagy géppuska tüzet kapunk egy vasút melletti épületből, ahol több géppuskája és valószínű tüzermegfigyelője is van.

Ezt akarja Fülöp Gyuszi hadnagy páncéltörő ágyúival a zászlóalj harcálláspontjától /vasúti aluljáró/, ahonnan nagyon jó kilátás és kilövés is van rá, kifüstölni. Odavontatja embereivel lövegeit, de csak egy két lövést tud rá leadni, mert hamarosan olyan nagy aknavető tüzet zúdít nyakunk közé, hogy majd megfulladunk a lőporfüsttől. Így annak ellenére, hogy nem tudták teljesen kifüstölni őket, kénytelenek voltak abbahagyni a tüzelést. De amit nem tudtak teljesen elvégezni ők, befejezték a légvédelmi gépágyúk, amik szétlőtték teljesen az épületet és megszüntették ezt a veszedelmes tüzfészkét és nagyon fontos tüzérségi figyelőt.

A távbeszélők munkája is emberfeletti. Úgyszólván állandóan a vonalon vannak, hogy a szétlőtt vezetékét összekötözzék. Van eset, hogy 7 – 8 helyen kötnek össze egy vonalszakaszt. Mindezt öntevékenyen végzik. Itt mondja a zászlóaljparancsnok Péntek Ambrus honvédnak:

„ Ne menj most! Ilyenkor még a kutyát sem zavarják ki! ”

Mire ő így válaszol:

„Alezredes úr! Mibelénk nem üt még a menkü sem!” és máris indult.

Lehet, hogy esetleg a rajtunk lévő tűzből akart kiszabadulni, de a vonalon sem biztonságosabb a helyzet a sík belátható terepen.

Talán egy kicsit igaza is volt neki, mert addig, amíg a zászlóalj állományának majdnem a fele harcképtelenné vált, /meghalt, megsebesült/ ebben a már harmadik napja tartó véres harcban, gigászi küzdelemben, szakaszunkban ma történt az első könnyebb sebesülés. Léner honvéd egy aknavető szilánktól sebesült meg könnyebben. A napokban a szakasz minden tagja nagyon szépen dolgozott. Különösen ki kell emelni Porpáczi és Kalányos szakaszvezetőket, Kovács őrvezetőt, valamint Söjtöri, Péntek és Katzberger honvédeket, akiket kitüntetésre is javaslatba hozok. Jelenleg egy kicsit csend van. Még jóformán le sem írtam, már meg is kezdődött a zaj. Egész délután tart a zavaró tűz, az éjjel azonban nyugodtabb. Ki is használjuk ezt arra, hogy vonalunkat felsőbb engedéllyel hátrébb hozhassuk az eredeti támadási célíg, a vasúti töltéshez, mert a mostani annyira belátható, hogy megmoccanni sem lehet nappal. A konyha a töltés mögé is csak besötétedés után jöhet ki. Ilyenkor jön ki a legényem is és hozza számomra és a szakasz számára az élelem kiegészítést. Rájött ugyanis arra, hogy az állomás szétlőtt vagonjaiban rengeteg cipő van, ami hátországban nagyon jó valutának bizonyult. Tiltásom ellenére is / az állomás állandóan tűz alatt van/ naponta egy-egy sátorlap cipőt visz magával és azt a faluban élelemre váltja át. Így aztán sült kacsával és libával egészül ki a kincstári koszt, amiből a szakasz minden tagja részesül.

November 1.

Nagyobb akcióba nem kezd a muszi, csupán zavaró tüze fekszik állandóan rajtunk, amit most már a nagyobb tűzérési tevékenység is jellemez.

Ennek megszüntetése végett 08 – 09 óra között megjelennek aztán a bombázóink / 18 gép /és megcsomagolják egy kicsit a muszit. 14 óra körül ismét megjelennek, de most már 21 géppel. Milyen jó érzés az, amikor azt tapasztalja az ember, hogy nincs teljesen magára utalva, hanem hátulról is kap egy kis támogatást. Saját repülőt eddig, amióta a fronton vagyunk, még nem láttunk. Sőt tűzérésünktől is ritkán kaptunk komolyabb támogatást. Ezek is nagyon szépen dolgoztak. Lehet, hogy a tűzérésüket vagy a vetőiket is találat érte, mert lényegesen kisebb a tűzük.

Persze az ellenhatás sem maradhatott el, mert a muszi ratái is megjelennek. Ezek is a tűzéreinket kereshették, mert minket nem ért a támadásuk.

Az éjjel a legnagyobb nyugalommal telt el. Még a konyha is kijön hozzánk GH főnökkel. Gazdánk rendelte ki, hogy ő is szagoljon egy kis lőporfüstöt, így talán nagyobb gondja lesz a vonalban lévőekkel. Állítólag a posta is megérkezett.

November 2.

Eddig még csend van, de még az aknavetőtűznél is rosszabb eső csorog a nyakunkba. Teljesen át vagyunk ázva. Az eső befolyik lyukjainkba és áztatja a talajt is, így alul felül vizesek vagyunk. Máskor is voltunk már bőrig ázva, de akkor mozoghattunk, megszárogathattuk magunkat és nem november volt akkor. Képzhető, milyen kellemes érzés novemberi hidegben lyukainkban összehúzódva gubbasztani egész nap a lövészgögrökben, ahol még csak a lábakat sem lehet kinyújtani. Lábaik meggémberednek, szinte nem is érezzük őket.

Ráadásul még a raták is meglátogatnak ismét bennünket. Délelőtt kétszer, délután pedig négyszer. Eleinte csak párosával, de délután egyik alkalommal 7, később meg 5 tisztel meg bennünket megjelenésével. Most is tűzéreinket kereshetik, mert minket most sem

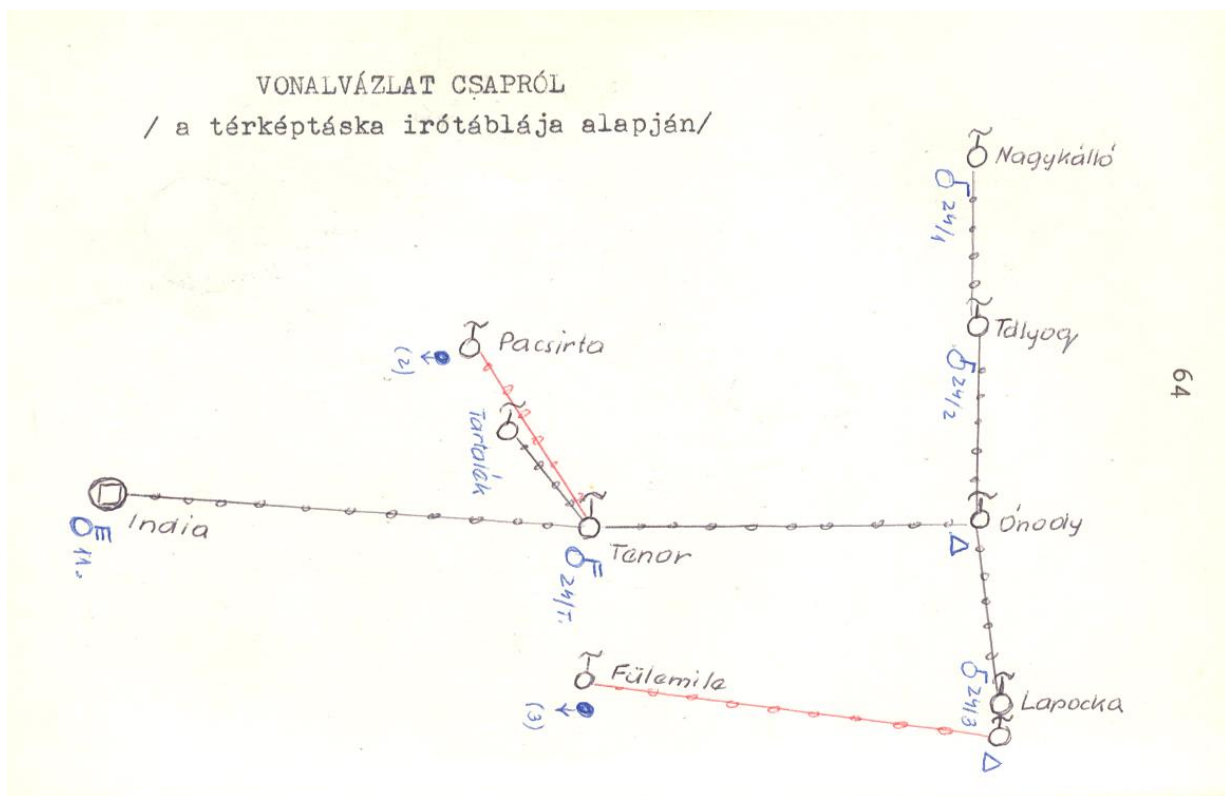
bombáznak. Csupán egyik alkalommal csomagolnak meg minket, de szerencsére a becsapódások távol esnek tőlünk, így kárt sem okoznak nekünk. Ma is megkapjuk a szokásos aknaadagot, egyébként a nap támadás nélkül, nyugalmasan telik el.

November 3.

Az eső tovább boldogít bennünket. Szerencsére a muszi tüze ma jóval kisebb, vagyis inkább a szomszédjainkon fekszik. Mit tehetünk mást, gubbasztunk lyukainkban.

Éjjel koromsötétség van. A muszi a 3. századnál a sötétség leple alatt megkísérli a betörést, de kézigránáttal visszaverték. /Kb. ide illeszthető be /B/ következő nap utáni aknatelepítéssel kapcsolatos visszaemlékezése, amiről naplómiban nem írtam./ Az eső is komolyabb mértékben kezd el esni, gödreink kezdenek beomlani, így hozzáfogunk a bunkerépítéshez, már amennyiben annak lehet ezt nevezni a disznóól ajtókkal, kertajtókkal befedett gödröket annak lehet nevezni. Ha a tűz ellen nem is, de az eső ellen megvéd bennünket.

Komolyabbra nem telik, mert ezt is úgy kell éjjel kilopkodnunk a faluból. Nappal gondolni sem lehet rá, éjjel is sokszor megzavarja munkánkat kilótt világítórakétaival, illetve ennek fényénél tapasztalt mozgásra megnyitott tűzével.

November 4.

11 óra körül jár az idő, eddig még csend van az egész vonalon. Sőt később is megmarad ez a nyugalom. A délutáni órákban értesítenek bennünket, hogy az éjszaka folyamán leváltják zászlóaljunkat. Nem lehet leírni abbéli örömünket, hogy végre kiszabadulhatunk ebből a pokolból. Ilyenben még nem volt részünk, legalábbis ennyi ideig. Igaz, még ki kell jutnunk innen. Soká lesz még éjjel, addig még sok minden történhet.

15 – 16 óra körül megérkeznek a szemrevételező parancsnokok, 18 – 19 óra körül pedig ideér az első leváltó csoport is és azonnal meg is kezdik állásaik elfoglalását. Egyelőre még mi is maradunk.

/B/ A Csap-i védőállást a zászlóalj kb. egy hétig tartja, de legalább három hétnak tűnik. Beásni csak lövészgödörig lehet. Az ellenség a magasabb állásaiban lévő tereppontokról és kimagasló épületekről védőállásunkba pontosan belát és a legkisebb nappali mozgást is lehetetlenné teszi.

Ezen kívül védőállásunk elfoglalását éjjel-nappal erőszakolja. Védőink a támadásokat megelőző tüzelőkészítések alatt mélyített lövészgödreikbe húzódnak. Maguk mellé rejtik egyéni- és sorozattűz fegyvereiket és az ellenséges tüzértűz áthelyezésekor saját aknavető szakaszunk és nem elhanyagolhatóan egy mögöttünk állásban lévő légvédelmi ágyús üteg közvetlen lövéseivel lőtt repeszgránát tűztámogatással, egyéni- és sorozattűz fegyvereiket lövészgödreiknek szélére helyezve, az ezekből leadott puska, géppisztoly, géppuska és golyószóró tűzzel és a lövészgödörökben mindig bőségesen tárolt kézigránáttal mindvégig eredményesen védekeztek.

Az ellenség halottakban és sebesültekben igen nagy veszteségeket szenvedett. Élelmet csak éjjel, legfeljebb hajnalban lehetett osztani, naponta csak egyszer. Eső ellen csak mélyített lövészgödörökben is használt sátorlap védett. Egyébként éjszaka is szinte mindig világos volt az ejtőernyős rakétáktól és a világító pisztolyok lövedékeitől.

Nyilván az erőszakolt arctámadások sikertelenségétől és a velük járó nagy veszteségek miatt az ellenség támadásait elsősorban mérsékli, majd helyettük vállalkozásokkal próbál eredményt elérni.

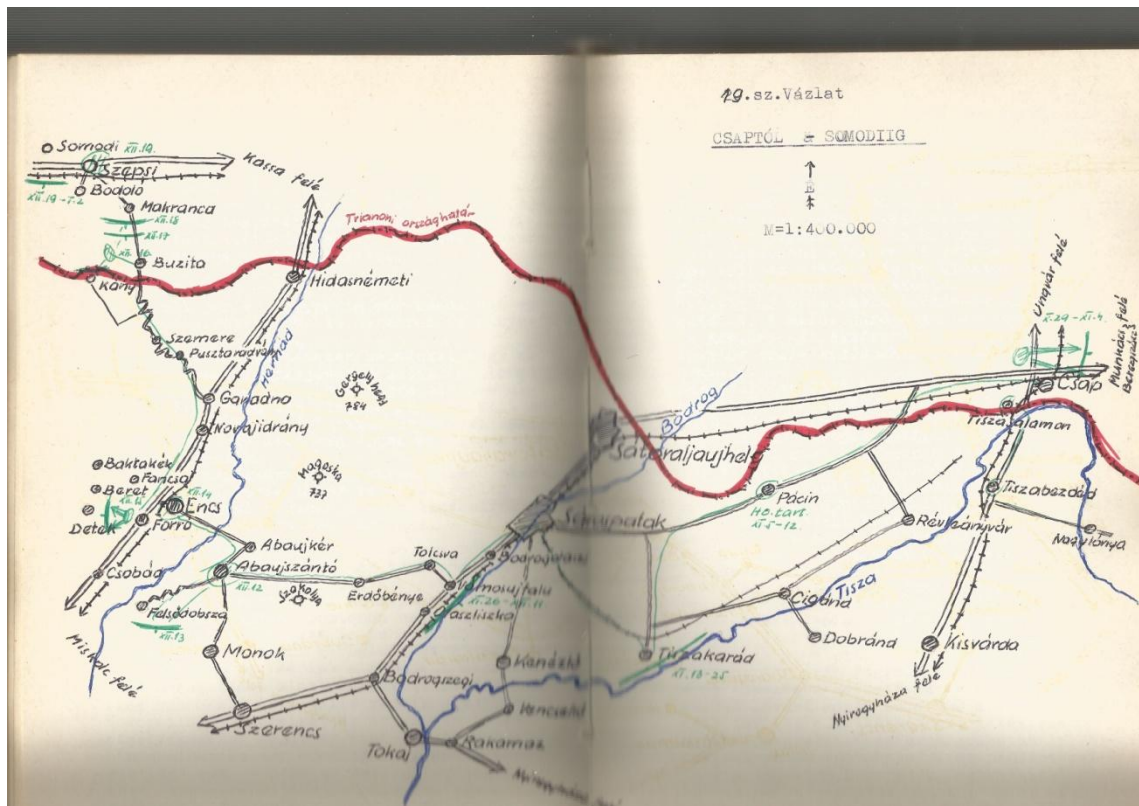
Meg kell jegyezni, hogy a védőállás az első napokban semmiféle műszaki zárral ellátva nem volt. Először a védőállásnak a Latocára támaszkodó balszárnyán kellett ilyennel próbálkozni, mert ezen a részen a szembenálló, állások közötti távolság mindössze 50 m széles kukoricaföld volt. Egyik este parancsot kapott egy utász század aknazár telepítésére. Szinte kizártnak tartottuk, hogy az ellenség orra előtt az utászok a telepítést sikeresen el tudják végezni. Csodák-csodájára az aknamelezők eredményesen dolgoztak és már az utolsó akna lerakásánál tartottak, amikor a védőállás hátulról egy rajtaütésszerű támadást kapott.

Az érintett gyalogos és utász század állásait és munícióját otthagya, az ungvári műút töltése mögött az út alatti aluljáróban átvezető vasútvonal töltésén foglalt tüzelőállást és igen erős tüzelésbe kezdett. Az aknavető szakasz 6 vetőjével kb. 250 lövést adott le 300 m széles 100 m mély területre. A zsákmányolt vetők, zsákmányolt lőszerében foszforos gránátok is voltak, melynek robbanása olyan pánikot keltett a támadásokban, hogy azok fegyvereiket elhanyagolva, hanyatt-homlok menekültek az elhagyott védőállásunkon keresztül a kukoricaföldön át saját védőállásaikba. Nem sokan jutottak el odáig, mert akiket az aknavetők, vagy a sorozattűz fegyverek tüze el nem pusztított, jórészt a kukoricásba alig 1 órával előbb telepített aknamezón váltak harcképtelenné. 15 perc leforgása után a szakasz és rajparancsnokok ellenséges tevékenység nélkül vezethették vissza embereiket a nemrég feladott eredeti védőállásaikba, akiknek vesztesége 8 fő sebesült volt, az ellenség vesztesége azonban óriási.

Az elfogott hadifoglyoktól tudtuk aztán meg, hogy a szemben lévő két századot az esti sötétben kivonták állásaikból, balszárnyuktól balra gyalog átkeltek a Latorcán és védőállásunk hátába kerültek azzal a szándékkal,

hogy védőinket foglyul ejtsék. Így sikerülhetett az utász század aknatelepítése és így szerzett tekintélyt zászlóaljunk az oroszok előtt, mert a hátra lévő időben a védőállásunkban nyugalom volt.

A jó egyhetes harcok után, melynek nemcsak megerőltetőek, de veszteségesek is voltak, 5 napos pihenőt kapott a zászlóalj Páciban.

KIÉRDEMELT PIHENŐ PÁCINBAN

November 5.

03 óra körül hagyjuk ott állásainkat, Kivonulva, szinte borzadva szemléljük a lövedékekkel, aknákkal felszabdalt területet, ahol majdnem minden m²-re jutott egy-egy gránát. Most fogjuk fel, milyen tűz alatt voltunk az itt eltöltött idő alatt. Ágcsernyőre gyalogolunk, ott alig van időnk, hogy megreggelizzünk és megmosakodjunk, mert kb. 08 óra 15 perc körül beérkeznek az autóbuszok és azonnal indulunk / ilyen nagy urak sem voltunk mostanában, hogy busszal szállítsanak bennünket, mióta katonák vagyunk / Páciznba, ahol nagy szeretettel fogadnak bennünket.²² Ott folytatjuk félbe maradt tisztálkodásunkat, megborotválkozunk, hiszen Csapon töltött idő alatt nemcsak, hogy nem borotválkoztunk, de ez alatt mosdóvizet sem láttunk. Az viszont igaz, hogy az eső az állandóan mosdatott bennünket. Megborotválkoztunk, alaposan lemosakszunk, a délutánt pedig pihenéssel töltjük. Este hivatalosak vagyunk a hadosztályhoz vacsorára./Még ilyenben sem volt részünk /. Nagyon jól éreztük magunkat. Itt ismét szóba került a Szálasi – féle eskü. Ekkor már a régen nélkülözött bortól jó hangulatban voltunk és Horthy – nótákkal válaszoltunk a felhozott dologra –tehettük, mert nemcsak vendégek voltunk, hanem ünnepezt győzők is voltunk, no meg hát a bor bátorságunkat is növelte -. Eleinte a hadosztály tisztjei próbálták elhallgattatni bennünket, mivel ez nem ment, lassan elszállingóztak.

November 6.

Mi tovább folytattuk a nótát és az ivászatot. 02 órára keveredtünk haza. Az esküt többé nem hozták szóba és sor sem került a felesküvésre. Viszont egyik-másikba elültethettük azt a bogarat, hogy érdemes esetlek Horthy október 15-i kiáltványát egy kicsit fontolóra venni, és keresni az alkalmat a Hitleri szövetségtől való szabadulásra, amire később aztán valóban sor is került.

Délelőtt fegyver-, anyag-, szerelvény karbantartás, létszámrendezés. Délután ugyanezt tovább folytatjuk.

November 7.

Mind délelőtt, mind pedig délután tovább folytatjuk a tisztálkodást. A kerítések tele vannak mindenféle száradó ingekkel és gatyákkal. Szükség is van rá, mert kb. 3 hétig erre nem nagyon volt lehetőség.

A századok puskáit kicserélik németre, hogy a lőszerutánpótlást jobban meg lehessen oldani. / géppuskákat és golyószórókat már a júliusi támadás megindulása előtt lecserélték./Korán megyek aludni, méghozzá ágyba.

November 8.

Délelőtt 9 óra 30 perckor az Alezredes úr megszemléli a zászlóaljunkat. Utána szakaszfoglalkozás. Kocsit és lovakat kapunk. Az ezrednél műszaki anyagot felvételezünk. Megkapjuk hosszú idő után a tábori postát. Mindenki azzal és a válasszal van elfoglalva. Fontos, hogy életjelt adjunk magunkról, mert több mint 3 hétig erre nem volt lehetőségünk. Az otthoniak pedig várják tőlünk a tábori lapokat, még jobban, mint mi az övéikét, mert csak akkor nyugodtak, ha rendszeresen kapják a postát.

November 9.

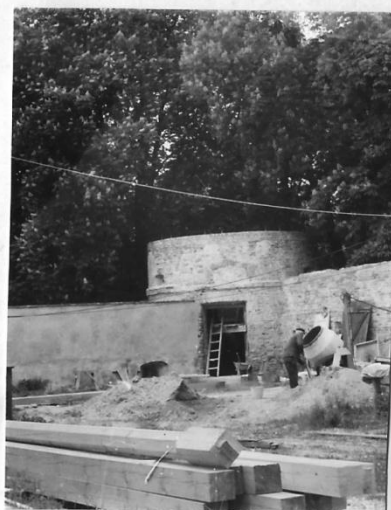
Egész nap majdnem esik az eső. Időszerű problémákat beszélünk meg a szakasszal. Megbeszéljük eddigi távbeszélő tapasztalatainkat is. Beszélünk a szakasz, a zászlóalj helytállásáról, de szóba kerül harcunk kilátástalansága is. Előhozakodtak velem, mert hallottak már valahonnan a hadosztálynál történt színvallásunkról. Eddig ilyesmire nem kerülhetett sor. Virágnyelven lehetett megértetni velük, hogy megegyezik a véleményünk és parancsnokaink megtalálják a kiutat, de nekik bízni kell parancsnokaikban.

Beszélünk a zászlóalj, a szakasz csapi helytállásáról, az együttműködés eredményéről. A távbeszélőn történő tűzvezetés tette lehetővé az ellenség rohamainak visszaverését. A mi helytállásunk tette lehetővé sok esetben a tűzéréség tűzvezetését is. A legdicséretre méltóbb az, hogy mindenki tudta a kötelességét és nem kellett ahhoz parancsot adni, hogy a vonalvizsgáló járőr induljon ki a vonalat megjavítani, aki soros volt erre a feladatra parancs nélkül indult. Ez tette lehetővé, hogy vonalaink mindig jók voltak és így a tűzvezetésben sem volt fennakadás.

Külön megdicsérem az arra még külön érdemeseket, kitüntetésre terjesztem fel őket. Kihangsúlyozom még azt is, annak ellenére, hogy vonalvizsgáló járőreink a legnagyobb tűzben is helytálltak, szinte veszteség nélkül kerültünk ki ebből a nehéz védelmi harcból.

Délután ismerkedünk a sváb puskákkal, utána tisztálkodás. Nem győzzük magunkról eltávolítani a több mint 3 hét alatt rajtunk fellenséggyülemlett koszt. De az is lehetséges, hogy nem tudunk betelni a tisztálkodás gyönyöreivel.

PÁCIN /1987./

OLASZLISZKA

/1987.8

É ↙

Tüzérségi és av.figyelőnek használt olasz-
liszkai műemlék-templom tornya.
Kilátás onnan: É.,K. és D.irányban

→ K

D

TISZAKARÁD,
CIGÁND
/pontonhid/
/1987./

Meglátogatott Solti százados úr. Túrós rétesrel tudom megkínálni. Este a Marcinál vacsorázunk szűkebb körben.

November 10.

Délelőtt 09 órakor szentmise, gyónással és áldozással. 10 órakor pedig a reformátusok részére istentisztelet. 11 órakor ló szemle.

Délben fejedelmi ebéd. Rántott csirke és káposztás tészta és mindezt asztal mellett tudjuk elfogyasztani. Tudomásomra jut, hogy zászlóalj ügyeletes tiszt vagyok. Ilyenféle szolgálatok ellátására sem jutott lehetőség. Nem mintha hiányoltam volna, csak, mint érdekességet említem. Amíg harcoltunk addig nélkülözni tudtuk a szolgálatot /igaz egész idő alatt szolgálatban voltunk/, most nem csinálunk semmit, most szükség van rá.

Délután az átszervezésünket fektetjük le papírra. /nehogy a papírmunkát elfelejtsük /.

A vacsoránk még az ebédnél is finomabb. Resztelt máj és mákos rétes. Milyen jól mehet azoknak, akik mindig hátul vannak. Vizsgálat. Rémhír. / ??? /

November 11-12.

Délelőtt tovább ismerkedünk a német puskákkal, géppisztollyal, fausztal. Időszerű problémákról, a található röpcédulákról beszélgetünk. 38 fokos lázat mérek, Dokitól kinint kapok, melynek egy adagját már be is vettem. 12-én, vasárnap embereim misére mennek, én otthon lábadozom. 16 órakor riadó. 16,45-kor én is felkelek, 18 órakor indulunk. Kocsira ülve 3 pokróccal betakarózom, de még így is fázom.

TISZAKARÁD

November 13-25.

04 – 05 óra körül érünk Tiszakarádra, ahol eligazítók helyett feneketlen sár fogad bennünket. Össze – visszamászkalunk egyik tanyáról a másikra, míg a végén, Tiszakarádon kötünk ki. Ott átveszem a beépített vezetéket és leváltottakat útnak indítom. Mire teljesen rendbe jövünk a vonalak átvizsgálásával és kiegészítésével, besötétül. Nem érzem jól magam, de csinálni kell, mert a hosszú védőállásban különösen nagy a jelentősége a jó összeköttetésnek. Mivel még egy percpihenőm nem volt, meg lázas is vagyok, kb. 16 órakor lefekszem. Este már 40 fokos lázat mérek. Egy-két napig kénytelen vagyok ágyban maradni. A vonalvázlat elkészítését és a fedőnevek kiadását Porpácsi szakaszvezetőre bízom. Szerencsére köztünk és a románok között – mert itt már a románokkal állunk szemben – folyik a Tisza, amely komoly természeti akadály az ellenség támadásával szemben. Itt tartózkodásunk alatt nem is igen zavar bennünket, mert a Tiszán kívül még egy másik fontos tényező is velünk van, Bodroghöznek ezen a részén nagyon gyér az úthálózat és az utak állapota is nagyon rossz.

Így ha Tiszakarádnál ki is tudná erőszakolni az átkelést és hídfőállást tudna létrehozni Tiszakarádon, nehéz lenne annak kibővítése, illetve onnan a támadás továbbvitele. Ettől függetlenül azért mindig résen kell lennünk, mert sok esetben nem számítanak az ilyen nehézségek sem.

Mindössze egyszer volt egy erősebb gyalogsági és aknavető tűz, mégpedig éjjel. Nem tudtuk akkor ellenség gondolni mi válthatta ki ezt a hirtelen támadt tüzet. Reggel aztán, amikor az alezredes úrral kimegyünk az aknavető figyelőhöz, útközben újságolják, hogy följebb a Tiszán elszabadult egy tutaj, amit a víz lefelé sodort. Erre tüzeltek a románok olyan veszettül.

Egyébként ők is elég komolyan kiépítették védőállásaikat. Erre felhasználták a Tisza védőtöltését is. Nemcsak bunkerjaikat építették bele, hanem géppuska tüzelőállásokat is, amelyeknek kilövő nyílását a töltés Tisza felőli oldalán hagyták. Így olyan kiserőd szerepét töltötte be. Nekünk nem volt szabad a Tisza töltéséhez hozzájárulni, így tüzelőállásaink és bunkereink egy része a töltésen belül, a Tisza árterületén helyezkedett el.

A nyugalmasabb időt adminisztrációval kellett töltenünk. Pontosan bekérték védőállásunk vázlatát, sőt még visszamenőleg a csapi vázlatot is el kellett készítenünk. Ez tulajdonképp a segédtsízt feladata lett volna, de lábadozásom alatt én is besegítettem neki. Itt kaptuk meg és olvastuk azokat a harctudósításokat is, amelyek a csapi ellentámadásunkat és védelmi harcainkat magasztalja, a zászlóalj hősiek helytállásáról beszél.

Fellenséggyűlésom után ellenőrzöm a századoknál és a figyelőknél települt távbeszélőket és ezeket felhasználom arra is, hogy a századparancsnokokat is meglátogassam. A velük való találkozások alkalmával is fel-felmerül a kérdés: „hogyan tovább?” Mindenki a lehetőségeket a kiutat kutatja. Persze nagyon óvatosan, mert beépített emberekkel is lehet találkozni, de mi régi 17-esek megbízunk egymásban. Egyik alkalommal kijutok Arató és Lillik főhadnagy urakhoz, egy másik alkalommal Buzsáky és Solti százados urakat látogatok meg. Ide már lóháton megyek, mert ők messzebb esnek a zászlóalj harcálláspontjától. Tehetem, mert a Tisza védőgátja megvéd a románok megfigyelésétől és gyalogsági tűzétől.

Egy alkalommal, 18-án a hadosztály parancsnokságra, Pácinba kell mennem, valamiféle híradó megbeszélésre. Már 04 óra 30-kor indultam kocsin, amivel Homoktanyáig kocogtam, onnan tovább pedig gépkocsival zötyögtünk, vagy éppen csúszkáltunk a rossz úton. Visszafelé Homoktanyától gyalog jöttem haza kimelegedve, mert nem tudtam mikor érkezem vissza és nem akartam a kocsit addig ott tartani. Így 22 óra elmúlt már, mikor holtfáradtan ágyba kerülhettem.

Közben az ezredparancsnokságnál is jártam híradóanyag felvételezése céljából. Most már igyekeznek jobban ellátni bennünket. Eddig csak azzal dolgozhattunk, amit az ellenségtől zsákmányoltunk, vagy összegyűjtöttünk. A Pácinban kapott lovakat fiatal csikókra cserélték ki. Egy-egy fél napi elfoglaltságot ezek is jelentettek.

20-án kivonták az 1. és 3. századnál lévő aknavetőket. Ezek tűzvezetési vonalát is lebontották, így sürgősen pótolni kellett ezeket is, hogy szükség esetén máshonnan kaphassanak aknavető tüzet. Marci, az aknavető szakasparancsnok volt segítségemre a munkánkban, aki pontosan tudta a tüzelőállások és megfigyelők helyét is, így a vezeték nyomvonalát azonnal ki tudtam jelölni.

Nem volt ilyen nyugodt helyük a tőlünk É-ra Cigánd és Révleányvár, valamint D-re Kenézlő és Tokaj környékén védőállásban lévő alakulatoknak, pedig itt is a Tisza volt közöttük. Ezeken a helyeken sokat támadtak és nagy veszteségek árán Kenézlőnél igen nagy túlerővel sikerült is átkelniük a Tiszán és ott hídfőállást kialakítaniuk. Ennek felszámolására vitték el vetőinket is és mozgósították a hadosztály minden tartalékát, sőt egyes helyeken a védővonalból is emeltek ki lövész alakulatokat, de ennek ellenére sem sikerült visszavetni őket.

Majd É-on Csap környékén is sikerült az oroszoknak támadásaikkal tért nyerniük, így minket is visszavontak Tiszakarádról.

November 25. Szombat

Egy kicsit kitisztul. Elmegyek Marcihoz, akinél éppen nagytakarítás van. Így hozzá megyünk. Itt fogyasztjuk el az ebédet is. Marci visszahív vacsorára, de ez elmarad, mivel ki kell ürítenünk tiszakarádi állásunkat. A falusiaknak nem merjük megmondani, hogy helyettünk már az oroszok illetve románok jönnek. Csak annyit mondunk nekik, hogy a váltás holnap érkezik. Nem volt ez helyes, de nem volt szívünk megmondani az igazat, hogy magukra hagyjuk őket.

Úgy szól a parancs, hogy 17 órakor kezdődik a kivonás és 19 órakor indulunk Tiszakarádról. Mi is sietünk a bontással, hogy időben végezzünk. Ennek ellenére 2 órai késéssel érünk be. Mégis mi vagyunk az elsők. Így az indulás a tervezett időponthoz viszonyítva 4 órai késéssel, 23 órakor történik. Koromsötétben a kisvasúton – persze gyalog – vonulunk Sárospatak felé, nagy kerülővel, mivel a Bodrogon csak ott van híd, amelyen átkelhetünk a túlsó oldalra. Gazdám azt a parancsot kapja, hogy visszavonulás után robbantassa fel a csatornán átvezető vasúti hidat és a tiszakarádi gőzmalmot. A hidat fel is robbantottuk, mert az az ellenség felzárkózását lassította, de a malmot nem, mert az a lakosság ellátását akadályozta volna.

OLASZLISZKA

November 26. Vasárnap- December 10

/B/ Amikor az ellenség támadása a Tokajnál tért nyert és a védőállásunkból ÉK-re Királyhelmecet is elérték az ellensége csapatok, csapatainkat a Bodrogközből kivonták. Így a zászlóalj Sárospatakon keresztül Olaszliszkára menetel és ott valamint Vámosújfalun, a Bodrog partján foglal védőállást. Itt a zászlóalj jóleső létszámkiegészítést kapott. A volt 8. /szegedi/ gyalogezred azon részét, amely nem követte az ezred zömét a budapesti harcokba a kormányzó védelmére, a zászlóaljunkkal egyesítik és így a leharcolt 24/I. zászlóalj és a Károlyfalvy őrnagy parancsnoksága alatt volt 8. gyalogezredbeli részekből egy közel hadilétszámú zászlóalj alakult a 24/I. zászlóalj parancsnoksága alatt. A Bodrog a bekövetkezett őszi áradása, amellyel a part tekintélyes része is víz alá került, nyugalmas védőállást biztosított, amelyet csak az ellenség Szerencs irányába való előnyomulása miatt kellett feladni. Ekkor a zászlóalj Tolcsva-Erdőbénye-Abaujszántón át Monok É-ra menetel és ott Lőrincke puszta területén kerül védőállásba.

Sárospataknál a Bodrogon átkelve Vámosújfalu irányába folytatjuk utunkat és kb. 08 órára érünk a faluba, Vámosújfaluba. Ott megreggelizünk és megbeszéljük a legközelebbi feladatokat, mely szerint Olaszliszka határában a Bodrog mentén kell berendezkednünk tartós védelemre. A Bodrog ugyan kisebb a Tiszánál, de a nyílt terep miatt az ellenség részéről nehezebb megközelíteni, ami a mi szempontunkból előnyös.

A megbeszélés után azonnal indulok Olaszliszkára szemrevételezni és 13 óra körül egyes távbeszélő állomások már az építést is megkezdik. Felhasználják a vasút menti állandó vezetékeket is és ennek segítségével egy körvezetékot kapunk. Én később az oroszoktól zsákmányolt gépkocsin az Alezredes úrral kimegyek a Frigyes majorba. Ott

lesz a zászlóalj parancsnokság. harcálláspontja. Mire besötétedik az összeköttetés is megvan a századokkal és az aknavető figyelővel, valamint az aknavető tüzelőállásokkal. Másnap délelőtt Alezredes úrral még megyünk tovább szemrevételezni. Az 1634-ben épült Olaszliszka-i templomtorony tetejéből nagyszerű a kilátás védőkörletünk egész területére és az előtte lévő Bodrogon túli nyílt terepre is. Solti százados urat is meglátogatjuk. Délután intézkedem a délelőtt megbeszélt készülékek kiszállítására.

28-án, Tolcsván a GH részére építünk vezetéket, amit az települt ezredközpontba kötünk be és így azon keresztül vele is meg lesz az összeköttetésünk

Még este is csinálják, mert kivágtak egy darabot a vezetékből. Dobszó útján figyelmeztetjük a lakosságot a vezeték megrongálásának következményeiről.

Ez a védőállás a Tiszakarádi védőállásnál is jobbnak ígérkezik, mert a zászlóalj harcálláspontján van az én szállásom is

Délelőtt ismét kimegyek Solti százados úrhoz és kijavítjuk a vasútvonal mentén az állandó vezetéket, hogy a tervezett körvezetékünk elkészüljön. Délután lapokat írok a reggel kapott postára válaszolva. Este nagy malac vacsora palacsintával, és finom Tolcsva-i borral. Egyébként a bor állandóan az asztalunkon van, még hozzá kétféle. Száraz a borivóknak, édes a műkedvelőknek. A legénység is minden délben bort is kap az ebédjéhez, sok esetben reggelire is azt isznak inkább egyesek a kávé helyett. Persze nem lehet előttük is állandóan, mert abból esetleg nagyobb bajok származhatnak. A kincstári koszt kiegészítésére is nyílik alkalom, még jobban, mint Tiszakarádon, mivel védőállásunk jóformán a falu szélén húzódik, így mindenki kedvére főzőcskézhet, vagy készíthet magának, amit szeme-szája kíván, mert még bőven van a csapi valutából, amit mindenhol szívesen beváltanak. Nem is marad el a malac, palacsinta, de csirke, kacska, liba között is válogathatnak embereink. Ehhez tartozik még az is, hogy az ellenség felzárkózása késik. Lehetséges az is, hogy a belátható terep miatt nem jönnek közelünkbe.

Az intéző lakásában nekünk arra is nyílik alkalom, hogy kádban fürödhessünk, amire legfeljebb hadba vonulásunk előtt volt lehetőségünk. Ki is használjuk ezt a kivételes alkalmat úgy, hogy jóformán reggeltől estig üzemel a fürdőszoba.

Délelőtt az Olaszliszka-i vezetéket és állomásokat vizsgálom és alaposabban megnézem a műemlék templomot is, kipróbálva annak orgonáját.

Délután a segédtszert helyettesítem és vezetem a tüzérségi tüzet a közben felzárkózó románokra. A tegnapi jóslással ellentétben ugyanis ma már megjelentek a láthatáron, de annyira-messzire, hogy csak tüzérséggel tudjuk elérni őket.

Reggel szentmisére megyek a faluba, utána meg kikocsikázom Szőlőmáj – tanyára a házigazdánk / intéző / feleségéért. Ünnepi ebéd, amilyenem még nem voltunk hadba vonulásunk óta. Egészen a vacsoráig az asztalnál maradunk. Így nem kell vacsorakor ismét helyet foglalnunk. Este nagy telefonbeszélgetés. / ??? /

Ellátogatok Tolcsvára, ahol felkeresem a „szépasszonyt”, akit az ottani vezetéképítés idején sikerült megismernem.

Jut idő a be nem épített vezeték karbantartására is, de a kártyaparti is gyakran képezi a foglalkozásunk tárgyát a tisztelnél éppúgy, mint a legénységénél.

Az Újságot és a Vihart fogják be egy hintóba, hogy házigazdánkat és feleségét Szőlőmáj – tanyára vigyék. A sötétben a kocsit felfutott egy út menti kavicskupacra és felborult. Házigazdánk lábát törte.

Reggel kapom az Alezredes úrtól a parancsot, hogy kísérem el házigazdánkat a Kassa-i kórházba. El is megyek vele az ezred segélyhelyig, ahonnan mentővel vitték tovább. A mentőkben nem volt számomra hely, így tovább nem mehettem. De nem is nagyon erőszakoskodtam, hogy mehessenek, mert nem akartam elszakadni egységetől. Így aztán visszajöttem Tolcsvára és bementem Aliékhoz. / Senz Aladár zászlós vonat parancsnok / Idekerem a hátszlovomat is, hogy azzal hazavágtassak.

A románok csak 30-án kezdenek nálunk felzárkózni, de akkor is olyan távol vannak tőlünk, hogy csak tüzérséggel tudjuk elérni őket. Éppen a segédtszert helyettesítem,

mikor értesítenek megjelenésükről. Nehogy panaszuk legyen fogadtatásukra, disz sortüzet adatok tiszteletükre a tüzerekkel. Egy kicsit megzavarja őket, de nem sokáig, mert takarékoskodni kell a tüzérségi lőszerrel és disz sortüzünk is elsősorban a tüzérség belövését szolgálta.

Itt várjuk dec. 5-én este a Mikulás bácsit, aki a „nénivel” együtt meg is érkezik. Így nagyon kedélyesen telik el ez az est is. Az itteni életünkre valóban ráillik az a katonanóta, amit még otthon szoktunk énekelni: ... „szép élet a katonáélet ...” Ajándékokat is kapunk, méghozzá a Mikulás nénitől, ami által sokkal értékesebbnek tűnik minden tárgy, amiben részesülünk. Én is kaptam tőle almát, diót, cukrot, babát, csörgőt, cigarettát, szivart, ovomaltine-t és virgácsot. Hiába a Mikulás néninek jobb érzéke van az ajándékozáshoz, mint a bácsinak.

Mivel a románok nem hajlandók közelebb felzárkózni hozzánk, mi kapunk parancsot egy vállalkozásra, melynek az lenne a célja, hogy a Bodrogon átkelve, megközelíteni állásaikat és foglyokat szerezni tőlük. December 9-én 23 órakor indul a vállalkozás.

Gumicsónakkal kelnek át a Bodrogon. Már az átkelés sem sikerült, mert a csónak megbillen, és egy ember beleesik a Bodrogbá. Úgy kellett kihalászni szegényt a megáradt, hideg Bodrogból. A vállalkozó csoport egy ember kivételével tovább megy, és 04 órakor eredménytelenül tér vissza, mert, ahogy ők nem tudtak volna észrevétlenül megközelíteni minket, a mi járőrünk is mielőtt célba érhetett volna tüzet kapott és a sík terepen egy sebesülttel csak nagyon nehezen tudott visszajönni.

10-én délután hír jön a leváltásunkról, sőt 16 órára már ideérnek a szemrevételezők is. Nem hiába, vasárnap van és túlságosan jól és veszélytelenül éltünk ezen a helyen. Most 17 óra van, de még hivatalosan nem tudunk semmit. Várunk a parancsra. Remélem, ma még nem kerül sor az indulásra.

December 11. Hétfő

Az első parancs szerint gépkocsin megyünk. Indulás 04 órakor. Később azonban megváltozik a parancs és 07 órakor indulunk Tolcsváról. A századparancsnokokkal gépkocsin előremegyünk szemrevételezni a Monok és Hernádkercs közötti védőállást. A legénységet lovas kocsikon szállítják utánunk. Nem jó jelnek látszik a lovas kocsik sem, mert ahova gyorsan kell menni, ott rendszerint baj van. Abaújszántón szállásolunk el kb. 20 órakor.

FELSŐDOBSZA /LŐRINCKE TANYA/

December 12. Kedd

Éjfél körül kapjuk a parancsot, hogy a német 83.bajor ezredparancsnokság kötelékébe osztották be a zászlóaljunkat és még az éjszaka folyamán le kell váltanunk a védőállásban lévő németeket. Ezért gépkocsival szállítanak bennünket Dobszi – majorig. Mivel későn érkezünk, a világosság miatt a váltás elmarad. A századparancsnokkal mi előremegyünk a németek védőállásába, hogy az ottani viszonyokat jobban megismerjük. Este utánunk jön a zászlóalj is és zökkenőmentesen megtörténik a váltás. A németek elmennek, mi maradunk. Egy tábori kályhával fűthető német sátorban települ a zászlóalj parancsnokság. az lesz az én szállásom is.

December 13. Szerda

Éjszaka nyugodtan hagynak bennünket a románok. Reggel 08 óra körül ébredünk. Éppen ideje, hogy felkelünk, mert hol itt, hol ott kezdi a puhatolózást. Dél felé kimegyek a Lőrincke – tanyára, ahol meghívnak malacpecsenyére, amit sikerül nyugodtan elfogyasztanunk. Visszajövet erős aknavető tűzbe kerülök, de sikerül kijutni belőle. Egyébként a nap folyamán, több helyen kísérletezik áttöréssel, de sikertelenül. Igaz tevékenysége inkább csak felderítő jellegű és a bevetett egységek is csak raj, esetleg szakasz erejűek.

Estefelé megjön a parancs, hogy még a mai nap felhagyjuk az állást. Hát ezért kellett a németeket leváltanunk, hogy ők nyugodtabban visszavonulhassanak. Este 23 órakor leplezőket visszahagyva sikeresen leszakadunk és indulunk a tegnapi úton visszafelé.

/B/ XII.11-én este kapott parancsot a zászlóalj a Bodrog menti Vámosújfalú-Olaszliszka-i védőállás elhagyására. Avval a tudattal indul a zászlóalj az védőállás felé, hogy ennél csak rosszabb helyre kerülhet. A Bodrog áradása több kilométer szélesen öntötte el a bal partot, s azon minden mozgást lehetetlenné tett. 12-én hajnalban úgy indul el a zászlóalj a Tolcsva-i gyülekező helyről, hogy Erdőbényén át Abaújszántóra menetelve Erdőbénye ÉNy-2 km-t a világosodás előtt a végével túllépje.

Abaújszántót elérve, a városkát DNy felől szórványos tüzérségi és aknavető tűzben találta. Itt kapta a zászlóalj az új parancsot, sőt új hadrendbeli beosztást is következő harcaira.

December elején a német hadvezetés már bizalmatlan volt a magyar hadsereg alakulataival szemben. Ezt úgy kívánta legalább részben kizárni, hogy magyar gyalogezredek zászlóalját német gyalogezredbe osztotta be és ennek a német gyalogezrednek egy zászlóalja került cserébe a magyar gyalog ezredparancsnoknak parancsnoksága alá. Így kerül a 24/I. zászlóalj a 83. német bajorgyalogezred kötelékébe, Steinheimler német alezredes parancsnoksága alá. Ez avval is járt, hogy a német gyalogsági ezredparancsnokság egy német összekötő tisztet küldött a zászlóaljtörzsbe, esetenként kisebb létszámú összekötő törzssel, akik zömmel híradó feladatok ellátására /rádió, vagy vonalak/ használtak fel. Ezeket keresztül alosztály parancsnokságig kizárólag vonalas összeköttetés létesült a német ezredparancsnoksággal.

Furcsa kettősség volt ez a beosztás. Harcvezetésben mindenképpen a német ezredparancsnok parancsai érvényesültek, de harcon kívül megmaradt a szoros kötelék az anyaezreddel is. Anyagi ellátás tekintetén /lőszer, élelmezés/ német alárendeltségbe került a zászlóalj, de az anyaezred ügynevezett magyaros élelempótlékot juttatott a zászlóaljnak. Ruházat tekintetében teljes egészében magyar ellátás alá tartozott. Ez a kettősség végeredményben a zászlóalj számára a háború befejezéséig megtartott, de sokszor erősen intenzív mértékben mutatkozott, máskor teljesen ellaposodott és csak az összekötő tiszt jelenlétében mutatkozott meg.

Így aztán a zászlóalj német kötelékben Golop és Lőrincke-puszta területén védett, melynek látszólagos súlypontja Lőrincke-puszta volt. Látszólagos, mert két arcvonala itt került legközelebb egymáshoz, két párhuzamos dombosoron, a közte lévő völgyben vízfolyással. Eltekintve attól, hogy az ellenség naponta éjjel-nappal megpakolta aknavető tűzzel a már említett pusztát, szinte rommá lőtte, de mindkét fél tiszteletben tartotta a két állás közti gémeskút környékét, amely a két állás egyetlen ivóvízvételi lehetősége volt. Azt sem tűzzel, sem fogolyszerzési kísérlettel nem zavarta az egyébként mindkét állásból jól belátható kútra járó ellenfelet.

Voltak tehát ilyen soha meg nem kötött, de mégis betartott békeszerződésecskék elszigetelt területen ugyan, de mindkét félnek előnye származott belőle.

Innét indult aztán a zászlóalj kivonása után Abaújszántón és Abaújkéren át Encsre, ahonnét fél éjszakai pihenő után egy kicsit melegebb védőállásba Forró Ny-ra ment, ahonnét egy napos forró helyzetek után 24 órás menettel már a Bódva É-i /forrás/ vidékén folytatta védőállás sorozatainak változtatását.

December 14. Csütörtök

04 és 06 óra között nagyon rövid időre ismét Abaújszántón szállásolunk el. 07 órakor indulunk Pere, Hernádbüd és Gibárton át Encsre. Jelenleg Encsen vagyunk és hullafáradtan várjuk a további parancsot. Hamarosan meg is kapjuk, mely szerint reggel 04 óra 30 percre Forrótól Ny –ra el kell foglalni a készenléti állásunkat, melyből ellentámadást fogunk indítani a románok ellen.

FORRÓ

December 15. Péntek

Kb. éjfélkor indulunk. Forrón egy kicsit elkeveredtünk, de azért időben eljutunk a készenléti álláshoz. Itt találkoztam VÁR KUTI Janos zászlóossal az 5/I. zászlóalj segédtsíztjével, akik már állásban vannak. Forró DNY-ra a Kassára vezető műút ÉNy-i részén balszárnyukkal a műúton, a jobb szárnyukhoz nekünk kell majd csatlakoznunk. Ő igazít el bennünket is, megmutatva jobbszárnyukon a csatlakozási pontot. Reggel, még támadás előtt átjött hozzánk két román katona és jelezték, hogy a románok 08 órakor támadni akarnak ellenünk. Meg is kezdték akkor a tüzelőkészítést, de a mi 08 óra 30 perckor induló támadásunkra abbahagyták. Szépen indult a támadásunk, de az áthelyezett tüzérségi tűz miatt, amelyik a támadásunk megindulása előtt szomszédunkon, Jancsiékon feküdt, nem sikerült teljesen elérni a támadási célt, mert egy dombperemen sikerült megkapaszkodniuk, de ennek ellenére állásaikból kiszorítva őket, sok zsákmányt és hadifoglyot sikerült szereznünk. Támadásunk elakadásának oka az volt, hogy kiszorítva az előbbre hozott készenléti állásból őket, a hátrébb lévő védőállás jó védelmet nyújtott számukra. A másik ok meg, hogy a jobbról mellettünk lévő németek támadása lemaradt a mienktől, köztük és köztünk nagy hézag maradt, ahova a románok begyülekeztek és jobbszárnyunkat 15 órakor oldalba támadják. Ez tette lehetővé, hogy kb. 15 órakor a mi jobb szárnyunk ellen indíthasson támadást. Vissza is szorítottak bennünket egy kicsit, de ellentámadással sikerült visszajutni eredeti helyünkre.

Igaz, hogy ennek sikere érdekében az összes tartalékunkat be kellett vetnünk és a románok makacs ellenállása miatt, mindkettőnknek nagyok lettek a veszteségei. Valamivel később a bal szomszédunkat, az 5 –ösöket támadja, illetve a csatlakozási ponton próbálnak meg betörni. Az 5-ösök jobbszárny vonul vissza. Visszavonulásul minket bekerítéssel fenyegetne, ezért zászlóaljparancsnokom engem bíz meg, hogy szedjek össze minden közelben lévő szolgálaton kívüli távbeszélőt, hírvivőt és tisztit küldöncöt és állítsam meg visszaözönlő szomszédjainkat, majd ellentámadással szorítsam vissza a támadó románokat.

11 embert tudok összeszedni a zászlóalj harcálláspontnál. Mivel legtöbbjüknek csak pisztolya volt, a románoktól zsákmányolt fegyverekkel látjuk el őket és azonnal ellentámadásra indulok a csatlakozási szakaszon előretörő románok ellen.

Mivel azonban az 5-ösök és a mi csatlakozási pontunkon kb. egy szakasz erejű ellenség annyira előretört, hogy miattuk az ötösöket nem érhattük el, a dombperem szélén, ahol a románok még nem láthattak bennünket tüzelőállást foglaltunk el, és amikor felbukkannak, nagy „hajrá”-val rájuk támadunk. Így nemcsak megállítani sikerült őket, hanem a szakasz /kb. 25-30 fő / meg is adta magát.

Ezeket hátrakísértetem a zászlóalj parancsnoksághoz, majd felvettem a kapcsolatot Héra főhadnaggyal, az 5 –ösök századparancsnokával, átadva neki zászlóaljparancsnokom utasításait. Emberei is látva sikerünket, lendületes ellentámadásba mentek át, megállítva és visszaszorítva a románok támadását. Én összeszedtem az embereimet és bevonultam a zászlóalj harcállásponthoz. Ekkor jelentik, hogy Porpáczi Ferenc szakaszvezető homloklövést kapott. Rögtönzött hordágyon hátraszállítottunk, ahol a zászlóalj orvos megállapította a bekövetkezett halált. Szegény ember már reggel érezhette ezt, mert amikor a harci tevékenység megindult, kérte tőlem, hadd mehessen be távbeszélő kezelőnek abba a kis bódéba, amelyben a zászlóaljparancsnok és a segédtszjtje és a távbeszélőkészülék kezelője tartózkodott. Akkor azt válaszoltam neki:

Igazságtalan lennék, ha így rendelkeznék, mert a rádiósok általában kényelmesebb beosztásban vannak. Most az egyszer jutottak a távbeszélők kedvezőbb helyzetbe. Mit szólnának, ha most leváltanám őket?

De egyben azt is hozzátettem:

Beszéld meg velük, ha ők beleegyeznek, én is hozzájárulok. Próbálkozott is, de sikertelenül.

Mivel a parancs szerint 18 órakor meg kell kezdeni a visszavonulást, egy fél órával a visszavonulás előtt a hátrakísért foglyokkal, akiket embereim is kísértek, a faluba vittem Porpáczi Ferit is azzal, hogy mivel a visszavonulás miatt tisztességesen eltemetni nem tudjuk, vigyék a plébániára és kérjék meg a plébános urat, hogy másnap a végtisztteleget megadva legyen, szíves temesse el. Utasításom még azt is tartalmazta, hogy utána vonuljanak be a visszavonulásban lévő szakaszhoz. Mivel a kísérők – Varga tizedes, Tóth tizedes és Kovács őrzvezető – nem vonultak be, sem örölkük, sem Porpáczi további sorsáról nem tudok semmit.

/ Közvetlenül a háború után és kb. egy hónapja levélben érdeklődtem a forrói plébánia hivatalánál, de sem akkor, sem most ez ideig erre választ nem kaptam. 1981 januárjában ismét írtam, amelyre február 21-én megérkezett a válasz../

Dr Szutorcsik József esperes plébános válaszeleveléből megtudom, hogy a forró környéki harcokban:

1944.december 2-11. között 8 német katonát temettek el /anyakönyvezték is őket /.

1944. december 12-15. között 6 magyar hősi halált halt katonának adták meg a végtisztességet, külön-külön sírba temetve őket. Adataik az anyakönyvben hiányosak. /Ezek közül 3 december 15-én halt hősi halált, 1 egész biztosan 17-es, 2 később kerülhetett hozzánk /S//.

1945.február 16-án, a tél elmúltával 8 magyar hősi halottat temettek el közös sírba. Az áldozatok dec. 15-től február közepéig kint voltak a szabadban a harcok helyén megfagyottan. Ezek közül 7-nek a neve megvan, a nyolcadik „ismeretlen”.

Lehet, hogy ő lenne Porpáczi Ferenc? Lehet, hogy nem. Porpáczi Ferenc neve nem szerepel az anyakönyvben.

Péntek Ambrus honvéd volt beosztottammal 1981.február 21-e után beszélgettünk a forrói eseményekről:

Ő is részt vett a fenti ellentámadásban. Mellette esett el Porpácsi Ferenc, aki aznap egy aznap a románoktól zsákmányolt géppisztollyal indult az akcióra. Köztük volt a hadifogoly kísérők között is, akik Porpácsi Ferit Forróra bevitték. Már sötét volt, mikor a faluba beértek és nem keresve a plébániát,

VISSZATÉRESEM A F ORRÓI HARCOK SZINTERÉRE /1981./

Mogyorós-domb, -a románoktól elfoglalt védőállásunk- a forrói temetőtől nézve /a távoli dombvonulat/.

A terep mostani képe a zlj.volt háp-járól nézve, ahol tád-unk és ellentád-unk lezajlott.

naplómba írt eseményeket is, anélkül, hogy annak tartalmát ismerné. Említést tesz Porpácsi Feri támadás előtti előérzetéről is. Ő a falu első házát említi, melynek folyosójára bevitték és ott elhelyezték a halottat. A pénzt is említi a levélben, de az összegről nem ír semmit.

1981. JÚNIUS 9-11-I FORRÓI UTAZÁSOM.

Dr. Szutorcsik esperes plébános meghívására a fenti időpontban Forróra utaztam és vele, valamint Dr Bodnár István tanácsstikkárral közösen végigjártuk és azonosítottuk a harcok színterét. A temetőben megkerestük a hősi halottak sírját. Ezek közül kettő kisebb és síremléssel is ellátott gondozott sír, az egyikén Vadlek József neve még hiányosan olvasható. Katonafényképe is rajta van. Valószínű ezekben is többen nyugszanak, csak később lett különválasztva. Mellettük egy nagyobb közös sír, vaskereszttel jelölve, elég gondozatlan. A németek sírja más helyen, a temető egyik sarkában egy képoszlop előtt található.

A temető kapujából nagyon jó kilátás nyílt a volt arcvonalunkra, amit már előre bejártunk. Végig jártuk azokat a házakat is ahová Porpácsi Feri bevihették, valamint azokat az embereket, akik valamit tudhatnak róla. Egyesek nehezen, de emlékeztek, hogy román foglyok egy magyar katonát hoztak be, de ahová bevitték, -amit Péntek Ambrus is megjelölt, - annak a háznak a gazdája nem emlékezett az eseményekre. Szerintük testvéréhez /mert akkor ő lakott a nevezett házban / egy román katonát vittek be, akit 16-án reggel Csobádra szállítottak. Nem volt hihető, de azért oda is elmentünk, de Porpácsi Feri nevével ott sem találkoztunk az ottani plébánia anyakönyvében. Az állami anyakönyvben a hősi halottakról bejegyzés nincs.

Dr Szutorcsik József esperes plébánostól kértem, hogy amennyire lehetséges, próbálja a gyerekeket rávenni, hogy gondozzák a hősi halottak sírját. Ő nemcsak erre tett ígéretet, hanem azt is megígérte, hogy amíg ő Forró plébános lesz, kiviszi, hogy nemcsak a sír gondozásáról gondoskodik, hanem a hősi halottak sírján egy maradandó síremlék is lesz, amelyen fel lesznek tüntetve az ott eltemetett hősi halottak nevei.

1984. november 22-én keltezett levelében arról értesített, hogy az emlékmű elkészült és nem kiszámú hallgatóság jelenlétében november 1-én áldotta meg, visszaemlékezve a hősi halottakra.

November 29-i levelemben megköszöntem nemes cselekedetét, elküldve szerény adományomat az emlékmű költségeihez való hozzájárulásra, majd közöltem Szende Lászlóval is az emlékmű elkészültét, aki szintén egy nagyon szép gondolatokat kifejező köszönő levelet küldött számára.

/1985.április 9-én Szende László által szervezett volt 24. hadosztálybeli katonák budapesti találkozója alkalmával, melyen visszaemlékeztünk a 40 év előtti eseményekre, Szende Laci említést tett a Forró felállított emlékműről is, és bejelentette azon szándékát, hogy a közeljövőben szeretne koszorút elhelyezni az emlékművön. Erre az ott lévők adományaikkal járultak hozzá a koszorúhoz, sőt sokan arra is ígéretet tettek, hogy az emlékmű felállítási költségeihez is hozzá fognak járulni. Július 26-án került sor a felállított, valamint ugyancsak a forrói temetőben lévő jelképes síron lévő forrói illetőségű, de ismeretlen helyeken nyugvó hősi halottak emlékművének megkoszorúzására. /

Forró helytörténetének leírása, melyet Dr Stutorcsik esperes plébános bocsátott rendelkezésemre, a következőképpen örökíti meg az 1944-es december forrói eseményeket:

December 12-én kapta a falu Detek irányából az első aknabecsapódásokat. A falu népe nagyon megijedt. Nyíltan beszéltek egymás között, hogy nincs semmi értelme a németek itt tartózkodásának, hiszen úgymint elvesztik a

háborút. A falu népe az aknabecsapódások láttán a pincékbe költözött. Csak annyi időre jöttek fel, hogy a megmaradt jószágot megetessék.

A kántorlak előtt felállított ágyukat december 12-én elvitték, mert állítólag Szárvölgy környékén az ellenséges csapatok nagy támadást indítottak. December 13-án már nagyon lötték a falut ágyukkal és aknavetőkkel. Csak a harcoló csapatok közvetlen tartalékai és az ételmezési csapatok maradtak a faluban. Ezen a napon vagy négy ház telitalálatot kapott. A nap folyamán sebesülteket, sőt halottakat is hoztak a faluba. A hősi halottakat itt temették el.

December 14-én virradóra semmi különös esemény nem történt. Az éjszaka csendben telt el. De nappal már ismét erősen kezdték lőni a falut. A gyalogsági harcok ezen a napon már Rásonysáp, Berencs és Detek környékén folytak. Sok sebesült katonát hoztak be és a faluban részesítették őket elsősegélyben. Innen vitték őket Kassa felé. Olyan nagy tűz alatt állott a falu, hogy az utcán veszélyes volt a közlekedés.

December 15-én már reggel folytatódott az előző napi ágyú- és aknavető tűz. Sőt a faluban már lehetett hallani a villámgéppuskák sorozatainak hangját, sőt a gyalogsági fegyverek dörrenéseit is. A harc a forrói erdő környékén tombolt, mégpedig olyan erősen, hogy a fegyverek dörgése időnként teljesen összeolvadt a pincékben lévő gyerekek sírásával. Nagyon sok sebesültet hoztak be a faluba, majd gyors elsősegélynyújtás után vitték őket tovább. A falu hasonlított egy sebesültekkal megtelt hadikórházhoz.

A harcok következtében újabb házak kaptak telitalálatot, sőt civil áldozata is lett a harcoknak. Kiss János ment az óvóhelyről haza, s akkor kapott egy gránátzilánkot, melynek következtében életét veszítette. Egy német katonai autó is telitalálatot kapott, amikor 8 német katona halt meg.

Délelőtt folyamán a faluban lévő magyar csapatok is utcai harcokra készültek. A sarkokat és kiszögéléseket állig felfegyverzett katonák szállták meg. Közben az ellenséges csapatok már benn harcoltak az erdőben a falutól mintegy 2 km-es távolságra. A felvillanó torkolattüzeztől az egész erdő úgy nézett ki, mintha lángokban állna. Estefelé már nem lötték a falut tüzérségi fegyverekkel, mint az előző napokban. A megrongált házak között, a vérfoltokkal színezett utcákon nyugodtan lehetett közlekedni. A magyar katonáktól a nép megtudta, hogy hajnalban el fogják hagyni a falut.

Estefelé még egy erősebb magyar csapat kiment a forrói erdő felé és harcba bocsátkozott az ellenféllel. Ezek mondták, hogy nagy harc volt és rengeteg halott feküdt az erdő környékén. Nagy volt a vesztesége a német és a magyar csapatoknak.

Az erdő környékén lévő halottakat csak kb. 3 hét múlva /febr. 16-án! /S// lehetett összeszedni, mert állítólag nagy területek voltak aláaknázva és a szovjet műszaki alakulatok megérkezéséig a területet nem lehetett megközelíteni./A románokat össze lehetett szedni? /S//.

December 16-án reggelre a magyar és a német csapatok elhagyták a falut. Délelőtt folyamán 10 óra tájban felderítő lovas járőr Csobád felől jött be a faluba és felment egészen Novajidrányi forrásig. 11 óra tájban szintén Csobád felől gépkocsin bejött egy román tábornok és tolmácsával, egy főhadnaggyal a község vezetőit magához kérte.

Közben Detek irányából a román gyalogság sűrű rajvonalba /egyesek szerint kúszva/ érkezett a faluba. A román tábornok parancsnoksága a

faluban helyezkedett el. Az elfogott katonákat a jegyzői lakásba zárták be, közben a házaknál szállásolták el magukat.

Délután 1 órára megérkezett a tüzérség is. Látni lehetett, hogy nagyon nagy harcokban vehettek részt, mert ágyúik nagy része meg volt rongálódva. Volt olyan ágyú is, amelyiket egy ló és egy ökör húzott, vagy pedig bivaly és ökör volt összefogva.

A román hadosztály parancsnokságon kívül ezredparancsnokság is volt a faluban. Ez különböző problémák megoldását hozta magával, mivel a katonáknak szállásra, élelemre és tüzelőanyagra volt szükségük. A hadosztály parancsnokságutastást adott a falu vezetőségének, hogy december 17-én reggel /vasárnap/ a szokott időben kell megtartani az istentiszteletet. A népet meg kell nyugtatni. December 17-én a románok munkásokat és faanyagot kértek, hogy a felrobbantott fanciesli hidat helyreállítsák. A kért anyagot nehezen, de biztosítani tudtuk.

Ezen a napon a román katonák majdnem mind elmentek Kassa felé és csak az utánpótlási és pihenő csapatok maradtak a faluban. 18 román katonát a templomtérré, Kiss Jánost a temetőbe külön sírba temették el. /Később a románokat exhumálták és elszállították./

/B/ A védőállás egyik része az erdőszegélyen, vagy attól annyival beljebb húzódik, hogy a fák a kilövést ne akadályozzák. Az 1. század van itt védőállásban Lillik főhadnagy parancsnoksága alatt. A kora reggeli órákban megtörtént az ellenség felzárkózása a védőállás előtt kb. 150-200 m-re. Gyorsan belövi magát az egyébként jól belátható védőállásunkra. Már 9 órakor erős tüzérségi és aknavető tűzben megindul az előszivárgás a rohamtávolságig. Ezt és a közvetlen utána végrehajtott támadásokat a zászlóalj gyalogsági fegyverek és támogató tüzér üteg és az aknavető szakasz zárótüzével kivédi tekintélyes veszteségek árán. 11 óra után az 1. század parancsnoka megsebesül és Kapossy alezredes zászlóaljparancsnok a súlyos helyzetben lévő századparancsnokának pótlására századon belül nem is gondol, hanem a harcok tartamára az 1. század csoportosításával és a század helyzetével teljesen tisztában lévő zászlóalj géppuskaszázad parancsnokot küldi ki az 1. század parancsnoki teendőik ellátására. A géppuskaszázad parancsnoka új beosztásába magával viszi a géppuska század törzset is.

Alig ér ki a géppuskaszázad parancsnoka az 1. század parancsnokság harcálláspontjára, amikor tüzérségi és aknavető tűz igen erősen fokozódik és a gránátfüst a védőállást szinte eltakarja. Egy távbeszélő vonalvizsgáló járőr jelenti, hogy a század parancsnoki harcálláspontja mögött kb. 30 m-re egy szakasz erejű román egység közeledik. A raj erejű század tartalék, az 1. század és a géppuskaszázadtörzs felhasználásával a századparancsnok támadásba lendül, a román szakaszt meglepetésszerű támadással bekeríti és elfogja, majd lefegyverzi és a legszükségesebb kísérettel hátraküldi. Ekkor azonban a védőállást arctámadás éri. Oldalról is az első vonal mögé ellenséges csoportok kerültek és a védőállás egy része hátramoszdul. A rendelkezésre álló erőkkel és a feltartott visszavonulókkal a századparancsnok ellentámadást kezdeményez. Az állásban maradt század részekkel az ellenség harcképes részeit foglyul ejti. Alig negyed óra múltával eléri saját első vonalát. Azokat az ellenséges részeket, amelyek saját állásainkat még nem érték el visszaveti kiindulási állásaikba. Ekkor került csak sor a védőállás bejárására. Szörnyű kép fogadja a

századparancsnokot. A század fele a védőállásban vagy halott, vagy magatehetetlen súlyos sebesült.

Csak futólag intézkedhet a századparancsnok a szakaszparancsnokkal, vagy helyetteseikkel a védőállás rendezésére és a sebesültek sürgős ellátására. A sebesültek elszállítására és a hadifoglyok hátrakísérésére a zászlóaljparancsnokságtól kér segítséget. Tűztámogatással segíti a balszárnyunk és az 5/I. zászlóalj közé becsúszott ellenség megsemmisítésére ellentámadásra indított tartalékot. A két tűz közé szorult 2 géppuska rajjal megerősített román szakasz az ellene indított tartaléknak megadja magát. Így az 5/I. zászlóalj hátramoszdult részei is visszatérhettek eredeti állásaikba. Csak ezután kerülhetett sor a kötelékek most már a sürgőszerűnél alaposabb rendezésére.

Közben megérkeznek a zászlóalj sebesültvivői és a több mint 30 fogoly hátrakísérésével megbízott emberek. A zászlóaljparancsnok a tartalékát is megosztotta a századdal. /Tudomásom szerint már az ellentámadásra rendelkezésre bocsátotta az egészet, azért kellett nekem a szabad távbeszélőket és tiszti küldöncöket ellentámadásra összeszednem /K//. Ezt a csökkentett szakaszt a balszárny hézagban reteszállásban helyezi el, ahonnan szükség esetén tartalékként is fel lehet használni.

Közben a zászlóaljparancsnokság egy tiszt útján közli a századparancsnokkal, hogy a sötétedés után a zászlóalj visszavonul, addig azonban a védőállást mindenképpen tartani kell. Az ellenséges próbálkozások megszűntek, csupán a tüzérségi tűz maradt meg, ami számításba véve a már ismert román 17 cm-es lövegeket, kellemetlen, de pontatlansága miatt nem volt veszélyes. Ha nagy áldozatok árán is, de a zászlóalj feladatát végrehajtotta és a teljes besötétedés után a parancs értelmében Hidasnémeti-Hernádcsányon át az Ida és a Bodva völgyébe ment át.

A visszavonulási parancsot a késői támadás miatt fél órával később tudtuk csak végrehajtani. A nagyon nehéz támadásokkal tele, nagy veszteségeket elszenvedve, de helyünket megállva / a forrói anyakönyv szerint / 8 halottat visszahagyva, a sebesülteket magunkkal szállítva, 18 óra 30 perckor kezdtük meg visszavonulásunkat Forró, Felsőmére, Novajidrány, Garadna, Hernádvécse, Pusztaradványon át Buzitára meneteltünk, ahol, mint hadosztálytartalék szerepeltünk.

VISSZAVONULÁS, RETESZÁLLÁSOK A KÁNYI ERDŐNÉL ÉS AZ IDA PATAK MOCSARAS RÉTJEIN

December 16.

Egész éjjel, utána még majdnem egész nap meneteltünk a frissen esett hótól síkos igen sok és nagy lejtőkkel megtűzdelt hegyi utakon. Nehezítette a lovak menetét, hogy még nem volt téli vasalásuk. Valahol az útszakaszunk közepén történt, hogy zászlóaljunkat vissza akarták rendelni egy 7-8 km-re lévő reteszállásba. Ez ellen tiltakozott zászlóaljparancsnokom azzal, hogy örül, ha hátrafelé tudja vinni embereit, nem pedig visszafordulni velük és újabb ellentámadásra rendelni őket. Tiltakozásának helyt adtak, hiszen negyedik napja, hogy nappal harcolunk, éjjel meg mozgásban vagyunk.

Fiatalkisikóink nem bírják a meredek, síkos lejtőket. A hátsólovakat, Újságot és Vihart fogjuk be az országos járműbe, de azok meg csökönyösködnek és annyira sem megyünk velük, mint a csikókkal. Ekkor valakinek az az ötlete támadt, hogy fogjuk be az Újságot valamelyik fiatal csikóval, Vihart meg vezessük előttük. Így is történt. Mivel Újság annyira összeszokott Viharral, most sem akart elszakadni tőle. Így jóformán maga húzta a szekeret, az emberek pedig megszabadultak a kocsitolásától, mert eddig bizony csak azok segítségével tudtunk előbbre jutni.

Ezen az úton kellett elhagynunk az oroszoktól zsákmányolt gépkocsinkat is, mert kifogyott az üzemanyaga és nem tudtunk vele továbbmenni. Így aztán a gumit szétlöve, motorját felrobbantva az út melletti árokba hagytuk.

Kb. 15 órára értünk Buzitára, ahol elszállásolunk, és azonnal lepihenünk, mert biztosak voltunk benne, hogy nem sokáig kell várunk az újabb bevetési parancsra, mert a ruszok és a románok mindenütt a nyomunkban jöttek, 21 órakor meg is kapjuk a parancsot, hogy azonnal meneteljünk Restire, ahol reggel meg kell szállnunk a részünkre kiutalt védőállást. Arató főhadnagy százada már az este megszállta a Kány-i erdő mögötti kupacot, ahova nekünk is azonnal ki kellett építenünk a vezetéket.

December 17. Vasárnap

02 óra 30 perckor feküdtem le azzal, hogy 05 órakor kelek, mert megyünk szemrevételezni a másik két század számára. Fel is keltem, de a szemrevételezés elmaradt, mert Buzitára betört az ellenség és minket a bekerítés veszélye fenyegetett. Így elrendelték számunkra az azonnali visszavonulást a védőállás elfoglalása helyett. Már csak a szántókon keresztül tudtunk kicsúszni a gyűrűből és É –i irányba haladva az Ida patakon átgázolva annak partján foglaltunk tüzelőállást. Jelenleg is itt vagyunk, egy nyílt terepen trágyakupacok mögött, mert annyira vizenyős a rét, hogy egy ásónyomnyit sem lehet lefelé ásni. Az ellenség pedig páholyból az egész területet legtökéletesebben belátja. Várjuk a ránk nézve nagyon kedvezőtlen fejleményeket. Szerencsére a nehéz út nemcsak minket, hanem az ellenséget is kifárasztotta, valószínű, hogy ezért aránylag nyugodtan hagy bennünket. Egész nap meg sem mozdulhatunk. Itt töltjük az éjszakát is.

December 18. Hétfő

Reggel még kivilágosodás előtt kb. 1 km –t hátrébb megyünk és eltávolodunk a pataktól. Ez már annyival jobb hely, hogy egy kicsit be is tudjuk ásni magunkat, mert csak a második ásónyom után jön fel a talajvíz, azon kívül szalma vagy széna is akad a gödörbe.

Makranca előtt D-re vagyunk annyival, hogy a harcászati szabályzat szerint a zászlóalj harcálláspontnak a faluban kellene lennie, de mégsem költözünk oda, mert a zászlóaljparancsnok szerint ne mondják a katonák:

„Könnyű az alezredes úrnak a meleg szobában.” – így parancsnokunk katonái sorsával osztolni való szándéka miatt kint maradunk továbbra is a szabad ég alatt, pedig vízenyős a talaj mellett az időjárás sem nagyon kényeztet el bennünket, mert a hóval együtt a hideg is egyre erősödik.

Szerencsénk is volt, hogy nem mentünk hátra a faluba, mert sorozatvetőkkel alaposan megpakolják a falut, így mi kimaradtunk a megtisztelő fogadtatásból. Éjjel kb. 24 óra körül kapjuk a parancsot, hogy leváltanak bennünket.

/B/ A Bódva völgyében Bodoló ÉK-en véd a zászlóalj. 72 órát tölt itt egy zsombékos, vízenyős legelőn, 1-2 m széles vízlevezető csatorna oldalába ásva esőben, hóban. E védőállásban gyenge gyalogsági és tüzérségi tűz volt csupán, más harccselekményre nem került sor.

72 óra letelte után mégis szívesen hagyta ott a zászlóalj ezt a sártengert, amit teljesen nyílt terep még kellemetlenebbé tett. Nem sokat kellett DNy-ra vonulni, mert pár órás menettel eléri az új védőállást, amely K-en zárja le a Bódva bögyét. A védőálláson át, de még a környéken sem vezetnek utak, a található földutak gyalogos közlekedésre is alig alkalmasak. Így ebben a védőállásban sem voltak feljegyzésre alkalmas harci cselekmények. Emlékezetem szerint itt éri el a zászlóaljat 1944. karácsonya is.

December 19. Kedd

Az éjszaka meg is érkezik a leváltó csoport és megtörténik a váltás. Hajnalban Szepsire menetelünk, ahol elszállásolunk. Nagyon kedves magyar a házigazdám. Mosakodáshoz meleg vízzel kedveskedik, majd reggelihez invitál. Sajnos nem sokáig élvezhetem a vendégszeretetét, mert már 09 órakor hívatnak bennünket a zászlóalj parancsnoksághoz, 10 órakor pedig indulunk szemrevételezni Somodiba a jövővédőállásunkat.

Ennek megtörténte utána visszatérek házigazdámhoz. Délután egy kicsit megmosakszom, és 16 órakor indulunk megszállni a délelőtti folyamán szemrevételezett védőállást Somodi – Bodoló – Péder vonalában. Fájó szívvel búcsúzunk, annál is inkább, mert egy helyes kis leánya volt a házigazdának. Éjjel építünk, reggelre azonban tökéletesen kipihenem magamat, mert a viszontagságos napok után, mégha egy szegény szlovák családnál is, de párnák közt térhetek nyugovóra.

SOMODI

December 20. Szerda

A délelőtti folyamán nálunk csendes a helyzet. Nem úgy a szomszédjainknál. Azokat alaposan gyúrják. A németek is pasliznak visszafelé Tornáról. Nem hiszem, hogy holnapig mi is itt maradunk itt Somodiban, legalább is jelenleg olyan a hangulat. És mégis maradunk.

December 21. Csütörtök

Egy – két becsapódástól eltekintve eseménytelenül telt el a nap. Este a szomszéd háznak lelővik a kéményét. Az én házam is kap egy telitalálatot, de szerencsére a gránát nem robban.

December 22. Péntek

Egész nap zuhog a falura az akna. Éjjel új arcvonalat kapunk. Az éjszaka nagy részén folyik az átépítés. Távollétünk alatt kaphatott házuk környéke is néhány csomagot, mert visszaérkezve majdnem minden ablakát töröttnek találjuk.

December 23. Szombat

Ma aztán tökéletesen körülpakol bennünket is. Én is kapok egy fáradt szilánkot, ami azonban már a zubbonyomon elakadt. Elhatároztam, hogy a karácsonyi ünnepek egyikét a volt szepesi házigazdánál fogom tölteni. Szívességéért viszonzásul viszek nekik egy kis karácsonyi ajándékot.

December 24. Vasárnap

Szenteste van. A nap folyamán folyik az előkészület a karácsony megünneplésére. Fenyőfát szerzünk, feldíszítjük, felvételezzük a szeretetsomagokat. Az ünnepséget két részletben tartjuk. Először a bentiekkel ünneplünk, majd azok kimennek és leváltják a vonalban lévőket és azokkal kezdjük, előről.

Mindenki megkapja a szeretetsomagját, a feldíszített fa körül felcsendül a „Mennyből az angyal” dallama majd folytatódik a „Pásztorok, pásztorok örvendezve ...” c.karácsonyi énekkel. Éneklünk és könnyezve gondolunk az otthoniakra. Itt szabad könnyezni, mert magunk között vagyunk és a mai nap olyan, amit mindenki a szűkebb családi körben szokott megünnepelni. Most mi is egy családban vagyunk, egy nagyobb katonacsaládban, ahol, mint testvérek élünk együtt, segítjük egymást, megosztjuk egymással élményünket, az egymásiránti önfeláldozás, szeretet hatja át tetteinket, mégis hiányzik a tűzhely melege, az édesanya, a feleség, a gyerekek hangja szeretete és ez bizony mindenkiből előcsalja a könnyeket. Somodiban vagyunk, itt ünnepelek, a gondolat azonban mindenkinek egy kis zalai falucskában kalandozik, és ez csalja elő a könnyeket. Ezek az ősrégi karácsonyi dallamok különösen meghitté teszik ünneplésünket és annak ellenére, hogy mindenki gondolatban a saját családjánál van, talán még sohasem éreztük azt, hogy mi is egy nagycsalád vagyunk és mi is ugyanúgy, mint az otthoni család összetartozunk.

A nap különben nyugodtan telik el, úgy látszik a románok is tekintettel vannak a szeretet, a béke ünnepére, bár ők ezt később ünneplik. A mai nap elcsendesednek a fegyverek.

December 25. Hétfő

Ma megyek el Szepsire a Dokival. A hegy mögött, a német tüzérségi állások mellett visz el az utunk. Átadom házigazdánk kislányának a szeretetsomagomat, amit tegnap kaptam, majd egy kicsit elbeszélgetünk, majd indulunk vissza, mert csak 1-2 órára kaptunk engedélyt az eltávozásra.

Visszafelé jövet sikerül egy oldalkocsis német motorkerékpárost leállítani, aki mi felénk tart. Fel is vesz bennünket és az ellenségtől teljes hosszában belátható műúton teljes gázzal robogunk Somodi felé. Nem is marad el a megfelelő fogadtatás. Páncéltörő ágyúval tüzel ránk, de sikertelenül. Ebben feltétlen nagy szerepe volt a nagy sebességnek is.

December 26-28

A nap eseménytelenül telik el. Két napja már a muszi illetve a románok is nyugodtan hagynak bennünket. Este új vonalat építünk Józsitól Mókushoz. A további két nap is csendes.

December 29. Péntek

Dél előtt egy vállalkozás megbeszélésére megyünk a zászlóalj parancsnoksághoz. Délfelé megérkezik Steinheimer német alezredes ezredparancsnok is. Kitűnő ebéd. / Túrós rétes is /

Délután megkapjuk a téli óvócikkeket. /Irhamellény, kesztyűk, őrbunda, kötött-szövött alsónadrág stb./ Meglátogat bennünket a kisbéri születésű Géczi őrnagy alesperes úr. Meglátogatom Buzsáky százados urat, este fürdök.

/ A vállalkozásról akkor nem írtam. Valószínű fogolyszerezési akció lehetett, de előkészíthettek mást is. Sikeréről vagy sikertelenségéről sincs feljegyzés és nem is tudok rá visszaemlékezni. Ellenben felvillant emlékezetemben egy dolog, ami az itteni harcok alatt történt és Várkuti János is említ egy esetet, amikor a németek embereket kértek tőlünk nem másra, mint arra, hogy támadásuk alatt csak hajrázzanak, hogy a románok azt higgyék, nagyobb tömeggel támadnak. Embereket nem tudtak adni, mert akkor éppen őket is nagyon szorongatták a románok.

Ez akkor történhetett, amikor a németek visszafoglalták a románoktól Tornát. Ezután szereztünk tudomást mit műveltek ott az asszonyokkal és lányokkal. Ekkor álltunk el attól a gondolattól, hogy átálljunk a másik oldalra, mert ilyen szövetségeshez nem kívántunk csatlakozni. Ezt még akkor megvitattuk, de többet nem beszéltünk róla. Szerencsénk, hogy magasabb körökben /SzendeLászló, százados, Lám Károly és Szilágyi Gábor vezérkari századosok/ a magasabb szempontot tartották szem előtt és továbbra is keresték az alkalmat az átállásra, nem törődve erkölcsi kilengésekkel./

December 30. Szombat

Megjön a parancs a leváltásra. Harci esemény nincs.

December 31. Vasárnap

Megérkeznek a felváltók, de a váltás elmarad. Mi ennek nagyon örülünk, mert amennyire nyugodt volt a napokban a front, bízunk abban, hogy egy jót szilveszterezhetünk. Össze is jövünk és a bortól felejtve sorsunkat, nagyon jól érezzük magunkat. Együtt búcsúztunk a sok szenvedést és veszteséget hozó ó évtől, abban a reményben, hogy az új meghozza mindannyiunk kívánságát, a háború végét, szeretteinkhez való hazajutást.

1945.

Január 1. Hétfő

Hajnalban 04 órakor fejezzük be a szilveszterezést. Elhatároztuk, hogy reggel elmegyünk a 8 órai misére. Fájó szívvel hagyom el 7 órakor az ágyat, hogy időben odaérjek. A végén egyedül képviseltem az egész zászlóaljat. Sőt a falu lakói közül is csak néhányan jelennek meg a templomban. Utána felmentem a toronyba, ahonnan nagyon jó kilátás nyílt az ellenséges állásokra. Este a szükület beálltával megtörténik a váltás.

Január 2. Kedd

Reggel 04 órakor ébresztő, 05 –kor indulás. A vonat a nappal erősen belátható műúton halad a szádelői völgyön keresztül a Csermoslya – patak völgyében fekvő Barkára. Bár sötétben teszik meg az utat, a szádelői völgy bejáratánál – amit időnként éjjel is tűz alatt tartanak –, elkapja őket egy erős aknavető tűz, amelyben Ónody Marci is könnyebben megsebesül a bokáján.

A zászlóalj gyalogos pedig egy biztonságosabb kerülő turistaúton érjük el előbb az, Áj – völgyet, majd a szádelői völgybe ereszkedünk le a meredek sziklafalon, kikerülve a tűzveszélyes völgybejáratot. Áj falucskában távbeszélőn beszélek Harsányival a volt kanizsai kiképző tisztemmel. A késő esti órákban érünk csak Barkára, előbb még az erősen kapaszkodó Vinkely – völgyben utolérve a kocsinkat, segítve a csikókat az emelkedőn való feljutásban. Sötétben érünk a katonákkal telezsúfolt faluba, keservesen tudunk csak elszállásolni.

BARKA

Január 3. Szerda

Délelőtt 10 órakor indulunk a Barkától D –re húzódó hegygerincre szemrevételezni, melynek különösen az ellenség felőli oldala a meredek, ami biztonságot nyújt számunkra. Viszont a támpontszerű védőállás a hegy ellenség felőli oldalán, közel a hegy lábához vannak, amit az ellenség teljesen belát és olyan meredek hegyoldal van mögötte, hogy egy nagyon komoly támadás esetén onnan visszavonulni nem lehetne. A sziklákba tüzelőállásokat, óvóhelyeket beásni nem lehet, legfeljebb a fentről legurult köveket lehet felhasználni géppuskafészek és tüzelőállások védelmére. A zászlóalj parancsnokság. a 823 m magas csúcs közelében települ. 13 órakor jön utánunk a legénység is. Elhelyezkedés után azonnal megkezdjük az építést. Némelyik helyen olyan meredek hegyoldalon visszük le a vonalat, hogy nadrágfékkal is elég volt lecsúszni. Hát még visszamenni! A fák gyökerei segítik a kapaszkodást. Éjfél van, mire hazaérünk az építésből.

Január 4. Csütörtök

Délelőtt a vonalat építjük, illetve rövidítjük. Délután pedig Alezredes úrral kerülő, de járhatóbb úton megyek le a hegyvonulat előtti egyik kupacon települt Buzsáky százados úrhoz, hogy gazdám is tájékozódhasson a helyszínen arról, hogyan szállták meg a védőállást.

Január 5. Péntek

Nagyon erős aknatűz fekszik vonalunkon. A tüzérség Barkára is belő, ahol a vonatunk tartózkodik. Elhagyott drótot gyűjtünk Kalányos szakaszvezetővel. Kézigránátot, gránátvető lőszert, pisztolyt és egyéb dolgokat is találunk, ugyanis a gerincet korábban már a románok birtokolták, de a németek visszaszorították őket. Úgy látszik sürgős volt nekik a menekülés, azért maradt vissza a sok távbeszélő vezeték, lőszer és egyéb felszerelési tárgyak.

Január 6. Szombat

Vízkereszt napja van, a nyustyuk /románok/karácsonya. Mi is nyugodtan hagyjuk őket ünnepelni. Ma itthon üdülök egész nap, mert a gazdám is, meg a segédtsízt is eltűntek hazulról. Különös esemény nem történt.

Január 7. Vasárnap

Le akartam menni a faluba, de gazdám más feladatot adott. Utat kellett felderíteni, amelyiken a századok egy esetleges kikényszerített visszavonulás esetén könnyebben és mégis rövidebb úton feljuthatnak a gerincre. Így aztán nagyot sétáltam Pongráczcal a téli pompába felöltözött hegyekben. Mennyivel szebb lett volna békeidőben.

Január 8. Hétfő

A töltőtollamnak kaput, így ceruzával írok. Délelőtt végre lemehettem Barkára fürdeni. Egy kastély fürdőmedencéjében nyílt erre lehetőség, s aki csak tehette, ki is használta. A legénység is igénybe vehette. Szükség is volt rá nagyon, mert már annyira eltetvesedtünk, hogy egy alkalommal Buzsáky százados úr feltelefonál hozzám, hogy csináljak valamit a hozzá beosztott távbeszélő kezelővel, mert annyira tetves, hogy már a dróton is tetvek mászkálnak. Ez persze kicsit túlzás, de nem nélkülözte őket senki. Nem tehettem vele egyebet, Őt is hátrarendeltem a faluba fürdeni és tisztálkodni.

Nekünk is a zászlóalj harcállásponton, mindenkinek kötelessége volt félnaponként a tetvészkedés. Ilyenkor letoltuk a gatyánkat és alkalmanként 2-3 helyes kis állatkát sikerült nyakoncsipnünk. Így meg tudtuk akadályozni, hogy elszaporodjanak bennünk. Ezt mi megtehettük a meleg bunkerben, de akik elöl a kövekből kirakott fűtetlen, hideg és szellős védőfalak között voltak, a januári hidegben nem nagyon tehatték ugyanezt. Váltani meg nem tudtuk őket, tehát nem lehetett elmarasztalni őket a tetvek elszaporodása miatt.

Később aztán a németektől kaptunk valamiféle port, melynek oldatába beáztattuk fehérműinket, ami aztán végleg megszabadított bennünket élősködőinktől. Egyszeri beáztatás több hónapi védelmet nyújtott, csak nem volt szabad a fehérmű mosását forró vízben végezni. Ilyen fényűzésre különben is ritkán nyílt alkalom.

Találkoztam Visnyei Sanyival / főhadnagy /, aki még a kőszegi tanítóképzőben volt az iskolatársam, most pedig nevelőtiszt.

Január 9. Kedd

Ismét lementem a faluba, hogy Hartoss ezredes urat felvezessem a harcálláspontunkra. Ő azonban nem mert vállalkozni a nehéz hegyi útra. Közben távbeszélőn jelentették, hogy megérkezett a posta. Így elhatároztam, hogy megvárom, így előbb kézhez kaphatja mindenki. Nagy feszültséggel várjuk a beérkezését.

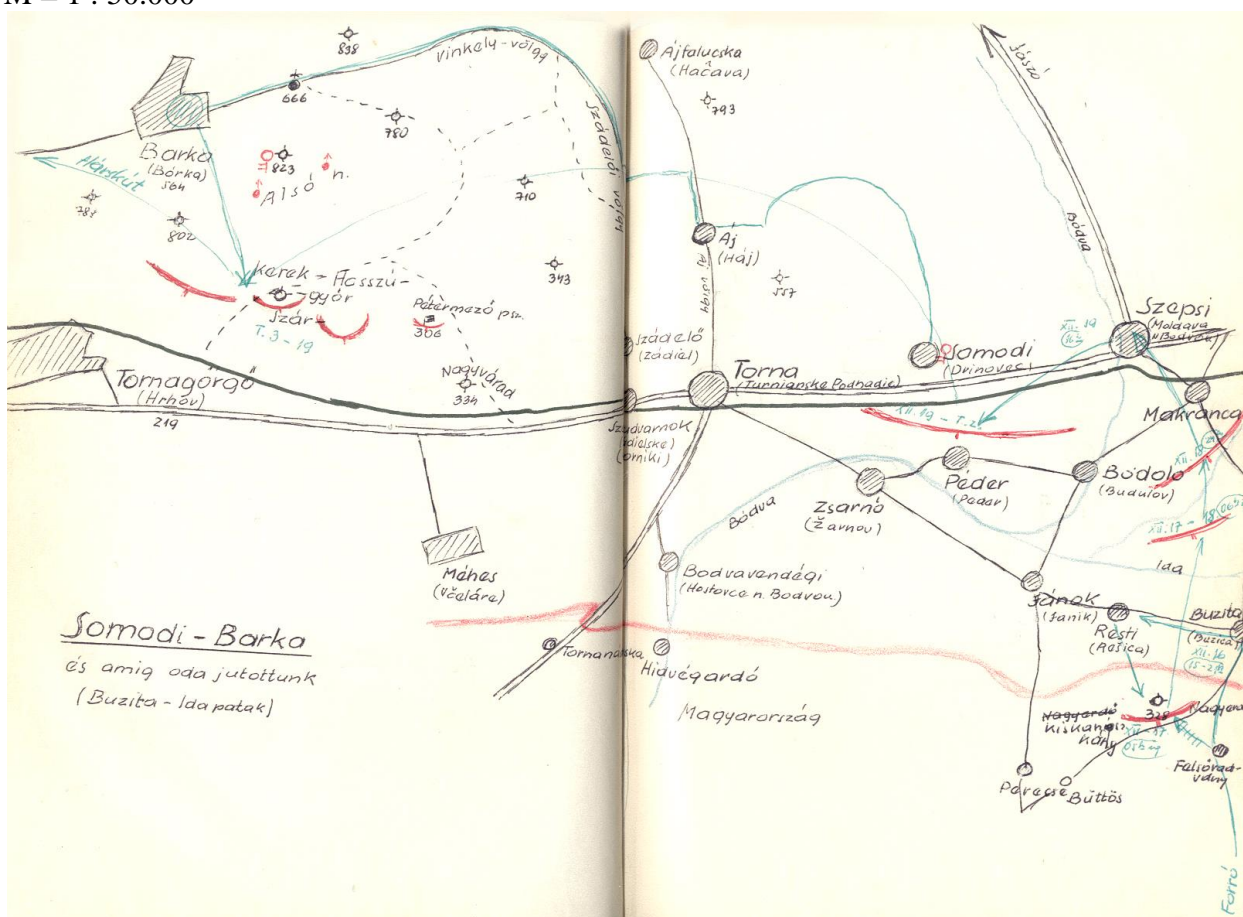
Január 10-11.

Az érkezett postára válaszoltam. Ugyanis kaptam összesen 15 darabot. A segédtiszt nincs itthon, így aztán őt is helyettesítenem kell. Különös újság nem történt.

Somodi – Barka és amíg oda jutottunk

(Buzita, Ida – patak)

M = 1 : 50.000

Január 12. Péntek

Erős tüzérségi tűz alá veszi a nyustyu Somodi, Bodoló, Makranca vonalát. A mi 12 órára tervezett támadásunk is ezért elmarad. Sőt estefelé már a visszavonulás közeli bekövetkezéséről is szó esik hivatalos helyről.

Január 13. Szombat

Reggel nagy a repülőtevékenység. A tüzérségi tűz továbbra tart mindkét oldalunkon. Nemcsak tüzrelvvel árasztja el szomszédjainkat, hanem náluk napok óta támadásokkal is próbálkozik. Nálunk csend van. A nyustyura nálunk megunta a piszkálódást, de az is lehet, hogy el akarja vágni visszavonulásunk útját.

Január 14. Vasárnap

A csend nálunk tovább tart. Ismét elmegyünk drótot gyűjteni. A szakadékon megyünk le nadrágfékkal. Egy kicsit nehéz, de ez a legrövidebb út a századokhoz. Rendezem a 2. század vonalát. Állítólag a helyzet megerősödött, pedig tőlünk jobbra még mindig erős tüzérségi tűz hallatszik nagyon távolról.

Január 15-16.

Eddig még semmi különös esemény nem volt. A nyustyura akarunk vadászni aknavetővel, hogy a nap egyhangúságát megtörjük, de a nagy köd miatt nem lehet az ellenség állásaiba belátni, így le kell mondani róla. Pedig a gerinc peremén elhelyezett aknavető figyelőből még a románok csajkájába is bele lehet látni.

16-án ismét lementem a faluba. Egy szomszéd falubeli őrmester megy haza szabadságra, tőle szeretnék levelet és egy kis itt szerzett emléktárgyat hazaküldeni. Megígérte, hogy személyesen viszi át szüleimnek.

Január 17-18.

Ma soványodtunk egy kicsit, így az egyik levezető drótunk felszabadult, amelyet azonnal le is bontottunk. Ma mentek el szabadságra Horváthék. A csomagot, benne a levéllel elküldtem tőle.

Különös esemény nincs. Egész nap melegsünk a bunkerban.

Január 19. Péntek

A mai nap is eseménytelennek ígérkezik. Péntek Ambrust és Szabó Gézát elküldöm még vezetéket gyűjteni. Este kapjuk a parancsot, hogy egy század visszahagyásával azonnal induljunk Hárskútra. A vezetékek marad. Kb. 4 km. Autókkal szállítanak bennünket, amiből gondoljuk, hogy meleg helyre kell menni. Éjfél tájban érünk Hárskútra, ahol 1 – 2 órát pihenünk. Én egy 1,5 m –es priccsen térek nyugovóra.

/B/ Somodiból a zászlóalj ismét Ny-ra a Szádellői-völgy Ny-i és Tornagörgő községtől É-ra megy védőállásba. Torna eleste miatt az új védőálláshoz szükséges 1-2 órás menetet nagy kerülővel kellett felváltani, így késő este érve Barkára a védőállást csak másnap délután tudtuk megszállni. Az új védőállás a Szádellői-völgy szomszédságában, ahhoz hasonló sziklás, kopár, az ellenség felől jól megfigyelhető.

A zászlóalj az első nap a Szádellői völgy két oldalát és a völgy D-i bejáratát szállta meg /ott az 5-ösök voltak/S// úgy, hogy a jobbszárny század, amely 2 géppuskás szakasszal volt megerősítve, általában a Hosszú-Győr és Szár magaslatokat összekötő vonaltól Ny-ra helyezkedett el úgy, hogy a védelem központjában lévő védőállás parancsnoka /a 24/I. géppuskás századparancsnok / a Kerek-Győr D felé ellaposodó lejtőin volt.

Másnap, amikor a 21/I. és az 5/I. zászlóaljok beérkeztek a 24/I. zászlóalj két századát a Szádellői-völgyből, és annak két oldaláról kivonták és a jobb szárny századtól jobbra mentek védőállásba. Így az eddigi jobbszárny századból balszárny század lett és balról az 5/I. zászlóalj alakulataival tartott összeköttetést.

Az ellenség a Sziliciai fennsík D-i községeit vette birtokba és naponta, sőt naponta többször is É felé húzódo magaslatok birtoklásáért ismételte támadásait. Bár 1945 év január első felében a tél viszonylag enyhe volt, de a terület mészkősziklái nem engedték meg a védőállás beásását. A támpontszerű védelem állásainak kiépítése csak a helyszínen bőven fellelhető kisebb-nagyobb guruló kövekből volt lehetséges.

Először az ellenség felé, aztán oldalról és hátulról is, mert az ellenséges tűz és aknavető tüzek repeszhatását a sziklás talaj szertefröccsenő sziklaszilánkjai hatványozták.

VÁRKUTI JÁNOS BARÁTOMMAL BEJÁRJUK A SZLOVÁKIAI
HARCOK SZINTERÉT /1979./

A Szilicei-fennsík és a hozzá csatlakozó Szádelői-völgy és környékének karsztvidéke.

A Szádelői-völgy bejárata a Barka előtt huzódó
volt védőállásunk közvetlen közelében.

A Rozsnyói-medencét uraló "Krasznahorka büszke
vára."

Kocsink a Rozsnyói-medencében.

Kilátás a Szilicei-fennsíkra.
/A beloldali kép közepén a hegy lábánál Hárskut./

Egészen közel hozzánk a Kápolnás-domb /398 m/

17 napot töltöttünk e védőállásban a zászlóalj naponta megismétlődő ellenséges támadások dacára, derekasan helytállt, a védőállást csak részben is, soha nem tudta elfoglalni, az egyes támpontok között soha nem tudtak betörni. Igaz a terep jól belátható volt, a mélyedések, korhosok jól megszervezett tüzzel voltak lezárva.

Az első napok kísérletezései után aztán fel is hagyott támadásaival. Eleinte heves támadásokat vert vissza a zászlóalj, veszteségei is voltak, de nagyobb eredményt elérni a 17 napos védelmi harcban, mint a védőállást szilárdan megtartani nem lehet. Lehet, hogy kemény helytállásunk miatt szüntette meg később már támadásait is. A 17 nap alatt teljes ködmentesség 2

alkalommal volt. A nappalok nagyobb részét és az éjszakákat legtöbbször köd borította. Kellett is ez a köd az ellenség felé lejtő terepen elhelyezkedő védőállásokra, mert nélküle szinte az egész kiválóan belátható volt az ellenség felől.

19-én kivonták a zászlóalj a védőállásból és a Szepesi-Rozsnyó-i műúttól Ny-ra a Szilicei fennsík magaslatain előretörő ellenség ellentámadással való visszaverésére vetették be. Ezt a feladatot is sikerrel oldotta meg a zászlóalj és a magaslatról utolsónak húzódott vissza a Krasznahorka-Rozsnyó előtti széles völgybe.

HARCOK A SZILICEI FENNSÍKON ÉS ROZSNYÓ KÖRNYÉKÉN

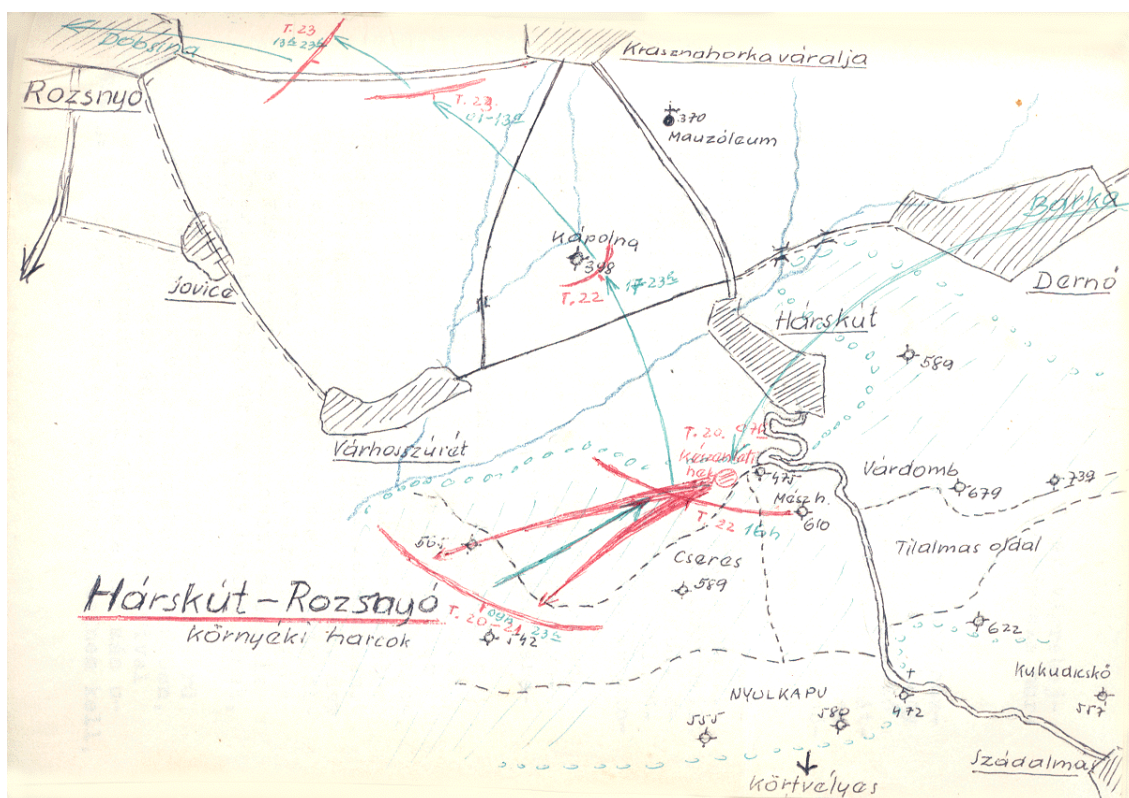
Január 20. Szombat

04 órakor indulunk a Szilicei – fennsíkon Szepesi-Rozsnyó-i műúttól kb. 100 m-re a 475 magassági pont környékén lévő készenléti helyre. Hosszú bolyongás után rá is akadunk. Ennek pedig az az oka, hogy senki nem tud senkiről. Sem az ellenség, sem a saját csapatok helyzetét nem ismerik. Teljes a zűr-zavar.

Kb. 07 órakor megindul támadásunk a 12/I. zászlóaljnál betört románok ellen. Először nehézkesen indul, mert a készenléti helyről kimozdulva azonnal erős géppuska és aknavető tüzet kapunk. Ezt átvészelve hamarosan nagy erővel tör előre a zászlóaljunk, leküzdve nemcsak a tüzérségi és aknavető tüzet, hanem még az áthatolhatatlannak látszó bozótos terepet is. A támadássikerénél nagy szerepet játszott legényem, aki nem bír magával, géppisztolyomat elkérve előremegy a támadó élhez, amelyet még akkor is a földhöz lapított az erős tűz. Elsőnek felugorva rohamozott, magával ragadva az egész századot, amely nemcsak kiszorította a románokat a védőállásukból, hanem azokat

Hárskút – Rozsnyó környéki harcok

M = 1 : 25.000 ???

üldözve hamarosan eléri a támadási célt is, ahol azonnal beássák magukat, már amennyire lehet a fagyos és köves talajba. . Mi egy elhagyott román bunkerben telepszünk le az 565 magassági pont közelében, a támadó századok pedig az 542-589 magassági pont vonaláig nyomulnak előre.

Egy pár román nemez csizmával tér vissza az ellentámadásból legényem és örömmel mutatja, hogy ezt nekem hozta. Szükség is volt a gyors beásásra, mert a románok nem nyugszanak bele térdnyerésünkbe és hamarosan erős aknavető tüzet zúdítanak vonalunkra. Bunkerünk környékét is annyira megcsomagolják, annál is, inkább mert háromszögelési pontot jelző építmény pontosan jelzi helyét és így megfigyelés nélkül löhetik. Legényem – Szabó Endre – is kap a hátába, a jobb lapockájába egy gránátzilánkot. Az én sebkötözőmmel kötözzük be, és utána küldöm hátra a kötözőhelyre, de hallani sem akar róla, hogy hátra menjen. Végül azzal, hogy csak átkötik, utána visszajöhet, sikerül meggyőzni. Így aztán elment, de a visszatérésre azonban nem kerül sor.²³

Azóta sem tudok róla semmit. Nagyon sajnáltam, hogy elszakadt tőlem, mert nagyon rendes, hűséges ember volt, akire mindig lehetett számítani.

A nap folyamán 3 ellentámadást verünk vissza, amelyeket mindannyiszor tüzérségi és aknavető tüzellel alaposan előkészítettek. Embereinket azonban a gyilkos tűz sem tudta kimozdítani állásaikból.

Éjjel a tüzérségi tűz elcsendesedik, mi is nyugovóra térünk a bunkerben, ki a szabad ég alatt, mert bizony a bunker belsejét igen kicsire méretezték a románok. Így engem is a bunker mellett nyom el az álom. Az örök természetesen vigyáznak az alvók nyugalmára, kiket leváltásuk után a nehéz nap miatt, szintén nem kell ringatni, hogy a következő pillanatban álomba szenderedjenek.

Január 21. Vasárnap

Reggel ismét folytatja a gyúrást a tüzérséggel. Harcálláspontunkat is annyira megcsomagolja ismét, hogy kénytelenek vagyunk néhány méterrel oldalt a sziklafal mögé áttelepülni. Oda már nem tudott tüzérséggel belőni, mert ami távolságban minket ért volna, átbukva rajtunk, alattunk mélyen a Várhosszúrét-i völgyben robbant illetve csapódott. Egész nap tart a hatalmas tüzérségi és aknavető tűz, a vonalunkon, meg-megismételve, fűszerezve támadásokkal, amiket nagy veszteséggel sikerült minden esetben kivédnünk. Tálasi honvéd távbeszélőm is súlyosan megsebesült.

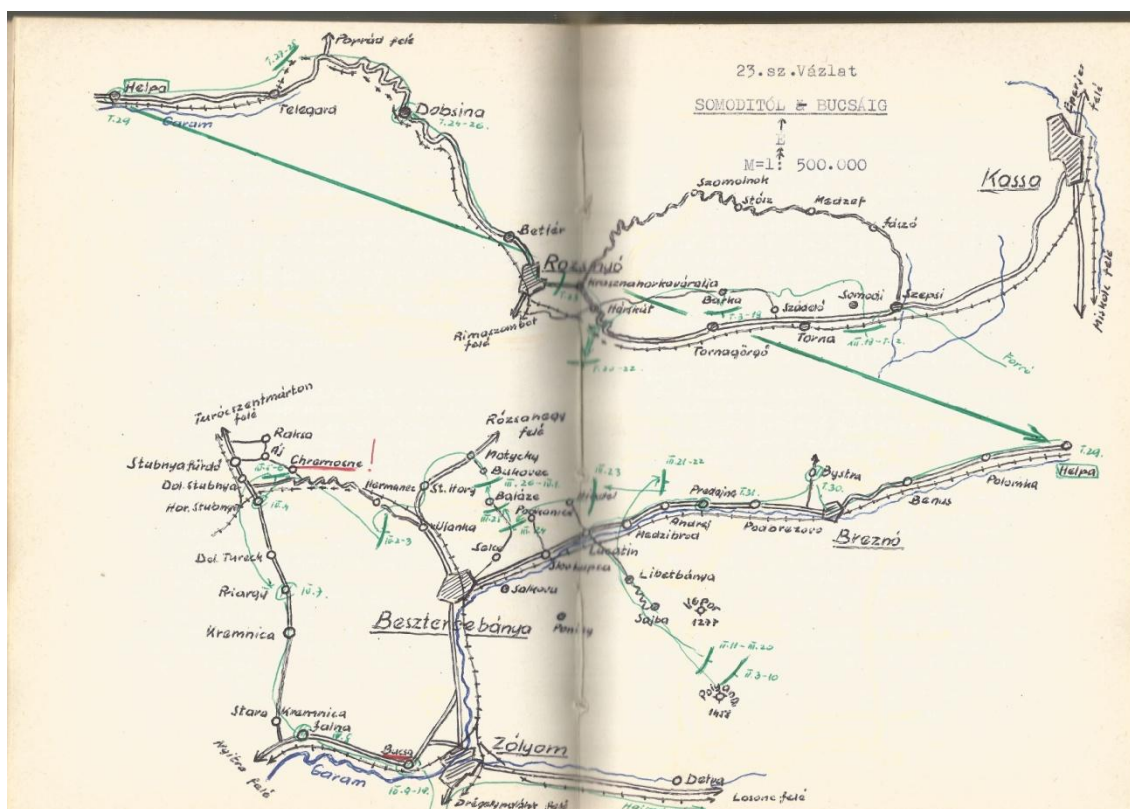
Este kapjuk a parancsot, hogy arcvonat rövidítés miatt egy kissé vissza kell húzódnunk. Mi ezt reggel felé akarjuk csak végrehajtani, hogy ne teljen el az egész éjszaka hurcolkodással, hanem helyette egy kicsit kipihenhessük a nehéz nap utáni fáradalmainkat.

Január 22. Hétfő

Szerencsénk volt, hogy nem kezdtünk hozzá, mert éjjel új parancsot kapunk, azt, hogy a hadosztály visszavonul. A zászlóaljunk, mint leplező marad vissza. Óriási területet kapunk a beláthatatlan, sűrű erdőben, amely tele van folyton támadó románokkal. A kiépített drótot nagyobb rész lebontjuk és megkezdjük az új kibővített leplező állásunk beépítését. Egész éjjel dolgozunk. Világos lesz, mire befejezzük.

A nyustyu csak hajnalban veszi észre eltűnésünket és előbb tüzérséggel jól megpakolva volt védőállásunkat, hamarosan felzárkózik. Tovább is szeretne jönni, de nem tud, mert embereink keményen tartják magukat. Egész nap erőlteti vonalunk áttörését, hol itt, hol ott próbálkozik. Különösen a 3. századunkat piszkálja erősen, de minden támadását visszaverik.

Bal szomszédunknál, a 12/I: zászlóaljnál, már a délutáni órákban sikereket ér el. Azokat teljesen visszaszorítják és elfoglalják a mögöttük lévő Hárskutát.

A románok már a mögöttük lévő községet is birtokolják.

Már korábban elrendezték nálunk is a visszavonulást, noha az eredeti terv szerint 18 óráig kellene leplező állásunkban kitartanunk, de alezredes úr azonban eddig nem hajtotta végre, mert annyira sík és fedetlen területen kellene visszamennünk, hogy ez szerinte nappal lehetetlen.

Most azonban, hogy mögöttünk vannak, nem tehetünk egyebet, meg kell kísérelni a lehetetlent. A közösen megbeszélte elhatározás megváltoztatása és a sürgősség miatt egyik oldalra a segédtsízt, a másik oldalra pedig én viszem a visszavonulási parancsot, annál is inkább, mert előzőleg ők is úgy látták jónak, hogy maradunk.

Kollaricsot veszem magam mellé és loholunk a most is erősen szorongatott 3. századhoz. Majdnem eltévedünk a gerinc mögötti sűrű tűzérési lövedékekkel agyonszabdalt erdőben, amely így még inkább áthatolhatatlan. Nekünk azonban mennünk, sietnünk kell, mert emberek élete múlik késésünkön. Kifulladásig járunk a századparancsnoksághoz, ahol lihegve továbbítom Gazdám megváltozott parancsát. A parancs szerint a századnak a zászlóalj parancsnokság felé kellene gyülekeznie és azzal együtt visszavonulni a kevésbé meredek, jobban járható, de az ellenség által jobban tűz alatt tartható területen, amelynek viszont az az előnye volt, hogy könnyebben járható terepen hamarabb kijuthatunk a tűzből. Mivel a románok jelenlegi támadása miatt a zászlóaljparancsnok harcálláspontját is nehezen és sok veszteség árán lehetne elérni, a századparancsnok más, nehezebben járható, de az emberek számára mégis biztonságosabb utat javasol a visszavonulásra, amit én is helyesebbnek tartok és biztosra veszem, hogy Gazdám is jóváhagyja. Viszont ezt jelenteni kell neki, mert várja a század beérkezését. Ezért sietek vissza, hogy ezt jelenthessem neki, hogy a visszavonulást mielőbb meg lehessen kezdeni. Ennek érdekében a rövidebb, kitaposott, de az ellenség által jól belátható útvonalon térek vissza. Nem is marad el a géppuska és a géppisztolyosorozat, amelynek mi voltunk a célpontjai, de hál' Isten nem talált. Ilyenkor a földre vetjük magunkat, fújunk egyet, majd pár métert tovább kúszva máshonnan pattanunk fel és rohanunk tovább. Sikerült kijutunk a veszedelmes tűzből, amelyiknek egy lövedéke kilyukasztotta ugyan Kollarics kenyérzsákját, de nagyobb kárt nem csinált bennünk.

A parancsnokságra érve jelentem a századparancsnok elhatározását, amit a zászlóaljparancsnokom is helyeselt, így azonnal megkezdjük mi is a visszavonulást. A vezeték lebontásáról szó sem lehet. A kimozdulásunkra a románok nagyobb vérszemet kaptak és egyes helyeken annyira gyors volt a felzárkózásuk, hogy voltak csoportok, melyeknek már úgy kellett kivágniuk magukat az ellenség gyűrűjéből.

A legnagyobb géppuska tűzben ereszkedett le a zászlóalj a síkságra, ahol aztán már a tűzérési és aknavető tűz is egyre erősödik. A fennsíkon mind a tűzérési és aknavető tüzet mellőzniük kellett, mert annyira közel voltunk egymáshoz és annyira áttekinthetetlen volt a terep, hogy azzal saját csapataikat veszélyeztették volna. Most azonban nem takarékoskodtak vele. Mivel a tagozódásunk mintaszerű volt, nagyon széthúzódott a zászlóalj, amihez a 3. század külön útvonala is hozzájárult, mindössze egy könnyű sebesültünk lett addig, mire elértük a Kápolnás – domb gyümölcsösével és szőlővel fedett területét. Még az is javunkra volt, hogy Hárskút felől egy kis dombhajlat megakadályozta, hogy az oda már befészkelte románok lássanak bennünket és oldaltűzükkel tüztámogatást adjanak a páholyból ránk tüzelőbajtársaiknak.

Mindenre mertünk volna gondolni, de erre nem, hogy ezt a visszavonulást ennyire simán megússzuk a biliárdasztal síksági terepen.

A parancs szerint a Kápolnás – domb előtt, annak D-i és K-i részén kellett reteszállást foglalnunk. Az ezredparancsnokság már Farkas Lacival, a 12/I. zászlóalj távbeszélő szakaszparancsnokával kis is építette ide a vezetéket, amit az ezrednek kellett volna építenie / de ez jellemző volt akkori ezredparancsnokságunkra/. Mi pedig a közben újabb reteszállást foglalt századparancsnokságokhoz húzzuk ki a még megmaradt drótunkat, és 21 óra körül egy elhagyott tűzérési bunkerban lepihenünk, és annak ellenére, hogy a tűzérési 21 órakor elkezdte állásunkat löni, a védett helyen hamarosan el

is alszunk. annál is inkább, mert a legutóbbi napokban sem éjjel sem nappal nem volt pihenésre lehetőségünk.

Közben beérkezésünk után hamarosan Alezredes úr hátramegy az ezredparancsnokságra azért, hogy meggyőzze őket arról, hogy a Kápolnás – domb nem alkalmas arra, hogy zászlóaljunk ott megvethesse lábát, mert térképen is jelölve van és a tüzérség megfigyelés nélkül is löheti, mint ahogyan 21 órától már csinálja is.

Javaslatát hosszú huzavona után elfogadták azzal a helyesbítéssel, hogy a Rozsnyó – Krasznahorkaváraljai műút mentén foglaljunk védőállást.

Ő már nem is jön vissza, hanem egy hírvivővel küldi ki a már a századokra is lebontott parancsot. 23 óra körül érkezik meg és kelt fel bennünket a hírvivő. Mi azonnal hívatjuk a századparancsnokokat, hogy ismertessük velük a megváltozott helyzetet, mely szerint azonnal el kell foglalnunk az új védőállást. Még jóformán ki sem teszik lábukat a bunkerunkból, amikor 23 órakor hirtelen elhallgat nálunk a tüzérségi tűz, helyette erős géppuska tűzzel betörnek a románok. Nekünk le kellene bontani a drótot, de ez már lehetetlenség. Így is már a Kápolnás – domb ÉK –i részén úgy kellett kitörnünk. Ebben a sötétség is nagy segítségünkre volt, akárcsak a románoknak a betörésre. Igaz őket még segítette éberségünk hiánya is, ami a nagy fáradtságnak volt betudható. Persze ha nem jön közbe ez a visszavonulási parancs, tán sikerült volna még így is kivédeni rohamukat, de az is lehetséges, hogy a több napos kemény harcban elfáradt embereket meglepte volna a románok éjjeli támadása. A zászlóalj nagy részének sikerül kijutni a gyűrűből, de sokan kerültek fogságba is. A századok ezután elfoglalják a kijelölt reteszállást. Mi pedig a segédtiszttel bemegyünk Krasznahorkaváraljára a Gazdáért, hogy aztán egy kicsit pihenve, mi is elfoglaljuk harcálláspontunkat az elhagyott Kóborgó – tanyán. Tehetem most már én is, mert nincs mivel építenünk.

/B/ 20-án kora reggel kerül sor a támadásra. Az ellenség már úgy-ahogy beásta magát. A terep fedett, kar, combvastagságú, kevés ennél vastagabb bükk, gyertyánfákkal, ezen kívül ritka aljnövényzettel is takart. A fák sűrűsége elég nagy ahhoz, hogy a gyalogsági sorozattűz fegyvereket hatásosan lehessen használni. A kézigránát használatát az alacsonyan elhelyezkedő ágak és a nagyra nőtt aljnövényzet nehezíti. A szemben lévő állásokban a románokat a szovjet egységek is segítik. A terep az ellenség felé gyengén lejt.

Ilyen terepen saját tüzér és elsősorban saját aknavető szakaszunk tűztámogatása mellett az ellenséget 40-50 m-re a zászlóalj két támadó százada közelítette meg. Amíg a támadóink odáig elértek sok sebesültet veszítettünk és halottaink száma is magas volt. Azután a tüzér és aknavető tűztámogatás nélkül a századok felugrottak, rohamra indultak és sikerült közelharc nélkül az ellenséget állásaikból hátramosztítani, az első védőállás vonalait kb. 100 m mélységben elfoglalni.

Mivel ez volt az a terület, ahonnét az ellenség a Krasznahorka-Rozsnyó műutat figyelhette, nem nyugodott bele a területsáv elvesztésébe, és megújuló támadásaival mindent megtett annak visszafoglalására. Az ellenség szünet nélküli gyalogsági tüze és ellentámadásai a zászlóalj veszteségeit fokozták. Itt érte nyakszirtlövés a korábban már sebesülten távozó Ónody Márton zászlóst helyettesítő Mátrai Károly szakaszvezetőt, aki kiváló tűzvezetésével nem egyszer előljárói elismerését érdemelte ki.

Beosztásában ettől az időtől kezdve a szintén sorkatonai szolgálatot teljesítő Kovács tizedes, a szakasz egyik rajparancsnoka helyettesítette, aki a későbbiekben mindvégig megtartotta ezt a beosztását. Hozzáértésével és bátorságával előljáróinak, harcostársainak segítségére volt. Hiába volt

azonban a zászlóalj kitartása, a zászlóalj védősávján kívül eső ellenséges sikerek a zászlóaljt is visszavonulásra kényszerítették.

Január 23. Kedd

Reggel korán, hatalmas tüzérségi tűz előkészítéssel támad. Mi egy kavicsgödörben találunk a tüzérségi tűz elől menedéket. Egész délelőtt több helyen, több ízben is támad, amit sikerül felfognunk.

/12/I.N./ 07 órakor a hegyiek elhagyták a helyüket. Az ellenség nagy tömegben felzárkózott. A támadás bármelyik pillanatban bekövetkezhet.

7,30-kor Csepreghyék hátrálnak /12/I. zászlóaljtól /, balszárnyán a hegyiek mellett jönnek a falu felé a románok. 8 óra Varga hadnagy elébük megy a vár felé. Erős ütemben keresztül a hegyen a falu ÉNy-i kijárójáratán indul a zászlóaljtorzs, aknavető szakasz, géppuska századtörzs a drótkötélpálya mentén Rozsnyó irányába. 12 óra Rozsnyón vagyunk. 14,20 a város ÉNy-i kijáratánál szedjük össze a hátrajövőket. Farkas Laci /távbeszélő szakaszparancsnok/ drótot gyűjt, Csepreghy, Szöllösy és Varga század harcol a Kapossy csoporttal.

Délután azonban a bal szárnyunkat visszaszorítják és ez esetben távbeszélő összeköttetés hiányában nekünk is parancs nélkül vissza kellett volna vonulnunk, hogy a bekerítést elkerüljük. Két századunk el is tűnt a bal szárnyunkról, anélkül, hogy észrevettük volna vagy jelentették volna a visszavonulási szándékukat.

A másik két század ellenben rajtunk keresztül vonul vissza, így idejében értesülünk mi is a veszedelemről.

Alezredes úr ekkor átvette a 12 –esek fölött (Csepreghy – Szöllösy – Varga százados) is a parancsnokságot, azok 3 századát is reteszállásba állítva őket, sikerül a menekülésszerű visszaözlést megállítani, majd hadrendbe állítva őket, a románok előretörését megállítani. Így csak lépésről – lépésre tudott csak a nyustyu előrejutni. Végül is Rozsnyó K-i részén a várostól kb. 1 km-re sikerült véglegesen megvetni lábunkat.

Engem kb. 15 órakor pedig hátraküldött azzal, hogy a már visszament 24 –eseket Rozsnyó É –i részén rendezzem őket, majd várjam be velük az ő visszavonulásukat. Sikerült is összeszednem és rendeznem a hátraszivárgott embereket és a vonattal együtt Rozsnyó ÉNy-i részén bevártuk őket.

Ők Rozsnyó K-en késő estig tartották védőállásukat és várják a beígért visszavonulási parancsot.

Beérkezésük után tovább meneteltünk, most már Szlovákiában.

/P/ Péntek Ambrus honvéd háború utáni elbeszéléséből sikerült fényt derítenem a Rozsnyó alóli késői visszavonulás okára.

Kapossy alezredesnek a visszaözlők megállításával sikerült feltartóztatni a románok előrenyomulását. A visszavonulási parancsot azonban meg az esti órákban sem kapta meg. Ezért mivel távbeszélő összeköttetés az ezredparancsnokság felé sem volt, Péntek Ambrus honvédet beküldte a városba lévő ezredparancsnoksághoz. Ő el is jutott oda. A városi könyvtárban volt az ezredparancsnokság harcálláspontja /Konok Tamás ezrede ezredparancsnok/, tisztii őrség állt előtte. Őt beengedték oda, de az ezredparancsnokkal már nem beszélhetett, és kijönni sem volt lehetősége senkinek, aki oda bekerült, mert az ezredparancsnokság elhatározta magát

arra, hogy megadja magát a románoknak. Így is történt. Ezért került itt fogságba Péntek Ambrus honvéd, az én távbeszélőm is.²⁴

Péntek Ambrusékat, mint hadifoglyokat a Miskolc melletti Felsőzsolcára kísérték az ottani hadifogolytáborba. Ambrus azonban egyik barátjával onnan megszökött és az Alföldön bujkálva kivárta a háború végét és megúszva a hadifogságot hazajutott.

Hogy az ezredparancsnoksággal mi lett azt nem tudom, de Alvégi György karpaszományos őrmester, aki az ezred távbeszélő szakasz parancsnokhelyettese volt, szintén ott fogságba kerülve kijutott a Szovjetunióba és csak évek múltán térhetett haza családjához.

A délelőtti órákban beígért visszavonulási parancs, így még késő este sem juthatott el a reteszállásban hősiiesen küzdő zászlóaljhoz. Ezek szerint a beígért, de meg nem érkezett parancs nélkül Kapossy alezredes a késő éjszakai órákban leszakadt az ellenségtől, majd a városon áthaladva, semmi gyanúsat nem észlelve a csendes, kihaltnak látszó városban, Rozsnyó É-i részén minket is magába olvasztva, Dobsina irányába vonultunk vissza. Csak ott értesültünk az ezredparancsnokság és törzsének eltűnéséről.

VISSZVONULTUNK A GARAM VÖLGYÉBEN

Január 24. Szerda

00 órakor utolsónak indultunk Rozsnyóból. Betlérben rövid pihenőt tartva kb. 20 – 25 fokos hidegben folytattuk utunkat Dobsina felé. Alig vonszolta magát a napokon keresztül nem alvó társaság. Megállni és pihenni azonban nem lehetett, mert olyan hideg volt, hogy odafagyott volna az úttesthez a bakancsok talpa. A szél pedig hordta a havat az emberek arcába.

Reggelre odaérve beszállásolunk egy kis kertés házikóba, ahol pótoljuk a négy napig nélkülözött mosakodást és borotválkozást. Délután egy alkalmasabb helyet találok, így átköltözünk oda. Nekem egy magyarul is jól tudó szlovák néni a házigazdám. Nagyon kedves asszony. Úgyszólván mindennel ellát. Szolgáltatban vagyok.

Előttünk a 21-sek és az 5-ösök vannak jól kiépített, futóárkokkal és bunkerekkel ellátott, németektől átvett állásokban. Ebből is látszik, hogy a németek nem bíznak bennünk, mert most is jóval mögöttünk reteszelve és amint odaértünk visszavonultak.

Január 25. Csütörtök

Semmi különös esemény nincs. Egy – két tüzérségi tűz becsapódása éri a várost, tisztán zavaró jelleggel. Bevonul hozzánk a III. zászlóalj távbeszélő szakasza 13 fővel. Megörülünk nekik, mert ugyanis erősen megfogyatkoztunk már, így legalább tudunk valamit ismét csinálni. Derhán József kórházba megy.

Január 26. Péntek

Reggel vonatunk készülődik, hogy útnak indul. Már 11 óra 30 percen van az óra mutatója és még mindig itt vannak. Délfelé jár az idő, mikor lassan elindulnak. Mi este mit sem sejtve nyugovóra térünk.

Január 27. Szombat

04 órakor minden előzetes bejelentés nélkül riadó. 05 órakor már indulunk a szerpentin felé Zratinán át a Telegárdtól ÉK –re 5 km –re az 1073 m magassági pont környékén lévő védőállásunkba. Kb. 17 órára érünk oda, ahol beássuk magunkat az 1,5 m –es hóba. Így szeretnénk aludni, de a hideg miatt nem jön álom a szemünkre. Pedig nyers fenyőgallyakból tüzet is rakunk. A tűz felőli oldalunk így pirul, az ellenkező oldalon fagy, mi pedig fázunk. Szeretnénk aludni, de nem jön álom a szemünkre. Várjuk a reggelt, de most nagyon hosszú az éjszaka.

Január 28. Vasárnap

Végre megvirrad, de hajnalban még hidegebb van, még jobban didergünk, nyeljük a füstöt, mert közben rakjuk a tűzre a nyers fenyőgallyat, hogy rettenetes hideget kicsit enyhítsük. Egész napot ott töltjük, didergünk és nyeljük a füstöt. Állandóan esik a hó. Mire este lesz, majdnem betemet bennünket. A nyustyu nem mer, vagy inkább ilyen időben nem akar nekivágni az útnak. Inkább pihen a jó meleg szobában, gyűjti az erőt a további harcokra. Mi ezt az ítéletidőt több mint két napon keresztül a szabad ég alatt, 1000 m feletti magasságban vészeljük át. Késő este kapjuk meg a visszavonulásra a parancsot. Kb. 24 óra körül indulunk tovább. Telegárdon alakul meg a menetoszlop./Most Svermovo-nak hívják/ Itt találkozom ismét barátommal Várkúti Jancsival az 5-ösök segédtisztjével.

Január 29. Hétfő

Egész éjjel menetelünk Sumiac, Pohorelska, Masá –n át Helpá –ra. 10 óra körül érünk oda. Az út mindenfelé tele kilótt gépkocsikkal, összetört szekerekkel, ló hullákkal. A hidak, a vasút, a távbeszélő oszlopok robbantáshoz előkészítve. Egyelőre pihenő, majd ebéd. Este megvacsorázunk, és ismét lepihenünk jó meleg fűtött szobákba.

Január 30. Kedd

05 órakor ébresztő, 05 órakor pedig már indulunk is Bystrára. Polomka, Benus, Filipovo, Breznon át vezet utunk. Itt akarunk elszállásolni, de állítólag már nagy disznóságok vannak és sietnünk kell, ezért csak kb. egy óracsát pihenünk egy hatalmas, rideg laktanyában és már megyünk is tovább. Nagyon csúnya idő van. Hordja a havat a szél, hideg van. 24 óra körül érünk Bystrára, ahol csak nagy ügyel – bajjal tudunk elszállásolni, mert a falu tele van németekkel.

/B/ A Helpa-i pihenő után kissé fásultan indul a zászlóalj Ny felé a Garam völgyében a Margecany-Besztercebánya-i vasútvonallal párhuzamosan futó műúton. A vasútvonallal párhuzamosan futó műúton. A vasútvonal és a mellette haladó távíró és távbeszélő vezeték oszlopai részben robbantva, részben pedig robbantásra előkészítve.

Késő délután a zászlóalj már túljutott az Alacsony –Tátrán átvezető Breznó-Liptovhrádok út Breznói torkolatán, amikor a zászlóaljat megállítják és a zászlóalj parancsnoki eligazításon kap parancsot, hogy zászlóaljával meneteljen É felé a Liptov-Hrádok-i úton Bystra községbe, ahol további parancsot kap.

A Bystra-i eligazításon Bystra É-on és K-en elfoglalandó védőállás megszállására és kiépítésére kap parancsot, melynek végrehajtását még az éjszaka megkezdte.

Különös gonddal történő védőállás kijelölése kezdődött meg, mert ismert volt, hogy a Vág völgyében a Poprád-Rózsahelyi úton a szovjet csapatok nagy erővel tért nyertek és Breznó felé való előrenyomulásukkal már a nappali órákban számolni lehet.

Még a kijelölt védőállás elfoglalása közben azonban új parancsot kap a zászlóalj. Meneteljen vissza Breznóra és ott jobbra fordulva folytassa útját Brusno-Lupcsa irányába és Slov-Lupcan további parancsot kap.

Itt kapja a zászlóalj azt a parancsot, hogy Lubietova-n át Sajbára meneteljen és Sajba-tól K-re DK-i irányban védjen.

Ismét szerencse mentette meg a zászlóaljat attól, hogy több mint 7 héten át a Bystra-Breznó-Brusno-i nagy veszteségekkel járó harcok helyett a sokkal nyugodtabb Sajba-i védőállás jutott osztályrészül, ahol 1945.I.31-től –III. 20-ig tehetett eleget feladatainak.

Január 31. Szerda

Éjjel kb. 02 óra körül kapjuk a parancsot, hogy azonnal induljunk Sajbára./Ma Strenliki/ Alezredes úr 07 óra 30 percre tűzi ki az indulás idejét, hogy az emberek egy kicsit kipihenhessék magukat, de még 08 órakor is ott voltunk. Minket, távbeszélőket pedig majdnem ott felejtettek. De az is lehet, hogy mi tollázkodtunk egy kicsit többet vagy báméskodtunk el.

Visszatérünk ismét a Garam völgyében vezető főútvonalra, de csak Predajná –ig menetelünk. Ott nagy nehezen elszállásolunk.

Kora hajnalban riadószerűen indulunk, és ismét elmarad a mi riasztásunk. Már úgy futok utánuk. Zámostie, Nemecka, Brusno, Medzibrod, Lubietová –n át vezet utunk Sajbára, ahova 14 órára érkezünk meg. Nagy ellenszenvvel és siránkozások közepette fogadnak minket, ettől függetlenül kénytelenek vagyunk igénybe venni házaikat, hogy elszállásoljunk a tipikus szlovák faluban. Mire este lesz, azért megnyugszanak, s nem néznek ránk, annyira ferde szemmel, mint amikor megérkeztünk. Úgy látszik belátták, hogy nem sok értelme van ellenszegelésüknek. Talán azt is tapasztalhatták, hogy nem vagyunk annyira erőszakosak velük szemben, mint a németek és ezért elásták a csatabárdot. Én egy szegény szlovák családhoz kerültem, Purgat Janó a házigazdám is hamarosan felengedett. Így békésen, de fáradtan térünk nyugovóra.

A SAJBAI VÉDŐÁLLÁS

Február 1. Csütörtök

05 órakor jön a parancs, hogy a zászlóalj egy része 06 órakor indul a védőállásba. Én is velük megyek, hogy az összeköttetést rendezzem. Nagyon fáradtságos az út az 1,5 m – es hóban. A táj csodálatos, gyönyörű. A szép szál fenyők roskadoznak a vastag hó alatt. Az erdő aljában érintetlen hóval borított hegyi legelők, elszórva rajtuk fenyőcsoportok, szénatároló kis faházikók. Mesébe illő táj. Csend. Semmi jel nem mutat arra, hogy háború van. Csak a megszállandó védőállásba menetelő katonák rontják az idillikus képet. A völgy végében áll egy kis erdészlak, amelyben az előttünk érkezők egy kis partizáncsoportot, fegyvereket és kézigranátot találtak. Hagyták őket futni.

Itt ismét találkozom az én Jancsi barátommal. Már várt rám, mert tudta, hogy mi leszünk a szomszédjuk. Ők már tegnap ideértek a soproniakkal együtt, akik balról lesznek a szomszédjaik. Ők már elfoglalták a hegygerincen húzódó védőállást, de mivel oda egyetlen gyengén kitaposott út vezet fel, a vezetéket egy nyomvonalon közösen építjük ki. Az erősen kanyargó szerpentincsapáson is nagyon nehéz feljutni a meredeken emelkedő gerincre.

Sötétben, lóháton jövök haza a most már szélesebbre kitisztított és letaposott úton. Édes a pihenés a fáradságos út után.

Február 2. Péntek

Gyertyaszentelő boldogasszony ünnepe, de mi már megkésve szerzünk róla tudomást. Ma egész nap pihenek, hisz a nehéz Rozsnyó környéki harcok után egy még nehezebb visszavonulási út mögöttünk van, aminek kipihenése nem elég egyetlen éjszaka. Leveleket is írok, valamint kitüntetési javaslatokat csinálok. Megérdemlik embereim, mert a jó összeköttetés érdekében rengeteget dolgoztak és legtöbbször olyankor, amikor már a többiek egy kicsit lepihenhettek, ha ugyan pihenésnek lehet nevezni a 15-25 fokos hidegben-szabadban töltött napokat. Szabó Endre honvédnél különösen kiemelem javaslatomban a Szilicei fennsíkon tanúsított kezdeményezését, amely a nagy tűztől földhöz lapult századot rohamra indította. Az a hír járja, hogy holnap mi is megyünk a hegyekbe védőállásba.

SAJBA /STRELNIKY/

János barátom a közel 40 év előtti nehéz hábo-
rus időkre gondol a Sajbai-völgyben,

ahol most béke honol és békésen legel a nyáj.

Közös zlj.háp-unk, az azóta már eltüntetett erdészház helyén kettesben.

Későbbi zlj.háp-unk, -amely ismét a régi szénatároló szerepét tölti be, -bejáratánál fiamat fényképezem.

Február 3. Szombat

Reggel 05 órakor indulunk a gerincre. Én szánkóval megyek a Gazdával. Fönt már dühöng a harc. A 12-esek támadnak, de támadásuk mind a háromszor elakad.

A most kijött egységek a gerincen újabb támpontokat alakítanak ki, mi pedig építünk ki az új támaszponthoz is összeköttetést. Támpontjaink végig a gerincen a Hajnygrun 1240 magassági ponttól a Bluzensky grun 1271 magassági pontig húzódnak kb. 2 és fél 3 km hosszúságban. Az összes támpontokat Hajnygrunon keresztül, csak a gerincen tudjuk megközelíteni. Itt vezet a másfél m-es hóban a kitaposott út, itt húzódik a vezetékünk is, ami azt jelenti, ha az ellenség feljut a támpontok között a gerincre, elvághatja a vezetéket. Így az összeköttetés az azon túli támpontokkal megszakad. Vagy nagyon

könnyen rá is köthet vezetékünkre és az összes beszélgetésünket lehallgathatja. Más választásunk azonban nem volt, mert a nagy hó miatt más felé mi sem tudtunk menni, meg a távolságok is akkorák, hogy nem futná sem az erőnkből, sem pedig a drótból. A század parancsnokság. harcálláspontja még nincs kijelölve, így oda majd később húzunk drótot.

A zászlóaljparancsnokság az erdészházban rendezi be harcálláspontját. Itt van az 5/I. zászlóalj-é is. Így közös hálóban alhatok barátommal, akárcsak a kőszegi képzőben, ahol 5 évig az egyes háló lakói voltunk, de az iskolában is mindig egymás mellett ültünk.

Fülcsiék / Fülöp hadnagy /ismét kimennek egy völgy lezárására.

Február 4. Vasárnap

8 óra a 12-eseknél tüzelőkészítés, 9,30-kor ismét támadnak, de ismét elakad a támadásuk. Előreküzdik magukat a nagy hóban, az ellenség bevárja őket és hatalmas tüzellel veri vissza támadásukat. Nálunk egyelőre csend van. Építjük a Hajnygrun-ra felvezető szerpentint. Ezen bonyolódik le a lőszer, élelem utánpótlás, de egyelőre még gyalogosan, üres kézzel is nehéz rajta közlekedni. Parancsot kapunk az árkásztámadásra. Útkiásás, deszkahordás a Hajnygrun 1240 mag. ponton lévő támaszpontunkra. Közben parancsot kapunk jobbszárnyunk kitolására a Bluzenskygrun

1271 magassági ponttól D-re kell egy patak völgyet lezárni. Ezt kell kijelölnöm és ellenőriznem. Elmegyek tehát a Bluzenskygrun-on lévő Rózsa támponthoz, ott megbeszéljük, majd kijelöljük az új támpont helyét, amelynek embereit ők biztosítják. Visszafelé jövet meghallgatom Kovács őrmester beszámolóját a vállalkozásról.

Február 5. Hétfő

A 12-esek ma is támadnak, de támadásuk ismét elakad. Nálunk még mindig tart a csend. Rajtunk keresztül most szállítják fel a hegyi ágyukat a 12-esek támogatására. Előbb az utat kell megtisztítani a hótól. Minden szabad ember az út kiásására van beállítva. Aki nem ezt csinálja, hordja a deszkát a Hajnygrun-i támpontra, hogy belőle valamiféle hidegelleni óvóhelyet készítsenek a támponton lévőknek, mert eddig csak fenyőágakból összeeszkábált kunyhókban vészelik át az időjárás februári viszontagságait. Árkásztámadásra kapunk parancsot. Ez azt jelenti, hogy a hó alatt alagutat fúrva kellene megközelíteni az ellenséget, aztán előbújni és roharni. Nem tudjuk, hogy kinek az agyában születhetett meg ez a fantasztikus ötlet, de őt kellene ide beállítani, hogy ásson magának alagutat és azon keresztül ő vezesse a rohamot. De azokat is ideállítanám, akik magukévá tették ezt az ötletet. Este újabb parancsot kapunk a Hroncsok – völgy felderítésére. Alezredes úr Kovács őrmestert bízta meg a vállalkozás vezetésére.

Február 6. Kedd

Nagy látogatások a harcálláspontunkon. Padusitzky vezérkari százados / 12-esek naplója szerint alezredes/ hadosztály vezérkari főnök, majd pedig Muzsai és Hegedüs ezredek keresnek fel bennünket. Padusitzky alezredes továbbmegy a 12-esekhez, hogy személyesen győződjön meg az ottani helyzetről. Mi értesítjük őket a várható érkezéséről.

/12/I.N./ Padusiczky alezredes hadosztály vezérkari főnök érkezését jelentik a tőlünk 3 km-re lévő támpontból. /Magán naplóból: Csinálunk mi háborút a vezérkari főnök tiszteletére, csak jöjjön. Greguss főhadnagynak elmondom a tervemet. Kipróbálja... A vezérkari főnök a zászlóaljparancsnokkal megy ki a vonalba. Greguss Pista olyan tűzharcot vív a románokkal, amilyen itt még nem volt. A vezérkari főnök a harc kellős közepébe csöppent. Szemtanúk szerint viselkedése nem volt valami katonás. Úgy látszik eddig nem hitték el, hogy ott vagyunk a tisztás túlsó szélén. Többet nem kívánták az árkásztámadást.

Padusiczky alezredes pár nap múlva „helytállásért” kitüntetést kapott.

Egy másik helyen ugyancsak ők, így jellemzik a támpontok életét:

„A Veporon vagyunk 1022 m magasságban. A falu 10 km-re van tőlünk. A szintkülönbség 600 m. Ide hordják fel az élelmet, a lőszert, a deszkát. Nagyon nehéz az utánpótlás. Az út oda-vissza 7 óra.

A hó sok helyen eléri a 180 cm vastagságot. Egész nap a tűz mellett melegsünk, kint a vonalban még tüzet sem lehet rakni. A hó bunkerek szoba magasságúak. Körös-körül 220-240 cm magas hó fal 1 kijáráttal. A hóban futóárokrendszer van kiépítve.

A látogatás befejeztével Gazdámot felkísírem a gerincre, hogy az ottani támpontjainkat és a folyamatban lévő építési munkálatokat ellenőrizze. Az egyik támponton cigarettával kínálja meg az embereket, amit igen nagyba vesznek a katonák.

Február 7. Szerda

A tegnapi látogatások után ma elcsendesedett a ház. A távbeszélőn leadott intézkedések száma is kevesebb. Délután kijön Szittyai zászlós és leváltja Nagy hadnagyot. Kijön vele a GH főnök is. Szeretetsomagot osztanak. Néhány darab meleg ruhát is kapunk. Később megérkezik a segédtiszt is. Elintézem vele a közelharc jelvényeket, beküldöm vele a megszálló vázlatot.

Február 8. Csütörtök

Ma kivételesen 03 órakor ébredünk. Ugyanis kialszik a kályhában a tűz és hideg van a deszkabódében az egy pokróc alatt, ami nemcsak hideg, hanem szelősebb is az erdészháznál. Az alezredes úr ugyanis mihelyt alkalom adódott rá, az erdészház mellé csináltatott deszkából egy kis vityilót, és mi odaköltöztünk, mert annyira tele volt, hogy ott nyugodtan dolgozni nem lehetett. Ez is jellemző volt rá, nem az embereket költöztette ki a kedvezőtlenebb helyre, hanem mi mentünk oda. Alezredes úrral közösen megrakjuk a tüzet, egy kicsit elbeszélgetünk és ismét jó éjszakát kívánva egymásnak, folytatjuk a hideg miatt megszakított alvást.

09 óra felé kezdek újból felébredni. Arató főhadnagy úr is meglátogat bennünket. Ellenőrzi a támpontokat. Hosszú hadnagy urat leváltják. Berobog a legényem is a falubeli beszerző útjáról, telt kosárral a kezében

Így ki tudjuk egészíteni a nem túlságosan változatos és soknak nem nevezhető kincstári kosztot.

Február 9. Péntek

Fülöp hadnagy urat váltja Magyarorszáki őrmester. Délelőtt különben csend van nálunk. Délután egy román járőr megtámadja a Szittyai támpontot. A megnyitott tűzre azonban azonnal szétszaladnak és visszahúzódnak. Úgy látszik a mi vonalunkat, illetve támpontjainkat is fel akarják deríteni, mert a támadás tipikusan felderítő jellegű volt. A Hajnygrunon a támponton lévő szakasz részére a fakunyhó már készen áll. A többieknél még csak hatalmas hó bunkerek vannak, körülveve a magas hóban ásott futóárkokkal és a hóban kiépített tüzelőállásokkal.

Február 10. Szombat

Reggel 07 óra 30 perckor aknáz a nyustyu. 8,40-kor már támadja a 12-eseket, de a támadásukat visszaverik. Délelőtt folyamán több helyen is próbálkoznak, de mindenütt sikertelenül. A komoly dolog azonban csak 13 órakor kezdődik, amikor a 12-esek és az 5-ösök között feljutnak a gerincre, és már a gerincről támadják az 5-ösöket. Először elfoglalja egyik támpontjukat, majd lassan sodorja fel a főellenállási vonal többi támpontjait is. 17 órakor már a mi Szittyai és Marossy támpontunkat is támadja. Az összeköttetés előbb Szittyaival szakad meg / nem csoda, mert a gerincen húzódó vezetékünket, amikor felértek a gerincre, azonnal elvagták/. Így azt is könnyű kikövetkeztetnünk, hogy a Hajnygrunon lévő Marossy támpontunkat a gerincen két oldalról támadják. Nemsokára a Marossy támpontról Fábri honvéd a távbeszélő készülék kezelője, hogy betörték a románok. Ezzel a készülék elhallgat. A támpontot feladták, Fábri ott maradt a bunkerban. Ellentámadással sikerült utána a Marossy támpontot visszafoglalni. Ismét megszólal a távbeszélőn Fábri honvéd hangja, akinek a támpont feladásakor már nem volt ideje elmenekülni és ott maradt az óvóhelyen. Ő jelenti nagy örömmel az ellentámadásunk sikerét, ami oly gyorsan megtörtént, hogy a románok jóformán szét sem nézhettek a támponton. Talán még pár percig ki tudtak volna tartani, de a nagy túlerővel szemben nem tudják megtartani a támpontot, annál is inkább, mert a lőszerük is elfogyott. A második alkalommal Fábrinak is sikerült visszajönni, megmentve a távbeszélő készüléket is.

19 óra körül a Szittyai támpontot is feladták és az erdő szélén foglalnak reteszállást. Ekkor kapunk egy 20 fős csoportot, hogy ellentámadással a magaslatot visszafoglaljuk. Ezt azonban a nagy hóban visszavonuló és ott elfáradt, kimerült emberekkel nem lehet megcsinálni, a 20 fővel pedig nem érdemes hozzákezdeni, ez a Gazdám állásfoglalása. Így feladatunkat holnapra halasztjuk, bízva abban is, hogy a 20 főn kívül kapunk még nagyobb segítséget is.

Február 11. Vasárnap

Még az éjszaka ígéretet kapunk arra, hogy kapunk egy 26 fős német csoportot. Azok megérkezése után 07 órakor kezdjük meg az ellentámadást. A németek sokat késnek, a hó miatt nagyon nehéz az előrejutás az idevezető úton is. Innen pedig másfél méteres hóban kell továbbmenni, mert az általunk épített szerpentinben nem érdemes megkockáztatni az ellentámadást, mert az állandóan nagy tűz alatt tartja. Így még most 09 óra 30 perckor sem érték el a készenléti helyet. Sőt erre később sem kerül sor, mert nyakig érő hóban nem tudnak előrejutni.

Délután munkásokat küldünk ki, de azok is visszajönnek, mert a nyustyu állandóan tűz alatt tartja az utat. Este aztán ismét visszaküldjük őket és egész éjjel dolgoznak. Az idegen legénységet is meleg étkezéssel látjuk el.

Mivel az 5-ösök visszavonulásával folytatódott a mi támpontjaink feladása is, sőt Keszei hadnagy visszaemlékezése alapján ő vette át a mi Hajnygrunon lévő Marossy

támpontunk felett is a parancsnokságot. Röviden az ezzel kapcsolatos visszaemlékezéséről is beszámolok.

/K/ Fűtöttünk, de meleg nem volt, mert a falak hidegek voltak. A GH friss húst küldött fel: egy disznót és fél marhát. Egy ebédnyi készült el belőle. Ez lett itt az utolsó ebéd. Éppen osztották az ebédet, amikor egy rajtunk áthaladó, Szüléékhez /12-esek/ tartó katona ijedten rohant vissza:

„Baj van, az álén románok vannak ...”

„Kik vannak itt arról a támpontról?” – kérdeztem.

A két emberük kivételével / az egyik a géppuskánál, a másik a lefelé futó áléra állított golyószórónál teljesített szolgálatot/, mindenki ott ténfergett az ebédosztásnál. Pedig hányszor visszazavartam a fölöslegesen ide okvetetlenkedőket! Hiszen egy ember akár négyük ételét is el tudta volna vinni...

„Azonnal menjetek vissza és verjétek ki onnan a románokat!”

„De ott hagytuk a fegyvereket!”- volt a kétségbeesett válasz.

Gyorsan összeszedtem a fegyvereket az úgysem használóktól /eü, szakács stb./, s visszazavartam őket a támpontjukhoz. Eközben már előttem is feltűntek a románok, támpontomnak főleg a balszárnyát kószoltgatták. A bal támponton heves harc fejlődött ki, a mieink elvesztve a sorozattűzfegyvereiket, gyengébbnek bizonyultak, hátráltak. Engem meg mind több és több román szorongatott. Helyenként már kézigránát dobásnyira voltak tőlünk. Közben többször kértem engedélyt visszavonulásra felsőbb szerveimtől. Általában az ezredet kapcsolták, mivel az alacsonyabb egység nem merte a felelősséget vállalni egy visszavonulásért. A kérdés mindig az volt, hogy van e már halott? Nincs, de nem tudjuk magunkat tartani. Általában az ezredparancsnoksággal kötöttek össze ilyen jelentéseim alkalmával, ahonnan legtöbbször azt a választ kaptam, hogy nem kell pánikot kelteni. Persze egészen másként hangzottak ezek a hírek az első vonalban, mint 10-15 km-re hátrább a meleg fűtött szobában. Általában nem szoktam kommentárt fűzni jelentéseimhez, egyszerűen jelentettem a tapasztaltakat. Nos, nem telt el $\frac{3}{4}$ óra, jelenthettem 5 fő veszteséget /mindannyian halottak/. Ekkor megengedte az ezredparancsnokság, hogy visszavonuljak a túlnyomás elől a tőlem jobbra lévő Hajnygru magaslatra, ahol alám fogják rendelni a jobbról felsodrott kanizsaiak egy szakaszát, egy zászlós vezette szakaszt.

Beszürkült mire elértük a csúcsot. Ott alám rendelték a már említett szakaszt /Tolnai zászlós?/. A csúcson körkörös védelmet alakítottam ki. A helyzet nem volt biztató, mindegyik irányból jelentős támadó erők mutatkoztak. A románok kézigránát dobásnyira voltak tőlünk. Mi a kapott szakasszal együtt kb. 60-70 fővel rendelkezünk.

Harcálláspontom Tolnai bunkere lett, ahol egy német távbeszélőkészülék állt rendelkezésemre. Nem fónikája, de csengője volt, ami csendes pillanatokban kellemetlen volt: ha megszólal, a közelben lévő ellenség is hallotta, amiből kikövetkeztethette a parancsnokságot is.

Félő volt, hogy mögénk szivárgó román egységek a jellegzetesen kitaposott útra rátalálnak, azt elzárják, lehetetlenné teszik a visszavonulást, illetve az utánpótlást. /A hót harcálláspontomtól egy 400x200 m-es tisztáson futott hátra.

4-5-szörös túlerővel álltunk szemben, mozgásunk minimálisra korlátozódott, teljesen saját erőnkre voltunk hagyatva, mivel az éles gerinc nem tette lehetővé a nehéz fegyverek /aknavető, tűz érség/ bevetését.

Semminemű segítséget nem kaptam bal szomszédomtól Szülétől sem, pedig -úgy tudom- jelentős tartaléka is volt. Azt is tudom, hogy hallotta az élet-halál harc zaját. E tette – a segítség elmulasztása- rajta állt bosszút, mert bezárkózott a hótengerbe. Eddig is csak rajtam keresztül tudtak közlekedni.

Közben állandóan sürgettek embereim, kérjem a visszavonulásra az engedélyt, mert tartani nem tudják magukat. Ha nem engednek visszavonulni, akkor átmegyünk hozzájuk.

Ez volt az első eset, hogy nyíltan beszéltek az átlépésről. Persze tudtam, hogy nem eszik a kását olyan forrón.

Úgy éjjel 10-11 óra lehetett, amikor a fentiekre való hivatkozással kértem parancsot a visszavonulásra. A zászlóaljparancsnok és az ezredparancsnokság nem vállalta a felelősséget. Végül dr.Kapossy alezredes /valamilyen előretolt ezredparancsnoki szerepet töltött be a szétszóródott ezredek töredékei felett / felhívott:

„Mi van Keszei fiam?”

„Nem tudjuk tartani magunkat a már többször elmondottak miatt, vissza kellene vonni az egységemet!”

„Sajnos sem én sem az ezredparancsnokság nem engedheti meg, de mit szólnál, ha összekapcsolnálak a hadosztálllyal?”

„Alezredes úr beszélek én az Úristennel is, veszítenivalónk nincs.”

„Akkor leteheted a kagylót, hívni foglak.”

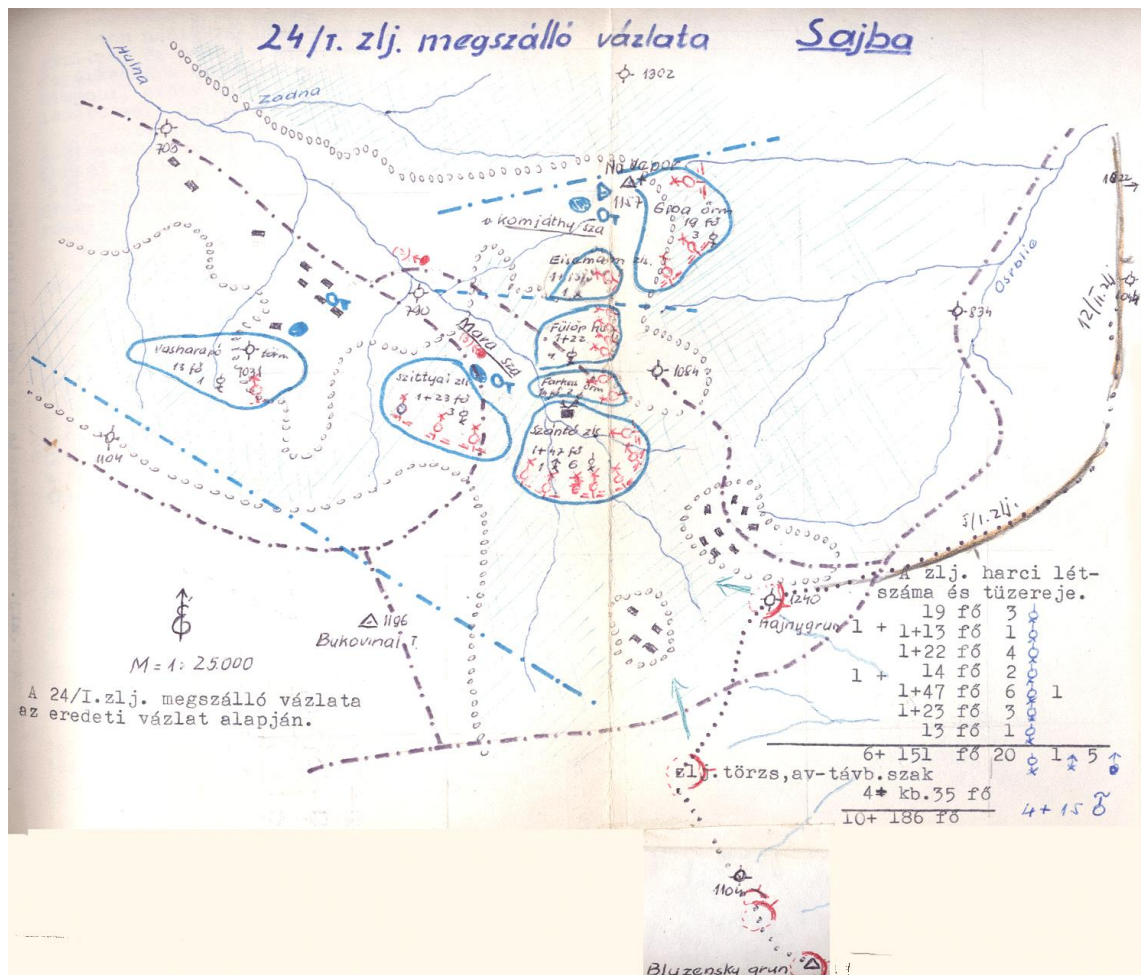
Kínos fél óra telt el, majd a hadosztály:

„Itt Csikor... Mi van?”

Csikor századost otthonról ismertem, kissé kesernyés, beteges, de alapjában véve emberséges katona volt...

Vázoltam neki a helyzetet.

Aztán Csikor:

„Aztán van is ott valaki?” Ez úgy értendő, nem túlozom-e el a helyzetet, tényleg olyan túlerővel támadnak-e?

Elfutott a méreg:

„Százados úr, ki lehet ide jönni, meg lehet győződni mindenről!”

„Nahát, idefigyelj: én Hajnygrun-t nem adhatom oda, fel kell keltenem a vezérkariakat. Visszahívlak.”

Lehet, hogy csak percek telhettek el, de nekem hosszú órákat jelentett, míg újra megszólalt a készülék:

„Itt Csikor. A vezérkariaknak Hajnygrun kell, kell és kell. Vége”

Nem mondhatom meg embereimnek a választ, mert itt hagynak. Ilyen elkeseredett hangulat még nem uralkodott az egységem emberein.

Pár perc múlva újabb telefonhívás, Kapossy:

„Mit mondott a hadosztály?” Elmondtam. Újra Kapossy:

„És most mit tudtok tenni?”

„Két lehetőségünk van: Vagy meghalunk, vagy megadjuk magunkat!”

„Egyik sem jó... Akkor inkább törjetelek ki” – így Kapossy

A jó öregúr e szavakkal búcsúzott el: „Katonaszerencsét!”

Pár perc töprengés után úgy döntöttem, hogy -ha hátul is bezárult volna mögöttünk a gyűrű, akkor – harc árán is kitörünk. A téglalap alakú tisztás alsó szélén egy rajt hagytam harcelőrsnek, a többivel hátrább mentünk addig, míg az út két magaslat közé szorult. A katonáim már abban a hitben

voltak, hogy bemegyünk a faluba és jót alszunk. Nehéz volt nekik megmagyaráznom, hogy Sajbán tábori csendőrség vár ránk, nem fűtött szoba. Parancsot adtam a távbeszélőnek, hogy kössön be és hívja a zászlóaljparancsnokságot.

Jelentkeztem és megjelöltem álláspontomat, leírtam környezetemet és kértem a további parancsot. A kapott parancs úgy szólt, ahol vagyok, menjek védelembe.

Közben –hogyan Kaposy megtudta a történeteket – távbeszélőn hívott:

„Te fiam- nem halottam a kitörés harci zaját!”

-hangja mögött egy kis cinkosság bujkált..

„Hangtompítós fegyverekkel dolgoztunk” - válaszoltam

Egy kicsit ellentmondásos az általam leírtakkal, de én naplóm alapján írtam, ő főleg visszaemlékezésből, így negyven év távlatából főleg az időmeghatározásoknál lehet benne kis pontatlanság. A támpont visszafoglalásáról is beszél, de ő azt más napra teszi, és a visszafoglalás körülményeit is úgy írja le, hogy nem felel meg a valóságnak. Nem beszélve még arról, hogy utána ők még több napot töltöttek a leírása szerint a Hajnygrunon. Német szomszédokról is említést tesz, akik megegyezhetnek azzal a 26 fős német csoporttal, amelyiknek ideérkezését már én is jeleztem. A soproniak 13 órára jelölik Keszeiéknél való betörést, említik elzártságukat, a románok erősítését is megfigyelik és beszámolnak arról, hogy Kaposyék 11-én 7,20-kor felveszik velük az összeköttetést.

Keszei Jánosnak a létszámmal és a kanizsaiak felsodrásával kapcsolatban is pontatlan a visszaemlékezése, mert a Hajnygrunon már eleve volt egy szakasz, szerinte odasodródott a kanizsaiaknak jobbról egy szakasza és az ő egysége is kített legalább egy szakaszt, akkor még nem említi, mi lett az 5/I. zászlóalj többi részével, pedig hát nekik is a Hajnygrun felé kellett visszavonulniuk. Így az általa említett 60-70 fő sem tűnik reálisnak.

Mindezt leírtam mégis, hogy alátámasszam a bevezetőmben írt azon állításomat, hogy elsősorban mindenki saját dolgaira emlékezik. Így a saját támpontján történet világosan élnek emlékezetében, amit a soproniak naplója is megerősít, a többi már elmosódott. És ezzel valószínű így vagyok én is, és rajtunk kívül mások is. E hosszú kitérő után folytatom a naplómmal.

Február 12. Hétfő

Reggelre kialszik ismét a tűzünk, így reggel felé didergünk egy kicsit. 07 óra körül megérkezik az újabb német csoport is. Sőt még egy 40 fős magyar szakaszt is kapunk. Lassan elfoglalják a készenléti helyet. A tüzérségi tüzelőkészítés azonban három órás belövésre fajul, ezért csak nagy sokára indul meg a támadás a Hajnygrun ismételt visszafoglalásáért. Közben az 1084 mag. ponton lévő aknavetőinket két szakasz erejű ellenség támadja meg és elfoglalja tüzelőállásukat az ott lévő 2 két aknavetővel együtt./Mostani meglátásom szerint ezek az 5-ösök aknavetőik lehettek/. A kb. 2 szakasszal támadó ellenségnek sorozatfegyverek hiánya nélkül nem tudnak ellenállni, aknavető lőszerük meg elfogyott. /A nagy hóban nem is volt hatásosak az aknavetők, mert a nagy hóban befulladtak./

A kezelők nagy része is fogságba esik. Most már kezd bezárulni a gyűrű körülöttünk. Mindenki be van állítva körvédelemre. Az 1084 –re is ellentámadást indítunk, de nem sikerül lepiszkálni a túlerőben odatelepült nyustyut. Sőt László hadnagy Hajnygrunra irányuló támadása is elakad. Pedig mindössze 200-300 m-t jöttünk vissza, de ez is elég a nagy hóban ahhoz, hogy előrejussunk, mégpedig felfelé a meredek lejtőn.

Kapunk ismét 25 kocsist, akik megszállják az 1084 előtti kupacot. Lászlóék visszahúzódnak az útig, de parancsra ismét el kell foglalniuk a készenléti helyet. Fogolyvállomás alapján több ezer ember van körülöttünk. Éjjelre is várjuk a disznóságot, mert már mindenre el vagyunk készülve. Meg is történik. Igaz nem úgy, ahogyan azt mi gondoltuk. De ez volt a jobbik eset. Az történt ugyanis, hogy éjszakára a hozzánk vezényelt németek behúzódtak az erdészházba. Ott ember ember hátán, nem volt egy akkora hely, ahova a gombostűt le lehetett volna ejteni. Egyszer csak egy nagy robbanás veri fel az álmából az embereket. Fut mindenki kifelé, mert azt gondoltuk, betörték a románok, mert harcálláspontunkat már félkörbe körbevették. Nagy volt tehát a riadalom. Az egyik német nekivágja az ajtónak a kézigránátját. Szerencsére ez nem robbant. Mikor a kedélyek kissé megnyugodtak, sikerült megállapítani, hogy egy kályha közelében fekvő németnek felrobbant a kézigránátja és ez okozta a robbanást valamint a pánikot. Szerencsére ettől sem sebesült meg senki.

Február 13. Kedd

Ismét feltöltés érkezik. Egy 30 fős német sítárőr megy fel Bukovina I. 1196 m –es mag. pontjára, és onnan akarja megközelíteni a románok támpontjait. Az 1084 –hez is érkezik majd egy kb. 30 fős lovász társaság. Egyelőre még várunk rájuk. Sokat a mai naptól sem várok. Délután megérkezik a 30 fős csoport is. Beállítják őket támadásra. Engem már nem is bír érdekelni semmi, nem érzem jól magam. Estefelé mérem a lázamat, 40 fokot mutat a hőmérő. Egy szánkóval bevisznek a faluba. Éjjel jól kiizzadok.

Február 14. Szerda

Dél előtt itt volt nálam a Doki is. Már csak 37,7 fok a lázam. Egyelőre azonban még az ágyba parancsol.

Február 15 – 25. Csütörtök – Vasárnap

Benn üdülök Sajbán. Egyszer már fellenséggyógyultam, de ismét vissza kellett feküdnöm. A házban lakik egy Pozsonyból menekült zsidó nő is. Az első napokban még bujkál előlem, de amikor tapasztalja, hogy mi nem üldözzük sem a partizánokat, sem a zsidókat, megnyugszik és próbál mutatkozni. Néha el is beszélgetünk egy kicsit, már amennyire szlovák-magyar nyelven megértjük egymást. Janó lánya is bekapcsolódik a beszélgetésünkbe. Amiben tudnak, igyekeznek a kedvemben járni. Janó lányától egy lakodalmas fényképet is kapok emlékebe.

Megérkezik a Schermann – csoport is. Ma akarok kimenni, előbb megvárva a túrós térszta elkészülését, amit Kollarics remekelt. A tegnapi 25-izületésnapom ugyanis nagyon szürkén lett megünnepelve, igaz nem hangoztattam senkinek sem. Ma akarom elfogyasztani a tegnapi esedékes ünnepi ebédet. Ma jön egy rémhír, talán azért mert itt nagyon közel vannak a szakácsok, azért aztán csak bizonyos feltevéssel kell fogadni őket. „Törökország megtámadta Oroszországot!” Ha ez igaz lenne!... Sajnos valóban rémhír.

Ebéd után kimegyek a vonalba. Hogy eddig ott mi történt, nem tudom. 10 napig voltam távol. Hogy mikor szüntették meg a Hajnygrun elleni támadásokat, azt nem hozták tudomásunkra. Az tény, hogy vonalunk most is ott húzódik, mint amikor lázasan bekerültem a faluba. Csak azóta a körvédelmet szélesebb sávra terjesztették ki, így a zászlóalj harcálláspontja is kissé hátrább került, egy szénatárolóba, az embereim pedig a legkisebb támponthoz is vezetéket építettek. Így annak ellenére, hogy a zászlóalj létszáma erősen lecsökkent, egész komoly a hírhálózatum és ez teszi lehetővé, hogy számunkra kedvezőtlen helyzetben is tudjuk magunkat tartani. Igaz, az az előnyünk is

megvan, hogy könnyebb a lőszer és élelem utánpótlás, a tartalékot is könnyebben lehet mozgatni. Szántóéknál támad a nyustyu, de eredménytelenül.

/12/I.N./ A II.12-én meginduló ellentámadáshoz a 12/I. zászlóalj védőkörletébe is küldenek erősítést. Reggel 5 órára a 9/I. zászlóalj fele érkezik és tőlünk is kapnak segítséget. Magyarszéki őrmester csoportja létesít összeköttetést a mi balszárnyunk és az ő jobbszárnyuk között. Kb. a miennkel egy időben 11 órakor indítják meg a gerincen az ellentámadást. Eléri a Keszei volt támpontját, sok foglyot /20 fő/ ejtenek, és nagy zsákmányra tesznek szert. Kb. 800 m-re közelítik meg a Hajnygrunt, de ott támadásuk elakad. Az ellenség nagy gyülekezéséről adnak jelentést, mire másnap újabb tartalékokat kapnak, de ugyanígy erősítik a románokat is. Így a további támadásaik, nemcsak, hogy tért nem nyernek, hanem a románok szorítják vissza őket előbb csak kb. 500 m-t a gerincen, majd még tovább hatszázat, a románok támadásai elől, azért Try Vodi felé visszavonják őket és 4 napi Sajbán eltöltött pihenő után 24-én már az 1302 magassági ponttól É-ra vetik be őket.

Február 26. Hétfő

10 napos távollétem alatt a bal szomszédunknak a 12/I. zászlóaljnak is fel kellett adni állásait, hogy hátrább foglaljanak biztosabb védőállást. Már a völgyünket uraló 1151. Na Veporu is az ellenség kezén van. Most annak visszafoglalásáért támadnak. A szomszédunk támad a Vepor és az 1084 közötti gerincen. Eléri a Na Veporu 1151 m-es magaslatát. Az 5-ösöket kivonják védőállásukból és más helyre szállítják őket..

Február 27. Kedd

Reggel a mi balszárnyunk is csatlakozik a 12-esek tovább haladó támadáshoz, és közös erővel sikerül is az 1084 –ről lezavarni a nyustyut. Sok a zsákmányunk is. nem sokáig örülhettünk sikerünknek, mert a románok nem nyugszanak bele a feladott támpont elvesztésébe és nagy erővel támadva visszaszerzik a nemrég feladott támpontjukat. Parancs jön az 52 –esek leváltására.

Február 28. Szerda

Mivel tegnap az 52-eseket is leváltották az éjszaka folyik a kötelékek rendezése. Bal szárnyunkat a Na Veporu –ig kitolják. A nap folyamán még a németeket is kivonják.

Március 1. Csütörtök

Március köszöntött ránk, a tavasz első hónapja. Nincs nagy hideg, de hó még kb. 1 m-es. Ha rálépünk, lesüllyed. Kezd már olvadni.

Meglátogat bennünket a harcálláspontunkon a Rumi ezredes úr, a hadosztályparancsnok. Szántóéknál 11 órakor támadnak a románok, kézigránáttal verik vissza. 15 órakor erős tüzelőkészítéssel megismétli, de most is eredménytelenül.

Március 2. Péntek

Korán dicsértem a márciust, ugyanis ma rettenetes vihar dühöng. Erősen kavarja a havat. Ezt az időt akarja a nyustyu kihasználni Szántóék kifüstölésére. Szokatlan időben, 01 órakor Szántóékat ismét megtámadja. Nem sikerül a váratlan támadással

meglepni őket. Kivédik ezt az éjjeli támadást is. 10 óra 30 perckor újra támad, de most is eredménytelenül, kénytelen visszavonulni.

Március 3. Szombat

Reggelre havazás. Újra visszajött a tél. Nem akarja átadni helyét a tavasznak. A románok sem hagyják abba Szántóék piszkálódását.

10 órakor Szántóéknál 30 – 40 fővel ismét próbálkoznak, de ezúttal is sikertelenül, a támpont emberei keményen helytállnak. Alezredes úr bemegy a faluba. Egy súlyos sebesülés történt Csingeréknél, a megsebesült honvéd később sebesülésébe belehal.

Március 4. Vasárnap

A szokásos aknavető tűz. Csingernél és Szántónál, ismét 1 – 1 sebesüléssel.

Március 5. Hétfő

Egész nap a szokásos zavarótűz fekszik vonalunkon. 19 óra 45 perckor két román akadémikus szökik át hozzánk.

Március 6. Kedd

Varga szakaszvezető kiló egy nyustyu figyelőt. 14 óra körül tűz rajtaütésszerűen megrakja az egész völgyet a 17 cm –esekkel. Harcálláspontunkra is jut bőven, 1 sebesültünk is van.

15 órakor nagyobb erővel támadnak Szántóéknál. Egy sebesüléssel visszaverik ismét. 16,15 órakor újból megpakolja a völgyet. Ma a falut is egész nap lövi. Több ház kigyulladt. Előkerülnek az elbújtatott férfiak / partizánok /, de futni hagyjuk őket. Fülöpékhez egész közel felzárkózik a nyustyu és beássa magát a hóba. Várható, hogy Szántóékon kívül itt is próbálkozik. Alezredes úr Sümegre-szabadságra megy. Küldök vele egy levelet, hogy otthon feladja szüleimnek. Így előbb megkapják.

Március 7. Szerda

A tegnapi felzárkózásnak meglett a következménye, amint azt vártuk is. Ma a Fülöp – csoportot négyszer támadja a nyustyu. Támadásukat kézigránáttal minden alkalommal visszaverték. Szántó és Szittyai támpontok között is erős gyülekezés tapasztalható. Meglátogatott bennünket a hadosztályparancsnok egy német tábornokkal. Az új zászlóalj parancsnoki megbízást, amelyet Buzsáky százados úr kapott, úgy látszik személyes megjelenésükkel is meg akarják erősíteni. De az ellenséges tevékenység felélénkülése is oka lehetett látogatásuknak.

Március 8. Csütörtök

Fülöpéket ma csak kétszer támadja. Másfelé a vonalunkon egész nap a legnagyobb csend van. Annál nagyobb a csatazaj a bal szomszédunknál. A Na Veporu –tól É –ra légvonalban kb. 1,5 km-re fekvő 1302 m –es magaslatot elfoglalja az ellenség.

Március 9. Péntek

Reggel 5 óra 30-kor indul a 12-esek támadása a tegnap elfoglalt magaslat ellen. Tőlünk is részt vesz a támadásban egy 16 fős csoport, ezenkívül az ezredtől is küldenek

embereket, hogy a magaslatot visszaszerezhessék. 11 órára fáradozásukat siker koronázza. Nemcsak a magaslatot foglalják el, de sok zsákmányt is szereznek. Fülöpéknél ma háromszor támadott sikertelenül. Szittyai támpontnál is volt valami kisebb szabású vállalkozás, sőt hozzánk is becsúszott egy járőr, amelyiknek Szittyai jobb szárnya felé sikerült meglógnia üldözőink elől.

Március 10. Szombat

Egész nap csend van nálunk és szomszédjainknál is, természetesen a szórványos gyalogsági és aknavető tüzet leszámítva. Megérkezik a várva-várt posta. Erős hóvihár dühöng, hideg van.

Szakaszom és a zlj.tartalék szálláshelye.

Sajba tipikus szlovák község, az epk.háp-ja és
vonatunk szálláshelye.

Március 11. Vasárnap

A csend, a szórványos gyalogsági és aknavető tűzzel, valamint a hóvihar tovább tart. Válaszolok a tegnap érkezett postára. 23 óra 15 perckor vállalkozás Fülöp támpont ellen. Ez már a tizenötödik. Az éjszakai támadást is sikerült kivédeniük.

Március 12. Hétfő

Kétszeri nappali felderítés után este a változatosság kedvéért Szántóéknál támad a nyustyu, de kézigránáttal verik vissza a támadó románokat.

Március 13. Kedd

Szántóéknál vállalkozik ismét. A mai nap még háromszor támad és kísérli meg a betörést, de sikertelenül. Megérkezik a kántin.

Március 14. Szerda

Egész nap tüzérségi és aknavető tűzzel árasztja el egész védőállásunkat, de támadást nem kezdeményez egyik támpontunk ellen sem. Bicsák Ferenc honvéd távbeszélő hős halált halt egy gránátszilánktól.

Március 15. Csütörtök

Nemzeti ünnep. Az ünnep tiszteletére kapunk egy hordó sört, amit természetesen mi is csapra ütünk. Utána fogolyszerző vállalkozásra megy tőlünk egy csoport. Fogoly nélkül, egy sebesülttel térnek vissza.

Március 16. Péntek

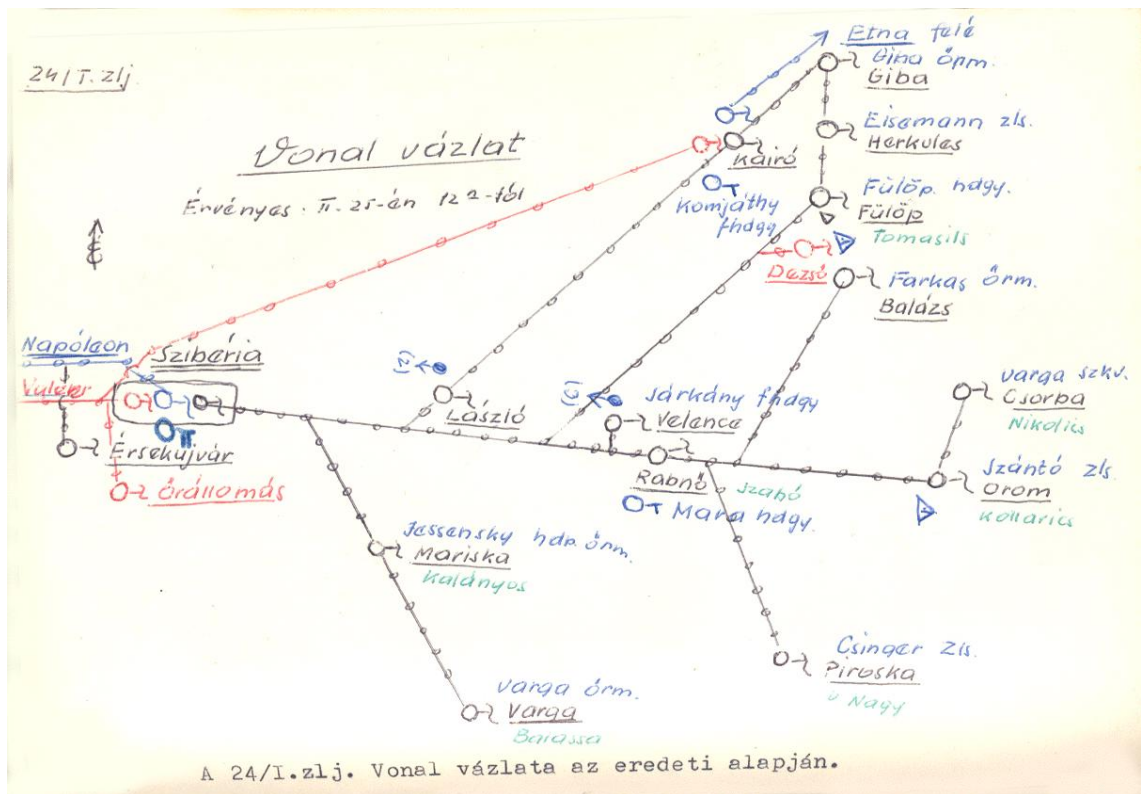
Délután megkapjuk a tábori postát. Védőkörletünk kiszélesedik a Na Veporu csúcsáig.

Március 17. Szombat

Folyik az építés. Négy új távbeszélő állomást telepítünk. Húsvéti üdvözlő lapokat adok fel. Egyszerre 22 darabot. A tegnap beszerelt R/3 rádiónk jól működik.

Március 18. Vasárnap

A mai nap folyamán háromszor támad a nyustyu Szántóéknál, de sikertelenül. A szomszédunknál az 1302-es csúcsot ostromolja, de ott sem ér el eredményt. A tüzeink ma újra belövik magukat. Úgy látszik, a felsőbb vezetés számít valamilyen komolyabb akcióra.

Március 19. Hétfő

Ma hatszor támadnak a románok. Ismét próbálkoznak az 1084 –es pont környékén is. Visszajönnek Jancsiék, /5-ösök/, valahonnan Zólyom környékéről. Távbeszélőn beszélek vele. Amint mondja nagyon megtépták őket, igen megfogyatkoztak.

Március 20. Kedd

09 óra 15 perckor kezdi a szentelenkedést az 1084 –ről. Fogolyvallomás szerint ma 13 órakor támadnak. 10 órakor nagyon erős tűz fekszik szomszédjainkon.

Délután szokatlan a csend nálunk. Estefelé kapjuk a parancsot, hogy 22 órakor pasli /visszavonulás/, de nem visszafelé, hanem előre Szent Andrásra, Sajba, Lubietova, Medzibrodon keresztül. Észrevétlenül sikerült leszakadnunk. Sajbán gyülekezünk, utána egész éjjel menetelünk a kijelölt útvonalon.

Még Sajbán kapjuk azt a parancsot, hogy nemcsak a vonat, hanem még a hátszlovak és a málhásállatok sem jöhetnek velünk. Mivel az idő felengedése már napról napra várható, kicserélem én is a legényem által a románoktól szerzett nemezcsizmát az árkászcsizmámra. Szerencsére, mert most már meleg lett volna, meg az olvadó hó is eláztatta volna, meg gyaloglásra sem volt nagyon alkalmas.

Zászlóaljparancsnokomtól pedig engedélyt kértem, hogy hátszlovaimat a parancs ellenére magammal vihessem, még akkor is, ha útközben elpusztulnának, mert embereimtől nem kívánhatom, hogy ilyen útviszonyok között az egyéni felszerelésükön kívül, még a 20 kg súlyú rádiót is cipeljék. Ellenséggondolásom az volt, hogy rádiót és a generátort /20-20 kg/ összekötve átvetjük a nyergemre. A felszaporodott készülékeket és vezetéket meg a másik ló hátára szántam.

Parancsnokom belátta ellenséggondolásom helyességét és kérésem jogosságát, ezért hozzájárult, hogy hátszlovaim velem jöjjenek.

/B/ Bystrától Slov. Lupcáig a Garam völgyében eseménytelen, fáradt gyalogmenettel telt el az idő. Slov. Lupcán a zászlóaljparancsnok a Sajbától D-re fekvő 1000 m magaslatokkal megtűzdelt terepszakaszra jelölte be térképén a megadott védőállást. Furcsán húzódó védőállás volt ez, amely nagyobb részben /É-on/ arccal K felé, D-i részén D felé nézett. Először a többi részéhez viszonyítva egy kiugróan előretolt állásszakasz volt, amelyet az első 10 nap után a többi állásrész magasságába kényszerű okokból vissza kellett vonni.

Sajba K a zászlóalj számára leghosszabb ideig védett terület volt. I.31-én délután érkezett be a községbe a zászlóalj és III. 20-án késő este hagyta el. A védendő terület, nevezzük főellenállási vonalnak a haditudományokat meghazudtolóan, hosszában egy hadiállományú zászlóaljnak átlagterepen kiosztható védőállásrész háromszorosa volt. A főellenállási vonal magaslatokat, völgyeket, csúcsokat, és az ellenség felé lejtő hegyoldalakat, hegyhátakat szelt keresztül. Vezetett a szálfæerdőben, 100 évesnél idősebb ritkás aljnövényzettel benőtt erdőrészekben, bokros fiatalosokon, tisztítatlan sarjerdőben, kopasz meredékek mentén, de mindenütt 1 m-nél jóval magasabb hóban, nagyon rossz látási lehetőségekkel.

Az É-i védőállásrészben – hisz az egész támpontszerűen megszállt védőállás volt, - még-még látható összeköttetésben is voltak ködmentes tiszta időben a támpontok. De hát januárban és februárban 1000 m körüli magasságban hány ilyen nap van. Maradt az összeköttetésre a járőrözés. Vagy inkább csak maradt volna és erre a terep alkalmas lett volna. Így hát, ami a járőrt elindították és elindíthattak, az biztonság szempontjából semmit nem jelentett. Hang után, a füleléssel való biztosítás volt a módi csendes időben. Ha a szél fúj, ez sem volt jó. A legészakibb támpont Giba őrmester parancsnoksága alatt 1150 m magasságban volt. Tőle D-re egy nyereg alakú mélyedésben Eisemann zászlós támpontja védett.

Fülöp hadnagy parancsnoksága kb. 2 szakasz volt. Fülöp hadnagytól D-re Farkas őrmester támpontja védett. Ezek az 1084 felől lejtő hegyoldalban voltak. Az eddigiek valamennyien K felé. Ezután D felé a legtöbbet támadott támpont következett, Szántó zászlós támpontja. Ez a támpont általában völgyben volt és egy részével K felé, a másikkal D felé védett. Ez volt a legnagyobb létszámú.

Legdélebbre elszigetelten Szittyai zászlós támpontja védett anélkül, hogy ottléte alkalmával, az ellenséggel találkozott volna.

Szemben lévő románok ott ahol támadtak, mindig arctámadással kísérleteztek. Szinte mindig eredménytelenül. Védőink közül nappal csak a figyelők tartózkodtak a figyelőhelyükön, a mély hóban ásott futóárokban. A védők többi része egy-egy kalyibaszerű óvóhelyen melegedett, vagy fázott. Szükség esetén a figyelő riasztott. Sikerült minden alkalommal idejében érkezni a mély hóban támadó románok elé és támadásukat sokszor még tűzzel, de sokszor kézigránáttal verték vissza. Ez volt a nappali háború. Azután jött a sötétség, az éjszaka. A mieink is a románok is kimásztak védőállásaikból, hatalmas tüzet raktak egymástól 80-120 m-re, körülállták saját tüzüket, egymást alaposan szemmel tartva, anélkül, hogy fegyvereiket használták volna, melegedtek, felváltva szunyókáltak hajnalig. Aztán mindenki visszamászott a védőállásba, a világosodással véget ért a fegyverszünet, megkezdődött a harc, a háború. Ezeken az éjszakákon még csak kísérlet sem történt arra, hogy egymást meglepjék, megtámadják.

Nem tudom mi volt a románok parancsa a támadásokkal kapcsolatban, de ha nem arcban erőszakolják támadásaikat, hanem a támpontok között szivárognak be, sok kellemetlenséget okozhattak volna a védőknek.

Mindenesetre meglepő, hogy támadásaikkal nem jutottak állásaink közvetlen közelébe, mert a Sajbán eltöltött 80 nap alatt, egyetlen hadifoglyot nem ejtettünk.

Mikor aztán a Garam völgyében K felől Breznó irányából és D felől Zólyom irányából a folyton erőszakolt nagy erejű szovjet-román támadások tért nyertek a Sajba-i védőállásunkat nekünk is fel kellett adni és a zászlóalj máshol folytatta harcait.

Buzsáky százados visszaemlékezéseihez kapcsolódva az összeköttetés a támpontok között igen is meg volt, amint azt a 25 számú vonalvázlat is bizonyítja. Sőt azt is állíthatom, hogy nagyon jól működött, annak ellenére, hogy a tűzvezetés is ezen a központ nélküli vonalrendszeren működött, amit szigorúan betartott vonalfegyelem tett lehetségessé. Aknavetőink nagyon sokszor nyújtottak segítséget a megtámadott támpontoknak.

Sőt a gerincen II.1-10-ig húzódó védőállásunkon is megvolt az egyes támpontok között az összeköttetés, mindaddig, amíg az ellenség fel nem jutott a gerincre, mert akkor a vezetéket elvágva elszigetelte egymástól és a vezetéstől a támpontokat. Ezért is kellett feladni ezt a védőállást. Viszont itt, amint azt már korábban említettem más módunk a nagy távolságok és a hó miatt nem volt.

Az éjszakai tüzekről nem tudok. Ettől függetlenül lehettek, de nem a hó tetején, hanem a védőállás mellett egy külön helyen. Minden éjszakát nem lehetett azonban fegyverszünetként elkönyvelni, mert amint naplómban is megemlékeztem, voltak bizony éjszakai támadások is, méghozzá nem is egyszer és bizony meglepetésszerűen támadtak a románok.

Arctámadásokkal meg szerintem azért voltak kénytelenek kísérletezni, mert azokon a helyeken, ahol a román főerők voltak – amint azt a 24. sz. vázlat is mutatja- annyira sűrűen voltak a támpontjaink, hogy nem találtak, de nem is találhatták meg a rést.

Egyszer az elszigetelt Szittyay és Vasharapó támpont között becsúszott egy román járőr, de ezt már annyira későn tudták felfedezni szerencsénkre, hogy hasznát már nem húzhattak belőle.

AZ UTOLSÓ CSATÁROZÁSAINK

Március 21. Szerda

Kb. 07 – 08 óra körül érünk Save Andrajba, ahonnan 11 óra 15 perckor indulunk a védőállást megszállni. Szemrevételezés után kiépítünk a század parancsnokhoz és az aknavetőkhöz. Este egy szénaszárogatóban -az átmenetelt éjszaka és a fáradságos nap után - nyugovóra térünk. Reggelig jól alszom.

Március 22. Csütörtök

Reggel végigjárom a vonalakat és még egy új állomást is telepítünk Szittyainál. Szemrevételezem az új zászlóalj harcálláspontot, utána oda is kiépítünk. A mai napra már éppen elégünk van a munkából, bár úgy gondoljuk, hogy még nagyon sok van hátra, mert a Garam völgyében a folyó É-i partjától É-ra az Alacsony-Tátra felé húzódik védőállásunk és ezen a völgyön nagy erővel támadnak a románok. Már tegnap távolabbról nagy ágyúdörgés hallatszott, ma meg már az egyre közeledő morajlás mellett kihallatszik a géppuskák ropogása is.

Dél felé aztán felzárkózik a várva – várt ellenség. Minket is megrak egy kicsit a tűzérőségével és aknavetőivel. Többször támad és több helyen is betör, de sikerül őket minden alkalommal mindenhol visszaszorítanunk, de ezek csak felderítési, járőri puhatólózások. A nyomás elsősorban a Garam mellett húzódó, az utat védő 21-esekre nehezedik. A mi mezei utjaink latyakosak, itt csak a gyalogság tud mozogni, az is nehezen. Éjfélkor olaj, mert a 21-esek már jóval mögöttünk vannak. A társaság nagyon elmaradozik. Nehéz a járás a sáros, síkos mezei utakon.

Reggelre még a visszahagyott leplezők is beérkeznek.

/B/ A zászlóalj utóvéd visszahagyásával indul meg Sajbán, Libetbányán keresztül a Breznó-Besztercebánya-i útkereszteződés felé. Itt kap a zászlóalj parancsot, hogy meneteljen tovább Garamszentandrás K-re, ott két harcelőőrs felállítása után kezdjen hozzá a műúttól É-ra egy védőállás gyors kiépítéséhez avval, hogy a következő napon ellenséges járőrök elérhetik a védőállást. III.21-én 7-8 óra között érkezik a zászlóalj a kijelölt védőállásba. Bizonyos műszaki alakulatok beérkezésével a nap folyamán számolni lehet, amelyek dróttakadályok építésére és műszaki zárok telepítésére lehet felhasználni.

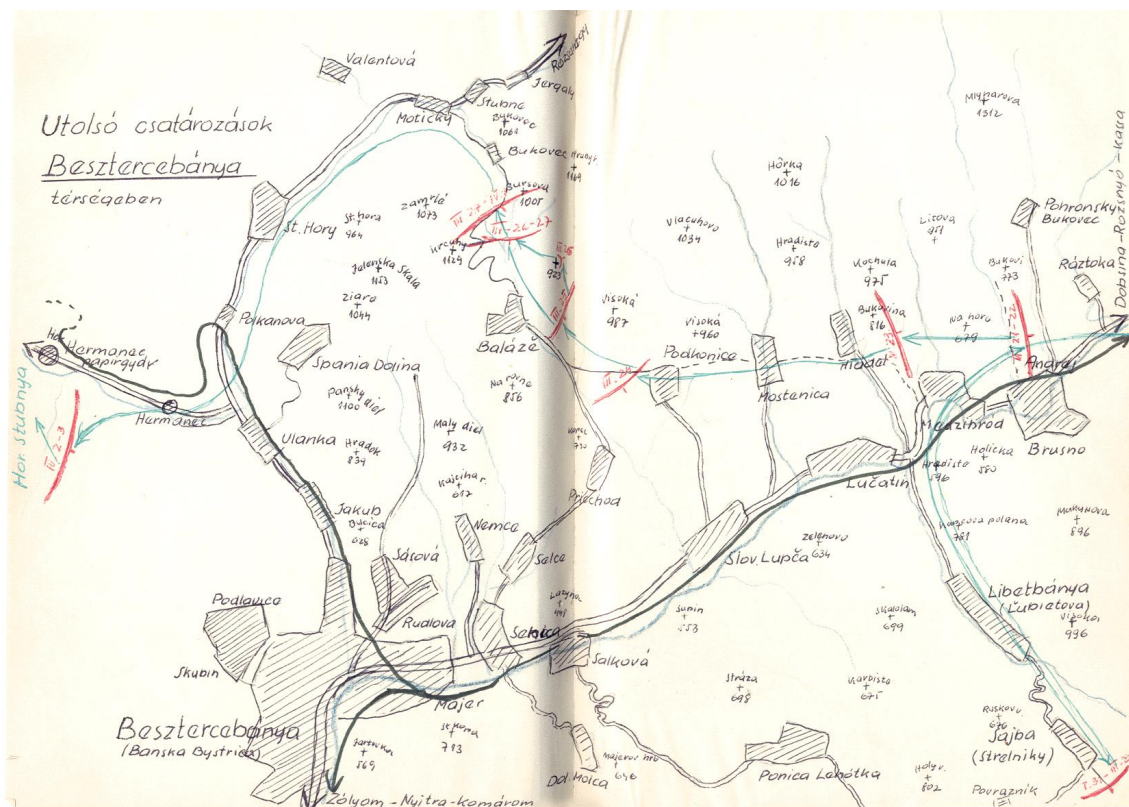
Azonnal megtörténik a harcelőőrök felállításának szemrevételezése és kijelölése. Kettő, géppuskával megerősített szakasz erejű harcelőőrs rövidesen elfoglalja helyét úgy, hogy a védőállásban elhelyezett aknavető szakaszunk eléje tűztámogatást tudjon adni.

Utána a századok védőállásainak szemrevételezésére kerül sor. A védőállás széles, a századok létszáma kicsi. Itt is az akkor már egyedül használható támpontszerű, pókháló vékony védőállásra kerülhet csak sor. A terep hepehupás, de a sík folyóvölgyekben jellegzetes legelőerdő, bokros, ritka, vagy csoportosan fás, helyenként kisebb erdőcske számba menő remiszek. III. 21-e van, a tavasz első napja. A folyóvölgyben a hó zömében elolvadt. A terep a szemnek, amelyek hónapokon át magas a magas hegyek fehéren világító, vakító hótakaróhoz szokott, idegen,

A védőállás előkészületei lassan indulnak. Az egész éjszakai menet fáradalmi, az új helyzet adta kilátások bizony fáradttá, fássá teszik az immár 7 hónapban zömében visszavonuló, meg-megkapaszkodó és továbbinduló embereket, akik most már élnek annak a gyanújával, hogy hátha innét is megyünk tovább.

Helyzetünk ekkor még nem volt első vonalbeli, de bizonytalan. 22-én már a harcelőőrökbe ellenséges járőrök ütköztek, pedig ha lehet annak nevezni, a főellenállási vonal még kilométerekkel volt előttünk.

22-én aztán késő este parancsot kapunk a védőállás azonnali felszámolására. A visszavonulás útja a műúttal párhuzamosan, de attól É-ra. A kijelölt védővonal meg Hiadel K-en, de a falutól É-ra és D-re élekarányított szárnyakkal. É-on szomszéd nélkül, szabad szárnyal, D-en később kijelölendő csatlakozás a szomszédokkal. Elindultunk hát Hiadelbe 23-án 00 órakor.

Március 23. Péntek

Alig jövünk vissza valamit és már 02 órakor megkezdjük a védőállás megszállását. 07 órára már az összeköttetés is megvan nagy nehezen, de már ekkor a szomszédjainkat piszkálják. Aztán elcsendesedik minden

A zászlóalj harcálláspont. jelenleg Hiadel községben van. Az ellenség kb. délfelé kezd felzárkózni. Néhányszor megrakja a községet tüzérséggel és aknavetőkkel, majd támad támpontjaink ellen. Egy – két helyen be is tör, de sikerül ma is visszaszorítani őket. Közben szomszédink visszavonulnak kb. 1 km-rel hátrább lévő reteszállásba. Így jobbszárnyunk már oldalról is tüzet kap.

22 órakor ismét visszavonulunk. Jóformán parancs nélkül vágunk neki a nagyvilágnak, mert a rádióon vett parancs, adás közben az összeköttetés megszakadt. Többszöri próbálkozással sem tudunk újból összeköttetést teremteni.

Az R/3 –at és a generátorokat összekötve átvetjük az Újság / hátsólovam / nyergén és Mostenica irányába vonulunk egy rossz minőségű hegyi földúton.

Még Sajbán kaptuk azt az utasítást, hogy lovakat nem hozhatunk magunkkal. Én ekkor külön engedélyt kértem a zászlóaljparancsnoktól, hogy hátsólovamat magunkkal viuessük azzal a céllal, hogy a rádiót felpakolhassuk a hátára, még akkor is, ha út közben esetleg elpusztulna, mert embereimtől nem követelhetem, hogy ilyen útviszonyok között az egyéni felszerelésen kívül még a 20 kg –s rádiót is cipeljék. Parancsnokom ehhez hozzájárult.

Ezen az úton történt, hogy egy szakadék mellett haladunk, amikor egy hidrobbantás detonációjára az Újság két lábra áll és a hátán lévő készülék és generátor belezuhan a szakadékba. Én már ekkor elbúcsúztam a készüléktől, de ettől függetlenül felhozattam, felérve a tetőre kipróbáltam és a legnagyobb meglepetésünkre és egyben örömünkre nem lett a készüléknek semmi baja. Podkonice községbe érve már várt a konyhánk és ott az étkezésen kívül megkaptuk a hiányzó utasításokat is.

/B/ III.22-én késő este Garamszentandrás K-en a védőállás elkészítése közben kapott visszavonulási parancs megszabta a visszavonulás útját /Garamszentandrás, Medzibród, Hiadel /, megszabta az új védőállás helyét /Hiadel ÉK-en hátrakanyarított jobbszárnyal, D-en 23-án délelőtt a 21/I. zászlóaljhoz csatlakozik./ Az ezredparancsnokság Hiadelben rádión és személyi összekötő útján megadja a további utasításokat. Külön is felhívták a figyelmet arra, hogy a jobbszárny nyitott. Támogató tűzre 23-án kora délelőttől számíthatunk, a tüzérségi felderítő a zászlóaljparancsnokságon ekkora jelentkezni fog. Vezetékes összeköttetésre az ezredparancsnokság harcálláspontjának közlése után kerül sor. A zászlóalj parancsnoka a század és önálló szakaszparancsnokokkal úgy közli a visszavonulási parancsot, hogy a zászlóalj biztosított menetben való elindulását 23-án 00 órakor megkezdhesse.

A két harcélőrs közül a jobboldali /megerősített szakasz/ nem kerül bevonásra. A zászlóalj menetvonalán utóvédként a hajnali világosodás előtt /04 órakor/ indul vissza. Feladata az esetleg őt követő ellenség késleltetése és biztosítása annak, hogy a zászlóalj az új védőállásban beérkezéséig megfelelő előkészületeket végezessen. A harcélőrs parancsnokát /Magyarszéki őrmester/ személyesen igazítja el a zászlóaljparancsnok avval, hogy mint utóvéd 23-án alkonyat előtt a Hiadel-Garamszentandrás-i úton felállított harcélőrs vonalát /Hiadel K kb. 1000 m/ nem lépheti át. A harcélőrs elérése után, egységével Hiadelben a zászlóaljparancsnokságon jelentkezik.

Megfelelő biztonsági intézkedések megtétele /biztosított hátramenet, századok, összevont szakaszok között beiktatott távközök és látótávolságra jobbra kiküldött biztosító járőrök / után a zászlóalj 00 órakor megindul és a sáros, síkos földúton hajnalban világosodás után megérkezik Hiadelbe.

Itt a parancsnokok szemrevételezik, kijelölik, egységeikkel támpontszerűen megszállják a kijelölt védőállást és elkezdődnek a védelmi berendezkedések. A zászlóaljparancsnokság Hiadel D-i részén a faluban. Az aknavető szakasz a falu DNY-i része mögött a falun kívül. Két harcélőrs kerül felállításra, egy az utóvéd visszavonulási útján a falutól kb. 1000 m-re, a másik ÉK-re, 800 m-re. Egész nap folynak a védőállás berendezkedése, műszaki berendezések nélkül. Már kora reggel megerősödik a harci zaj DK-re. Később a harcok hátrább, most már a zászlóalj vonalában D-re tevődnek át. Délben már jobbra hátul folynak a harcok. Alkonyat után már Besztercebánya irányából halkul el a harci zaj. A zászlóalj jobbszárnyán, 2 km-en /látótávolságon/ belül sem saját, sem ellenséges mozgás nincsen. Jobbszárnyunk is üres. A kiküldött összekötő járőrök 2 km-en belül összeköttetést felvenni nem tudnak. Délután már 2 km-en túl csak szovjet előremozgást figyeltek meg. Ezredparancsnoksággal sem rádión, sem személyi összeköttetés nincsen. Tüzérségi felderítő járőr nem érkezett be.

Magyarszéki őrmester halogató visszavonulását jól oldja meg a zászlóalj előtt. Világosodás óta érintkezésbe van az üldöző szovjet járőrökkel. A déli órákban már jó kivehető a zászlóalj előtt az utóvéd szakasz harca. Tűzrajtaütésekkel lépcsőzetesen vonul vissza és sötétedés előtt veszteség nélkül, kifáradva lépi át a harcélőrs vonalát. Tőlünk jobbra és hátra 5-6 km-re hallatszik a harci zaj. A zászlóalj mögött csend. Hiadel ÉK-en felállított harcjárőr a zászlóaljtól É-ra szakasz erejű mozgást figyelt lőtávolságon kívül.

Sötétedéskor a zászlóaljparancsnok már rossz helyzetben tudja zászlóalját. Jobbra, messze hátra folynak a harcok. Előlről felzárkóznak a Magyarorszáki szakaszt üldöző szovjet-román egységek a védelmi vonalra. É-ra ellenséges előremozgás folyik. Összeköttetés az ezredparancsnoksággal nincsen. A zászlóaljparancsnok 20 órakor felelőssége tudatában Podkonice vonaláig való visszavonulásra határozza el magát. Észrevétlenül kivonja zászlóalját a védőállásból és erős biztosítás mellett, biztosított menetben, a Hiadel-Garamszentandrás úton felállított harcelőrs utóvédként való alkalmazásával a Hiadel-Podkonice közötti földúton visszavonul Podkonicére. Podkonicén a falu első házaiban találja az alig előtte odatelepült ezredparancsnokságot, amely éppen azon ténykedik, hogy a 24/I. zászlóaljat –amelyről egész nap semmit nem tudott – még az éjszaka visszarendelje Podkonicén át, ettől még Ny-i irányba. Megint szerencséje volt a zászlóaljnak. A Hiadel-i védőállással kikerült az ellenség fő előnyomulási irányából, amelyben Garamszentandrason volt. Magyarorszáki őrmester sikeres és hatásos késleltető harcai folytán az üldöző egységek csak este tudtak a zászlóaljra felzárkózni. Az ezred másik két zászlóalja az 52/II. és a 21/I. zászlóalj kivette a Besztercebánya felé vezető műút két oldalán lefolyt harcokból a részét. Ez lett volna osztályrésze a zászlóaljnak is, ha nem Hiadel védelmét kapja feladatul.

Március 24. Szombat

02 óra 30 perckor érünk oda. A parancs szerint Podkonice Ny –ra kell a védőállásunkat megszállni. Előbb elfogyasztjuk tegnapelőtti és tegnapi ebédünket és vacsoráinkat, pihenünk egy kicsit és már kivilágosodik arra, mire a védőállás megszállását befejezzük. De azért ez is megtörténik addig, míg az ellenség odaérne. Mikor befejeztük az építést és is letelepedhetek, első teendőm volt az Alezredes úr által hozott hazai elfogyasztása. 12 órára már nem volt belőle semmi, annyira nekiláttunk.

Közben az ellenség is felzárkózik. A nap folyamán járőreinek több támadását visszavertünk és 19 – 20 óra körül a szabadság alatt megpróbálunk nyugovóra térni, hogy pótoljuk azt is, amit az előző két éjszaka elmulasztottunk, mert hiszen két napon keresztül nemcsak hogy nem ettünk egy falatot sem /ezt már pótoltuk/, hanem két éjszakán át, egy szemhunyasnyit sem aludtunk.

Március 25. Virágvasárnap

03 óra 30 perckor ébresztenek fel, mert a tőlünk jobbra lévő csoportokat visszavonják. Ránk a visszavonulás nem vonatkozik, mi a helyünkön maradunk, de nem sokáig. Az történik ugyanis, hogy a nyustyu előbb elfoglalja visszavont egységeink védőállásának egyes helyeit, mint ők.

Így 07 órakor már mi is paslizunk hegyre fel, hegyről le, hogy agyűrűből kikeveredjünk valahogyan. Jelenleg Baláze –tól K –re, egy közepes magasságú / 600 – 700 m. / gerincen vagyunk.

A nyustyu lassan ide is felzárkózik és megkezd a járőrözést. Géppisztolysorozatokkal igyekszik kiprovokálni a mi tüzünket, hogy abból megállapíthassa elhelyezkedésünket. Este 20 óra körül szintén a szabad ég alatt térek nyugovóra.

Március 26. Hétfő

Igen erős géppuskarú és kézigránát robbanás zavar fel mély álmomból. Az történt ugyanis, hogy a nyustyu becsúszott az éj leple alatt egy hézagon és megtámadta az

aknavetőseinket. Ellenállni sokáig nem tudtak, egy részük vetőiket elhagyva mifelénk menekült, más részük fogságba esett. A támadás a front többi szakaszán is megindult, még hozzá sikeresen, mert 06 óra körül már mögöttünk halljuk cseteregni a géppisztolyokat. Így mi is egyre magasabbra húzódnak / 800 – 900 m. /, ahol egyes helyeken kb. 1 m –es még a hótakaró. Ugyanígy járt a szomszéd zászlóalj /21/I./ parancsnoka és törzse is, csak ők a Balázera vezető út másik oldalán húzódtak vissza egy oldal gerincre és szigetelődtek el a zászlóaljtól. A zászlóaljtorzssal és a hozzánk menekült aknavetősökkel mi távbeszélők is egy elhagyott partizán lakta területen járunk, ahol nemrég meggyilkolt magyar tiszték holttestét, partizánokra utaló feljegyzéseket, különféle felszereléseket találtunk. A partizánok azonban előlünk visszahúzódtak. Azt a hírt kapjuk, hogy a románok benn vannak Balázében, így mi is felhúzódnak a 923 m –es magaslati pontra. A századokról nem tudunk semmit. Javasoljuk a zászlóalj parancsnoknak, hogy menjünk tovább, de ő azt mondja, neki arra van parancsa, hogy ellenséges nyomásra eddig visszavonulhat, de tovább nem. Hiába próbáljuk meggyőzni, hogy 5 – 6 puskával, 2-3 géppisztollyal nem tudunk mit csinálni, ha ellenséges támadás érne bennünket, ő hajthatatlan. Akkor még egy kicsit neheztelünk is rá, de most már látom /40 év távlatában/ hová is mehettünk volna összeköttetés hiányában.

Azzal az elhatározással utasítom a rádiósokat az összeköttetés felvételére, hogy akár adnak, akár nem, majd én veszek visszavonulási parancsot. Sikerült is összeköttetést teremteniük az ezreddel. Az erős zavarás miatt azonban a távmondatot nem tudták venni. Ekkor átveszem a fejhallgatót, hogy én majd a zavarás ellenére is veszem. Annak ellenére, hogy morzét már nagyon régóta nem vettem rádión /karpaszományos koromban/, a zavarás ellenére is sikerült az egész szöveget levennem.

Változtatnom sem kellett a szövegen, mert a rádión leadott parancs szerint azonnal vissza kellett vonulnunk egy tiszt vezette raj visszahagyásával a Hármas – patak völgyébe, ahol majd megkapjuk a további utasításokat. A visszamaradó raj csak további parancsra vagy erős ellenséges nyomásra vonulhat vissza. A zászlóaljparancsnok az aknavető parancsnokát bízta meg a visszamaradók parancsnokságával. Hiába mondjuk, hogy ez szükségtelen, mert a visszamaradók fegyver és lőszer hiányában semmiféle ellenállást nem tudnak kifejteni. Ő azonban ragaszkodik a parancs 100 % -os végrehajtásához.

A társaság elindul a hegyoldalon lefele, én visszamaradok, és azt tanácsolom Kovács hadnagynak, ne csináljon problémát belőle, kis idő elteltével jöjjön utánunk azzal, hogy az ellenség megtámadta és leszorította.

/B/Két órás pihenő után a zászlóalj hajnalban /III.25-én/ további hátramenettel újabb védőállást foglal el Besztercebányától ÉK-re elterülő hegyek első gerincein, süllyal az itt vezető völgyek lezárásával.

Itt egy napot tölt a zászlóalj, mikor hajnali szürkületkor a zászlóalj mögött elhelyezett ezredparancsnoksági harcálláspont, majd alig pár perccel később a zászlóalj jobbszárnya is a hézagokon beszivárgott ellenség erőitől támadást kap. Még tart a támadók és védők közötti harc, amikor az ellenség arctámadással is próbálkozik. A zászlóalj a támadást kivédi, az ellenség visszavonulásra kényszerül, de részeivel az arcvonal mögött marad.

III.26-án kapott parancs alapján a zászlóalj megindul hátra és kissé balra a feladott védőállás mögött, most már az Alacsony-Tátra gerincén foglal állást.

/21/I.N./ III.25. Egész éjjel támadnak a románok. A harcjárőrök minden kis hézagot kitapogatnak, és mivel sokan vannak, nincs egy szem nyugtunk

sem. A szürkületben ürítettük ki a falut, de olyan tüzet kaptunk, hogy futva háztól-házig, szökellve tudtunk kijutni.

Baláze község DK-i szegélyén foglaltunk ideiglenesen védőállást. Beérkezik az ezred többi része is Baláze házai közé. Az enyhe idő miatt, meg mivel az ezred többi része a faluban van, mi csak a hegyoldalon a szabadban, lomból készült kunyhóban, melynek közepén tűz égett, táboroztunk. Az aknavető szakasz taligáival, lovaival a falu DK-i bejáratánál lévő házban volt. Az ellenség rajtuk ütött és Forgách Ferenc zászlós pár emberrel menekült fel hozzánk, a hegyoldalba. Virágh főhadnagy és München főhadnagy százada elszakadt a törzstől és az ezred többi alakulataival vonult vissza a völgyben, míg mi felszorultunk a falutól D-re lévő erdős hegyekbe. Így mindkét oldalról túlmegy rajtunk az ellenség.

Már az esti szürkületben III.25-én este behatolt Balázs /Balace/ községbe az üldöző ellenség. Az ezred nagy része, köztük a 21/I. zászlóalj két százada is a völgyben Ny-i irányban vonul vissza.

Érdekes egybeesése az eseményeknek a két szomszédos zászlóaljnál. Mindkét helyen az aknavető szakaszt támadták meg a hézagon becsúsztott románok /nem a falubeli partizánok vezették oda őket, akik előzőleg kileshették az aknavetők helyét?/, mindkét szakasz emberei a gerincen települt zászlóaljparancsnoksághoz menekültek és végül mindkét zászlóaljnál a zászlóaljparancsnok és törzse elszakadt a századoktól és egymással párhuzamos gerincen, az egyik a falutól Ny-ra, a másik K-re húzódott fel az Alacsony –Tátra főgerincére.

Március 27. Kedd

Egész éjjel megtart, míg a nagyon meredek, kb. még mindig 1 m-es hóval fedett hegyoldalon leereszkedünk a völgybe. Sokan keresztbe fekszenek a hegyoldalon, úgy gurulnak lefelé, megkönnyítve ezzel a süppedő, magas hóban való fáradságos csúszkálást. Nem mindenhol alkalmas erre a hegyoldal, de közbe-közbe azért alkalom nyílik erre is. A fővölgybe leérve egy vezetéket találunk, azt követve majdnem a románok ölébe gyalogolunk. Szerencsére időben észrevesszük az őrszemet úgy, hogy ő nem lát meg bennünket. Visszafordulva ellenkező irányba folytatjuk utunkat és holtfáradtan érjük el a Hármas – patak találkozását, ahol már a mi elveszettnek hitt századaink vannak állásban. Sőt itt találjuk a 923 –on visszahagyott embereinket is. Úgy látszik nagyon szó szerint vette tanácsomat Kovács hadnagy. Buzsáky százados úrnak eszébe sem jutott, hogy Kovács hadnagytól megkérdezze, miért jöttek vissza. Lehet, hogy észre sem vette őket. Az új harcállásontra érve megszárogattuk magunkat, mert bizony egy kicsit átvizesedtünk.

A nyustyu hamarosan felzárkózik, sőt bal szárnyunkon, ahol nincs szomszédunk, már túlmegy a vonalunkon, félni kell, hogy mögénk kerül, ezért engedéllyel kb. 1 km –t hátrahúzódunk, fel egészen a gerincig. Most egy hegygerincen vagyunk. Itt nehezebben megy neki, bár itt is nagyok a hézagok a zászlóalj számára hosszú védőállásban, amit szintén csak támpontszerűen tudunk megszállni. 24 óra körül ismét szabad ég alatt térünk nyugovóra, hogy a tegnap elmulasztottakat is kipihenjük.

Március 28. Szerda

Ma korán ébredünk, hiszen még építeni is kell. Az egész vonalon rendezzük az összeköttetést. A nyustyu egyelőre még csendben van. Nem vesszük észre, hogy felzárkózott volna. Úgy látszik, jobban érzik magukat a faluban, vagy legalább is a falu közelében, mert így katonáik zöme fedett helyen, házakban tartózkodhat.

Délután parancsot kapok, hogy a lőszert vegyem át az ezredtől. Motyckybe kell érte mennem és a zászlóalj harcálláspontunkra Bukovecra szállítanom. Ezután már lenn is maradok a faluban. Estefelé a nyustyu próbálkozik, de sikertelenül. Így aztán a jó tőrös tészta elfogyasztása után ismét ágyban, párnák között térek nyugovóra. Természetesen mikor a faluba értem, első dolgom volt, hogy a már több mint egy hetes szakállamat és koszt eltávolítsam magamról, mert ilyesmire az elmúlt napokban rá sem gondolhattunk.

Március 29. Csütörtök

Reggel olyan fáradtan kelek fel, hogy így még nem fáradtam el egész idő alatt. Mosakodás után aztán visszakapom frissességemet. Most hallom a szomorú hírt, hogy a Dunántúlon is már Pápától Ny –ra folynak a harcok. Nagyon aggódom az otthoniakért. Remélem, nem lesz semmi bajuk. Még mindig építünk, pótoljuk hiányokat. A nyustyu ma is sokat támad, de eredménytelenül. Megjött a tábori posta. Kaptam vagy 20 darabot. Sajnos küldeni már nem lehet és ezután mi is legfeljebb az elmaradottakat kapjuk csak meg. Este ismét párnák közé térek nyugovóra.

Március 30. Péntek

Két hét után fehéreneműt váltok. Nem is tudom leírni, milyen jó érzés tisztában lenni. Nem sok reményem van, hogy megkapják, de azért válaszolok a tegnapi kapott postára. Nem tudom mikor lesz alkalmam feladni.

Nagypéntek van ugyan, de mi jó krumplilevest /milyen jó tud az is lenni/, mákos tésztát és lekváros palacsintát ebédeltünk. A vacsoránk még kevésbé böjti étel. Borjúból készült krumpli gulyás, sült krumpli és kávé a vacsoránk. Ennyit jelent, hogy faluban van a harcálláspontunk. Pedig csak mindössze hét házból áll a falu.

Ma kéz ízben kísérelte meg a nyustyu a támadást. Ma jön az a hír, hogy a Rába és a Zala vonalában sikerült felfogni az oroszok támadását. Bár ezeknél már jóval erősebb akadályokat is leküzdöttek, nekünk különösen nehéz elhinni az ilyent, de olyan jó érzés reménykedni. Feladtam a tegnapi megírt lapokat is. -Bár ne tettem volna!-

Március 31. Szombat

Délelőtt kimegyek, illetve felmegyek a gerincre a két század parancsnokhoz. Visszafelé jövet hallom, hogy Szombathely is elesett. Ebben az esetben az én szülőfalum is, ahol szüleim és testvérem élnek, már az oroszok kezén van. Nem is jó rágondolni. Már olyan vagyok, mint egy fatuskó. Nem bír semmi sem érdekelni.

Délután Szittyaiék drótját építjük át. Közben természetesen gyűjteni is kell, mert már eléggé megcsappant a vezetékünk mennyisége, a felvételezés pedig számításba sem jöhet. A gyűjtésre pedig most nagyon jó alkalom kínálkozik, mert nem messze tőlünk volt a partizánok főfészke, -akik közeledésünkre elmenekültek- és a terület tele van elhagyott felszereléssel, kiépített vezetékkel is. Mi ki is használjuk ezt a kedvező lehetőséget, mert minél több helyre tudunk kiépíteni, annál biztonságosabban érezzük magunkat.

Sonkát és tojást vacsorázunk. Igaz csak házilag van megszentelve, de bennünket ez nem zavar. Ezen kívül borjúpörkölt is kerül az asztalunkra. Fejedelmi módon élünk. Mindez az itt élő szlovákok figyelmességéből származik. Nem győzünk csodálkozni rajta.

Április 1. Húsvétvasárnap

Délelőtt különös esemény nincs. Kujbus őrmester vezetékét gyűjt egy csoporttal, Kalányosék pedig átépítenek. Délután Kalányossal átmegyek Motyckybe és részt

veszünk egy tegnap hősi halált halt honvéd temetésén. A zászlóalj nevében búcsúzom tőle és koszorút helyezek el a sírján. Ma ünnepi ebédünk volt. Bor / áfonya / is került, házigazdán jóvoltából az asztalunkra. Itt nagyon megbecsülnek bennünket a háziak. Újabb hír hazulról. Szombathelyen és Kőszegen túlhaladva, az oroszok elérték a német /osztrák/határt. Körmentől DK –en még folynak a harcok. Most már egész biztos, hogy szülőfalu is az oroszoké. 23 órakor felzavarnak és bejelentik, hogy ismét paslizunk.

/B/ Bukovec-i védőállásban a zászlóalj az ezred balszárnyán van. Ez a védőállás túl széles a zászlóalj számára. A megszállás utáni napon a zászlóalj jobbszárnyára zömében koros emberekből álló német század nyer beosztást. Ezzel a zászlóalj védősávja szűkebb lesz. A kivonható századdal a balszárnyat lehet erősíteni és hátrakanyarítani, mert a zászlóaljtól balra kb. 40 km-re /?/ van a „szomszéd”, egy német zászlóalj, amellyel kiküldött tiszti járőrökkel sem sikerült az összeköttetést felvenni. Igaz ott létünk alatt a hézagban ellenséget sem találtunk. Ismerve az előttünk lévő terep adottságait, nem volt csodálatos, hogy ott létünk alatt csak ellenséges járőrtevékenységgel találkoztunk.

Április 2. Hétfő

02 óra 30 perckor indulunk Bukovec –ről. Már majdnem világos van, mikor leérünk a műútról Motyckynél. Jelenicen át menetelünk Star Horyba, ahol további parancsot kellene kapnunk. Egyelőre, mint hadosztály tartalék elszállásolunk. Mi egy nagyon rendez színházteremben kötünk ki. Közben repülőtémadást kapunk és, mint kiemelkedő épületet / de lehet, hogy mozgást is látott ott / és benne minket, jól meggéppuskáz bennünket az egyik gép. 11 óra körül kapjuk a parancsot, hogy mi 14 órakor előremegyünk szemrevételezni Ulankára, a zászlóalj pedig 16 órakor jön utánunk. Jelenleg várjuk a gépkocsit. Áttérünk a nyári időszámításra, egy órával előrehajtjuk az órákat. Már előre örülünk a helynek, ahova megyünk. A térképről ítélve ilyen helyen azt hiszem már régen voltunk. A 14 órától 15 óra lett, mire előáll a tehergépkocsi, melyre hamarosan felszállunk. Indulás előtt találkozom Platonnal / Kiss István tanítóképzős tanár /. Tábori csendőr lett az egykori földrajztanáromból.

15 óra 20 perckor már repülőtémadás ér bennünket az úton az Ulanka –i völgyben. Szerencsére a bombák messzire potyognak tőlünk. Megérkezve Ulankába a Gazda eligazításért megy, utána tájékoztat bennünket. Tájékoztatás után a két század parancsnokkal elmegyünk szemrevételezni. Ilyen meredek hegyet, ahol most jártunk, nem másztam meg mostanában, pedig egy-két helyen az utóbbi napokban is keresztüljöttünk. A szintkülönbség mindössze 300 – 400 m. de igen meredeken emelkedik a magasba. Sötét van már, mire visszaérek. Arra beérkezik a szakaszom is. Kis pihenő után megkezdjük az építést. Másodszor is neki a hegyoldalnak. Később jár az idő, mire befejezzük. Utána lassan pihenőre térünk az olyan meredek hegyoldalon, hogy fekve is majdnem állni kellett. Hogy le ne csúszunk lábunk közé vettünk egy-egy vékonyabb fát, azzal támasztottuk magunkat.

Április 3. Kedd

Korán ébredek, mert egy kicsit megfázott a lábam. Hamarosan harcálláspontot is változtatunk egy horhosba. Éppen ideje, mert az előbb már fél m –re csapódott be egy fába az aknaszilánk. Alaposan megpakolja Ulankát, de a mi gerincünk is állandó tűz alatt is van. Többször támad, amit eleinte sikerül kivédnünk, míg végre sikerül betörnie a 899 m –es magassági ponton. Ezzel kettévágja főellenállási / legalábbis így csúfoljuk / vonalunkat, utána kezdi mindkét oldalról felsodorintani. Így a két század kénytelen a

peremről a hegyoldalra lehúzódní és ott reteszállást foglalni. Itt sikerül 23 óráig kitartani és ezzel biztosítani tudjuk a hadosztály többi részének a visszavonulást. Sikerül is leszakadni róluk és kb. 23 óra 30 perckor indulhatunk a zászlóalj harcálláspontra.

/B/ Amikor IV.2-án délután Motyckyról a zászlóalj gépkocsi szállítással elérte a Besztercebánya-Alsókubin-i út, illetve a Hermanec felé vezető útkereszteződést, a mellette települt német hadosztályparancsnokságon kellett a zászlóaljparancsnoknak jelentkezni. A német hadosztályparancsnok /Gottscher vezérőrnagy/ személyesen igazította el, hogy zászlóaljával váltsa fel a Hermaneci papírgyártól D-re, 2 km-re Besztercebánya irányában védelemben lévő német gyalogzászlóaljat. Létszám és fegyverzet egyeztetés után a német hadosztályparancsnok leváltás okául a német zászlóalj leharcolt voltát jelölte meg. A zászlóaljparancsnok csakúgy, mint az egész zászlóalj hitte is, nem is, a felhozott indokot. A németeket a várható támadás előtt, vagy rossz körülmények miatt szoktuk leváltani, nemcsak 1945-ben, hanem még a doni harcműveletek alatt is. Mindegy a váltást végre kellett hajtani. A védelemben lévő zászlóalj felvezetői a Hermaneci papírgyár K-en jelentkeznek a 24/I. zászlóaljparancsnoknál. Jelentkeztek is alkonyatkor. Amikor az utolsó század elindult a felvezetővel sötétedett. A váltást ténylegesen sötétben hajtották végre. Kiepitett védőállás nem volt. A leváltott zászlóaljparancsnok közölte a 21/I. zászlóaljparancsnokával, hogy a sötétedés előtt a váltást az ellenség közelsége miatt nem is lehetett volna végrehajtani. Egyben közölte azt is, hogy bizonyos értesülések szerint az ellenség reggeli támadása várható. Egyébként leváltott zászlóalj létszámában és tüzerőben nem volt gyengébb a 24/I. zászlóaljnál.

A világosodás kezdetekor az ellenség támadása rövid tüzelőkészítés után meg is indult és egyes helyeken 100-150 m mélységben tért nyert, azután a támadás elakadt.

A német hadosztályparancsnok a tájékoztatás után azonnali ellentámadást írt elő, majd a zászlóaljparancsnok azon jelentésére, hogy az arcvonalból nappal ellentámadásra rendelendő erőket kivonni nem tud, a támpontszerű megszállás pedig új bevetendő erőket igényelne, amihez neki csupán 1 raj áll rendelkezésére, azt a parancsot kapta, hogy az ellentámadáshoz a német hadosztályparancsnok német erőket bocsát rendelkezésre és az ellentámadást ezek beérkezése után kell megkezdeni. A bejelentett német egység beérkezése késett, de megjelent a zászlóaljparancsnok harcálláspontján a német hadosztály hadműveleti vezérkari tisztje, aki közölte, hogy a védőállásban éjjel 0 óráig kell kitartani, amíg a völgyben lévő német és magyar alakulatok, egészségügyi részeket, felvevő helyeket, stb. Hermanec-Dyvianki irányába kivonják.

0 órától a Hermaneci papírgyár iparvágányán a zászlóalj elszállítására egy vasúti szerelvény áll rendelkezésre. Az ellentámadással kapcsolatban a zászlóaljparancsnok jelentette, hogy a helyenként 100-150 m-el hátrébb hozott arcvonal előnyösebb pozíciót biztosít, és ha éjféltkor a védőállás ügyis feladásra kerül, ellentámadásnak értelmét nem látja. A vezérkari tiszt azzal távozott, hogy hazaérkezése utána zászlóaljparancsnok parancsot kap. Kora délután megérkezett az ellentámadásra küldött német erő egy zászlós parancsnoksága alatt 11 fő 40 év körüli törődött ember. Rövidesen a német hadosztályparancsnok megkérdezte a zászlóaljparancsnokot, hogy személyesen felel-e azért, hogy a zászlóalj a jelenlegi állásban kitart. Az igenlő választ tudomásul vette. Ellentámadásról nem esett többé szó és nem is került rá sor. Délután a 7. hadtest lórólszállt lovas századának 60 főnyi

csoportja jelentkezett és kért parancsot a zászlóaljparancsnoktól. Röviddel utána egy gyalogosított utász század jelentkezett hasonló feladattal.

Ezeket a zászlóaljparancsnok minden eshetőségre készen egy megfelelő reteszállásba rendelte és este 22 órakor bevonta, majd alakulataihoz irányította a német rajjal együtt.

A zászlóalj védőállásban 0 óráig kitartott. 23 óra 30 perckor megkezdődött a századok lépcsőzetes visszavonása. A századok utóvéd egységeikkel együtt 0 óra 30 percig a zászlóalj harcálláspontjára beérkeztek, onnét az 500 m-re várakozó vasúti szerelvényhez mentek, amely azután Stubna állomásig szállította a zászlóaljt, ahol csatlakozott a 24. ezred alakulataihoz.

Ismét elmúlt egy nap, és ha hajnalban a zászlóalj egyes támpontjait a túlerejű, tüzerős ellenség 100-150 m-re ki is mozdította „védőállásaikból”, azok ott megkapaszkodtak és egész napon át kitartottak.

Magát azt a tény, hogy az előző éjszaka sötétjében megszállott védőállás egyes támpontjait teljesen ismeretlen terepen 100-150 m-re egy egész védőállást ért túlerejű frontális támadás kimozdította, kudarcnak elkönnyelni nem lehet, mert a zászlóalj ilyen körülmények között is teljesítette feladatát.

Mindenesetre tarsolyunkban maradt egy feleslegesnek látszó ellentámadás, amely az adott körülmények között kétes eredményeket, de feltétlen nagy áldozatokat hozott volna. A zászlóaljparancsnok 01 órakor avval szállt fel a vasúti szerelvényre, ha zászlóalját maradéktalanul nem is dicsérheti a hajnali eseményekért, de sikerült elhárítani egy olyan saját ellentámadást, amelynek végrehajtása után is ugyanebben az időben és ugyanerre a vonatra szállt volna fel azok kivételével, akik az ellentámadásnál véres áldozatot hoztak volna.

sokáig tart azonban, mert megjelenik 3 db. Rata, nyomában pedig 4 – 5 bombázó és megrakják a környéket. Szerencsére minket nem vettek észre és így nem kapunk tőlük semmit. Viszont figyelmeztetés számunkra, hogy harcálláspontunkat igyekezzünk úgy megválasztani, hogy a repülők számára is beláthatatlan legyen. Hamarosan át is települünk Doki mellé, aki egy fás ligetben ütött tanyát. A nyustyu lassan felzárkózik, de a nap folyamán semmiféle akcióba nem kezd. Ugyancsak nyugodtan hagyják a szomszédunkban lévő 21/I zászlóalj is, viszont az ő szomszédjukat a 12/I. zászlóalj az egész védőállásból hátraszorítja. Kénytelenek a mögöttük lévő hegygerincen reteszállást foglalni. Így aztán mi este ezért szabadban nyugodtan lepihenhetünk.

Április 6. Péntek

Az éjjeli eső felzavar álmomból és az alattam lévő sátorlap magamra terítését sürgeti. Ennek megtörténte után folytatom az alvást ott, ahol abbahagytam. Mielőtt azonban reggel lenne, a sátorlap is átázik. Így nem lehet azon sokat filozofálni, hogy felkeljek –e vagy sem. Mivel azonban még korainak tartom a felkelést, igyekszem befurakodni Doki két személyes partizánbunkerjába, ahol velem együtt most már hatan szorongunk. Mivel az eső délelőtt is tovább szemetel, nappal is bent maradunk. A rossz idő ellenére is támadnak a románok.

Dél felé minket is körülcsomagol a tüzérséggel. 30 – 50 méterre vannak tőlünk a becsapódások. A 12-esek visszafoglalják tegnap feladott állásaikat, de nem sokáig tudják tartani, a románok náluk olyan túlerővel támadnak. A tőlünk balra lévő 21 – eseket nagyon kezdik szorongatni. Már emlegetjük az olajat. Nem tudom miért, de a felsőbb körökben nagy a sugdolózás. Szende százados úr is kint jár nálunk, de Gazdánkkal félrevonulva tárgyalnak.

16 óra körül nagyon erős a tűz a vonalon. nálunk ugyanekkor csend van. Hamarosan én is megtudom a nagy titkot. Igaz ekkor már a 21/I. zászlóalj fogságba került. /Legalább is mi akkor azt gondoltuk /.

Előző nap parlamenterek voltak a románoknál és megbeszélték az ottani orosz összekötőkkel, hogy a 24. hadosztály ma megadja magát és jelentkezik a demokratikus magyar hadseregbe. A megbeszélés szerint nekünk ma 18 órakor a visszavonulás helyett hagyjuk magunkon a románokat keresztülvonulni, mi pedig helyben maradunk. Azt kértük, hogy a fölösleges vérontás elkerülése végett ne támadjanak.

A románok ezt nem tartották be, igaz, hogy a 12-esek támadták őket, de a zászlóaljparancsnok, hogy a vérontást elkerülje, a visszavonulási időpont előtt már 2 órával beszüntette az ellenállást és megadta magát.

Ezt látva egy közelükben lévő német tüzérségi figyelő német rádiójárőr, jelenteni akarta feletteseinek, de rádiója nem működött. Ekkor hozzánk sietett, hogy tőlünk telefonon jelentse az eseményt, mire zászlóaljparancsnokunk azzal, hogy idő előtt elhagyták a helyüket és így nem tudnak részünkre tűztámogatást biztosítani, a nálunk lévő német összekötő tiszttel lefegyvereztette őket azzal, ha majd tisztázza, eljárásukat-fegyvereiket visszakapják.

A közelünkben lévő tartalék szakasz fegyverezte le őket. A meglepetés akkor történt, amikor az összekötő tiszt fegyverét is elvették. Számunkra ez nagyon kellemetlen volt, mert kivételesen ő egy szerény, nagyon rendes ember volt, amit az is bizonyít, hogy segített a németek lefegyverzésében. Nagyon rosszul éreztük magunkat akkor, amikor a fegyverét elvették és azt mondta:

„ Jány zászlós, Karáth zászlós! Mi ez? ”

Ekkor neki is megmagyaráztuk azt, amit a zászlóaljparancsnok nekünk is csak a német járőr beérkezésekor hozott sürgősen és röviden tudomásunkra, hogy kilépünk a háborúból. Ezután őt is a másik 3 némettel a Doki bunkerébe zártuk. De mást nem tehettünk, hogy el ne áruljanak bennünket. Bár voltak olyan alakulatok is, akik az összekötő tiszt becsületszavát vették, hogy 20 óráig nem szólnak semmit átállásunkról

és szabadon engedték őket. Ennek aztán az lett a következménye, hogy nem tartva be becsületszavukat /és ebben az ő szempontjukból igazuk is volt, ezért elítélni sem lehet őket / a német vezetés idő előtt tudomást szerzett akciónkról és harckocsikkal igyekezett megakadályozni a műveletet. Így a vonatunk átállását teljesen megghiúsította. Hogy a segédtisztnak előbb volt-e tudomása a dologról, azt nem tudom, de mi a Dokival, akik szintén a zászlóalj harcállásponton tartózkodtunk, csak ekkor szereztünk tudomást róla. A századparancsnokokkal pedig csak a németek lefegyverzése után távbeszélőn virágnyelven közöltük, azzal a megjegyzéssel, hogy az átállítás nem kötelező, aki akar, visszavonulhat a németekkel. A románok hamarosan hozzánk is elértek. Semmiféle ellenségeskedést velünk szemben nem mutattak, sőt úgy nézett ki, hogy velünk szimpatizálnak. Szidták nagyon az oroszokat. Megadták, hogy hol találjuk meg a parancsnokságukat és hagyták, hogy minden kíséret nélkül fegyveresen hátravonuljunk. A lefegyverzett németeket átadtuk nekik, összevárv a zászlóalj többi részét Cremosné bevonultunk, ahol valóban megtaláltuk a román parancsnokságot. Az ott lévő orosz összekötő őrnagynak az volt az első kívánsága, hogy a rádiókat szeretné megnézni. El is küldtem hozzá. Embereim azzal jönnek vissza, hogy reggel majd visszakapjuk. Ugyanez történt a fegyvereinkkel is. Lerakatták velünk egy tornaterem előterébe, ahova elszállásoltak bennünket, hogy reggel azokat is visszakapjuk, Reggel a fegyverek a pisztolyok, a géppisztolyok kivételével ott is voltak – azokat a románok kilopkodták onnan –, de az újabb biztatásuk az volt, hogy hagyjuk csak ott, majd később kapjuk vissza. Ugyanezt a választ kaptam a rádióval kapcsolatban is. Természetesen később sem láttuk viszont sem fegyvereinket, sem pedig rádiókat. Illetve ekkor adtak vissza néhány puskát, amikor már vonattal hazafelé indultunk. De sem sorozattűz fegyverek, sem rádióink, nem került vissza hozzánk. Nem mintha nagyon hiányoltuk volna őket, de felmerült bennünk az a kérdés, „vajon lehet-e hinni ígéreteiknek?”

/B/ Háj község ÉNy-on, arccal Ny-DNy irányban foglal a zászlóalj védőállást. A zászlóalj harcálláspontján egy német összekötő tiszt is tartózkodik, így értelemeszerű, hogy a zászlóalj német ellenőrzés alatt áll. A zászlóalj védősávja széles, a zászlóalj zöme védőállásban van. Csupán Magyarorszáki őrmester szakasza alkotja a zászlóalj harcálláspontja mellett a zászlóalj tartalékot. Ez a kis létszámú tartalék azonban komoly tüzerőt képvisel. A védelemben lévő 3 századdal, illetve azok parancsnokaival valamint az aknavető szakasszal és annak figyelőjével a távbeszélő szakasz által kiépített vezeték útján van összekötés.

Kora délelőtt vendég érkezik a zászlóaljhoz, Szende László százados ezred 1 segédtiszt személyében, aki a zászlóaljparancsnokkal akar személyesen beszélni, mégpedig nem a zászlóaljparancsnoknál, hanem a harcálláspont és az arcvonal közötti területen folyik a beszélgetés, ami nagyon nehezen akar megindulni. Előbb a zászlóalj harckészsége felől érdeklődik, majd egy meglepő kérdést tesz fel: „Feltétel nélkül bírja-e a zászlóaljparancsnok beosztottjainak bizalmát, rendfokozatra való tekintet nélkül?” A zászlóaljparancsnok igenlő válaszára elárulja, hogy a hadosztálynak este Brünn térségébe kell visszavonulnia, de a hadosztályparancsnokság e helyett a szovjet csapatokhoz való átállítás gondolatával foglakozik. Ha egy szovjet csapatokkal való eredményes tárgyalás után ígéretet kapnánk a most alakuló új magyar hadsereghez való hazaszállításra. Ecseteli, hogy Bécs már régen elesett és a harcok Berlinben folynak. Csupán itt, egy előretolt zsákban folynak a harcok és nem sok értelme látszik annak, hogy mikor a szovjet csapatok Magyarország legnyugatibb részét is elfoglalták és már hetekkel ezelőtt Ny felé elhagyták, a hadosztály ilyen nagy utat tegyen Ny felé akkor,

amikor a háborút a németek mindenképpen elvesztették. A kárpát-ukrán nyelvet beszélő és a zászlóaljnál szolgáló Mara hadnagyot gondolja a tárgyalások miatt a szovjet csapatokhoz küldeni, aki az átállás mikéntjét is megbeszelné.

A zászlóaljparancsnok csatlakozik a hadosztályparancsnokság előadott tervéhez és Mara hadnagyot egy szakaszvezetővel eligazítás céljából az ezredparancsnokságra küldi, akik még a déli órákban ezután átlépik a védőállást a zászlóaljnál és a tárgyalást eredményesen lefolytatják. Őt a megbeszélés után ott fogják a szovjet csapatoknál, de a szakaszvezető 14 óra körül visszatér, a szovjetek ígéretét hozza az új magyar hadsereghez való hazaszállításhoz és hozza a szovjet csapatok tervét a ma estig végrehajtandó átállás miként való végrehajtásához. E terv szerint a szovjet csapatok ma 17 órakor színlelt támadást indítanak a zászlóalj egész védőállása ellen. A zászlóalj csak színlelje az ellentámadást, hogy a szovjet csapatok a zászlóalj egész védősávján átjutva a hadosztály többi részének és az attól jobbra lévő német csapatok hátába jussanak. A hadosztály ütőképességét tartsa meg és legyen készen arra, hogy túlerejű német támadás esetén a szovjet csapatokkal együtt harcolva segítségére legyen.

Közben megérkezett az ezred parancsa Szende százados útján, aki szóban közölte, hogy a hadosztályparancsnokság a szovjet javaslatot magáévá tette és a szovjet csapatok 17 órára tervezett színlelt támadását elfogadva, lehetőséget kell arra adni, hogy a szovjet csapatok támadása során ellenállás nélkül jussanak át védőállásunkon. Ezt a zászlóaljnál úgy kell megszervezni, hogy a végrehajtás megkezdéséig a zászlóaljparancsnokon kívül senki ne szerezhessen róla tudomást.

A védőállásból a délután folyamán szovjet csapatok támadási előkészületeiről jönnek jelentések. A zászlóaljparancsnok fokozott figyelemre szólítja fel a védőállásban lévőket, de egyúttal mindennemű tűz megkezdését magának tartja fenn. Ennek betartását és betartatását egyenként minden parancsnok számára kötelezővé teszi. Személyesen is bejárja a védőállást és nyugalomra, megfontoltságra hívja fel a figyelmet.

16,45-kor kezdetét veszi a szovjet csapatok aknavetőinek tüzelőkészítése, amely azonban sehol sem éri védőállásunkat. 1-2 perccel 16 óra után a szovjetek a tüzet előre helyezik saját védőállásaink mögé. Nagy kérdőhely a parancsnok számára, mert ez 1 órával a megbeszélte 17 óra előtt következett be. Hirtelen nincsen rá magyarázat és csak akkor oldódik meg a probléma, amikor a szovjet csapatok később a zászlóalj harcálláspontját eléri és óraegyeztetéskor kiderül az egyébként jó ismert tény, hogy a kelet európai és közép európai időszámítás között 1 óra eltérés van.

A tüzelőkészítés alatt a helyzetet a zászlóaljparancsnok a segédtszjtjével közli elsőnek. Magyarországi őrmester parancsnoksága alatti tartalékokat készenlétbe helyezi. Amikor a védőállásból olyan jelentést kap, hogy a védőállást a szovjet csapatok elérték, Magyarországi parancsot kap, hogy a németeket lehetőleg vérontás nélkül fegyverezze le és őket, mint hadifoglyokat kezelje. A lefegyverzés pillanatok alatt megtörténik. Ezután távbeszélőn megy a parancsnokokhoz a parancs: „A szovjet csapatokat a védőálláson át kell engedni, ellenállni nem szabad, őket bajtársiasan kell fogadni, fegyvert ők sem fognak használni és a test test elleni harcot ők is kerülik.”

Percek alatt eléri a támadók az arcvonal mögött, közel települt zászlóaljparancsnokságot. A támadást végrehajtó szovjet zászlóalj-

parancsnok általános tájékoztatást és kap a helyzetről és egységeivel már indul is tovább a hadosztály hátába. Pillanatok alatt megérkezik a szovjet hadosztályparancsnok futártisztje egy magyarul beszélő összekötő tiszttel és hozza a szovjet hadosztályparancsnok kérését. A zászlóalj volt védőállásbeli részeit a zászlóaljparancsnokság körül gyülekeztetni és harckészültségbe helyezni, hogy szükség esetén a támadás segítésére azonnal készen álljanak.

A zászlóaljparancsnok azonnal gyülekezteti a zászlóaljt és ekkor kerül sor a történetek megmagyarázására a zászlóalj tisztjei és legénysége előtt.

A tájékoztatást és a magyarázatot a tisztek és a legénység megértő hozzájárulással vették tudomásul és a további parancsokat is fegyelmezetten hajtották végre. Csupán az egykori 8. gyalogezredből származó szakasznyi egység volt, amely parancsnokával, Komjáthy főhadnaggyal a teljes besötétedés után elhagyta a zászlóaljt.

A szovjet egységek támadása nagyobb nehézségek nélkül tért nyert, így nem volt szükség arra, hogy a zászlóalj segítségét igénybe vegye.

Kb. 19 óra tájban jött a szovjet hadcsoport kívánsága, hogy a zászlóalj fegyverét megtartva zárt rendben vonuljon Cremosné községbe, ahol az iskolát jelölték ki szállásul és meghagyták, hogy esetleges segélynyújtáshoz a továbbiakban is álljon rendelkezésre készen. Az éjszakát a zászlóalj az iskolában töltötte. Másnap délelőtt elkerülhetetlen NKDV ellenőrzése után 3 napos menettel útba indul Kremnicán, Garamberzencén át Zólyombucásra. Itt egy megépült fogolytábor kerítésén kívül a község házainál szállásol el a zászlóalj.

Annak alátámasztására, hogy a háborúból való kilépésünk nem egészen új keletű és alkalomszerű, valamint milyen nehézségekkel és veszélyekkel járt, Szende László százados a 17. gyalogezred volt 1 segédtisztjének a 24. hadosztály átállásának előkészítésével kapcsolatos visszaemlékezéséből szeretnék néhány részletet megemlíteni.

/Sz/ Az átállás, a háborúból szervezett egységben történő kilépés gondolatával különösen 1944. október 15. után a gyalogsági parancsnoknál Szende László százados és Lám Károly psz. vezérkari százados /1931 óta barátok/ kezdtek foglalkozni. Meghitt, négy szemközti beszélgetések során, a sok véres veszteség elkerülése, tisztjeikben bízó sok ezer fő legénység megmentése a haza és a család számára. Átállási megoldás nem volt lehetséges, mert a németek közé történt beosztások, a 24. hadosztály sokszori széttagoltsága és a magasabb parancsnokok mindegyikében való megbízás hiánya, árulástól, kivégzéstől való félelem lehetetlenné tette a konkrét intézkedéseket hosszú hónapokon keresztül.

1945. február 1-én a 24. hadosztályhoz került Szilágyi Gábor vezérkari százados, aki 1944. október 14-én, Balatonfüreden a Hadiakadémia végzős növendéke volt, mely napon váratlanul megjelent a Honvéd Vezérkar főnöke, Vörös János vezérezredes. A vezérkari főnök az előadóterem táblájára feltett egy nagy vázlatrajtot, amely a szövetségesek Ny-i és K-i helyzetét ábrázolta. Bemutatta a német és magyar seregtestek helyzetét, egyben közölte: „A hadszínterek katonai helyzete világossá kell, hogy tegye mindenki előtt, hogy a Hitleri Németország elvesztette ezt a háborút és velük együtt mi is. Csupán hónapok választanak el bennünket a háború befejezésétől. Mindenkinek a hadibeosztását felolvastva közölte, hogy az

előadottak tudomásulvételével menjenek haladéktalanul új beosztásaikba és tegyék meg a szükséges és lehetséges lépéseket a seregtettek és a haza javára.”

Szende László sokat beszélgetett Szilágyi Gáborral, aki hazáját, népét, katonáit szerető, németellenes bajtársnak ismert meg. Nagyon bízott benne és összebarátkoztak.

Először Szilágyi Gábor vetette fel Szende Lászlónak az átállás gondolatát, már február végén, amit Szende László elfogadott és magáévá tett. Megegyeztek abban, hogy a végrehajtáson gondolkodnak még, amíg a hadosztály szétagoltsága /nagyobb távolságok/ megszüntethető lesz. A csapatok kisebb parancsnokainak és a legénység egyetértését biztosra vették, de a hadosztályparancsnok Rumi Lajos ezredes, az ezredparancsnok, de főleg Paduschiczky László vezérkari százados vezérkari főnök megszerzésében bizonytalanok voltak.

1945. március második felében Rumi ezredes hadosztályparancsnok szabadságra ment és a hadosztályparancsnokságot Muzsai Ferenc ezredes, a 24. gyalogezred parancsnoka vette át ideiglenesen. Itt alakult egy szerencsés helyzet, mert Szilágyi Gábor Muzsai ezredest még a doni harcműveletek óta jól ismerte és e hegyi alakulatoknál is parancsnoka volt. Megbeszéltük Lám Károly psz. vezérkari százados bevonásával, hogy Szilágyi Gábor négy szemközt beszél Muzsai hadosztályparancsnokkal, a helyzetet feltárva ráveszi, hogy hagyja jóvá a 24. hadosztály egyetlen megmentési lehetőségét, a szovjet hadsereghez történő átállását, felajánlva a szovjeteknek, hogy szövetségesként harcolunk a Hitleri Németország legyőzéséig. Szilágyi Gábor összeült Muzsai ezredessel és előadja javaslatait, a megbeszélések szerint. Először felháborodott és közölte, hogy ez hazaárulás és hadbíróságnak adja át a szervezőket és kivégezti őket. Később megenyhült és elfogadta. Nagy kő esett le a szívünkről, nem kellett erőszakhoz folyamodnunk. Most jött a második nehéz dió. Behívtuk Paduschiczky vezérkari főnököt és Muzsai ezredes, Szilágyi vezérkari százados, Lám psz. vezérkari százados és Szende százados jelenlétében a hadosztályparancsnok közölte szándékunkat. A vezérkari főnök elsápadt, kifakadt, nem akarta elfogadni, de végül őt is meggyőzni.

A vezérkari főnök hozzájárulása után következett az ezredparancsnokok berendelése, Hegedüs Flóris százados, a 12. gyalogezred parancsnoka, Hartoss Frigyes ezredes, a 21. gyalogezred parancsnoka, Pongor Miklós ezredes a 21. ezred parancsnoka, Kossuth Sándor százados tüzér ezredparancsnok, Csikor Kálmán a 12. ezred segédtisztje és Surján Elek százados, 24. ezred segédtisztje. A tájékoztatást jóleső meglepetéssel hallgatták és valamennyien egyetértettek vele.

Az átállás részleteit Szilágyi és Lám vezérkari százados, Szende, Csikor és Surányi századosok dolgozták ki. / A tervet nem részletezem /S//.

1945. április 1-én meghatalmazással és térképekkel 20 órakor Szende százados, Szilágyi vezérkari százados, Püspök szakaszvető gépkocsivezetőt és Jakab karpaszományos tizedest, mint különleges feladattal megbízott harcjárórt áttette az arcvonalon.

1945. április 4-én hajnali 03 órakor Szilágyi parlamenti küldöttségéből Püspöki szakaszvető tért vissza és Szende századosnál jelentkezett, aki Muzsai hadosztályparancsnokot felkeltette, odahívták a vezérkari főnököt és Lám százados, akik előtt Püspöki szakaszvető ismertette az elért

eredményeket és átadta Szilágyi százados küldeményét, a válaszjegyzéket. A jelenlevők megkönnyebbülten vették tudomásul a szovjet választ.

1945.április 6-án még az átállási parancsok kiadása előtti órákban /délelőtt/ a 21/I. zászlóalj védőkörletében a zászlóalj aknavetői igen sok gránátot lőttek a szemben álló román 10. gyalogezred csapataira, ami ellentétben állott a zászlóaljparancsnokkal előzetesen megbeszélt tilalommal.

Szende százados ezért teljesen önkényesen és saját elhatározásából – feletteseitől engedélyt sem kérve- gépkocsijával kirohant Buzsáky László százados, 24/I. zászlóaljparancsnokhoz. Ott a zászlóaljtól elkérte, illetve magához rendelte Mara István hadnagyot, /akit ismert és megbízott benne /. Mara hadnagy erdélyi magyar volt kitűnően beszélt a román nyelvet. Félelmetesen veszélyes lett ezen a szakaszon, hogy a nagy tűzharc elmérgesedik, kiterjed, és egy román támadás következik be félreértésből.

Szende százados magához vette Mara hadnagyot és még két főt, elvitte az exponált pontra a 21/I. zászlóalj Horváth Gyula százados harcálláspontjára. Ott Horváth Gyula előtt adta ki Mara hadnagy számára az utasítást, hogy menjen át a román 10gyalogezredhez, jelentkezzék az ezredparancsnoknál és közölje vele, hogy félreértésből történt az aknázás magyar részről és a továbbiakban maradjon ezredes mellett a román csapatok előnyomulása alatt, míg azok a 21/I. zászlóalj arcvonalát át nem lépik. Mara hadnagyot Horváth százados kísérte ki az átjutás helyére.

Még Mara hadnagy indítása előtt IV.6-án 13 óra körül adta ki Szende százados a hadosztályparancsnok és a 21. ezredparancsnok nevében az átállási parancsot négy szemközt a zászlóaljparancsnokoknak.

ÚTBAN HAZAFELÉ

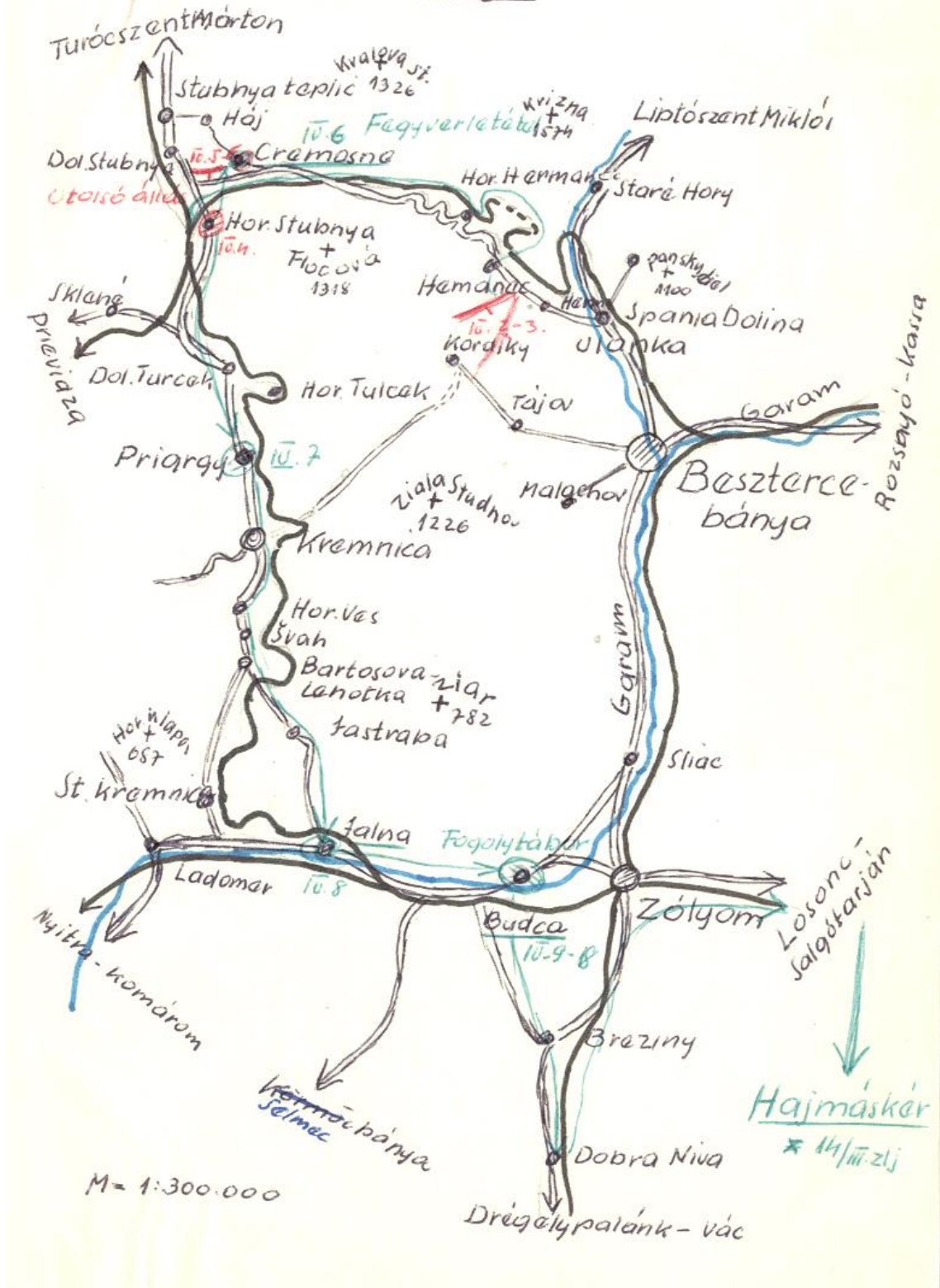
Április 7. Szombat

Reggel 06 – 07 óra körül indulunk vissza Hor. Stubná –ra, ahol várjuk a további sorsunk alakulását. Természetesen orosz fegyveres őrk kíséretében tesszük meg most már ezt az utat. Állítólag hazamehetünk. Igaz, az előzetes megállapodás is így történt, de nem tudhatjuk azt, hogy állják-e majd szavukat. Egész estig ebben a bizonytalanságban várunk az indulásra. Estefelé az egyik ruszki kísérőnek megtetszik a karórám. Mindenáron meg akarja venni, annak ellenére, hogy mint emléktől nem szeretnék

A háború vége

M = 1 : 300.000

A háború vége

megválni tőle, természetesen így eladni sem akarom. Hogy elálljon a vételtől, olyan árat mondok, ami meghaladja az értékét. Természetesen nem tudunk megegyezni. Az óram azért mégis nála marad. Nem nagyon kapálózhatok ellene, bár Cremosnéből azzal bocsátanak el bennünket, hogy semmit el nem vehetnek el tőlünk. Másnap aztán menet közben kezembe nyom egy csomó papírpénzt – melynek nagy része már a vörös

hadsereg által kibocsátott pengő –, amelyet megszámolatlanul zsebre tettem. Később derült ki, hogy sokkal több, mint az általam kért összeg. Nagy hasznát vettem ennek a pénznek, mert senkinek nem volt pengője, mert Szlovákiában a zsoldot koronában kaptuk és így Pesten átutazva egy cukrászdában vendégül láthattam barátaimat, megvásárolva az akkor ott található összes cukrászsüteményt. Egészen besötétedik már, mikor elindulunk. Menetelünk kb. 22 km –t és 02 óra körül elszállásolunk Priargyban.

Április 8. Vasárnap

08 órakor indulunk tovább. Nagyon rendes kísérőink vannak. Az egyiket Andrejnek hívják. Útközben igen sokat pihenünk. A tiszték részére rendelkezésünkre bocsátottak egy aknavető taligát, amelyre felpakolhattuk holmijainkat. Andrej állandóan ennek a taligának a lovát eteti. Szerinte ennie kell, mert nem bírja az utat. Viszont mi nem kapunk semmi élelmet. Mi tudunk menetelni éhesen is. Persze az is igaz, hogy egy ló részére könnyebb élelmet rekvirálni, mint egy zászlóalj részére, mégha a létszám alaposan lecsökkent is. Útközben még arra is van időm, hogy megborotválkozzam. Útvonalunk: Kremnica. Hor. Ves., Svah, Bartosova, Lehotka, Jastaba, Jalna. Itt szállásolunk el a postahivatalban.

Április 9. Hétfő

Reggel tovább indulunk Breznicán át Budcára /Zólyombucsa/. Útközben találkozom azzal a sajbai házigazdánál bújtatott zsidó nővel, aki felszabadulva Pozsonyba igyekezett haza. Nagyon furcsa érzés volt abban a helyzetben érezni magunkat, melyben pár nappal ezelőtt ő volt. De ahogyan akkor én nem éreztem vele kiszolgáltatottságát Sajbán, az ő arcáról sem lehetett leolvasni azt a magyar közmondást:

„Ma nekem, holnap neked.”

Budcán már dróttal bekerített fogolytábor van, de minket nem visznek oda, hanem a faluban házaknál szállásolnak el. Itt várjuk a hadosztály többi részét. Este be is érkeznek. Ők más útvonalon, Besztercebánya felől jönnek. Itt találkozom újra barátommal Várkuti Janos zászlóossal és földimmel Táncczos László szakaszvezetővel.

Április 10. Kedd

Korán reggel indulunk Ipolyság felé, mert állítólag a kormány Magyarországon fog átvenni bennünket. 12 km –t gyalogolunk le, mikor visszairányítanak bennünket. Itt aztán tudomásunkra hozzák, hogy mégis itt lesz az átvétel. 24 km –es potya út. Egy orosz tábornok szemlél meg bennünket, aki szintén megígéri, hogy minden elszedett fegyvert vissza fognak adni és holnap vagy holnapután megtörténik az ünnepélyes átadás.

Április 11-17. Szerda-Kedd

06 órakor kelünk, mert már 06 órára kint kell lenni a terepen. Reggeli torna, utána készülődés az ünnepélyre, majd tisztálkodás egész nap.

Másnap fürdés, fertőtlenítés, tetraoltás. Ismét megszemlél bennünket egy orosz tábornok, aki holnapra, de legkésőbb holnaputánra ígéri indulásunkat. De a holnaputáni indulás is elmarad, mert a beígért átvevő csak akkora érkezik meg és csak másnap sorakozik fel a hadosztály az ünnepélyes átvételre. Április 15-én a Magyar Hadügyminisztérium képviselője, Cséfalvy őrnagy veszi át Ribakov gárda alezredes

Szövetséges Ellenőrző Bizottság képviselőjétől a 24. gyaloghadosztály személyi állományát, amelynek összlétszáma: 2562 fő, ebből 193 tiszt és 2369 fő tiszthelyettes, tiszt és legénység állományú. /Adatokat az átadási jegyzőkönyv fénymásolatáról vettem /S//.

Cséfalvy őrnagy szerint a mai naptól megszűntünk hadifoglyok, lenni és az új demokratikus hadsereg szeretettel vár bennünket.

Ezután már csak a berakodási parancsot várjuk, de ezt állítólag csak holnap fogjuk megkapni. A hadosztály első fele IV.16-án útnak is indul, de mi egyelőre még maradunk.

/B/ Cremosnétól Zólyombucsáig megtett gyalogmenet során is, mint később a hazaérkezésig a parancsnokok megtartották parancsnoki beosztásukat. Menet alatt a zászlóalj egy 10 fős NKDV egység kísérte, akinek a feladata az volt elsősorban, hogy a zászlóalj menetét biztosítsa. A menettervet, a pihenőket, a szálláshelyeket a zászlóaljparancsnok jelöli ki. Ezeknek előre történő biztosítására az NKDV egység lóháton 3-4 főt küldött előre, akik szálláshelyről gondoskodtak. Pár napi zólyombucsa tartózkodásunk alatt a hadosztály többi része is beérkezik. Egy nap közölték velünk, hogy másnap egy tábornokokból álló csoport fog érkezni a hadosztály megszemlélésére. Másnap a bizottság valóban megérkezett. A hadosztály alakulatai diszozlopvonalba felállva, számunkra furcsa módon nem arcból, hanem hátulról szemlélte meg a felsorakozott hadosztályt, majd tolmács útján közölték, hogy a generalisszimusz kegyelmét és hozzájárulását hozták ahhoz, hogy a hadosztály hazaszállítsák az új magyar hadsereghez és rövidesen a magyar HM. megbízottja érkezik a hadosztály átvételére és ezután szerelvényeket küldenek hazaszállításra.

Április 18. Szerda

Végre ma délben megkapjuk a parancsot a berakodásra illetve a felszállásra, mert berakodnunk nem nagyon kell semmit. A fegyvereket is visszaadják azok kivételével, amit a románok el nem lopkodtak a tornaterem előcsarnokában lerakott fegyverekből. 15 órakor indulunk az állomásra.

Menetvonal: Ostra Luka, Dol. Brezny és Dora Niva. 19 órakor érünk ide és azonnal beszállunk. Kb. 21 óra körül elérkezik a várva várt indulási idő és lassan elindul vonatunk.

Április 19 – 25.

Menetvonal: Zólyom, Ipolyság, Balassagyarmat, Aszód, Hatvan, Újszász, Szolnok. Itt találkozom Érfalvy Ferivel, aki mint a 17-es zászlóalj zászlósa a Lomnica völgyében megsebesült és ott szakadt el a zászlóaljtól. Most már, mint főhadnagy, az ezred páncéltörő ágyús századparancsnok, a demokratikus magyar hadsereg egyik alakulatával megy ki a frontra, harcolni a németek ellen.

További utunk: Cegléd, Kecskemét, Budapest. Itt meglátogattam Dékánékat, akik nagyon meglepődtek hazaérkezésemén.

Barátaimmal a városban kószálva észreveszünk egy cukrászsüteményt szállító egyént. Nyomába szegődünk és megtudjuk tőle, hogy közeli cukrászdába viszi. Tovább követjük, majd célhoz érve, mi is betérünk a cukrászdába, és az egész szállítmányt megvásároljuk. Futja az óramért kapott pénzből. Nekünk meg nagyon szükséges a kalóriapótlására, mert útközben bizony nagyon kevés és kalóriaszegény volt az étkezésünk és a fronton sem dicsekedhettünk ilyenekkel.

Majd folytatjuk utunkat Székesfehérvár, Hajmáskér, Veszprém / Jutas /, innen vissza Hajmáskérré, ahol a laktanyában letelepedünk. Megalakul belőlünk az 5. magyar demokratikus hadosztály, melynek 14/III. zászlóaljába, mint zászlóalj közvetlen távbeszélő szakaszparancsnok kapom a beosztásomat. Zászlóaljparancsnokom: Buzsáky László százados, ezred parancsnokom: Dr. Kapossy Béla alezredes Szakaszom is főleg a régi emberekből áll.

EPILÓGUS

Mikor a tervezett átállítás előtt kb. másfél órával mi is tudomást szereztünk az átállítás kényéről, - bár korábban már mi is foglalkoztunk a gondolattal, - mégis meglepődünk akkor, amikor értesülésünkre adták. Még novemberben, amikor a Kormányzó október 15-i felhívása után először lélegezethez jutottunk a csapi harcokból való kivonásunk után Pácinban voltunk kb. 1 hétig hadosztály tartalékban ott beszélgettünk először a háborúból való kilépés lehetőségeiről. Tehettük, mert nem esküdtünk fel Szálásra.

Mikor azonban december második felében a németek a románoktól visszafoglalták Tornát, ahova aztán hamarosan a hadosztály alakulatai kerültek, a lakosoktól megtudtuk, hogy mit műveltek a román katonák a lányokkal és az asszonyokkal, elment a kedvünk leendő szövetségeseinktől. Ezért elszunyókált bennünk ez a gondolat. Most, amikor már jóformán csak percek választottak el tőle, megfélemedtünk az akkori undorról, mert a háborútól még jobban undorodtunk.

A német rádiósok lefegyverzése nem okozott lelakisimeretfordalást bennünk azért, hogy hogyan jártunk el volt szövetségeseinkkel szemben, mert azok is olyan pökkhendiéek voltak, mint általában a németek többsége. Mikor azonban a német összekötő tisztre is sor került, kissé furcsán éreztük magunkat, mert ő egészen más volt, mint a többiek. Más választásunk azonban nem volt.

Az, hogy rádióinkat a szovjet összekötő tiszt elkérte tőlünk, vagy, hogy a fegyvereinket éjjelre a tornaterem előcsarnokában lerakatták velünk, nem okozott csalódást, mert adott

esetben mi is bizalmatlanok lettünk volna velük szemben. Viszont az, hogy szavukat nem tartották meg és másnap nem adták vissza, mit, ahogyan azt ígérték, már ellenségdolgokat bennünket. Bár sem a rádió, sem pedig a fegyverek nem hiányoztak senkinek, de felmerült bennünk a kérdés, vajon betartják-e a parlamenteknek adott ígéreteiket.

A következő csalódás – de ez már kellemes – akkor ért bennünket, amikor elindultunk a gyűjtőhelyre. Kísérőink, Andrej és társai olyan aranyos emberek voltak, mintha már több éve barátaink lennének. Megnyugodtunk ekkor, hogy új szövetségeseink között is lesznek rendes emberek.

Megjeddünk viszont, amikor Zólyombucsára, a gyűjtőhelyre megérkeztünk, megpillantottuk a tüskésdróttal bekerített fogolytábort. Feszültségünk elmúlt hamarosan, mert nem a fogolytáborba mentünk, hanem házaknál, a drótkerítésen kívül, szállásoltak el bennünket.

Jól eső érzés volt, amikor átadásnál felolvassák Sztálin hozzánk intézett üzenetét, aki nem, mint ellenségekről emlékezik meg rólunk, hanem hős, egyik legvitézesebb hadosztálynak nevezi a 24. hadosztályt. Vagy például annak a szovjet tisztnek a szemlélete, akitől kérjük, hogy engedje közénk az egyik korábban hadifogságban lévő társunkat, azt felelte: Nem lehet, mert ő cserbenhagyta egységét, ezért megérdemli, hogy bűnhődjék. Ezzel szemben itthon hányszor szemünkre vetették azt, hogy miért harcoltunk olyan sokáig.

Ismét megdöböntünk akkor, amikor hazaszállításunk alkalmával Hatvannál elértük a Budapest-Miskolc vasútvonalat és onnan nem Budapest felé, hanem Szolnokra irányítanak bennünket. Ismét a fogság rémképe villant fel előttünk és csak akkor nyugodtunk meg újból, amikor már Budapest felé robogott, illetve döcögött szerelvényünk.

Az akkori bizalmatlanságunk nem volt teljesen alaptalan. Ezt alátámasztja a História Évkönyv 1984. évi kiadásában Az 1944 év története címen megjelent kiadásában Korom Mihály cikke: „...a határőrség útján jött ajánlatot nem vettük tekintetbe”. Az 1944.szeptember 14-én kelt „Makarov-levél” c. cikkéből vett értesülés szerint Makarov alezredes Kormányzónak küldött levelének elején olvasható:

„V.M.Molotov külügyminisztertől vett információk alapján a tárgyalási feltételek alapjául az alábbiak szolgálnak:

/A levél ezután 14 pontban felsorolja a feltételezéseket, amelyek között a 6. pontban a következő szerepel/: 6. Magyarország teljes integritását biztosítják és amennyiben a szovjet-román megegyezés Erdélyt a románoknak biztosítja is, a béketárgyalásokon a Szovjetunió a népszavazás elvét fogja képviselni.”

/Ezen kívül még több számunkra kedvező ígéret./

Korom Mihály szerint Molotov szovjet külügyminiszter a Makarov levélben foglalt feltételekről Harriman USA nagykövetet is tájékoztatta, aki ezt jelentésében meg is említi.

Ennek ellenére, mikor a Kormányzó e levél alapján megbízott és /Makarov által rendelkezésre bocsátott repülőgépen Moszkvába érkezett küldöttsége Molotovval tárgyal, akkor a levélről már nem tud semmit és természetesen a levélben felsorolt feltételeket sem ismeri el a tárgyalás alapjául. /Először a levél létezését is letagadják, de amikor Csehszlovákiában előkerül annak másodpéldánya, úgy változtatják meg állításukat, ők nem adtak Makarovnak semmiféle utasítást a kapcsolatfelvételre./

Várkuti barátom ekkor így értékeli az eseményeket:

/V/ Pár nap múlva bevagonírozás és irány Magyarország!

Igen hosszú a szerelvényünk, a mozdony nem bírja áthúzni az egyik emelkedőn. Kettéosztják. Én a második felében vagyok. Nem is bánjuk, nem sürgős a dolog. Meditálunk, mi lesz? Úgy hírlík, be akarnak vetni bennünket a németek ellen. Ehhez nem fülük a fogunk. Cseberből- vederbe? Meg olyan idegesítő hírek is szállongnak, hogy a németek külön békét kötnek a Nyugatiakkal! De hát akkor miért nem két héttel korábban?

Röviden: Nehéz idők voltak, amúgy lelki válságban voltunk.

Útközben később – már Magyarországon – kezembe kerül az első demokratikus magyar újság, egymás kezéből kapkodjuk ki. Ebből tudom meg: /majdnem szó szerint/ „... hogy idáig jutottunk / mármint Magyarországon/, azt a lelketlen tanítóknak és a népnyzó jegyzőknek köszönhetjük;” saját szememmel olvastam. /Én is tanító voltam./

Ez volt az első „hivatalos” fogadtatás” hazaérkezésemkor a felszabadult Magyarországon. /Újból volt miről elmélkednem./

Budapesten, a Ferencvárosi pályaudvaron vesztegeltünk 1-2 napot. Csodálkoznak a pestiek: magyar katonákat látnak, bizonytalankodva lelkendeznek. Mondjuk, hogy mi már új katonák vagyunk, nem foglyok. Rövid időre kimerészkedünk az utcára is és nyomon követek Karáth Lacival egy kislányt, aki letakart tálcával süteményt vitt és betért egy cukrászdába. Mi utána. Lacinak volt pénze, a civilek elsőbbséget adtak nekünk, így több mint egy év után újból megismertük a krémes ízet...

Hajmáskéren aztán megalakult az új 5. hadosztály. Annak 14/III. zászlóaljánál szintén, mint zászlóalj távbeszélő szakaszparancsnok, de már, mint alhadnagy nyertem beosztást. A zászlóalj zöme a régi emberekből állott, de naponta kaptunk új embereket is, akiket valahonnan az Alföldről vonultattak be és se testük se lelkünk nem kívánta a katonáskodást. De azért valamennyien önként jöttek.

Bőven elláttak bennünket a németektől zsákmányolt villámgéppuskákkal, aknavetőkkel és nehéz páncéltörő ágyúkkal, de híradó anyagot, ruházatot, járműveket és fogatokat nem kaptunk. Ezeket nekünk kellett összegyűjtenünk. Csináltuk is szorgalmasan. Várpalota környékéről gyűjtöttük össze az ottani harcok során elhagyott vezetéket, mert tudtuk, hogy harc közben mennyire fontos az összeköttetés. Bennünket meg azzal biztattak, hogy rövidesen megyünk a németek ellen.

Hozzáláttak az átnevelésünkhöz is. Kaptunk a zászlóaljhoz egy D tisztet, aki annyira komolyan vette a hivatását, hogy tréfából egy talált Horthy képet akasztottunk az ágya fölé. Először még elérte a tréfát és eltávolította, de amikor aztán másodszor is ott találta, annyira kikelt magából, hogy jobbnak láttuk, ha visszavonulunk.

Az újonnan alakult hadosztályba nőket is toboroztak, főleg az egészségügyi alakulatokhoz és a magasabb parancsnokságok irodai és távbeszélő dolgainak ellátására. Ők is velünk együtt laktak a laktanyában. Nem tudom, hogy a szovjeteknél a lányok, hogyan viselkedtek, de tőlünk hamarosan ki kellett őket tiltani a laktanyából, mert a katonák közül nagyon sokat megfertőztek.

Hajmáskérre érve, az 50 km-es körzetben lakók kaptak 5 nap szabadságot. Ezek közé tartoztam én is. Itt ért a második meglepetés, amelyiket szintén a kellemesek közé tudok elkönyvelni.

Tánczos László szakaszvezető földimmel, később sógorommal gyalog indultunk útnak, de hamarosan felvett bennünket egy szovjet tehergépkocsi. Ezek is olyan kedvesek voltak, hogy Hajmáskérről majdnem hazáig, onnan meg egy másik kocsi, visszavittek bennünket Hajmáskérre. Útközben még Pravdába sodort mahorkával is akartak kedveskedni.

Nem mindenki tudott azonban velük szemben feloldódni, vagy pedig ők sem valamennyien voltak ilyenek. Mikor egy anyaggyűjtő szakaszt, melynek én voltam a parancsnoka, kirendeltek Somlóvásárhely környékére, kimentünk az állomásra és vártuk a vonatot. Egyszer csak egy géppisztolysorozatot hallok. Utánanézek, hogy mi volt az, mikor kiderül, hogy az én embereim voltak a tettesek. Mikor felelősségre vonom őket, hogy mit csináltak, azt válaszolták, hogy két orosz szemtelenkedett egy lánnyal és ők azt nem nézhették. Azt is tapasztalom, hogy két szovjet katona menekül az állomáson felhalmozott kilótt harckocsik egyikébe. Kénytelen voltam embereimnek megmagyarázni, hogy annak ellenére, hogy felháborodásuk jogos, de már nem vagyunk a fronton és az oroszok már nem ellenségeink. Más megoldást is lehetett volna találni a felelősségre vonásra. Az esetből a legérdekesebb az, hogy nem sok idő múlva a harckocsiban védelmet találó és ott tüzelőállást foglaló oroszok fehér zsebkendővel integetnek, jelezvén, hogy ők nem akarják a harcot továbbfolytatni.

Anyaggyűjtés során Vashosszúfaluba sodródtunk, ahol az erdőben egy Budapestről menekített javítóműhely volt telepítve, amire az oroszok természetesen rátették a kezüket és a benne felhalmozott gépeket, szerszámokat és anyagokat a parasztokkal, tehénszekerekkel szállították a kb. 25-30 km-re lévő sárvári vasútállomásra – mivel az ottani vasút még nem volt használható,- ott vasúti kocsikba rakva továbbszállították Szovjetunióba.

Ennek a raktárnak egy szovjet kapitány volt a parancsnoka, akinél, mint illik levizeltem. Nagyon kedvesen, bajtársiasan fogadott. Bár a vizitet nem viszonzta, de sok mindent kaptam tőle a raktárból, olyan dolgokat pl. kábeldobokat, gombolyítókat, amik neki nem jelentettek nagyobb értéket, de nekünk nagyon jó volt, hogy a Várpalota környékén összegyűjtött kábelt használható állapotba hozzuk.

Itt történt az is, hogy az egyik Ausztriából hazafelé tartó szovjet alakulat egy éjszakára Hosszúperesztegen szállásolt el, ahol nekem egy villámgéppuskás rajomnak a műút melletti egyik házban volt a szálláshelye. Másnap a rajparancsnokom jelenti, hogy az egész falút szállásra igénybevevő oroszok az ő szomszédjaikat kihagyták a lakás igénybevételeitől. Úgy látszik, akkor sem bíztak még bennünk teljesen. Lehet, hogy igazuk is volt. Ennek az óvatosságnak én örültem a legjobban, mert embereim virtuskodása miatt engem vontak volna felelősségre.

Ez alatt az idő alatt a hajmáskériekkel le akarták szereltetni a fűzfői vegyi üzemet, hogy elszállítsák azt is a Szovjetunióba, de közben mégis meggondolták magukat

Hajmáskér környékén nagyon sok lőszert halmoztak fel és hagytak ott a németek. Ezek az erdőben voltak szétszórtan elhelyezve. Embereink csak úgy szórakozásból robogatták őket, amit az oroszok szabotáznak gondoltak. Ugyancsak rossz néven vették tőlünk azt is, hogy a laktanyánk melletti hadifogolytáborból néhány magyar hadifoglyot megszöktettek az embereink.

Ezért, amikor a németek kapitulációja után a hadosztályunkat leszerelték, a parancsnokaink azt tanácsolták, hogy ne várjon senki az állomáson a vonatra, nehogy begyűjtsék őket a fogolytáborba. Így aztán a leszerelték a vasút mentén gyalogosan elindulva, leállították az arra haladó vonatot, majd felszállva rá azon folytatták útjukat.

Én ekkor még Vashosszúfaluban anyaggyűjtésen voltam, ahová azt parancsot kaptam, hogy a raktárt a kevésbé értékes anyaggal együtt leltárral adjam át a helyi hatóságoknak, az értékeesebb összegyűjtött anyaggal /járművek, nyergek, lovak, stb./ és embereimmel együtt vonuljak be Hajmáskérre. Ez meg is történt. Embereimet június 22-én leszerelték, engem pedig a Szombathelyi Kerületi Parancsnokságra irányítottak, ahol megbíztak a 311. Devecseri Bevonulási Központ megszervezésével.

Amikor mi anyaggyűjtési megbízatással Hajmáskérről elindultunk, szó sem volt még akkor a leszerelésről. Mi örvendtünk, hogy megszabadulhatunk a laktanyai élettől és egy kicsit szabadabban élhetünk, mint ahogyan éltünk is. Az ott maradottak tovább gyakorlatoznak, vagy legalább is imitálják, mintha azt csinálnák és mind a régi katonák,

mind pedig az újonnan bevonultatott emberek igyekeznek megszokni az új rendet. Farkas Laci így ír róla naplójában:

/F/ Május 6. Meg kell szokni az új rendet. Meg bizony, mert érvényes biztos, hogy: vagy megszokik, vagy megszökik. De hát furcsa ez az egész dolog, az szent. Mert azt megértem és helyesnek tartom, hogy a civil nép politizáljon és szabadon gondolkodjon, de hogy a honvédségnél miért kell a szabadelvűséget behozni, azt nem értem. Lehet, hogy kemény a koponyám és nem veszi be. Lehet.

Május 17. Odakint melegen süt a Nap. Akárcsak július rekkenő napja lenne. Ablakom nyitva a hajmáskéri táborban. Nézek a hatalmas udvarra. A hatalmas fák árnyéka fekszik a földön. Társuk is akad, a heverő bakák. Mezitlábasan, rongyos civil ruhában, szakadt nadrágban, ing nélkül fekszenek. Tétlenül, állandóan az otthon az eszükben. És ablakomon, mint áradat, ömlik az akácillat. A fákon csiripelő, gondtalan verebek ugrálnak. Övük a világ. Gondjuk, bánatuk nincs, gondoskodik róluk Istenünk. De ki gondoskodik a mi szegény elárvult népünkről? Erről a mindenéből kifosztott, rongyosruhás, mezitlábás tömegről. Itt hevernek tétlenül, semmittevésben.

A kiképzés abból áll, hogy kimennek a terepre, lefekszenek, egy-kettő örködik, a többi alszik. Ez így megy napról-napra. Tétlenkednek, odahaza meg áll a munka.

A nép pedig zúg. Ez az egyetlen ruhája, ami rajta van. Váltásra nincs ruhájuk, a tetű megeszi őket. No meg aztán a föld vetetlen, a szőlő megmunkálatlan. Miből fognak megélni? Itt ez a sok ember, a földek pedig ugaron. Igás állat nincs. Ki dolgozza meg a földeket?

Május 19. Ma egy éve harsant fel a kiáltás: „Mozgósítás!” Ezredünket mozgósították. Az ország minden részéből jött, özönlött a sok-sok ember. Sürgés, forgás, fegyverkezés.

És ma, éppen egy év után lerongyolódott emberek állnak körülöttem. Sovány, megöregedett emberek. Csendesek. Nem dalolnak. Mennek haza. Leszerelnek ... Én még maradok...

Május 22. Tegnapelőtt rengeteg foglyot hoztak ide az oroszok. Aki katona arrafelé járt közülünk, elkapták és bevágják a foglyok közé. A mi leszerelésünkről semmi hír.

Május 8-án ugyan befejeződött a nagy háború, mégis az egyik tizedesem azzal a hírral jön Sopronból, hogy a muszkák a napokban 30 sztalinorgonát raktak ki, valamint 30-40 légvédelmi ágyút és állították be sebtében a város körül és erődítenek az Angeron, a Bécsi-dombon és Ágfalván. Más hírek szerint Budapesten is ezt csinálják.

Ellenségondolkoztunk. Úgy látszik, még nincs itt az idő a leszerelésre ...

Június 4. Megkótyagosodott a nép. Fékeveszett barom tud lenni az ember, ha a kötél enged. Nap mint nap olyan dolgok történnek, amin elámul az ember. Tegnap este kicsi híján, hogy agyon nem verték az ezred ügyeletes tisztet. Kiabálni kezdett, hogy miért nem fekszenek le takarodó után. Az emberek kezében ott szorongott a husáng, a löcs, a kő, ha el nem szalad a hadnagy, hát agyonverik ...

Várkuti Jancsi így emlékezik vissza a hajmáskéri eseményekre:

/V/ Hajmáskér erősen lebombázott község. A laktanyák viszonylag épek. Itt szállásolunk el. Műsor: az 5. hadosztály megszervezése. A mi 24.

hadosztályunk jelentős részéből alakul meg a 13. /Vári alezredes/ és a 14. /Kaposy alezredes/ gyalogezred.

a./Segítünk a romeltakarításban

b./Távbeszélők járják a vidéket, híradó anyagokat gyűjtenek, hogy legyen valamink, ne osszanak be puskásnak bennünket

c./Zártrendi gyakorlatok a környéken. /Valamivel foglalkozni kell jelszóval. Frontot megjárt katonákkal ez nehéz, nem is csináljuk./

d./2-3 napos kihelyezésre megyünk a Balatonra, felvesszük a hideg ételmezt, ott meg halat fogunk /robbantással/, a gyakorló kertekben cseresznyét „szerzünk”. Sült halat viszünk „haza” /Hajmáskérre/, megvendégeljük Vári és Kaposyékot.

e./Tiszti gyűléseket „feltágítókat” tartanak ideológiai fejmosás célzattal. Heves viták. Visszatetszést szül, hogy a /zsidó/ hadapród őrmester zsebre dugott kézzel beszél a hadosztályparancsnokkal /Hegedüs ezredes/ a színpadon, mi meg ülünk a nézőtérén /színpadszerű terem/.

f./Női szakaszok alakulnak. Kettőről tudok /láttam/. Sokat derültünk:”Mici ne lógj ki a sorból!” hallom, mert a menetelő szakasz végén Mici nem tartott sort, s a hátratekintő szakaszparancsnok / az meg Muci lehetett/ észrevette.

g./Parancsba adják, hogy nőket – többnyire irodai szolgálatra osztották be őket – este 10 után már nem szabad foglalkoztatni.

h./A demokratizálás jegyében – a szó igazi tartalmát még nem mindenki fogta, foghatta fel-, torzulások jelentkeznek. A legénység könnyebben elégedetlenkedett, „lázongott”, ha nem értette meg rögtön, miről is van szó. /Ez –új szelek fújván- érthető is volt./

Tisztikar elleni hangulat is fellépett. Egy alkalommal Vári alezredes csendesíti le őket higgadt, értelmes, egyszerűbb emberek nyelvével megfogalmazott beszédében. Meg is tapsolják érte.

Előfordult, hogy a legénység feljelentette parancsnokát, mert állítólag a fronton embertelenül bánt velük. /A volt parancsnok zárkába került, új parancsnokot választanak szavazással./

i./Tisztek magyar-orosz nyelven kitöltött igazolványt kapnak.

j./Szomszédunkban fogolytábor van, tele magyar katonával ...

k./Sokgyermekes katonákat /3 gyerektől/ leszerelik, mi leveleket küldözgetünk haza.

Május 9-e, vége a háborúnak! Baranyai őrnagy az épület elé kitett asztalra áll, úgy hirdeti ki lelkes beszédében a nagy eseményt. Nagy éljenzés. Nekünk nagy kő esik le a szívünkről, nincsen külön béke, leegyszerűsödik a helyzetünk.

Leszerelés június 17-én! Miután szomszédunkban lévő lőszerraktár sűrű robbanások közepette már egy-két napja égett, újabb veszély fenyeget bennünket. Az oroszok minket vádoltak szabotázzsal, s fenyegettek, hogy minket is a fogolytáborba zárnak a többiekhez. Ezért tanácsra nem Hajmáskér vasútállomáson szállunk fel a vonatra /kezünkben a leszerelési papír/, hanem azon túl. A mozdonyvezető lassított, mi meg felugráltunk a cammogó vonatra.

A bevonulási központ megszervezésével kapcsolatban kaptam egy „Nyíltparancsot” és útnak indultam Devecserbe. Ekkor még ez volt a járási székhely és Ajka csak egy községe volt a járásnak.

Az ottani járási vezetőség a Járási Bank épületében utalt ki helyiségeket a parancsnokság részére és segítséget adott az irodánk felszerelésére is. Előbb csak egy titkárnővel, később plusz egy számviteli tiszthelyettessel vezettem az irodát. Hetente a község vezetősége által kirendelt előfogattal eldöcögtem Pápára eligazításért a 31. Kiegészítő Parancsnoksághoz. Kocsisaim mindig a leglassúbb vánszorgással haladtak, nehogy megelégedve velük, a következő alkalommal is az ő fogatukat igényeljem.

Július végén odavezenyelték egy ht. hadnagyot, akinek átadtam a parancsnokságot, én meg július 31-én leszereltem.

A következő két eset nem tartozik szorosan a katonasághoz, de mivel erre az időre nagyon jellemzőek voltak az ilyen események, ezeket is leírom. Abban az időben nem nagyon volt tanácsos kerékpáron közlekedni, mert előfordult, hogy útközben az oroszok megállították az embert és elrekvirálták tőle a kerékpárt. /Két ízben én is úgy mentem haza kölcsönként kerékpárral Devecserből, hogy vázára felkötöttem még Vashosszúfaluban gyűjtött, tárnéklküli román géppisztolyomat, hogy az esetleges igénybevevőt elrettentsem./

Apámnak egy alkalommal Vasvárra kellett mennie. Hogy ezt a kellemetlenséget elkerülje, gyalog indult neki a 15 km-es útnak, ami oda-vissza 30 km-t jelentett. Számára az esetnek az az érdekessége, hogy mire hazaért, hazulról vitték el a kerékpárját más egyebekkel együtt.

Még a szeptemberi búcsú alkalmával is történt egy említésre méltó eset. Arra az időre már megszilárdultak annyira a viszonyok, hogy a hatóságok engedélyezték a faluhelyen ilyenkor szokásos táncmulatságot. Javában állt szüleim kocsmájában is a bál, amikor a mikosdi kertészetet vezető oroszok, akik a mulatság alkalmával egy kicsit többet ittak a kelleténél, szemtelenkedni kezdtek a lányokkal. Ezt persze nem jó szemmel nézték a falusi legények és rájuk támadtak. Elég jól helybenhagyták őket. Letépték ruháikat, elszedték pisztolyaikat. Apám szabadította ki őket a felbőszült tömeg, a szintén italos emberek kezei közül.

Utána hazamentek Mikosdra és mindenki megnyugodott. Kis idő után azonban visszatértek, de már géppisztolyokkal felfegyverkezve. Elállták a két kijáratot és mindkét helyen egy-egy sorozatot engedtek a levegőbe. Hogy ez milyen riadalmat váltott ki, azt felesleges leírnom. Menekült mindenki, amerre és ahogyan tudott. Sokan az ablakon ugráltak ki. Ők meg keresték és szedték össze támadóikat, mert azért annyira nem voltak ittasak, hogy az incidens alkalmával nem tudták azt, hogy kik támadtak rájuk. Az elfogottakat szüleim szobájába zárták és mivel már a kocsmá már teljesen kiürült, az utcán folytatták a begyűjtést.

Apám ez alatt kiengedte a foglyokat, mert azok között sokan voltak olyanok, akiknek semmi közük nem volt a verekezéshez. Eddig őt nem bántották, annál is inkább, mert tudták, hogy ő mentette meg őket, de ez a cselekedete nem tetszett nekik. Ezért arra kényszerítették, hogy menjen velük és mutassa meg hol laknak azok, akiket kieresztett az ideiglenes zárkából.

Tánczos Lacival mi is csatlakoztunk hozzájuk, nehogy apámat valami baj érje. Úgy határoztunk, hogy amíg kivilágosodik, megsétáltatjuk őket, bízva abban, hogy addig ők is teljesen kijózanodnak és megnyugszanak. Akkor még nem tudtuk azt, hogy pisztolyaikat is elszedték, csak egy kis szokásos falusi búcsúi összezördülésnek könyveltük el az eseményt. Így aztán az egyik utcából a másikba jártunk, de úgy, hogy sehol ne találjunk senkit. Erre még jobban begerjedtek és apámat Mikosdra akarták kísélni. El is indultunk arrafelé, gondolva, mire a faluból kiérnénk, kivilágosodik. Már a falu végén jártunk, mikor szembe jön velünk az oroszok homokfutója. Megfordultak vele és apámat fel akarták tessékelní rá, hogy valóban elvigyék. Ekkor dulakodás kezdődött köztünk és az egyik orosz géppisztolyának kiugrott a rugója /a másik

géppisztolyos meg nem volt ott/. Mivel így löni nem tudott, apámat arra bízattuk, hogy meneküljön, majd mi fedezzük eltűnését. Ez sikerült is. Utána mi is leszakadtunk tőlük. Persze később az igazi tetteseket fellenségöngyöltették és tettükért felelniük kellett a bíróság előtt.

Aztán hamarosan jött a Rákosi rendszer a kulákdözéssel, beszolgáltatásokkal, padlásfelsepréssel, internálásokkal, ami bizony akkor nagyon felbolygatta a kedélyeket. Közben folyt átnevelésünk a különböző fejtágítókön. Brossurák sokaságát kellett áttanulmányoznunk és vizsgázni belőlük. Persze ez sem volt elég. Annak ellenére, hogy már a Pápai Kiegészítő Parancsnokságon leigazoltak bennünket, amit később a vasvári járási igazoló bizottság is elfogadott, mégis megbízhatatlanok maradtunk, különösen mi, akik szülőfalunkban voltunk pedagógusok. Ezért kérnünk kellett „szolgálat érdekében” megokolással áthelyezésünket anélkül, hogy helységet nevezhettünk volna meg, hova kérjük. Így szombathely mellé Oladra, majd később Herénybe, illetve Kámonba helyeztek bennünket olyan igazgatók keze alá, akikben feltétlen megbízhattak. Itt még jobban alá kellett magunkat vetni az átnevelésnek, annál is inkább, mert ezeket a községeket közben Szombathelyhez csatolták és egy városi pedagógusnak mégis csak illett ideológiailag jobban felzárkózni.

Ebben az időben szervezték nagyon keményen, a parasztok számára sokszor megalázóan a TSZ-eket is, ami még inkább felbolygatta az előbb említett falvak, illetve most már Szombathely peremkerületeinek lakóit, akiket előzőleg már a kötelező iskolai hitoktatás eltörlése és a hittanról való erőszakos lemorzsolás már eddig is szembeállított a pedagógusokkal. Ilyen körülmények között kellett tanítanunk és nevelő munkát végeznünk.

Nem mondhatom, hogy könnyen ment a mi meggyőzésünk, de nehezebb volt átformálni a nagy tömeget, a népet. Sem a rendszerrel, sem pedig az oroszokkal nem tudtak könnyen megbarátkozni. Egy március 15-i ünnepélyen Herényben történt, hogy a műsorunkban szerepelt a „Mit kíván a magyar nemzet” 12 pontjának felolvasása. Egyszer csak egy óriási taps szakítja meg a felolvasót. Először nem tudtam mire vélni a dolgot a színpalak mögött, majd rájövök, hogy a felolvasásnak az pontja váltotta ki a nagy tapsot és lelkesedést, amely azt követeli, hogy „Minden idegen csapatot távolítsanak el az országból.”

Végül jött az 1956-os „ellenforradalom” és annak a szovjet hadsereg által való leverése. Szombathelyen különösebb esemény ugyan nem történt, így részt sem vehettem volna /még ha akartam volna is/ semmiféle megmozdulásban. Utána mégis lefokoztak és beosztottak a felderítő tüzérekhez rádiósnak, majd később katonai szolgálatra alkalmatlannak nyilvánítottak. 1971-ben, mint honvéd kaptam meg az „obsitot” és ezzel véglegesen elszakadtam a hadseregtől.

Szombathely, 1985. március 31-én

JUBILEUMI ÖSSZEJÖVETEL BUDAPESTEN

1985 április 9-én Budapesten a Vörös Postakocsi vendéglőben Szende László százados, a 17. gyalogezred volt 1. segédtszjtje által szervezett / a volt 24. hadosztály katonái részére/ összejöveten elhangzott beszédekből Farkas László magnófelvételéről készített illetve átírt szöveg rövid tartalma.

Dr.Szilágyi Gábor vezérkari százados.

A megmentési akció egyik fő szervezője és a frontvonalon átmenő parlamenterek vezetője, aki tárgyalt a szovjetekkel a harc beszüntetéséről és ennek feltételeiről, akit az akció befejezéséig a szovjetek tuszul visszatartottak.

Beszélt arról, hogy becsületre, felelősségvállalásra, a ránk bizottakkal való törődésre neveltek bennünket és mi ennek igyekeztünk megfelelni. Mi voltunk azok, akik teljesítették a legutolsó törvényes hadparancsot, amely fegyverszünettel kapcsolatban elrendelte, hogy tegyük le a fegyvert és álljunk ellen mindenkinek, aki ezt meg akarja akadályozni. Nem szólhat senki, hogy mi átálltunk és becsülettel harcoltunk.

Ispanovics anti fasiszta egyesület elnöke azt mondta: a 24. hadosztály nem ellenálló. Azt hiszem, ő nem harcolt, nem tudhatja, mi az ellenállás. Az 1. és 6. hadosztály semmivel sem tettek többet, mint a 24. hadosztály, amelyik harc árán állt át. Teljesítettük a parancsot: „álljatok ellen mindenkinek, aki a fegyverletételt meg akarja akadályozni.” A mi példánk már csak példa legyen!

Szende László százados a volt 17. gyalogezred 1. segédtszjtje az akció másik főszervezője, aki a tárgyalások alapján megszabott feltételek szerint a hadosztálynál irányította az akció lebonyolítását.

Beszédében beszámolt a 24. hadosztály harci eseményeiről, a hadosztály helytállásáról, feltüntetve a magasabb vezetés által elkövetett hibákat /géppuskák kicserélése, tartalék és lőszerhiány, kedvezőtlen arcvonal, a németek leváltása, tervezett visszavonulás elrendelésének késése, németek állásainak változatlan átvétele, amit az oroszok már ismertek, a kiképzésünk hiányosságai, amely kimélte az embereket/: beásás elhagyása, akadályok leküzdése, stb ./ mellőzi a tüzérséggel, a repülőekkel való együttműködést, gyakorlatokon tiltotta a géppuskával való átlövést, stb. Drágán fizettünk meg érte.

Ismerteti Nádai István vezérezredes 1. hadseregpáncsnoknak azt az álláspontját, amely szerint a magyar hadsereg szállja meg az általa kiépített Árpád-vonalat, illetve az előretolt Hunyadi állást, amit a németek nem fogadtak el. Kivezényeltek bennünket Ukrajnába, amelynek eredménye 1944. április 17-től 578 tiszt és 14993 fő legénység elvesztése, mielőtt az általa javasolt Kárpátok gerincét elértük volna. Nem beszélve ekkor még a rengeteg felszerelésről, ami szintén elveszett. Ezekkel megszállva a szorosokat, meg lehetett volna akadályozni Erdély előzönlését.

Megemlíti az október 15-i proklamáció beolvasásának hatását, melyet mindenki örömmel vett tudomásul, de sehol nem lehetett találni felelős páncsnokot /ezredpáncsnok, hadosztálypáncsnok/, aki intézkedett volna. Az oroszokhoz átment tisztek / hadifoglyok/ páncsát pedig nem teljesíthették.

Szicíliai partraszálláskor /1943. július/ lett volna meg a történelmi lehetősége hazánkunk, hogy cselekedjünk, mert ekkor a németeknél nagy volt a züt-zavar.

Ecseteli az átállás nehézségeit, ugyanis a tervet a zászlóaljparáncsnokokon kívül nem lehetett senkinek sem a tudomására hozni. Az aknavető figyelő pedig látva a románok gyülekezését lovette őket, ami ellenkezett a megállapodásban lévő feltételekkel. Ezért öntevékenyen újabb parlamentereket küldött át a helyzet tisztázására.

A németek amikor tudomást szereztek akciónkról, erőszakkal akarták törekvésünket megakadályozni, de mi fegyveresen ellenálltunk. Nem támadtuk a németeket , csak ellenálltunk és lefegyvereztük azokat, akik belénk támadtak.

Említi ő is a berakodásnál felismert volt 24-es hadifoglyok kikérését, amelyet a szovjet parancsnok elutasít azzal, hogy azok nem katonák, selejt emberek, szökevények. Nem méltók önökhöz, akik bátran harcoltak. Ezért megkapják méltó büntetésüket. Végül elmondja, hogy elkészült a forrói hősihalottak síremléke, amelye szeretnénk megkoszorúzni. A koszorúk árához kéri a jelenlévők támogatását és a jelenlévők előtt is kifejtí a forrói esperes iránti elismerését és háláját.

Vári Ferenc alezredes, a 4/II. zászlóalj volt parancsnoka, mint a jelenlévők között a legidősebb mond köszönetet aki a gondolatot szülték, hogy itt lehetünk, itt vagyunk. Ez nyílt elismerése – amit mi nagyon jól tudunk, amit nem tud a nagyközönség, függetlenül attól, hogy a politikai vezetés rossz vágányra állította, vagy rosszkor állította át sorsunkat. Mi, akik ott kint verekedtünk mi tudjuk -, hogy a becsület mezején verekedtünk és akik ott meghaltak, azok hősi halottak. Becsületesen estek el. Ezeknek meghajtom fejemet.

Álljunk fel egy percre, a hősi halottak emlékére, és ugyancsak emlékezzünk a 40 év alatt elhalt volt bajtársainkra is. /Néma felállás./

Az összejövetelelen részt vettek:

Dr Szilágyi Gábor és Lám Károly vezérkari századosok, Vári Ferenc alezredes /4/II./, Györög Mátyás főhadnagy /5/I./, Horváth Gyula százados /21/I./, és Buzsáky László százados /24/I./ zászlóaljparancsnokok, Süle Sándor főhadnagy /4/II./ és Várkuti János zászlós /5/I./ zászlóalj segédtisztek, Csikor Kálmán, Surányi Elek és Szende László századosok /a 4., 5. és a 17. gyalogezredek 1. segédtisztek/, Farkas László és Karáth László zászlósok /a 4/I. és a 17/II. zászlóalj távbeszélő szakaszparancsnokok. Keszei János és Mara István hadnagyok /5/I. és 17/I. századparancsnokok, Forgách Ferenc zászlós /21/I. aknavető szakaszparancsnok, a 21/I. zászlóalj orvosának a fia plusz még 2 fő 5/I.-es távbeszélő és Pankotai Gábor valamint Surján Elek felesége. /2-3 személyre nem emlékszem/ Szigethy István honvéd, Horváth Ernő honvéd.

1987. MÁJUS 31. HŐSÖK NAPJA

Ismét ellátogattam Forróra, hogy kegyelettel adózzak az itt eltemetett hősi halottaink emlékének. Meglátogattam a csatateret, ahol vérüket ontották és virágot helyeztem el emlékművel megjelölt sírjuknál. Utána kiatóztunk Buzitára, ahol nagyon mostoha helyzetben töltött el két napot zászlóaljunk Buzita és Makranca között. Naplóm visszaemlékezik az idevezető út nehézségeire, de hogy ilyen sok és ilyen nagy emelkedőkkel küzdöttünk akkor, nem gondoltam volna.

A magyar hősi halottak sírja

*A német hősi halottak sírja
(Vadászainál itt nyugoszik Pápai Zoltán is)*

A forrói hősi halottak jelképesi sija és emlékműve

A volt forrói csatater a románok volt állásából nézve

Moknancia előtti lápa síkiály Buzitáról nézve

Tartalom

HONVÉDESKÜ	3
Karáth László	4
BEVEZETÉS BEVEZETŐJE	5
BAZSÓ MARCI LEVELE ÉS JAVASLATA	5
ELŐSZÓ	8
BEVEZETÉS	12
ÁLTALÁNOS RÉSZ.....	15
HELYÜNK A MAGYAR HADSEREGBEN I.	17
A 17. GYALOGEZRED PARANCSNOKAI, TISZTIKARA	21
AZ EZREDPARANCSNOK ÉS A ZÁSZLÓALJ PARANCSNOKAI	22
A 17/II. ZÁSZLÓALJ TISZTIKARA	25
A KIEGÉSZÍTÉST SEGÍTŐ SZEMÉLYEK ÉS ALAKULATOK NAPLÓI, VISSZEMLÉKEZÉSEI ÉS AZOK JELZÉSE:	26
K É T P O G Á N Y K Ö Z T	27
PARANCSNOKOM.....	40
A NÉMETEK MEGSZÁLLJÁK AZ ORSZÁGOT	44
MOZGÓSÍTÁS, ELVONULÁS.....	47
NYUGALMAS NAPOK A HADMŰVELETI TERÜLETEN	54
HARCOK A KÁRPÁTOK ELŐTERÉBEN	60
A FRONT ÁTTÖRÉSE	70
A LAHOWCE-I HÍDFŐ ÉS HÍD VÉDELME	92
OSMOLODA ÉS OSTODOR VISSZAFOGLALÁSA.....	119
HARCOK A KÁRPÁTOKBAN.....	125
BÉRCES KÁRPÁT ORMÁN ŐRT ÁLL.....	130
A „HUNYADI - ÁLLÁS ”-BAN	130
A „SZENT LÁSZLÓ VÉDŐÁLLÁSBAN”	153
AZ ÁRPÁD VONALBAN	165
VISSZAVONULÁS? HALOGATÓ HARCOK A KÁRPÁTOK FELSŐ VONULATAIN	169
RETESZÁLLÁS A TARAC PARTJÁN.....	170
A 24. GYALOGEZRED KÖTELEKÉBE OSZTJÁK BE ZÁSZLÓALJUNKAT	172
RETESZÁLLÁS GÁT KÖZSÉGNÉL	174
VISSZAFOGLALJUK ÉS VÉDJÜK CSAPOT	176
KIÉRDEMELT PIHENŐ PÁCINBAN.....	183
TISZAKARÁD	189
OLASZLISZKA	191

FELSŐDOBSZA /LŐRINCKE TANYA/	193
FORRÓ	195
1981. JÚNIUS 9-11-I FORRÓI UTAZÁSOM.....	199
VISSZAVONULÁS, RETESZÁLLÁSOK A KÁNYI ERDŐNÉL ÉS AZ IDA PATAK MOCSARAS RÉTJEIN	204
SOMODI.....	205
1945.....	208
BARKA.....	208
HARCOK A SZILICEI FENNSÍKON ÉS ROZSNYÓ KÖRNYÉKÉN ..	215
VISSZVONULTUNK A GARAM VÖLGYÉBEN	221
A SAJBAI VÉDŐÁLLÁS	223
AZ UTOLSÓ CSATÁROZÁSAINK	242
AZ UTOLSÓ VÉDŐÁLLÁSBAN	253
ÚTBAN HAZAFELÉ	259
EPILOGUS	263
JUBILEUMI ÖSSZEJÖVETEL BUDAPESTEN	271
1987. MÁJUS 31. HŐSÖK NAPJA	273

¹ A hadifogságtól való félelem nem is volt olyan alaptalan. Hírt ugyan nem kaptunk a II. Világháborúban foglyul esett katonákról még a Vörös kereszt útján sem, de apáink nem sok jót meséltek az I. Világháború hadifoglyainak szibériai viszonyairól. Ezért volt hatása a gépkocsikra festett feliratoknak is. De hozzájárult a félelemhez az is, hogy a németek, amikor elfoglalták a szovjetek által megszállt lengyel területet elhíresztelték, hogy Katny-ban feltártak egy tömegsírt, melyben 15000 lengyel tiszt és altiszt volt eltemetve, akiket tarkólövessel végeztek ki az oroszok. Igaz viszont az is, hogy a háború végén a szovjetek a németeknek tudták be ezt a tömegmészárlást. Félelmünk tehát m mind az orosz fogságtól, mind pedig a német internálástól jogos volt.

A Katny-ban feltárt 15 000 lengyel tiszt és altiszt meggyilkolását mindeztideig tagadták az oroszok. Ma 1990 április 13-án közölte a rádió, hogy végre elismerték, hogy ők voltak a tettesek.

Itt említem meg azt is, hogy az elmúlt év végén jutott tudomásunkra az is, hogy nemcsak civil férfiakat, hanem fiatal leventéket és ami méginkább megdöbbentő fiatal nőket (pl anyát két gyermeke mellől/ tizezer számra hurcoltak el Szibériába, ahol embertelen körülmények között szénbányában dolgoztatták őket. *kézírással beszúrt jegyzet

A mostani háború után is nagyon siralmasan tértek vissza Szibériából a sok szenvedést elviselt hadifoglyok –köztük nagyon sokan olyanok is, akik katonák sem voltak, akiket a háború után a fogolykísérők gyűjtöttek be a foglyok közé a táborok környékéről, vagy ahol éppen elhaladtak. – Még többen szenvedtek azok, akik francia fogolytáborba kerültek, azzal a különbséggel, hogy az ő fogságuk rövidebb ideig tartott.

És milyen sokan nem térhettek haza, mert a rosszul tápláltság vagy egyéb okok miatt a fogságban meghaltak.

² Mivel a Kárpátokban, a védőkörletünkben zsidó munkaszolgálatosok is dolgoztak, úgy gondolom néhány szóval róluk is meg kell emlékezni, annál is inkább, mert általában eltúlozzák az ő szenvedéseiket.

Kétségtelen, hogy az a bánásmód, az a megaláztatás, amiben a legtöbb helyen részük volt /de általánosítani itt sem lehet / felháborító és mindenképpen elítélendő, de ők sem végeztek nehezebb munkát, nem volt rosszabb az ellátásuk, mint a mi első vonalban lévő katonáinknak, de helyzetük sokkal biztonságosabb volt, mert /legalább is nálunk/ nem dolgoztak az első vonalban. Így elhelyezésük is jobb volt, mit az első vonalban harcoló katonáé.

Ezt alátámasztja /G/ visszaemlékezése a Kárpátokban lévő „Hunyadi-állás” főellenállási vonal Wysoka-i szakaszáról, amiről így ír: „Sokat szenvedtünk a hideg miatt, nehéz és fárasztó volt az utánpótlás, nem volt tisztálkodási lehetőség, de rosszabb helyre ne kerüljünk soha”. Pedig nagyon sokszor voltunk ennél

sokkal rosszabb helyeken is. Érthetetlen viszont az, hogy amikor a 7. hadosztály tábori kórházának csak egyetlen sebésze volt, nem osztottak be zsidó sebészeket, akik ott bizonyára hasznosabb munkát végeztek volna / és szükség is lett volna rá/, mint a hágó építésénél.

³ A VII. Hadtestparancs 2548/VII.hdt.I.a. 44.VIII.4.sz.Harcleírásából.

⁴ Tények és tanúk: Hitler 68 tárgyalása c. könyvből.

⁵ Hist. 1980./1.sz

Maciej Kominski: A német-lengyel háború és a magyar politika

„ 1939 szeptemberében a németek felajánlották Magyarország északi határainak korrekcióját Lengyelország rovására Turka és Sambor térségében Ribbentrop első ízben szeptember 5-én Sztójay Dömével, a berlini magyar követtel folytatott megbeszélésén vetette fel ezt a gondolatot. Csáky két nap múlva a birodalmi külügyminiszterének „tábori szállásán” történt találkozásakor az ajánlatot visszautasította. Sosem volt ez vitatott terület, de ebben az időben a tagadó válasznak különös jelentősége volt.”

Hitler ezzel is el akarta kötelezni Magyarországot, hogy résztvegyen a lengyelek elleni háborúban.

⁶ Hist. 1982.11..

Tiskovszky Loránt: Újabb adatok Teleki haláláról címmel visszaemlékezéseket, illetve leveleket közöl, amelyekben ugyan sok az ellentmondás, de azt állítják, hogy Telekit úgy gyilkolták meg.

Az öngyilkossági verziót legtöbbször -Teleki mély vallásosságára hivatkozva-, mint eleve lehetetlent utasítják el.

Az akkor kiadott hivatalos jelentések semmitmondó volta ugyancsak alátámasztja az öngyilkosság elvetését.

Dr Zakar András írja, amikor ő odament az inastól kérdezősködött, hogy mi történt, akitől megtudta, hogy a dolgozó szobájában az ágyon feküdt, bal kezében egy nagy pisztoly, párnáján sok vér, a csigolya fehérsége kiviláglott. Az ágyon dulakodás nyoma, a szekrényajtók kinyitva, fiókok kihuzigálva, átforgatva, a padlón véres papírlapok szétszórva. Közben odajött hozzánk Sombor Schweizer, aki minden kérdezősködést megtiltott. Pusztaszerinek megtiltotta a fényképezést is.

Zemplén Elemér a jegyzőkönyvet idézi – az általa akkor látottat-, amelyeknek lényege az volt: A miniszterelnök ágyban feküdt jobb oldalán. Jobb halántékán a golyó bemenetele látszott. A megérkező törvényszéki orvos megjegyezte: Aki föbe lövi magát fekvő helyzetben, annak karját a lövés taszító ereje kivágja és a revolver a földre esik. Csak egy lehetséges, hogy a miniszterelnököt föbelőtték és kezébe adták a revolvert. Ugyanezt állapította meg a kis idő múlva érkező soros ügyész is. Majd hiányolták a törvényszéki orvos távolmaradását és tovább beszélgetve megállapították megváltozott, hogy ez ideig többrendbeli jogszabály ellenesség történt, mert a vizsgálat során sem a rendőrséget, sem az ügyészt, sem a vizsgálóbírókat nem hívták a helyszínre. A holttestet nem a törvényszéki orvos, hanem Bakay sebészprofesszor nézte meg.

A visszaemlékezések kettős helyszínről beszélnek, vagyis nem ott lőtték le, ahol megtalálták, hanem úgy szállították oda a holttestet.

A lövés vagy ütés kérdése is felmerül. A jegyzőkönyv szerint a koponya a két halántékon volt keresztül löve, viszont több szemtanú a tarkó feletti nagy roncsolásról beszél. Ez utóbbit támasztja alá az is, mikor a holttestet 1947-ben exhumálták, feltűnt, hogy a koponya tarkó része csaknem teljes egészében hiányzik.

A búcsúlevelek létezéséről is csak később esik szó. A nyilvánosságra kerülő búcsúlevelél stílusa idegen Telekitől és nem utal öngyilkosságra. Egy másik cédula egy tervről beszél. Abban sincs szó öngyilkosságról, hanem ha nem sikerül, lemond.

A terv állítólag az angolok 60000 főnyi angol-lengyel ejtőernyősöket dobtak volna le Baja és Szeged térségébe. A beleegyező választ futárral küldték. A Gestapó a futárt Palotaszállásnál elfogta volna /a megállított vonatról leszedte/ és megszerezte az iratokat. Ezzel hozzák kapcsolatba a felforgatott szobáját is.

Éjjel 2 óra körül két német tiszt távozását is látták a Sándor palotából.

2-án este cserkész tisztekkel lelkigyakorlaton vett részt. Utána vacsora, de onnan már el kellett mennie, így gyónását is csak később ¾ 1- ½ 2 óra között végezte el. Közben 12 órakor Bárdossyval érkezett a Sándor palotába. 7 órakor ment volna misére a Bazilikába.

Akár gyilkosság, akár öngyilkosság történt, okának az utolsó órákban kellett jelentkeznie.

⁷ Szombathelyi Ferenc vezérezredes VKF. névmagyarosítása rejtette sváb eredetét, az adott nyilatkozata pedig határozottan németellenes beállítottságra utal. /Lehet, hogy megtévesztő szándékkal tette/. Ezért írtam azt, hogy „Nem tudom elképzelni, hogy ilyen hamar megváltozott volna a véleményük. Könyvem bekötése után olvastam, mikor március 19-i német megszállás előtt a Kormányzóval kint voltak Hitlernél, Horthy nem egyezett bele Hitler követelésébe, ezért megszakította vele a tárgyalásokat és haza akart

utazni, ő volt az, aki rábeszélte a Kormányzót, hogy maradjanak, folytassák a félbeszakadt megbeszéléseket és egyezzen bele a német megszállásba. Itt már felfedte a németekkel való szimpatizálását? Vagy így akarta elejét venni egy nagyobb tragédiának?

⁸ Varga János: Ellenállás, hamisítás, provokáció c. írásából

⁹ Hist. 1979./2.sz.

Juhász Gyula: Magyar béketapogatózások 1943-ban

...Azt is leszögezhetjük, hogy a németbarát kisországok közül 1943 őszéig a legintezivebb béketapogatózások Magyarország részéről nyilvánultak meg.

A Kállay-kormány különböző rangú és rendi megbízottai már viszonylag korán, 1942 őszétől keresték a kapcsolatot az angol-amerikai szövetségesekkel a semleges országokban. Az angol külügyminisztérium ezekről rendszeresen tájékoztatta mind az USA mind pedig a Szovjetunió kormányát.

1943. augusztus második felében – a szicíliai partraszállás és Mussolini bukása után – úgy tűnt, hogy a magyar kormány végre felfogta, mit kívánnak értesítésére a szövetségesek. Veres Péter a külügyminisztérium fiatal munkatársa, aki már korábban is kapcsolatban állt az angolokkal aug 19-én Istambulban Kállay miniszterelnök, Keresztes-Fischer belügyminiszter és Szombathelyi vezérkari főnök és a külügyminisztérium több vezető tisztviselője nevében felajánlotta Magyarország feltétel nélküli kapitulációját és annak mielőbbi megvalósulását.

A Brit Vezérkari Főnökség nagy jelentőségűnek tartotta volna a magyar kapitulációt, amelyet esetleg más csatlósok is követnek, de állásfoglalásában leszögezte: „Magyarország kétségtelenül tisztában van azzal, hogy kapitulációjára a németek az ország inváziójával felelnének, mi pedig a jelenlegi körülmények között semmiféle segítséget nem tudnánk neki nyújtani, tehát a kapituláció nem lehetséges.”

A nemzetközi helyzet és Magyarország belső viszonyainak ismeretében és a sok fajta forrást összegezve azt mondhatjuk, hogy 1943 őszén a magyar „kiúgrásnak” nem voltak meg a reális feltételei.

Namier professzor, a nemzetközi zsidó szervezetek vezetője a következőket jelentette ki az angol külügyminisztérium illetékeseinek: „... súlyos aggodalommal gondolunk azokra a lehetséges következményekre, melyek Magyarországon viszonylagos biztonságban élő 80000 zsidót súlytanának, ha a magyar kormány idő előtt szakítana Németországgal. ...Erre a németek az ország megszállásával válaszolnának. ... Kiírtanák Európában utolsóként fennmaradt zsidóközösséget... A zsidókat illetően egyetlen remény, hogy a magyarok semmit nem tesznek addig, míg nem látszik valószínűnek, hogy a németek már nem képesek reagálni...”

/ Minket magyarokat talán megkíméltek volna ?!!!/S//

Veresnek szánt választ ismertették USA-val és a Szovjetunióval: „Magyarország elszakadása Németországtól felbecsülhetetlen előnyt jelentene, feltéve, ha megfelelő pillanatban történik. Másfelől viszont nem tanúsítanánk nagy előrelátást, ha elfecsérelnénk a magyarok átállásából adódó lehetőségeket, s pusztán annak időelőtti kitérését akarnánk elérni ... Minden az időzítésen múlik...”

1986. november 9-i TV műsor /Emlékezés Szentgyörgyi Albertra/ foglalkozott a tudás, a németektől való elszakadás terén kifejtett munkájával. Szentgyörgyi a már korábban felvett riportban elmondja, hogy mielőtt elindult volna Istambulba, hogy az angolokkal felvegye a kapcsolatot, felment Kállay miniszterelnökhöz, aki azt mondta neki, hogy ő azért beszél a zsidók ellen, hogy a németeknek a figyelmét elterelje róluk. Az istambuli tárgyalások után rádióan akarta az angolokkal az összeköttetést tartani, de a németek megtudták és kérték Horthytól a kiadatását, amit a Kormányzó megtagadott. A német megszállás idején azonban már neki is bujkálnia kellett, hogy elkerülje a németek megtorlását. A németek kiűzése után a szovjetek különös figyelemmel voltak iránta. Minden kívánságát teljesítették. Később a Szovjetunióba is meghívják. Ott is megkülönböztetett bánásmódban volt része. Nem marad ott, hazajön, hogy résztvegyen az ország újjáépítésében. 1947 után a Rákosi személyi kultusza idején vándorol ki USA-ba.

¹⁰ Vargyai Gyula: Tengelytörések /1985/ című könyvének 122. oldalán a következőket írja:

...A kutatás számára mintegy évtizede felszabaduló angol iratanyag a leglényegesebb összefüggések felderítését lehetővé teszi.

Így tudunk a még 1942-ben Stockholmban küldött Gellért Andor tevékenységéről, aki az ottani magyar követség sajtóattaséjaként kapta a feladatot: a svéd főváros angol és amerikai diplomatáival vegye fel a kapcsolatot ...

Jelentős epizód Szent-Györgyi Albert istambuli tárgyalásai. A Nobel díjas tudós 1943. február 7-én érkezett a török városba, ahol sikerült tárgyalni az angol megbízottakkal. A professzor közölte velük, hogy „...mielőtt Budapestet elhagyta, érintkezésben állott Andorka tábornokkal /volt madridi magyar nagykövettel/, Peyrerrel /a szocialisták vezetőjével/, Szakasiccsal /a népszava főszerkesztőjével/, Kállaival /szerkesztő/-Kállai Gyuláról van szó – Vázsonyival /a Demokrata Párt vezetője/, Sigrayval /a legitimisták vezetője/, Kovács Imrével /Parasztpárti vezető/ és Vargával /a Kisgazda Párt helyettes vezetője/. Szentgyörgyi Albert elmondta, hogy ezek a személyek jóváhagyták kezdeményezését és biztosították

„...teljes mértékben támogatnak minden akciót, amit ő a szövetségesekkel egyetértésben vállalna.” A professzor arról is beszámolt az angoloknak, hogy utazásáról értesítette Kállay miniszterelnököt és Nagy Vilmos honvédelmi minisztert. Szent-Györgyi tehát nem a kormány nevében lépett fel, de a vezetés tudott útjáról. A professzor felvázolta az angoloknak elképzeléseit: „...a fasiszták kivételével minden magyarországi politikai és egyéb szervezet elfogadná őt olyan kormány miniszterelnökének, amely a német hadsereg összeomlása előtt, vagy azzal egyidejűleg alakulna meg ... Közölte nem lehet a magyar vezérkar támogatására számítani mindaddig, amíg önnét el nem távolítják a huszonöt német, vagy németbarát törzstiszteket.

Közben a honvédelmi miniszter két megbízható hadtestet szervez, amelyek teljesen mentesek minden német vagy fasiszta befolyástól, és nem küldenek több magyar csapatot az orosz frontra.

Szent-Györgyi közvetítők révén eljuttatott egy emlékeztetőt az egysült Államok ankarai nagykövetének is. Ebben részletesen ismertette Kállay Miklós miniszterelnök nézetét arról, hogy a magyar kormány, az adott helyzetben mit tud, és mit nem tud tenni.

Szent-Györgyi Albert a kormánnyal való kapcsolatai ellenére is a demokratikus és liberális ellenzék nevében lépett fel, szükségesnek tartotta a kormányzati rendszer megbuktatását és katonai fellépését Németországgal szemben.

A Nobel-díjas tudós kezdeményezésének a brit Külügyminisztériumban igen nagy jelentőséget tulajdonítottak.

A Kállay-Kormány is folytatta próbálkozásait. 1943 március elején diplomáciai futárként érkezett Stockholmba Szegedi-Maszk Aladár a Külügyminisztérium politikai osztályának helyettes vezetője, aki közölte tárgyalópartnereivel: „...amerikai, angol vagy lengyel invázió esetén Magyarország csak jelképes ellenállást fog tanúsítani. De makacsul fog küzdeni a szovjet, román vagy jugoszláv katonai erők ellen.” Svájcban Barcza György volt londoni nagykövet Norton brit követtel keresett kapcsolatot, Törökországban Schrecker Károly egy hosszabb emlékeztetőt juttatott el az angoloknak.

Mussoloni bukását követően hivatalos útra viszik a béketapogatózásokat. Veres László 1943. augusztus 19-én a miniszterelnök, a belügyminiszter, a vezérkar főnöke és a Külügyminisztérium politikai osztályának vezetőjének megbízásából tájékoztatja a szövetségeseket, hogy az ország hajlandó a feltétel nélküli megadásra, Kállayék azonban halogatják a szövetségesek követeléseit.

¹¹ De kik voltak ezek az emberek? Lehet-e miattuk minket, magyarokat, vagy ha úgy tetszik a magyar vezetőket elítélni?

Azt hiszem, azt mondanom sem kell, hogy a történelem folyamán /tatárjárás, török uralom, szabadságharcok/ a magyar nép milyen nagy veszteségeket szenvedett. Ezekben a harcokban a magyarság színe-java pusztult el. Különösen a török uralom elmúltával egész országrészek elnéptelenedése volt tapasztalható, ahová a szomszédos országokból jöttek menekültek, ahol még tartott a törökök elnyomása. De távolabbi vidékekről is, a francia határ közeléből és más olyan német területekről jöttek olyan családok, akik ott nem tudtak megélni, vagy éppen jobb életet reméltek. A berepülők többsége szegény volt; a „nincs” elől menekült. Később Habsburg uralkodóink felismerve ezt, hogy ezek a német telepések mennyire segítheti elnéptelenedési politikájukat, még inkább szorgalmazták a németek idetelepítését azzal, hogy nemcsak földet, hanem felszerelést, állatokat és adókedvezményt is biztosítottak számukra, sőt falvakat is építettek az idetelepülők részére. Ugyanakkor nem engedélyezték a magyaroknak más országrészből való letelepedését olyan területekre, mint pl. Bánságba, ahol jó termőföldek voltak. A jobbágyfelszabadulás után is nagyobb kedvezményben részesültek az idegen telepések, mint a felszabadult jobbágyok, nem beszélve a korábban még fel nem szabadultokról.

A földesurak közül is sokan harcoltak az osztrákok politikája ellen. A szabadságharcokban és az összeesküvésekben résztvevő főurakat kivégezték, vagy börtönbe vetették, birtokaikat pedig elkobozták és idegeneknek adományozták, akik közül a Monarchia felbomlása után sokan beilleszkedtek a magyar életbe, jó néhányan az államvezetésbe, de még többen a katonaságnál megtartották vezető szerepüket.

A betelepült svábok is szorgalmasan dolgoztak és hogy a kapott, vagy később szerzett föld fel ne aprózdójék, a jobb módúak tan itatták „fölsleges” gyermekeiket, pap, ügyvéd, orvos, hivatalnok lett belőlük, és mivel a közös hadsereg német hivatalos nyelve különösen kedvező volt számukra. Igen sok lett belőlük a katonatiszt, akik aztán később is katonai pályára adták gyermekeiket.

A magyaroknál jóval tehetősebb sváb parasztok sokkal nagyobb számban tudták felsőbb iskolákba küldeni másod és harmad szülőteiket, mint a magyar parasztság. A 30-as években még a névmagyarosítástól sem riadtak vissza, hogy ezzel is asszimiládólásukat színelve, magasabb pozíciókba jussanak.

Talán nem is volt velük addig baj és a sváb paraszti tömeg sem képviselt politikai értelemben valamiféle „némettudatot” mindaddig, míg Hitler beléjük nem ültette a „felsőbbrendűfaj” elméletét és vele együtt azt, hogy igényt tart mindenkire, akinek német vére van, azokra is, akik elszakadtak, mert a német vér, német lelkiség „egylényegű a fajjal, amelyből kiszakadt”. Jogaik azonosak a birodalmon belüli „népközösség” jogaival.

Így lett a „leglojalisabb német nemzetiségből” –akiket a német kezdeti sikerek különösen elvakítottak-, a magyarokat legjobban gyűlölő, a magyarokkal rokonszenvezőket „árulónak” nevező, és még a magyar zászlót is meggyalázó nemzetiség. Ezt alkalmam volt magamnak is tapasztalnom, amikor diákkoromban egy szegedi kerékpáros kirándulás alkalmával társaimmal együtt 1939-ben a baranyai sváb falvakon keresztülhaladva, még egy pohár vizet sem voltak hajlandók adni a szomjazó diákoknak. Igaz mindegyikünknek a kerékpárján ott lengett egy kis Nagykanizsán vásárolt nemzeti zászló, amit nem a svábok bosszantására szereltünk fel, de ők úgy látszik annak vették és ez böszítette fel és hangolta ellenünk őket. Ha a középosztályba és a tisztikarba került svábok gyűlölet nem is mutatkozott meg, arra elég volt, hogy szeretett „vezérük”, Hitler, minden németellenes megmozdulásról tudomást szerezzen, vagy nagyobb beosztásban lévők szabotálják a Kormányzó parancsait, vagy a magyar kormány rendeleteit. Így nem lehet csodálkozni azon sem, -és főleg irigyelni azokat a magyar vezetőket,- hogy nem tudtak bennünket kiszabadítani a németek karmai közül. Ezért elítélni sem lehet őket, de a magyar nemzetet sem. A finnek, a románok, a bolgárok nemcsak ezért voltak kedvezőbb helyzetben nálunk, mert messze estek Németországtól, hanem azért is, mert ők kikerülve a Habsburg elnyomást, mentesek voltak ezektől a kellemetlen telepeseiktől, akik beépülhettek volna állami és katonai vezetésükbe. Minket a törökök ellen a „Nyugat” csak elvérezni hagyott, az 1948-as Szabadságharcot pedig az orosz cár /nem a szovjetek!/ katonái verték le. Persze ebből sem lehet általánosítani, mert a sváb telepések között is akadtak rendes emberek. Száraz György: Tábormok c. könyve /Magvető kiadó 1984./ -ahonnan ezeket a gondolatokat vettem,- Pálffy /Oesterreicher/ György altábornagyot – akinek az apja már takarékpénztár igazgató, de nagypapa a magyar néphadsereg egyik legfőbb szervezője, a Katonai Politikai Osztály vezetője – sem lehetett Hitler bérencei közé sorolni, akit aztán Rajkkal együtt mégis kivégeztek, majd később mindkettőjüket rehabilitálták.

No és mi lett volna a magyarság sorsa egy német győzelem esetén?

Az április 6-i események után nem szívesen kerültem volna a kezükbe. De még akkor sem sokat várhattunk volna tőlük, ha végsőkig kitartunk mellettük, mert az esetben nemcsak a hazánkba betelepült svábokhoz, hanem országunkban lévő földjeikhez is ragaszkodtak volna. Úgy ahogy Ausztriára mindjárt a háború elején igényt tartottak, feltételezhető, hogy velünk szemben is lettek volna területi követeléseik, mint ahogyan a Szovjetunió is lekapcsolta tőlünk Kárpátját a kevés számban ott élő ukránok miatt. A német nemzetiségek száma az ukránokénál sokkal nagyobb volt, így területi követeléseik is nagyobbak lettek volna.

Ezek persze csak feltételezések, alapul véve a svábok és németek magyarokkal szembeni viselkedését.

¹² Erich Kuby:Az én háborúm. Már csak füstölgő romok c. könyvében az író ellen indított bírói eljárás Í-TÉLET-éből, amelyet a hamburgi kibővített esküdttörvényszék ítéletéből Dr.A.D.Sommerkamp a járásbíró elnöke 1959.február 24-én hirdettet ki /479-480. old/

¹³ A 36.HIL.H.M. Elnökségi anyaga 1945-22964. sz. rendeletéből. Szende László százados rendelkezésemre bocsátott Kisbarnaky könyvből készített fotokópiából másoltam

¹⁴ Kőváry Marcell vezérőrnagy debreceni kerületi parancsnok 1944. december 8-i Simonffy által írt beszédének részlete.

¹⁵ Zrínyi kiadó Bp.1968. Pintér István: A magyar antifasiszták a csehszlovákiai partizánharcokban /224-245.old./

¹⁶ Ezredparancsnokom és 1 segédtisztje.

Mivel az ezred harcairól írtam, illetet volna annak parancsnokáról v. Farkas Ödön ezredesről is megemlékezni. Mivel azonban vele kevés volt a személyi kapcsolat, az a kevés, amit róla tudnék írni, nem lenne arányban személyét megillető jellemzéssel. Hogy kiváló tiszt és parancsnok volt, úgy gondolom, azt nagyon jól bizonyítja az, hogy ő volt az az ezredparancsnok, aki a júliusi áttörés alkalmával nem vesztette el a fejét. Annak ellenére, hogy ezredét már jóval előtte széttagolta a „magasabb vezetés”, /két zászlóalját más-más alakulatoknak rendelték alá/ tudta biztosítani csonka ezredével a 7. és a 16. hadosztály egységeinek harcból való kivonását, visszavonulását és rendezését, össze tudta gyűjteni a tőle nagy távolságban és ellenkező irányban harcoló két zászlóaljának megmaradt embereit. Majd pedig sikerrel védte a Kárpátok vonalának rábizott szakaszát, amit a felsőbb vezetés el is ismert. Mind ez kitűnik Szende László százados 1 segédtisztje rendelkezésemre bocsátott és közölt anyagából.

Ugyancsak szólnom kellett volna Szende László százados, az ezredparancsnok 1. segédtisztjéről, akit akkor ugyancsak felületesen ismertem. Viszont rátermettségét, bátorságát és emberszeretetét nálam sokkal jobban bizonyítják azok az események, amelyekről visszaemlékezésében beszámol. Az bizonyos, hogy ő az ezredparancsnok jobb keze volt és nélküle Farkas ezredes sem érte volna el azokat az eredményeket, amiket az ő segítségével és természetesen az ezredének hősiességének felmutatott.

Nem régen öt közelebről is megismertem, mégpedig mint önzetlen, segíteni kész, hazáját szerető, becsületes, magyar embert, igazi barátot és bajtársat, aki korát meghazudtoló kitartással és lelkesedéssel dolgozik még most is a közösségért. Mint kiváló szervező ápolja a bajtársi szellemet, küzd hősi halottaink megbecsüléséért, harcunk jogosságáért és elismeréséért. Írásomban nagyon sok és exponált helyen szerepel a neve. Én csak egyszer a Przyslup-i partizánakcióban vettem vele közösen részt, ahol meggyőződhettem gyors elhatározásáról, bátorságáról és jó szervezőkészségéről.

Nem hagyhatom ki a parancsnokok közül Gombos József alezredest, a 17/I. zászlóalj parancsnokát, aki a harcok elején hősi halált halt, így róla keveset írtam. Vele még elvonulásunk előtt Nagykanizsán többször is találkoztam. Becsületes, katonáiban, mint az embert tisztelő és becsülő zászlóaljparancsnokot ismertem meg. Bár én a Csáktornyai zászlóaljhoz tartoztam, mégis úgy vettem észre, hogy kedvel engem. Természetesen én is őt. Egyszer a gyakorlótéren a századparancsnokom távolléte miatt én vezettem a század gyakorlatát és engedélyt adtam a karpaszományosainknak, hogy a távol települt rádióállomásokat lóháton ellenőrizzék. Ő éppen kint járt a gyakorlótéren és meglátta a két lovast, akikről ugyancsak meglátszott, hogy még nagyon kezdők. Magához akarta szólítani őket, de a lovakkal nem bírva elvágtattak velük. Mikor odaér hozzám, tőlem kérdezi: „Nem tudod kik azok a vadlovak?” – Mire én felelem, hogy az én embereim, engedéllyel mennek az állomásokat ellenőrizni. –Erre engem alaposan összeszid, és eltilt a lóval való kivonulástól. Később is úgy vettem észre, hogy neheztel rám. – Mikor elvonulás előtt zászlóaljával kijön a Muraközi lőtérre, lögyakorlatra, ahol éppen én voltam a lőtérparancsnok, odajön hozzám és azt mondja: „Ugye elfelejtetted már a lovaglástól való eltiltást, és szent a béke? Kénytelen voltam akkor így rendelkezni, mert a gyakorlatokat nagyon komolyan kell venni.”

Eddig sem tudtam haragudni a rám szabott büntetésért reá, de most meg óriásit nőtt előttem a 17/I. zászlóalj parancsnoka. Nagyon sajnáltam, amikor hősi haláláról értesültem.

A 17/III. zászlóalj parancsnokát Papp László őrnagyot, csak látásból ismertem. Bár ő visszavonult velünk a Lomnica völgyében, de elszakadt tőlünk.

¹⁷ Von Weiche vezértábornagy feljegyzései. Közzéteszi: Gosztonyi Péter /Hist. Értesítő. 43.old/

¹⁸ Az ott elhangzottakkal nem akarom azt állítani, még kevésbé általánosítani, hogy a magasabb parancsnokságok tisztjei mind ilyenek voltak. Hiszen a 24. hadosztály átállásának megszervezésében és lebonyolításában vezető szerepet betöltő Dr.Szilágyi Gábor és Lám Károly vezérkari századosok is a hadosztály parancsnokság tisztjei voltak és mertek önállóan cselekedni, nem úgy, mint a vezérkar tisztjeinek legnagyobb része, akik minden parancsot mástól vártak és nem mertek intézkedni olyankor, amikor gyors cselekvésre lett volna szükség. Különösen akkor, ha a németek is voltak a közelben. A felelősséget mindig másra akarták ruházni.

Persze ugyanúgy az ezredparancsnokságtól lefelé is voltak olyan tiszték, akik ezért, hogy a ranglétrán emelkedjenek, vagy kitüntetésekert szerezzenek, gondolkodás nélkül kiszolgálták a németeket, nem törődve azzal, hogy ez milyen emberáldozattal jár. Szerintem ilyenek kevesen voltak és nem is emlékszem arra, hogy nálunk akadt volna ilyen.

Nehéz ezeket azoktól elkülöníteni, akik sokszor magukat sem kímélve azért hoztak nagy áldozatot, hogy biztosítsák a magyar erők visszavonulását és a teljes felfordulás elkerülésével életüket megmentenek meg.

Végül voltak olyanok is, mind a magasabb, mind pedig az alacsonyabb rendfokozatú tiszték között, akik élelmezés terén lopták meg alakulataikat. De ilyenek a legénység közül még többen voltak, akiknek módjuk volt erre.

Sajnos a mi zászlóaljunknál is fordultak elő ilyen esetek. Arról már korábban én is beszámoltam, hogy az egyik századunk rádiósa másfél napi éhezés után kiszállított nagyon szűkös kenyéradagját nem kapta meg. Viszont az eredeti naplómban is elhallgattam azt az esetet, amit most is szégyenkezve vetek papírra, hogy ez megtörténhetett. Hogy teljesebb legyen a háborúról alkotott kép, úgy gondolom, erről is szólnom kell.

Egyszer embereim azzal jönnek hozzám, hogy a GH főnök kiszedette saját részére a kondérunkban főtt kolbász nagy részét, és távbeszélőn hívtak meg egy két tisztet vacsorára. Megígértem nekik, hogy utána járok a dolgoknak, hogy többé ilyen ne forduljon elő.

Elmondtam a hallottakat a segédtisztnek és remélve, hogy célzásom észre téríti, finoman kértem, hogy szóljon a GH főnöknek, hogyha ilyent csinálnak, legalább ne a legénység előtt tegyék, és főleg ne távbeszélőn bonyolítsák le a vacsorára való meghívásokat.

Erre ő azt felelte, az emberek örüljenek, hogy az ő vacsorájukban főzeti meg a főhadnagy úr a saját kolbászát, mert ez által ízletesebb és tartalmasabb lesz a vacsorájuk.

Nem tettem rá semmi megjegyzést, bár azt mindenki tudta – így embereim is -, hogy Ukrajnában kolbászt nem lehet vásárolni, éppen ezért ha a kolbász nem is a mi zászlóaljunk ellátásából származott, de az biztos, hogy a honvédség valamelyik raktárát rövidítették meg velem.

A távbeszélőn lebonyolított meghívással kapcsolatban pedig arra utasított, hogy hívjam fel embereim figyelmét – amit különben is kötelességük tudni -, hogy a központkezelők nem hallgathatják le a parancsnokok távbeszélőn történő beszélgetéseit.

Erre már én sem szólhattam olyan tapintatosan, mint azt a kolbász kiszedésével kapcsolatban tettem, válasz nélkül meg éppen nem hagyhattam. Éppen ezért tudomására hoztam neki, hogyha a fenti forgalmi szabályt oly jól ismeri, akkor azt is tudnia kell, hogy távbeszélőn csak szolgálati ügyekben szabad tárgyalni és ezt távbeszélőim is tudják, azért is jelentették a történeteket.

Ezért ő megneheztelt rám is és embereimre is. Valószínű ennek a következménye lett, az egyik távbeszélőm –aki különben hibás volt- kikötéssel való büntetése, amiről már korábban írtam. Szerencsére augusztusi újjászervezésünk alkalmával új segédtszűnk lett, így nem sokáig kellett elszenvednünk neheztelését. Zászlóaljparancsnokom is később rájöhött a GH főnök legénység számlájára való takarékoskodására, mert pl. Csapnál is kirendelte a vonalba, hogy személyesen győződhessen meg az ottaniak helyzetéről, fel hívta a figyelmét arra, hogy ilyen helyzetben lévő emberek jobb és kiadósabb élelmezésre szorulnak. Azzal fenyegette meg a Gazdám, ha ezt nem tudja biztosítani, leváltatja és kirendeli az első vonalba, hogy saját bőrén tapasztalhatta. Meg is javult az élelmezésünk. Ezekkel kapcsolatban tudomásul kell venni, hogy a katonák is emberek, és amiket leírtam, azok gyarló emberi sajátságok. Még szerencse, hogy az ilyenek kevesebben vannak. Egy-két emberről, illetve esetből, pedig nem szabad általánosítani.

¹⁹ A „magasabb vezetés” hivatástudatára, kényelmére, nemtörődömiségére, önzésére jellemző, amire /É/ visszaemlékezik: „Taracközben embertelen körülmények között, ahol bűdösödő sebek átkötözésére sem gyógyszer, sem kötszer, sem hozzáértő ember nem volt...”

Ugyanabban az időben Taracközhez kb. 10 km-re lévő Bustyaházán VIII.5-14-ig pihen a Tornyai hágón keresztül visszavonuló 7. hadosztály táborigazdagsága és a hadosztálynál nincs senki, aki az akkor dúló nagy harcok rengeteg és súlyos sebesültjét Bustyaházára, vagy a táborigazdagságra onnan Taracközbe irányítsa. /A kórházra vonatkozó adatokat Dr Tiborcz Sándor volt főhadnagy sebészorvos visszaemlékezéséből, illetve Cingráber Jenő tartalékos hadnagy egészségügyi századparancsnok naplójából vettem./

²⁰ Érdekes, hogy 1985 októberében ugyanazt az eseményt mondja el Kondrád Gyuláné, megnevezve Ostodoron kívül pontos időpontot /még az órát is/, mert az akkor csellel elfoglalt védőállás visszaszerzésében esett el egy jó ismerősének parancsnoka Horváth Lajos főhadnagy /?/, aki szintén a körmendi zászlóaljhoz tartozott. Beszél még az addigi visszavonulás borzalmairól is úgy, ahogyan azt én is leírtam.

²¹ Arra, hogy a jelzett szöveget én olvastam volna be, nem emlékszem, de biztosnak tartom, hogy úgy volt és azért történt úgy, mert előtte kaptunk egy olyan utasítást, hogy parancsot csak közvetlen előljáróinktól szabad elfogadnunk. /Valószínű az október 15-i hadparancs kilátásba helyezése miatt/. Kapossy alezredes azzal, hogy ennek továbbítását rám bízta, azt akarta elérni, hogy alárendeltjei a parancsot ne vegyék 100 %-osan, hiszen nem a közvetlen előljáróinktól kapják, így előzőleg kiadott utasítás alapján tartoznak teljesíteni. Erre később a felsőbb vezetés is rájött, mert másnap már személyesen szóban kellett neki kiadnia ugyanazt a parancsot, mint ahogyan azt /G/ is említi.

²² Nemcsak a tisztet fogadták Pácinban nagy szeretettel, hanem az egész zászlóaljt. Kalányos János így emlékezik meg erről: Mikor Cigándra mentünk 2 nap pihenőre /Cigánd helyett Pácin, 2 nap helyett 8 nap /S// úgy fogadtak bennünket:”Megjött a csapi zászlóalj.” Jóleső érzés volt. Igaz nagyon el voltunk csigázva, mert egy perc pihenőnk sem volt.

²³ Valakitől azt hallottam, hogy később már a könnyű sebesülteket is elszállították, hogy minél több embert vonjanak ki a harcokból. Ezeket aztán egy helyen visszatartották gyógyulásuk után is. Az igazat megvallva, én nem emlékszem rá, hogy hozzánk valaki visszatért volna. De hogy ez így volt-e, azt határozottan nem állítom.

²⁴ Péntek Ambrus Rozsnyóba való küldetését és onnan a vissza nem érkezését, tőlem függetlenül Kalányos János is említi visszaemlékezésében, valamint azt is, hogy a zászlóalj így a korábbi eligazítás alapján hagyta el a védőállást és nagyon hideg éjszakába vonult Dobsinára.